

Практически наръчник за прилагането на
Регламент „Брюксел IIб“

Публикацията е написана от г-жа Боряна Мусева в рамките на договор между Европейската комисия и Milieu Consulting и след консултация с Европейската съдебна мрежа (ЕСН) по граждански и търговски дела. Настоящият нов наръчник е вдъхновен от предходния наръчник на ЕСН, озаглавен „Практически наръчник за прилагането на Регламент „Брюксел IIa“ (2014 г.)“, който е възпроизведен частично в него.

Текстът е завършен през 2022 г.

Нито Европейската комисия, нито действащи от нейно име лица носят отговорност за начина на използване на предоставената по-долу информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

© Европейски съюз, 2023 г.

Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39). Освен ако не е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

Print ISBN 978-92-76-99144-1 doi:10.2838/681045 DS-09-23-030-BG-C
PDF ISBN 978-92-76-99137-3 doi:10.2838/81667 DS-09-23-030-BG-N

Съдържание

1. Общо въведение	14
1.1. Цел и предназначение на регламента	14
1.2. Исторически преглед	15
1.3. Териториална приложимост	15
1.3.1. Общи положения — съображения 95 и 96	15
1.3.2. Трансгранични последици — съображения 2 и 3	15
1.3.3. Връзка с националното право	16
1.3.4. Връзка с други правни актове	16
1.4. Приложимост във времето	17
1.4.1. Разпоредба за влизане в сила — член 100, параграф 1	17
1.4.2. Преходна разпоредба — член 100, параграф 2	17
2. Брачни въпроси	20
2.1. Въведение	20
2.2. Материален обхват по брачни въпроси — член 1, параграф 1, буква а) и съображения 9 и 12	20
2.3. Кой съдилища са компетентни по брачни въпроси?	21
2.3.1. Правила относно компетентността — Въведение, членове 3—5	21
2.3.2. Анализ от компетентен съд по брачни въпроси	21
2.3.3. Обща компетентност — член 3	22
2.3.3.1. Седемте основания за компетентност	22
2.3.3.2. Понятието „обичайно местопребиваване“	23
2.3.3.3. Понятието „гражданство“	26
2.3.3.4. Алтернативен характер на основанията за компетентност в член 3	26
2.3.4. Основания за субсидиарна компетентност — член 6	26
2.3.5. Пророгация	27
2.3.6. Проверка на компетентността — член 18	27
2.3.7. Примери за прилагането на правилата относно компетентността	27

2.4. Висящ процес или какво се случва, ако са образувани производства в две държави членки — член 20, параграф 1 и съображение 38	30
2.5. Признаване и изпълнение на решения по брачни въпроси — общ преглед	31
2.5.1. Не се изисква специална процедура за признаване на решение — член 30 и съображение 54	32
2.5.2. Не се изисква специална процедура за изпълнение — член 34, параграф 1	32
2.5.3. Отказ на признаване и изпълнение — член 30, параграф 3, член 40 и членове 59—62.	33
2.5.4. Основания за отказ на признаване на решение — член 38	33
2.5.5. Ограничения по отношение на преразглеждането от страна на съда, от когото се иска признаване.	34
2.5.6. Автентични актове и споразумения — член 65, параграф 1	34
2.5.7. Легализация — член 90	36

3. Родителска отговорност 38

3.1. Материален обхват	38
3.1.1. Въпроси, които са обхванати от Регламента.	38
3.1.1.1. Деца, попадащи в обхвата на регламента — член 2, параграф 2, точка б и съображения 7 и 17	38
3.1.1.2. Значение на понятието „родителска отговорност“ — член 1, параграф 1, буква б), член 1, параграф 2, член 2, параграфи 2, 7, 8, 9 и 10 и съображения 11 и 18	39
3.1.1.3. Значение на понятието „гражданскоправни въпроси“ — член 1, параграфи 1 и 2 и съображения 4 и 11	41
3.1.1.4. Мерки, свързани с имуществото на детето — член 1, параграф 2, букви в) и д) и съображение 10	43
3.1.1.5. Времени, включително охранителни мерки — член 15 и съображения 30 и 31	44
3.1.1.5.1. Единно основание за компетентност	44
3.1.1.5.2. Условия за предоставяне на временни, включително охранителни мерки	45
3.1.1.5.3. Връзка с мерките, постановени от съда, компетентен по същество	47
3.1.1.5.4. Сътрудничество и комуникация	47
3.1.1.6. Инцидентни искиове — член 16 и съображения 32 и 33	49
3.1.2. Въпроси, които са изключени от обхвата на Регламента	50
3.1.2.1. Въпроси, за които регламентът не се прилага — член 1, параграф 4 и съображения 11, 12 и 92	50
3.1.2.2. Задължения за издръжка — член 1, параграф 4 и съображение 13	51
3.1.3. Кои решения попадат в обхвата на регламента? — член 1, параграф 1, буква б) и съображение 7	51
3.1.3.1. Понятия за решение и съд — член 2, параграф 1, член 2, параграф 2, точка 1 и съображение 14	52
3.1.3.2. Автентични актове — член 2, параграф 2, точка 2 и съображение 15	53
3.1.3.3. Споразумения — член 2, параграф 2, точка 3 и съображение 14	53

3.2. Съдилищата на коя държава членка са компетентни по въпроси, свързани с родителската отговорност?	54
3.2.1. Система от правила за компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност.	54
3.2.2. Анализ на компетентния съд относно родителската отговорност	54
3.2.3. Общо правило за компетентност — член 7 и съображения 20 и 21.	56
3.2.3.1. Държава, в която детето има обичайно местопребиваване	56
3.2.3.2. Съдебна практика на Съда на Европейския съюз относно тълкуване на значението на „обичайно местопребиваване“	56
3.2.3.3. Придобиване на ново обичайно местопребиваване	62
3.2.4. Изключения от общото правило	63
3.2.4.1. Запазване на компетентност по предишното обичайно местопребиваване на детето по произходства във връзка с правата на лични отношения — член 8.	64
3.2.4.2. Член 8 се прилага при следните условия:	64
3.2.4.2.1. Правото на лични отношения с детето, което следва да се измени, трябва да е било предоставено с решение.	64
3.2.4.2.2. Прилага се само при „правомерно“ отвеждане на дете от една държава членка в друга.	64
3.2.4.2.3. Той се прилага само през тримесечния период след преместването на детето	65
3.2.4.2.4. Детето трябва да е придобило обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка през тримесечния период	65
3.2.4.2.5. Носителят на правото на лични отношения с детето трябва все още да има обичайно местопребиваване в държавата членка по произход	65
3.2.4.2.6. Носителят на правото на лични отношения с детето не трябва да е приел смяната на компетентността	65
3.2.4.2.7. Това не пречи на съдилищата на новата държава членка да се произнасят по въпроси, различни от тези, свързани с правото на лични отношения с детето	66
3.2.4.2.8. Запазване на компетентност от страна на съдилищата по предишното обичайно местопребиваване на детето (член 8)	67
3.2.5. Въпроси, свързани с компетентността по отношение на дела за отвличане на деца — член 9 и съображение 22	68
3.2.5.1. Съдилищата на държавата членка по произход запазват компетентността си	68
3.2.5.2. Редки ситуации, при които съдилищата на замолената държава членка придобиват компетентност	68
3.2.5.3. Компетентност в случай на отвличане на дете — действие на член 9	70
3.2.6. Избор на съд — член 10 и съображения 23 и 24	71
3.2.6.1. Ограничена възможност за избор на съд	71
3.2.6.2. Условия за избор на съд на държава членка	71
3.2.6.2.1. Детето следва да има тясна връзка с държавата членка на избрания съд	71

3.2.6.2.2	Страните в производството, както и всеки друг носител на родителска отговорност, следва да се споразумеят или да приемат компетентността	72
3.2.6.2.3	Висш интерес на детето — член 10, параграф 1, буква в)	74
3.2.6.3	Действие	74
3.2.7.	Присъствие на детето — член 11 и съображение 25	75
3.2.8.	Субсидиарна компетентност — член 14 и съображения 29 и 34	75
3.2.9.	Проверка на компетентността — член 18 и съображение 37	77
3.3.	Прехвърляне на компетентност — членове 12 и 13, съображения 21, 26, 27, 28 и 37	77
3.3.1.	При какви обстоятелства е възможно да се прехвърли компетентност?	78
3.3.2.	По чия инициатива се осъществява прехвърлянето?	82
3.3.3.	Каква процедура се прилага?	82
3.3.4.	Някои практически аспекти	84
3.3.4.1.	Как съдията, който би желал да прехвърли компетентността, установява кой е компетентният съд на другата държава членка?	84
3.3.4.2.	Как съдиите следва да осъществяват комуникация помежду си?	84
3.3.4.3.	Кой отговаря за превода на документите?	85
3.3.4.4.	Прехвърляне на компетентност — член 12	85
3.3.5.	Примери	87
3.4.	Висящ процес (<i>lis pendens</i>) — какво се случва, ако са образувани производства в две държави членки? — член 20, параграфи 2—5 и съображения 35, 36 и 38	88
3.4.1.	Успоредни производства, образувани в две различни държави членки по отношение на същото дете — член 20, параграф 2	88
3.4.2.	Различни видове производства в две различни държави по отношение на същото дете — член 20, параграф 2	88
3.4.3.	Висящ процес в случай на изключителен избор на съд — съображение 38	90
3.4.4.	Сезиране на съда — член 17 и съображение 35	90
3.4.5.	Сътрудничество и комуникация между съдилищата	91
3.5.	Признаване и изпълнение — общ преглед	91
3.5.1.	Не се изисква специална процедура за признаване на решение — член 30, параграфи 1 и 2 и съображение 54	92
3.5.2.	Не се изисква декларация за изпълняемост — член 34, параграф 1 и съображение 58	92
3.5.3.	Документи, които се представят за целите на признаването и изпълнението	92
3.5.4.	Отказ на признаване и изпълнение — член 30, параграф 3, член 40 и членове 59—62, глава IV, раздел V и глава VI, съображения 54 и 62	93

3.5.5.	Основания за отказ по въпроси, свързани с родителската отговорност — член 39 и член 41, съображения 54, 55, 56, 57, 62.	94
3.5.6.	Ограничения във връзка с преразглеждането от страна на съда, когато е направено искане за признаване или изпълнение.	95
3.5.7.	Правна помощ и друго подпомагане — член 74, параграф 1 и член 79, буква в)	96
3.5.8.	Автентични актове и споразумения — член 65, параграф 2 и член 66	96
3.5.9.	Липса на изискване за легализация на документи — член 90	97
3.5.10.	Исключения от общата процедура за признаване и изпълнение на привилегирани решения за право на лични отношения (контакт) или решения, от които следва връщането на детето, съгласно член 29, параграф 6 — член 42	97
3.6.	Решения относно правото на лични отношения (контакт) — признаване и изпълнение — член 42, параграф 1, буква а), член 45, параграф 1 и раздел 2 от глава IV	98
3.6.1.	Признаване и изпълнение на правото на лични отношения (контакт) в съответствие с регламента — член 42, параграф 1, буква а) и член 45, параграф 1	98
3.6.2.	Кои са съответните елементи на правото на лични отношения? — член 2, параграф 2, точка 10	99
3.6.3.	Удостоверение — член 47	99
3.6.3.1.	Какви са условията за издаване на удостоверение? — член 47, параграф 3 и приложение V	100
3.6.3.2.	Език на удостоверението — член 47, параграф 2	100
3.6.3.3.	Кога съдът, който е постановил решението, трябва да издаде удостоверението? — член 45, параграф 2, член 47, параграф 1 и член 49, съображение 66	101
3.6.3.4.	Поправяне на удостоверението — член 48, параграф 1	101
3.6.3.5.	Оттегляне на удостоверението — член 48, параграф 2 и член 49	102
3.6.3.6.	Какви са правните последици от удостоверението? — член 43, параграф 1, член 45, параграф 1 и член 50	102
3.6.4.	Решението трябва да се приема като равностойно на решение от държавата членка по изпълнение — член 47 и член 51, параграф 1	103
3.6.5.	Правомощията на съдилищата в държавата членка по изпълнение да установят практически условия и ред за упражняване на правото на лични отношения — член 54 и съображение 61	103
4.	Правилата относно международното отвлечане на деца в рамките на ЕС	106
4.1.	Въведение	106
4.1.1.	Връзки с Хагската конвенция от 1980 г. — член 1, параграф 3, членове 22, 96, 98 и съображение 40	106
4.1.2.	Предотвратяване на отвлечането на деца от родител и незабавно връщане	106
4.1.3.	Основни принципи, залегнали в правилата по отношение на отвлечането на деца	107
4.1.4.	Значение на ролята на системата на съдилищата — съображение 41	109
4.2.	Въпроси, свързани с компетентността в случаи на отвлечане на деца	110

4.3. Правила за гарантиране на незабавното връщане на детето.	110
4.3.1. Съдът прилага Хагската конвенция от 1980 г., допълнена с членове 22—29, глава VI и съображение 40 от регламента . . .	110
4.3.2. Централният орган действа незабавно — член 23	110
4.3.3. Съдът преценява дали е извършено неправомерно отвеждане или задържане — член 2, параграф 2, точка 11, букви а) и б).	111
4.3.3.1. Отвеждане или задържане в друга държава членка	111
4.3.3.2. Нарушаване на правото на упражняване на родителски права	112
4.3.3.2.1. Значение на понятието „право на упражняване на родителски права“ — член 2, параграф 2, точки 9 и 11.	112
4.3.3.2.2. Едностранно отвеждане или задържане на детето	114
4.3.3.3. Действително упражняване на право на упражняване на родителски права и съвместно упражняване на родителски права — член 2, параграф 2, точка 11, буква б)	115
4.3.4. Съдът предоставя на детето и на страната, желаеща връщането на детето, възможност да изразят мнението си — член 26 във връзка с член 21 и член 27, параграф 1 и съображение 39.	116
4.3.5. Съдът може да осигури контакт между детето и лицето, желаещо връщането му — член 27, параграф 2	116
4.3.6. Съдът винаги разпорежда връщането на детето, ако в държавата членка по произход може да бъде гарантирана защитата на детето — член 27, параграфи 3, 4 и 5 и съображения 44, 45 и 46.	117
4.3.6.1. Подходящи условия — член 27, параграф 3 и съображение 45.	118
4.3.6.1.1. Кога трябва да се вземат предвид „подходящи условия“?	118
4.3.6.1.2. Какво означава „подходящи условия“? — съображение 45	118
4.3.6.1.3. Доказателство за условията и тяхната уместност	119
4.3.6.2. Временни, включително охранителни мерки, в случай на „сериозна опасност“ — член 2, параграф 1, буква б), член 27, параграф 5 и съображение 46	119
4.3.7. Незабавни съдебни и изпълнителни производства— член 24, член 27, параграф 6 и член 28	120
4.3.7.1. Незабавно съдебно производство — член 24 и съображение 42	121
4.3.7.2. Ограничаване на обжалването и временно изпълнение на решение за връщане — член 27, параграф 6 и съображение 47	122
4.3.7.3. Изпълнение на решения, с които се постановява връщане на дете — член 28.	122
4.3.8. Альтернативни методи за разрешаване на спорове—член 25 и съображение 43.	122
4.3.9. Незабавно връщане на дете — съпоставка между разпоредбите на Хагската конвенция от 1980 г. и тези на регламента	123
4.4. Какво се случва, ако съдът откаже да разпореди връщането на детето? — член 29 и съображения 48—53.	126
4.4.1. Специална процедура единствено в случай на решение за отказ за връщане на основание член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и двете от Хагската конвенция от 1980 г. — член 29 и съображение 48	126

4.4.2. Предаване на решението за отказ за връщане и на всички съответни документи между съдилищата — член 29, параграфи 3 и 5	128
4.4.3. Какви документи, при какви условия и на какъв език? — член 29, параграфи 3 и 5	128
4.4.4. Съдът, който е постановил решението, се произнася по същество относно правото на упражняване на родителски права — член 29, параграф 6 и съображение 52	130
4.4.5. Процедурата пред съда, който е постановил решението — член 29, параграф 6 и член 47	131
4.4.6. Процедура пред съда, който е постановил решението — определени практически аспекти	132
4.4.6.1. Задълбочено проучване на всички обстоятелства и вземане предвид на висшия интерес на детето — съображение 48	132
4.4.6.2. Възможност за изслушване и предмет на изслушването	132
4.4.6.3. Как съдът в държавата членка по произход ще успее да изслуша родителя и детето, които не се намират във въпросната държава членка?	133
4.4.6.4. Как съдът, който е постановил решението, може да вземе предвид мотивите и фактите в подкрепа на решението за отказ за връщане? — член 47, параграф 4	134
4.4.6.5. Сметчане на последиците от наказателноправните санкции в държавата членка по произход	135
4.4.6.6. Успоредни производства в замолената държава членка и в държавата членка по произход — член 29, параграфи 3 и 6, съображение 48	135
4.4.7. Признаване и изпълнение на привилегировано решение в съответствие с член 29, параграф 6 по съществото относно правото на упражняване на родителски права, от което следва връщането на детето	136
4.4.7.1. Основни принципи	136
4.4.7.2. Привилегированото удостоверение съгласно приложение VI	137
4.4.7.2.1 Издаване на удостоверението съгласно приложение VI	138
4.4.7.2.2 Поправяне на удостоверението съгласно приложение VI — член 48, параграфи 1 и 3	138
4.4.7.2.3 Оттегляне на удостоверението съгласно приложение VI — член 48, параграф 2 и член 49	138
4.4.7.2.4 Удостоверение за липса или ограничаване на изпълняемостта съгласно приложение VII	139
4.4.7.3. Ограничени основания за отказ — член 50	140
4.4.8. Ново отвеждане на детето в друга държава членка — член 45, параграф 1	141
4.4.9. Схема на процедурата по дела за отвлечане на дете след решение за отказ за връщане — член 29	142

5. Изпълнение 144

5.1. Основни принципи на правилата за изпълнение	144
5.2. Кои изпълнителни основания могат да се изпълняват?	146

5.2.1.	Решения — член 2, параграф 1 и съображение 14	146
5.2.2.	Автентични актове и споразумения — член 2, параграф 2, точки 2) и 3)	147
5.2.3.	Придружаващи удостоверения	149
5.2.3.1.	Удостоверения, придружаващи решенията — членове 36 и 47	149
5.2.3.2.	Удостоверение, придружаващи автентичните актове и споразумения — член 66	150
5.3.	Начална фаза на изпълнението	151
5.3.1.	Компетентни по изпълнението органи и съдилища — член 52 и съображение 60	151
5.3.2.	Не се изисква пощенски адрес — член 51, параграф 2	151
5.3.3.	Упълномощен представител — член 51, параграф 2	152
5.3.4.	Възможно частично изпълнение — член 53	152
5.3.5.	Условия и ред за упражняването на правото на лични отношения с детето — член 54 и съображение 61	152
5.3.6.	Връчване на удостоверението и решението — член 55 и съображения 62 и 64	153
5.4.	Спиране на изпълнението — член 56, параграфи 1—4 и член 57	155
5.4.1.	Спиране на изпълняемостта на решението в държавата членка по произход — член 56, параграф 1 и съображение 67	156
5.4.2.	Жалба срещу решението, молба за отказ на изпълнение и оттегляне на удостоверение по 47 — член 56, параграф 2 и съображение 68	156
5.4.3.	Излагане на детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане — член 56, параграф 4 и съображение 69	157
5.4.4.	Основания за спиране съгласно националното право — член 57 и съображение 63	158
5.5.	Отказ на изпълнение	158
5.5.1.	Основания за отказ на изпълнение	159
5.5.1.1.	Основания за отказ съгласно регламента	159
5.5.1.1.1.	Основания за отказ на изпълнение на решения — член 38, член 39 и член 50	165
5.5.1.1.2.	Основания за отказ на изпълнение на автентични актове и споразумения — член 68 и съображение 71	170
5.5.1.1.3.	Основания за отказ на изпълнение поради сериозен риск с дълготраен характер — член 56, параграф 6 и съображение 69	171
5.5.1.2.	Основания за отказ съгласно националното право — член 57 и съображения 62 и 63	172
5.5.2.	Процедура за подаване на молба за отказ	173
5.5.2.1.	Молба за отказ на изпълнение — членове 58, 59 и 60	173
5.5.2.2.	Оспорване или обжалване — членове 61 и 62	174
5.5.2.3.	Спиране на производството — член 63	175
5.6.	Съдебна практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ)	175

5.6.1. Непредприемането на подходящи мерки за връщането на дете може да е в нарушение на член 8 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ)	175
5.6.2. Значение на бързината при постановяването и изпълнението на решения	176
5.6.3. Освен при извънредни обстоятелства, връщането на деца не представлява нарушение на член 8 от ЕКПЧ	176
5.6.4. Дела пред ЕСПЧ, по които не е установено нарушение на член 8	177
5.6.5. Дела, по които е установено нарушение	177
5.6.6. Х/Латвия	178
6. Право на детето да изрази своето мнение	182
6.1. Приложно поле на главата	182
6.2. Правна уредба	183
6.3. Единни стандарти за изслушването на детето — членове 21 и 26 и съображение 39	185
6.3.1. Оценка на способността на детето да формира свое мнение — член 21, параграф 1 и съображение 39	185
6.3.2. Предоставяне на реална и ефективна възможност да изрази мнение — член 21, параграф 1 и съображения 39 и 53	187
6.3.3. Отдаване на дължимо значение на мнението на детето — член 21, параграф 2	188
6.4. Национални правила за изслушването на детето	189
6.5. Изключения от задължението за изслушване на детето — член 39, параграф 2 и съображения 39 и 71	191
6.6. Обучение във връзка с изслушването на детето	192
7. Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност	196
7.1. Централни органи и Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела (ЕСМ — ГТД)	197
7.1.1. Централни органи — Общо въведение — членове 76 и 83 и съображения 72 и 74	197
7.1.2. ЕСМ — ГТД — член 77, член 84 и съображение 86	198
7.2. Задачи на централните органи — членове 77 и 78	199
7.2.1. Общи задачи — член 77	199
7.2.1.1. Предоставяне на информация за националното право, процедури и услуги	200
7.2.1.2. Мерки за подобряване на прилагането на регламента	200
7.2.1.3. Сътрудничество	200
7.2.2. Специфични задачи — членове 79, 80, 81 и 82 и съображения 78 и 79	201
7.2.2.1. Списък със специфични задачи	201
7.2.2.2. Кой може да поиска услугите на централния орган, за какво действие и как?	202

7.2.3. Сътрудничество при събирането и обмена на информация, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност — член 80	203
7.2.3.1. Предоставяне на доклад	205
7.2.3.2. Предоставяне на всякаква друга съответна информация	205
7.2.3.3. Искане на мерки за закрила на личността или имуществото на детето	205
7.2.3.4. Улесняване на комуникацията между съдилищата, когато детето е изложено на сериозна опасност	206
7.2.4. Изпълнение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, в друга държава членка — член 81 и съображение 82	207
7.2.5. Подпомагане на постигането на споразумението — член 79, буква ж)	208
7.3. Настаняване на дете в друга държава членка — член 82 и съображения 83 и 84	208
7.3.1. Настаняване в друга държава членка	209
7.3.1.1. Настаняване, за което не се изисква съгласието на компетентния орган на замолената държава членка	210
7.3.1.2. Настанявания, за които се изисква съгласието на компетентния орган на замолената държава членка	211
7.3.2. Настаняване в държавата членка по обичайното местопребиваване на детето — съображение 84	213
7.4. Пряко сътрудничество и комуникация между съдилищата – член 86	213

8. Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация 216

8.1. Събиране и предаване на информация от замоления централен орган — член 87	216
8.2. Уведомяване на субекта на данните — член 88 и съображение 87	216
8.3. Неоповестяване на информация — член 89 и съображение 88	217

9. Връзка с други актове 220

9.1. Връзка с други актове, сключени между държавите членки — член 94	220
9.2. Връзка с други актове, сключени между държавите членки и трети държави — съображение 91	220
9.3. Връзка с някои многостранни конвенции — член 95	221
9.4. Връзка с Хагската конвенция от 1980 г. — член 96	221
9.5. Връзка с Хагската конвенция от 1996 г. — член 97 и съображение 92	221
9.5.1. Обхват на двата акта	221
9.5.2. Ратификация от всички държави — членки на ЕС	222
9.5.3. Кой случаи са обхванати от регламента и кои от Хагската конвенция от 1996 г.?	222
9.5.3.1. Отнася ли се делото до въпрос, обхванат от Регламента?	222
9.5.3.2. Трябва ли да се определи компетентността?	223

9.5.3.3. Отнася ли се делото до признаване и/или изпълнение на решение, постановено от съд на държава членка в друга държава членка?	224
9.6. Връзка с други актове, тясно свързани с регламента	224
Приложение I — Таблица на съответствието 1 (членове — съображения от Регламент Брюксел IIб)	226
Приложение II — Таблица на съответствието 2 (членове от Регламент (ЕО) № 2201/2003 — членове от Регламент (ЕС) 2019/1111, както е посочено в приложение X към последния)	238
Приложение III — Списък на решенията, разпорежданията и становищата на Съда на ЕС, отнасящи се до Регламент (ЕС) № 2201/2003 (Регламент „Брюксел IIа“) и Хагската конвенция от 1980 г.	247
Приложение IV — Списък на други решения на Съда на ЕС (отнасящи се до законодателство, различно от Регламент „Брюксел IIа“ или Хагската конвенция относно отвлечането на деца от 1980 г.)	256
Приложение V — Списък на решенията на ЕСПЧ	257

1. Общо въведение

1.1. Цел и предназначение на регламента

Регламентът¹, известен на разговорен език като „преработения Регламент „Брюксел IIa“, Регламент „Брюксел IIб“ или Регламент „Брюксел IIтер“, е крайгълният камък в областта на сътрудничеството по семейни въпроси с трансгранични последици в Европейския съюз (ЕС). Регламентът е акт, в който се разглеждат компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, включително международното отвлечане на деца и сътрудничеството по въпроси, свързани с родителската отговорност. С него не се уеднаквяват определянето на приложимото право², нито националното материално семейно право.

Регламентът е част от плана за действие на ЕС³ за създаването, поддържането и развитието на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, в което са гарантирани свободното движение на хора

(¹) Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечане на деца ([ОВ L 178, 2.7.2019 г.](#)).

(²) За приложимото право вж. [Глава 9](#).

(³) План за действие на Съвета и на Комисията за оптималните начини за изпълнение на разпоредбите на Договора от Амстердам относно установяването на пространство на свобода, сигурност и правосъдие ([ОВ C 19, 23.1.1999 г.](#)).

и достъпът до правосъдие (вж. член 67, параграф 1 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС) и съображение 3 от регламента). За да бъдат изпълнени целите, установени в ДФЕС и плана за действие, с регламента се цели да се укрепят правата на лицата, по-специално на децата, в хода на правните процедури, така че да се улеснят сътрудничеството между съдебните и административните органи и изпълнението на решения по семейноправни въпроси с трансгранични последици (вж. съображение 3). Освен това с регламента се цели да се засили взаимното признаване на решения по гражданскоправни въпроси, да се опрости достъпът до правосъдие и да се подобри обменът на информация между органите на държавите членки (вж. съображение 3). По-специално, с регламента се цели да бъде повишена правната сигурност и да бъде постигната по-голяма гъвкавост, за да се гарантират по-добър достъп до такива съдебни производства и по-голямата им ефикасност (вж. съображение 2). Независимо от това безпрепятственото и правилно функциониране на пространството на Съюза на правосъдие следва да става при зачитане на различните правни системи и традиции на държавите членки (вж. съображение 3).

1.2. Исторически преглед

Регламентът има доста дълга история. Неговият първи предшественик⁴, Регламент „Брюксел II“, беше приет на 29 май 2000 г. и се прилагаше през периода от 1 март 2001 г. до 28 февруари 2005 г.⁵ Регламент „Брюксел II“ беше отменен с Регламент „Брюксел IIа“, или Регламент „Брюксел IIbis“⁶, като вторият се прилагаше, считано от 1 март 2005 г.⁷ до 31 юли 2022 г. (вж. член 104, параграф 1).

Регламентът се основава на Регламент „Брюксел IIа“ и се прилага от 1 август 2022 г.

Приемствеността между регламента и предходните актове в областта на компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, налага приемственост в тълкуването, особено що се отнася до съдебната практика на Съда на Европейския съюз (Съда на ЕС), т.е. предходната съдебна практика в тази област остава

(⁴) Конвенция относно компетентността и признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела от 1998 г. ([ОВ С 221, 16.7.1998 г.](#)), стр. 1, съставена на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, която не влезе в сила.

(⁵) Регламент (ЕО) № 1347/2000 на Съвета от 29 май 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, за общи деца, [ОВ L 160, 30.6.2000 г.](#)

(⁶) Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 ([ОВ L 338, 23.12.2003 г.](#)).

(⁷) От 1 януари 2007 г. в България и Румъния и от 1 юли 2013 г. в Хърватия.

релевантна по отношение на регламента, стига в него да не е предвидено друго.

1.3. Териториална приложимост

1.3.1. Общи положения — съображения 95 и 96

Регламентът се прилага във всички държави — членки на ЕС, като единственото изключение е Дания⁸.

1.3.2. Трансгранични последици — съображения 2 и 3

По принцип регламентът се прилага по отношение на случаи с трансгранични последици (вж. съображения 2 и 3). Производствата, включващи само лица, които имат обичайно местопребиваване в една държава членка, обикновено не попадат в обхвата на регламента. Възможно е обаче при производства от този тип да възникнат

(⁸) По отношение на прилагането на регламента в отвъдморските територии на някои държави членки направете справка с консолидираната версия на Договора за функционирането на Европейския съюз 2012/С 326/1, член 349 ([ОВ С 326, 26.10.2012 г.](#)). Регламентът не се прилага в онези райони на Република Кипър, в които правителството на тази държава членка не упражнява ефективния контрол, предвиден в член 1, параграф 1 от Протокол № 10 относно Кипър, приложен към акта относно условията на присъединяването [към Европейския съюз] на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република и измененията на Договорите, върху които се основава Европейският съюз.

Общо въведение

трансгранични последици (например в случай на висящ процес (*Lis pendens*) и свързани искове (вж. член 20) или на изключителна компетентност на друга държава членка (вж. член 10 и член 12, параграф 5).

За да се определи компетентността, не е необходимо всички трансгранични последици да са свързани единствено с държави — членки на ЕС. Основанията за определяне на компетентността може да се прилагат дори по отношение на спорове, свързани с взаимоотношенията между съдилищата на държава членка и съдилищата на трета държава⁹.

Предвидената в регламента система за признаване и изпълнение обаче се прилага само между държавите членки в случаите, когато решенията, постановени в трета държава, не попадат в географския му обхват (вж. член 30, параграф 1, член 34, параграф 1 и решението по делото *Sahyouni*¹⁰). Решение в една държава членка, подлежащо на признаване и изпълняемо в друга държава членка, може да бъде постановено в случаи със или без трансгранични последици.

⁽⁹⁾ Решение на Съда на ЕС от 17 октомври 2018 г. по [дело C-393/18 PPU, UD](#), ECLI:EU:C:2018:835, т. 41 и решение на Съда от 14 юли 2022 г. по [дело C-572/21, CC](#), ECLI:EU:C:2022:562, т. 29.

⁽¹⁰⁾ Определение на Съда на ЕС от 12 май 2016 г. по [дело C-281/15, Sahyouni](#), ECLI:EU:C:2016:343, т. 22 и 23.

1.3.3. Връзка с националното право

Регламентът е пряко приложим в държавите членки, които са обвързани от него, и като такъв има предимство пред националното право (вж. член 288, параграф 2 от ДФЕС). Въпреки това регламентът изрично препраща към националното право по някои въпроси; например относно процедурата по изслушване на детето, т.е. кой да изслуша детето и как да бъде изслушано то (вж. член 21, параграф 1 и съображение 39), или при определянето на това дали основанията за отказ на признаването или изпълнението могат да бъдат повдигнати от някоя от страните или служебно (вж. съображения 54 и 62). Националното право обаче следва да се прилага, при условие че, първо, националните правила не са по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешноправни съдебни производства (принцип на равностойност), и, второ, не правят практически невъзможно или изключително трудно упражняването на правата, предоставени от регламента и съответното право на ЕС (принцип на ефективност).

1.3.4. Връзка с други правни актове

Във връзка с отношението на регламента с други двустранни и многостранни конвенции и с актове на правото на ЕС вж. [глава 9](#) „Връзка с други правни актове“.

1.4. Приложимост във времето

1.4.1. Разпоредба за влизане в сила — член 100, параграф 1

Регламентът се прилага от 1 август 2022 г. Регламентът се прилага изцяло за:

- съдебни производства, които са образувани,
- автентични актове, които са официално съставени или вписани,
- споразумения, които са вписани

на или след 1 август 2022 г. (вж. член 100, параграф 1).

1.4.2. Преходна разпоредба — член 100, параграф 2

Регламент „Брюксел IIa“ продължава да се прилага към решения, постановени при съдебни производства, които са образувани преди 1 август 2022 г., към автентични актове, които са официално съставени или вписани, и към споразумения, придобили изпълнителна сила в държавата членка, в която са били сключени, преди 1 август 2022 г. и които попадат в приложното поле на този регламент (вж. член 100, параграф 2).

Следователно Регламент „Брюксел IIa“ ще продължи да се прилага към решения, постановени преди и дори след 1 август 2022 г.¹¹, когато първоинстанционният съд е бил сезиран преди тази дата. В случая на автентични актове предходният Регламент „Брюксел IIa“ се прилага, ако документът е бил официално съставен или вписан преди 1 август 2022 г.¹². Решаваният момент за споразуменията, попадащи в обхвата на регламента, е моментът, в който те придобиват изпълнителна сила¹³ в държавата членка, в която са били сключени. Ако моментът, в който те придобиват изпълнителна сила, е преди 1 август 2022 г., се прилага Регламент „Брюксел IIa“, а ако е на и след 1 август 2022 г., се прилага регламентът.

⁽¹¹⁾ Европейска комисия, генерална дирекция „Правосъдие“, Практически наръчник за прилагането на Регламент „Брюксел IIa“, Служба за публикации, 2016 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2838/28781>.

⁽¹²⁾ Вж. член 100, параграф 2 и точка 12.2 от [приложение IX към Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка 1 по-горе.

⁽¹³⁾ Вж. член 100, параграф 2 и точка 14 от [приложение IX към Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка 1 по-горе.

2. Брачни въпроси

2.1. Въведение

Разпоредбите на Регламента относно брачните въпроси (вж. членове 3—6) са леко променени в сравнение със съответните разпоредби на Регламент „Брюксел IIa“¹⁴, Регламент „Брюксел II“¹⁵ и Конвенцията „Брюксел II“ от 28 май 1998 г.¹⁶, която имаше същия предмет и не влезе в сила. Следователно, що се отнася до брачните въпроси, литературата, касаеща Конвенцията и регламентите, може да се използва за насоки така също и за настоящия регламент. В настоящия контекст могат да са полезни например обяснителният доклад относно Конвенцията¹⁷, съображенията на Регламент „Брюксел II“ относно брачните въпроси и Практическият наръчник за прилагането на Регламент „Брюксел IIa“¹⁸.

⁽¹⁴⁾ [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽¹⁵⁾ [Регламент \(ЕО\) № 1347/2000 на Съвета](#), бележка под линия 5 по-горе.

⁽¹⁶⁾ Конвенция относно компетентността и признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела от 1998 г., [ОВ С 221, 16.7.1998 г.](#), стр. 1, съставена на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, която не влезе в сила.

⁽¹⁷⁾ Вж. Обяснителен доклад относно Конвенцията, съставена на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз, относно компетентността и признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела (одобрена от Съвета на 28 май 1998 г.), изготвен от д-р Alegria Borrás, професор по Международно частно право в Университета на Барселона [ОВ С 221, 16.7.1998 г.](#), стр. 27.

⁽¹⁸⁾ Вж. [Практически наръчник](#) за прилагането на Регламент „Брюксел IIa“ от 2016 г., бележка под линия 11 по-горе.

2.2. Материален обхват по брачни въпроси — член 1, параграф 1, буква а) и съображения 9 и 12

Регламентът съдържа правила относно компетентността, признаването и изпълнението по гражданскоправни въпроси, свързани с развод, законна раздяла и обявяване на недействителността на брака („брачни въпроси“), включително обявяването на недействителността на брака, за което е предявен иск от трета страна след смъртта на единия от съпрузите¹⁹.

В него не се разглеждат основанията за развод или приложимото право при развод²⁰, нито допълнителни въпроси, като например

⁽¹⁹⁾ Решение на Съда на ЕС от 13 октомври 2016 г. по [дело C-294/15, Mikołajczyk](#), ECLI:EU:C:2016:772, точка 37.

⁽²⁰⁾ Вж. Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета от 20 декември 2010 г. относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла, [ОВ L 343, 29.12.2010 г.](#), стр. 10, който не се прилага във всички държави членки. Регламентът се прилага по отношение на 17-те [държави членки](#), които участват в [засиленото сътрудничество](#) по този въпрос: Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Естония, Испания, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Португалия, Румъния, Словения, Унгария, Франция.

задълженията за издръжка²¹, имуществените последици от брака²² или от регистрираното партньорство²³ и въпроси, свързани с наследяването²⁴. Регламентът не се прилага и към преюдициални въпроси, свързани със статута на лицата, като например съществуването, действителността или признаването на брак, които продължават да попадат в обхвата на националното право на държавите членки (вж. съображение 12). Що се отнася до разпоредбите относно признаването, решенията, с които се отхвърля развод, законна раздяла и обявяването на недействителността на брака, са изключени от материалния обхват (вж. съображение 9).

(²¹) Вж. Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка, [ОБ L 7. 10.1.2009 г.](#), стр. 1.

(²²) Вж. Регламент (ЕС) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 г., [ОБ L 183. 8.7.2016 г.](#), стр. 1, който не се прилага във всички държави членки. Регламентът се прилага по отношение на 18-те държави — членки на ЕС, които участват в засиленото сътрудничество по този въпрос: Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Люксембург, Малта, Нидерландия, Португалия, Словения, Финландия, Франция, Хърватия, Чехия, Швеция.

(²³) Вж. Регламент (ЕС) 2016/1104 на Съвета от 24 юни 2016 г., [ОБ L 183. 8.7.2016 г.](#), стр. 30, който не се прилага във всички държави членки. Този регламент се прилага по отношение на 18-те държави — членки на ЕС, които участват в засиленото сътрудничество по този въпрос: Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Кипър, Люксембург, Малта, Нидерландия, Португалия, Словения, Финландия, Франция, Хърватия, Чехия, Швеция.

(²⁴) Вж. Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г., [ОБ L 201. 27.7.2012 г.](#), стр. 107, който не се прилага във всички държави членки. Регламентът се прилага по отношение на всички държави членки, с изключение на Ирландия и Дания.

2.3. Кои съдилища са компетентни по брачни въпроси?

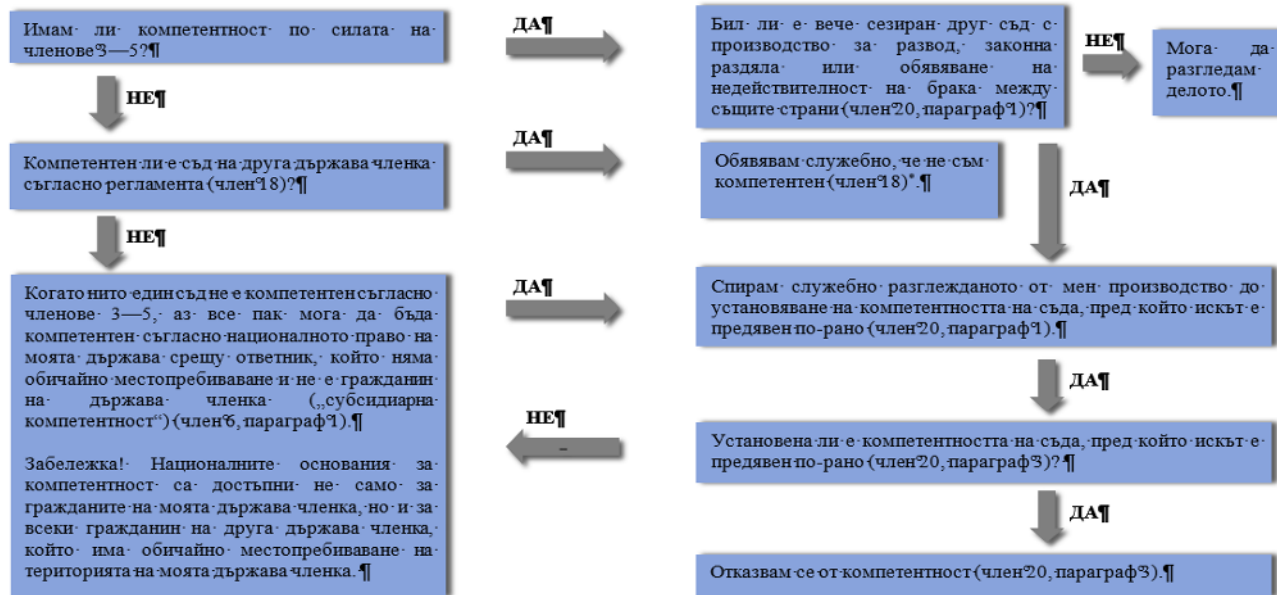
2.3.1. Правила относно компетентността — Въведение, членове 3—5

С правилата относно компетентността в членове 3—5 се определя съдилищата на коя държава членка са компетентни, а не кой съд от въпросната държава членка е компетентен. Определянето на местната подсъдност се извършва съгласно националното право на всяка държава членка. В член 3 се съдържат правилата за обща компетентност, докато член 4 и член 5 са посветени на по-скоро редки ситуации на насрещен иск и преобразуване на законната раздяла в развод.

2.3.2. Анализ от компетентен съд по брачни въпроси

Съдия, чийто съд е сезиран с иск за развод, законна раздяла или обявяването на недействителността на брака, прави следните анализи:

Брачни въпроси

* Вж. [раздел 2.3.6](#)

2.3.3. Обща компетентност — член 3

2.3.3.1. Седемте основания за компетентност

В член 3 са изброени седем основания за компетентност по брачни въпроси. Съпрузи могат да предявят иск за развод, законна раздяла

или обявяването на недействителността на брака пред съдилищата на държавата членка по:

- общото си действително обичайно местопребиваване (вж. член 3, буква а), точка i); или
- последно си общо обичайно местопребиваване, ако един от тях все още живее там (вж. член 3, буква а), точка ii); или

- в) обичайното местопребиваване на ответника (вж. член 3, буква а), точка iii); или
- г) обичайното местопребиваване на единия от съпрузите, когато се подава обща искова молба (вж. член 3, буква а), точка iv); или
- д) обичайното местопребиваване на ищеца, ако той е живял там поне една година непосредствено преди подаването на исквата молба (вж. член 3, буква а), точка v); или
- е) обичайното местопребиваване на ищеца, ако той е живял там поне шест месеца непосредствено преди подаването на исквата молба и е гражданин на въпросната държава членка (вж. член 3, буква а), точка vi); или
- ж) общото си гражданство (вж. член 3, буква б).

Съгласно решението на Съда на ЕС по делото *Mikołajczyk*²⁵, понятието „ищец“ по смисъла на член 3, параграф 1, буква а), пето и шесто тире не обхваща други лица освен съпрузите. Третото лице би могло да изтъкне всички други от основанията за компетентност, предвидени в член 3. Делото се отнася до иск за обявяване на недействителността на брак, предявен от дъщеря от предишен брак след смъртта на нейния баща. Съдът на ЕС стига до заключението, че доколкото всички правила за компетентност, установени в член 3, са предназначени да съхраняват интересите на съпрузите, третото лице трябва да остане

⁽²⁵⁾ [Дело C-294/15, Mikołajczyk](#), бележка под линия 19 по-горе.

обвързано от правилата за компетентност от тази гледна точка. Поради това третото лице не може да изтъкне като ищец критерии на привързване, които да са свързани с неговото обичайно местопребиваване.

2.3.3.2. Понятието „обичайно местопребиваване“

В регламента не се дава определение на понятието „обичайно местопребиваване“ на съпруг. Съгласно постоянната практика на Съда на ЕС следва, че трябва да има самостоятелно и еднакво тълкуване, като се взема предвид контекстът на разпоредбите, отнасящи се до това понятие, и целите на регламента²⁶.

В решението по делото *IB*²⁷ Съдът на ЕС предоставя някои насоки за тълкуването на понятието „обичайно местопребиваване“ на съпруг, когато към него е отправен въпрос по същество дали съпруг, който поделва живота си между две държави членки, може да има обичайно местопребиваване и в двете държави членки.

В делото *IB* е френски гражданин, който е сключил брак с *FA*, която е с ирландско гражданство. През 1999 г. семейството се установява в Ирландия, където се намира семейното жилище. През 2010 г. *IB*

⁽²⁶⁾ Решение на Съда на ЕС от 28 юни 2018 г. по [дело C-512/17, HR](#), ECLI:EU:C:2018:513, точка 40, решение на Съда на ЕС от 25 ноември 2022 г. по [дело C-289/20, IB](#), ECLI:EU:C:2021:955, точка 39 и решение на Съда на ЕС от 1 август 2022 г. по [дело C-501/20, MPA](#), ECLI:EU:C:2022:619.

⁽²⁷⁾ [Дело C-289/20, IB](#), бележка под линия 26 по-горе.

Брачни въпроси

започва работа във Франция и продължава да работи трайно и постоянно от 2017 г. насам. По време на престоя си във Франция IB живее в апартамента на баща си. Въпреки това IB продължава да ходи в семейното жилище в Ирландия и да води там живота, който е водил и преди, до края на 2018 г., когато предявява иск за развод във Франция. Съдът на ЕС приема, че макар да не е изключено някой от съпрузите да има едновременно няколко местопребивания, той може в определен момент да има само едно обичайно местопребиваване по смисъла на член 3, параграф 1, буква а) от регламента (точка 51). Това тълкуване е обосновано, наред с другото, с употребата на прилагателното „обичайно“, от която може да се заключи, че пребиваването трябва да се характеризира с определена трайност или редовност, и с това, че преместването на обичайното местопребиваване на дадено лице в държава членка следва да отразява волята на това лице да установи на това място постоянния или обичаен център на своите интереси с намерението да му придаде траен характер (точка 41). Освен това тази обосновка е подкрепена, тъй като осигурява равновесие между мобилността на хората в рамките на Европейския съюз и правната сигурност, както и предвид последиците, които не се ограничават до разтрогването на брачните връзки, а обхващат например издръжката (точки 44—48).

При определянето на понятието „обичайно местопребиваване“ на съпруг Съдът на ЕС се позовава първо на същото понятие, използвано във връзка с въпроси, свързани с родителската

отговорност относно деца в ранна възраст²⁸. В тази връзка Съдът на ЕС вече е заявил, че обичайното местопребиваване на родителите е основен критерий при определянето на обичайното местопребиваване на детето. Поради това сезираният съд трябва да определи мястото, където те пребивават трайно и са интегрирани в определена социална и семейна среда, като може да бъде взето предвид и намерението за установяване на това място, когато е изразено чрез очевидни действия²⁹. Въпреки това Съдът на ЕС заявява, че специфичните обстоятелства, характеризиращи обичайното местопребиваване на детето, очевидно не са напълно еднакви на тези, които позволяват да се определи обичайното местопребиваване на съпруг (точка 54). Някой от съпрузите може да реши да напусне предишното обичайно местопребиваване на двойката, за да се установи в държава членка, различна от тази по това предишно местопребиваване и като цяло средата на пълнолетно лице по необходимост е по-разнообразна и е свързана с чувствително по-широк кръг от дейности и с разнородни интереси, *inter alia* професионални, социално-културни, имуществени, лични и семейни. В това отношение не може да се изисква тези интереси да се съсредоточат на територията само на една държава членка (точка 56). Съдът на ЕС стига до заключението, че понятието „обичайно местопребиваване“ по принцип се характеризира с два елемента, а именно, от една страна, волята на заинтересованото лице да установи обичайния център на своите интереси на определено място и от друга страна, достатъчно трайно присъствие

⁽²⁸⁾ За повече разяснения относно обичайното местопребиваване на дете вж. [глава 3](#) „Родителска отговорност“.

⁽²⁹⁾ [Дело C-512/17, HR](#), бележка под линия 26 по-горе, точки 45 и 46.

на територията на съответната държава членка. Така съпруг, който се позовава на основанието за компетентност, предвидено в член 3, параграф 1, буква а), пето или шесто тире от регламента, трябва задължително да е преместил своето обичайно местопребиваване на територията на държава членка, различна от тази на предишното общо обичайно местопребиваване, и следователно, от една страна, да е изразил воля да установи обичайния център на своите интереси в тази друга държава членка и от друга страна, да е доказал, че присъствието му на територията на тази държава членка е достатъчно трайно (точка 58).

В решението по делото *МРА*³⁰ Съдът на ЕС се основава на предвиденото в решението по дело *IB*³¹ понятие за обичайно местопребиваване на съпруг, когато взема решение по дело, свързано с бракоразводно производство на съпрузи, които са били договорно наети служители на Европейската комисия и са били назначени в делегация на ЕС в трета държава.

В делото *МРА*³² съпругата е с испанско гражданство, а съпругът е с португалско гражданство. Двамата сключват брак в Гвинея Бисау през 2010 г. и живеят там, а след това в Того. Макар че нито един от съпрузите не е напуснал Того, през 2019 г. съпругата подава молба за развод в Испания. Съдът на ЕС се произнася, че въпросните съпрузи не са имали обичайно местопребиваване на територията

на тази държава членка, тъй като физически са отсъствали за постоянно от територията на Испания от 2010 г. насам. Следователно не могат да бъдат изпълнени условията за достатъчно трайно присъствие на територията на държавата членка на претендираното обичайно местопребиваване. Освен това нищо по това дело не показва, че волята на някой от съпрузите, или поне на съпругата, е била да установи постоянен или обичаен център на своите интереси в Испания, въпреки че те са пребивавали непрекъснато в продължение на няколко години извън територията на тази държава членка. Дори единият от тези съпрузи да е изразил воля да се установи в Испания в бъдеще, това не може да бъде достатъчно, като се има предвид, че никой от съпрузите не е напуснал Того и заеманите от тях длъжности в делегациите на Европейския съюз са били техен съзнателен избор. Освен това Съдът на ЕС заявява, че фактът, че не е налице обичайно местопребиваване в държавата членка на сезирания съд, е достатъчен, за да се приеме, че този съд не е компетентен съгласно член 3, параграф 1, буква а) от Регламент „Брюксел IIа“, независимо от това дали въпросните съпрузи по главното производство се ползват в Того с имунитет пред гражданските съдилища на тази трета държава. С оглед на тези съображения Съдът на ЕС стига до заключението, че статутът на съпрузите като членове на договорно наетите служители на Европейския съюз, работещи в неговата делегация в трета държава, по отношение на които се твърди, че се ползват с дипломатически статут в тази трета държава, не може да представлява решаващ фактор за целите на определяне на обичайното местопребиваване по смисъла на тази разпоредба.

⁽³⁰⁾ [Дело C-501/20](#), *МРА*, бележка под линия 26 по-горе.

⁽³¹⁾ [Дело C-289/20](#), *IB*, бележка под линия 26 по-горе.

⁽³²⁾ [Дело C-501/20](#), *МРА*, бележка под линия 26 по-горе.

Брачни въпроси

2.3.3.3. Понятието „гражданство“

Определянето на гражданството на съпрузите зависи от националното право на държавата членка. Това произтича от международното право, в което се предвижда, че всяка държава е свободна да определя придобиването и загубата на гражданство³³. В случая с Ирландия понятието „местожителство (domicile)“ заменя „гражданство“ и има същото значение както в законодателството на Ирландия (вж. член 2, параграф 3).

Ако двамата съпрузи са били граждани на едни и същи две държави членки, те може да решат да изберат една от двете съгласно член 3, буква б), като не е необходимо да се взема предвид „ефективното“ гражданство³⁴.

2.3.3.4. Алтернативен характер на основанията за компетентност в член 3.

Основанията за компетентност по брачни въпроси са алтернативни, което означава, че при тях няма йерархия, а оттам и предимство, както е постановил Съдът на ЕС в решението по делото *Hadadi*³⁵. Следователно, когато и двамата съпрузи са граждани на едни и същи две държави членки и имат обичайно местопребиваване в една от

тях, молбата за развод може да бъде подадена до съдилищата на всяка от двете държави членки.

2.3.4. Основания за субсидиарна компетентност — член 6

Когато никой съд на държава членка не е компетентен съгласно член 3, 4 или 5, се прилагат националните правила за компетентност в държавата членка на сезирания съд (вж. член 6, параграф 1). Тези национални разпоредби обаче не могат да бъдат използвани срещу съпруг, който има обичайно местопребиваване на територията на държава членка или е гражданин на държава членка (вж. член 6, параграф 2). Следователно, когато съд в една държава членка е компетентен съгласно член 3, 4 или 5 по-горе, няма възможност за прилагане на националните правила за компетентност на друга държава членка. Само когато членове 3—5 не предоставят компетентност и по отношение на ответник, който няма обичайно местопребиваване и не е гражданин на държава членка, е възможно да се приложи националното право³⁶. По този начин, когато ответникът има обичайно местопребиваване или е гражданин на държава членка, различна от тази на сезирания съд, възможността да се прибегне до субсидиарна компетентност, предвидена в член 6, параграф 1, за да се установи компетентността на този съд, е изключена. Въпреки това, тъй като това произтича от решението по делото МРА³⁷, съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е

⁽³³⁾ Решение на Съда на ЕС от 7 юли 1992 г. по [дело C-369/90, Micheletti и други/Delegación del Gobierno en Cantabria](#), ECLI:EU:C:1992:295, точка 10.

⁽³⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 17 юли 2009 г. по [дело C-168/08, Hadadi](#), ECLI:EU:C:2009:474, точка 51.

⁽³⁵⁾ [Дело C-168/08, Hadadi](#), бележка под линия 34 по-горе.

⁽³⁶⁾ Вж. по този въпрос пример 5 в [раздел 2.3.7](#) и решение на Съда на ЕС от 29 ноември 2007 г. по [дело C-68/07, Sundelind Lopez](#), ECLI:EU:C:2007:740.

⁽³⁷⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

ответникът, не са лишени от компетентност да разглеждат молба за разтрогване на брачните връзки съгласно националните правила за компетентност на последната държава членка³⁸.

В случай че сезираният съд може да се позове на основанията за субсидиарна компетентност, достъпът до националните основания за компетентност по отношение на ответник, който няма обичайно местопребиваване и не е гражданин на държава членка, е отворен и за всеки гражданин на друга държава членка, който има обичайно местопребиваване в държавата членка на сезирания съд (вж. член 6, параграф 3).

2.3.5. Пророгация

Регламентът, както всички негови предшественици, не предвижда възможност страните да избират компетентност по отношение на искове, свързани с развод, законна раздяла и обявяване на недействителността на брака. Въпреки това съпрузите имат известна свобода на действие в случай на съвместна молба да изберат обичайното местопребиваване на единия от съпрузите или да се възползват от двойното си едно и също гражданство (вж. член 3, буква а), подточка iv) и член 3, буква б).

⁽³⁸⁾ Вж. по този въпрос пример 6 в [раздел 2.3.7](#) и [дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

2.3.6. Проверка на компетентността — член 18

Когато съд в държава членка е сезиран с молба по брачно дело, по което според правилата на Регламента той не е компетентен, а компетентността принадлежи на съда на друга държава членка, той трябва да обяви служебно, че не е компетентен. В регламента не се изисква делото да бъде прехвърлено на съд на друга държава членка. Заинтересованата страна е длъжна да заведе дело в съда на другата държава членка.

2.3.7. Примери за прилагането на правилата относно компетентността

Пример 1: Съпрузи, които имат обичайно местопребиваване в една и съща държава членка

Мъж, който е гражданин на Гърция, е женен за жена, която е гражданка на Кипър. Двойката има обичайно местопребиваване във Франция. След няколко години съпругата иска да се разведе. Съгласно член 3, буква а), подточка i) всеки от съпрузите може да подаде молба за развод единствено пред съдилищата на Франция на основание, че действителното общо обичайно местопребиваване на двойката е там. Съпругата не може да сезира съдилищата на Гърция на основание, че тя е гражданин на тази държава, тъй като в член 3, буква б) се изисква едно и също гражданство на двамата съпрузи.

Брачни въпроси

Пример 2: Обичайното местопребиваване на съпрузите е в различни държави членки

Съпрузи, които преди заедно са пребивавали обичайно в Ирландия, се разделят. Х, гражданин на тази държава членка, остава в Ирландия, докато У заминава за Финландия, чийто гражданин е тя. Съпрузите имат следните възможности: Както Х, така и У могат да подадат молба в съдилищата на Ирландия на основание, че двамата съпрузи са имали последното си обичайно местопребиваване в нея и Х все още живее там (вж. член 3, буква а), подточка ii); Х може също така да подаде молба в съдилищата на Финландия, след като У има обичайно местопребиваване там (вж. член 3, буква а), подточка iii). У може също така да подаде молба в съдилищата на Ирландия на основание, че Х има обичайно местопребиваване там (вж. член 3, буква а), подточка iii), и в тези на Финландия, чийто гражданин е тя и където тя има обичайно местопребиваване, ако е живяла там поне шест месеца непосредствено преди подаването на исковата молба (вж. член 3, буква а), подточка vi).

Пример 3: Съпрузите са граждани на една и съща държава членка

Съпрузите Х и У са граждани на Португалия, но са живели в държава извън ЕС — Канада. Всеки от съпрузите може да внесе искова молба пред съдилищата на Португалия на основание, че и двамата са нейни граждани (вж. член 3, буква б).

Ако и двамата напуснат Канада, като Х се премести в Испания, а У в Италия, всеки от съпрузите може да внесе искова молба пред съдилищата на Португалия на основание, че и двамата са нейни граждани (вж. член 3, буква б); другата възможност е всеки от тях да направи това пред съдилищата на съответната си нова държава на обичайно местопребиваване, след като всеки от тях е живял там поне една година непосредствено преди подаването на исковата молба (вж. член 3, буква а), подточка v). Другият съпруг също може да предприеме действия пред съдилищата по обичайното местопребиваване на ответника (вж. член 3, буква а), подточка iii).

Ако Х остане в Канада, а У се премести в Италия, всеки от съпрузите може да внесе искова молба пред съдилищата на Португалия, както при предходния сценарий. Всеки от двамата ще може да подаде молба в съдилищата на Италия, но У ще може да го направи само след като е живяла там поне една година преди подаването на исковата молба.

Пример 4: Съпрузите са граждани на различни държави членки

Съпрузите У и Х, живеещи в Швеция, са граждани съответно на държавите членки Германия и Унгария. След като се разделят, У се връща в Германия, а Х отива в друга държава членка — Нидерландия. В този случай са налице следните възможности: У може да подаде молба за развод в съдилищата в Нидерландия, след като Х придобие обичайно местопребиваване там (вж. член 3, буква а), подточка iii); У може да подаде молба за развод в Германия — държавата членка, чийто гражданин е, след като вече

има обичайно местопребиваване там и е живяла там шест месеца непосредствено преди подаването на исквата молба (вж. член 3, буква а), подточка vi). Х може да подаде молба за развод в Германия също след като У вече има обичайно местопребиваване там (вж. член 3, буква а), подточка iii); Х може да подаде молба за развод в Нидерландия само след като е живял там една година и има обичайно местопребиваване там (вж. член 3, буква а), подточка v).

Пример 5: Единият от съпрузите не е гражданин на държава — членка на ЕС

Преди да се разделят, съпрузите К и М са живели заедно и двамата са имали обичайно местопребиваване във Франция. Докато К е гражданин на държава членка — Швеция, то М е гражданин на държава извън ЕС — Куба. След като двойката се разделя, К остава да живее във Франция, а М се връща да живее в Куба. Както К, така и М могат да подадат молба до съдилищата на Франция на основание, че двамата съпрузи са имали последното си обичайно местопребиваване в тази държавата и че К все още живее там (вж. член 3, буква а), подточка ii).

Ако К е напуснала Франция и е отишла да живее в Швеция, чийто гражданин е, тя би могла да подаде молба там, когато има обичайно местопребиваване там, ако е живяла там поне шест месеца непосредствено преди подаването на исквата молба (вж. член 3, буква а), подточка vi).

Аспекти на тази ситуация са разгледани в дело пред Съда на ЕС³⁹, в което съпругата твърди, че не е налице основание за предоставяне на компетентност съгласно регламента, тъй като съпругът няма обичайно местопребиваване в държава — членка на Европейския съюз, нито е гражданин на такава ДЧ. Тя твърди, че съгласно националното право на Швеция компетентни са съдилищата на тази държава членка, чийто гражданин е тя, по силата на действието на членове 6 и 7 от Регламент „Брюксел IIа“.

Съдът на ЕС прие, че когато по силата на регламента компетентността принадлежи на съд на държава членка, друг сезиран съд е длъжен служебно да обяви, съгласно член 17 от Регламент „Брюксел IIа“ [понастоящем член 18 от регламента], че не е компетентен, и така членове 6 и 7 от Регламент „Брюксел IIа“ не могат да се използват, за да се позволи нормите за компетентност, предвидени в националното право на държава членка, да определят кой съд е компетентен. Същото тълкуване трябва да се следва и при прилагането на член 6 от регламента.

Пример 6: Съпрузите са граждани на различни държави членки и имат обичайно местопребиваване в трета държава

М е гражданин на Испания, а Л е гражданин на Португалия, но двамата имат обичайно местопребиваване в Того.

⁽³⁹⁾ [Дело C-68/07, Sundelind Lopez](#), бележка под линия 36 по-горе.

Брачни въпроси

Никои съд на държава членка не е компетентен да се произнесе по молба за разтрогването на брачните връзки съгласно членове 3—5 от регламента. Съдилищата на Испания не могат да се възползват от субсидиарната компетентност, тъй като член 6, параграф 2 не им позволява да направят това. Въпреки това съдът на Португалия, чийто гражданин е ответникът, може да е компетентен да разгледа такава молба съгласно националните норми за компетентност на последната държава членка на основание на член 6, параграф 1.

По отношение на този сценарий беше отправено преюдициално запитване по делото *МРА*⁴⁰, представено по-горе в раздел 2.3.3.2., във връзка с членове 6 и 7 от Регламент „Брюксел IIа“. Констатациите на Съда на ЕС продължават да са релевантни по отношение на прилагането на член 6 от регламента.

2.4. Висящ процес или какво се случва, ако са образувани производства в две държави членки — член 20, параграф 1 и съображение 38

В практиката се срещат ситуации, при които производства, свързани с развод, законна раздяла или обявяване на недействителността на брака между едни и същи страни, се образуват в различни държави членки. Възникналият конфликт се разрешава с правилото за *lis pendens* (висящ процес), предвидено в член 20, параграф 1. С

правилото за *lis pendens* се цели да се гарантира правната сигурност, да се избегнат успоредни дела и възможността за решения, които са противоречиви.

При брачните въпроси правилото за *lis pendens* се прилага независимо от основанията на исковите молби. То обхваща ситуации, в които основанията за предявяване на исковите са едни и същи (два иска за развод в две държави членки), както и когато те се различават (иск за развод и иск за законна раздяла в две държави членки). Достатъчно е основният предмет на исковите да се отнася до развод, законна раздяла или обявяване на недействителността на брака. Тази особеност на висиящия процес при брачни въпроси се потвърждава от съдебната практика на Съда на ЕС.

В делото *A*⁴¹ Съдът на ЕС е трябвало да се произнесе по случай, при който пред съдилищата на различни държави членки са били заведени образувани две групи производства между едни и същи съпрузи — едно за развод и едно за законна раздяла. Съдът стигна до заключението, че за разлика от правилата за *lis pendens*, които се прилагат за гражданските и търговските дела съгласно Регламент „Брюксел Ia“⁴², съответните правила за брачните дела не изискват предявените пред съдилищата на различни държави членки иски

⁽⁴⁰⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

⁽⁴¹⁾ Решение на Съда на ЕС от 6 октомври 2015 г. по [дело C-489/14, А](#), ECLI:EU:C:2015:654, т. 33.

⁽⁴²⁾ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (преработен текст) ([ОБ L 351, 20.12.2012 г.](#)), стр. 1—32.

да са с еднакво основание. Въпреки че производствата трябва да се отнасят до едни и същи страни, може да са с различно основание, стига да става дума за съдебна раздяла, развод или обявяване на недействителността на брака. Това тълкуване намира допълнителна подкрепа в сравнението с разпоредбата за *lis pendens* при въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 20, параграф 2), където се изисква основанието за двете групи производства да бъде еднакво.

Във всеки случай не може да е налице състояние на висящ процес между производство по брачни въпроси и производство по въпроси, свързани с родителската отговорност.

В разпоредбата за висящ процес по брачни въпроси се изисква страните по двете производства да са едни и същи, независимо от процесуалното им положение в различните държави членки.

Конкуренцията между успоредните производства се разрешава, като се взема предвид който съд е сезиран първи. Съдът, пред който искът е предявен по-късно, спира служебно производството до установяване на компетентността на съда, пред който искът е предявен по-рано (вж. член 20, параграф 1). Когато бъде счетено, че компетентността на съда, пред който искът е предявен по-рано, е установена съгласно правилата на регламента, съдът, пред който искът е предявен по-късно, трябва да се откаже от компетентност в полза на съда, пред който искът е предявен по-рано, в съответствие с член 20, параграф 3.

Съдилищата могат да си сътрудничат и да осъществяват комуникация помежду си пряко или да изискват информация пряко едно от друго относно висящи производства в съответствие с член 86, параграф 1. Централните органи също могат да улесняват комуникацията между съдилищата в ситуация на висящ процес, както е изрично предвидено в член 79, буква д). В допълнение съдиите могат да се възползват от звената за контакт в рамките на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела⁴³.

Допълнителни обяснения относно функционирането на член 20 могат да бъдат намерени в [раздел 3.4](#) от глава 3 „Родителска отговорност“.

2.5. Признание и изпълнение на решения по брачни въпроси — общ преглед

В тази част на глава 2 са представени само основните разпоредби и принципи, залегнали в основата на признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси. Допълнителни обяснения могат да бъдат намерени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

⁽⁴³⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела](#).

Брачни въпроси

2.5.1. Не се изисква специална процедура за признаване на решение — член 30 и съображение 54

За признаването в една държава — членка на ЕС, на решение, постановено в друга държава, не се изисква каквато и да е специална процедура. По-специално, когато им бъде представено решение, издадено в друга държава членка, с което се постановява развод, законна раздяла или се обявява недействителността на брак, и което повече не подлежи на обжалване, компетентните органи на замолената държава членка следва да признават решението по силата на закона, без да се изисква спазването на каквато и да е процедура, и да актуализират по съответен начин регистрите си за гражданско състояние (вж. съображение 54). Това е важно, тъй като от практическа гледна точка то означава, че, ако дадено лице желае да сключи брак с друго след развод, трябва само да представи самото решение на органите в държавата членка, в която новият брак ще бъде сключен, за да се удостовери гражданското състояние на въпросното лице като разведено и следователно свободно да сключи брак.

Страна, която желае да се позове в дадена държава членка на решение, постановено в друга държава членка, трябва да представи препис на решението, който отговаря на условията, необходими за доказване на неговата автентичност, и удостоверение, издадено, като се използва формулярът от приложение II към регламента (вж. член 31, параграф 1, буква б) и член 36, параграф 1, буква а). При липса на тези документи съдът или компетентният орган може да

даде срок за представянето им или да приеме равностоен документ, като например превод на решението, вместо приложението, или, ако прецени, че разполага с достатъчно информация, може да не изиска представянето му (вж. член 32, параграф 1).

Преводът не е задължителен. Съдът или компетентният орган може, при необходимост, да поиска от страната, която се позовава на решението, да представи превод или транслитерация на преводащото съдържание на полетата със свободен текст на удостоверението. Превод или транслитерация на решението може да се изисква в допълнение към превода или транслитерацията на преводащото съдържание на полетата със свободен текст на удостоверението, ако съдът или компетентният орган не е в състояние да процедира без такъв превод или транслитерация.

2.5.2. Не се изисква специална процедура за изпълнение — член 34, параграф 1

Решенията, свързани с развод, законна раздяла и обявяване на недействителността на брак, рядко имат изпълнителна сила, но ако случаят е такъв, например в частта на решението относно разноските⁴⁴, с регламента се опростява трансграничното изпълнение, като се премахва декларацията за изпълняемост или вписването за изпълнение, които бяха необходими съгласно Регламент „Брюксел IIа“

⁽⁴⁴⁾ Вж. по въпроса за изпълнението на имуществени санкции, наложени с решение, попадащо в материалния обхват на прилагане на Регламент „Брюксел IIа“, Решение на Съда на ЕС от 9 септември 2015 г. по [дело C-4/14, Bohez](#), ECLI:EU:C:2015:563.

преди действителното изпълнение. В резултат на това, при спазване на регламента, решение, постановено в една държава членка, се третира за целите на изпълнението така, сякаш е постановено в държавата членка на изпълнение.

Документите, които трябва да бъдат представени за целите на изпълнението, са препис на решението, който отговаря на условията за доказване на неговата автентичност, и удостоверение, издадено като се използва формулярът, посочен в приложение II към регламента (вж. член 31, параграф 1, буква б) и член 36, параграф 1, буква а).

2.5.3. Отказ на признаване и изпълнение — член 30, параграф 3, член 40 и членове 59—62.

Признаването и изпълнението са придружени от подходящи гаранции. Съгласно регламента всяка заинтересована страна може да поиска постановяването на решение, че са налице или че липсват основанията за отказ на признаване или изпълнение на решение по брачни въпроси. Молбата се подава до компетентния съд или орган в държавата членка, в която се иска признаване и фактическо изпълнение. Тези съдилища и органи, определени от държавите членки съгласно член 103, могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие⁴⁵. Съдилищата и органите трябва да действат без неоправдано забавяне.

⁽⁴⁵⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Страните могат да оспорят или обжалват решението на първа инстанция. Жалбата се подава пред съдилищата или органите, определени от държавите членки, които могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие⁴⁶ (вж. член 61). Последващо оспорване или обжалване е възможно само ако това е разрешено съгласно правото на държавата членка по признаване и изпълнение. В такъв случай тези съдилища могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие⁴⁷.

Разяснения относно процедурата са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

2.5.4. Основания за отказ на признаване на решение — член 38

Съществуват ограничени основания, въз основа на които може да бъде отказано признаването на решение по брачни въпроси. Те са следните:

⁽⁴⁶⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽⁴⁷⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Брачни въпроси

- това признаване би било в явно противоречие с обществения ред в държавата членка, където се иска⁴⁸;
- когато ответникът не се яви, в случай че документите за откриване на производството не са му били връчени своевременно и по такъв начин, че ответникът да има възможност да организира защитата си, освен ако ответникът категорично е приел решението;
- ако решението противоречи на решение, постановено в производство между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване; или
- ако то противоречи на решение по дело между същите страни в друга държава, което отговаря на условията за признаване в държавата членка, в която се иска признаване.

2.5.5. Ограничения по отношение на преразглеждането от страна на съда, от когото се иска признаване

Съдът или органът, от когото се иска признаване на решение по брачни въпроси, не може:

- да преразглежда основанието за компетентност на съда на държавата членка по произход, който е постановил решението — член 69;
- да прилага нормата относно съобразяването с обществения ред към правилата относно компетентността, установени в членове 3—6 от регламента — член 69;

- да откаже признаване на решение на основание, че правото на държавата членка, в която се иска признаване, не допуска произнасяне на решение по брачни въпроси въз основа на същите факти — член 70; или
- при никакви обстоятелства да преразгледа решението по същество — член 71.

2.5.6. Автентични актове и споразумения — член 65, параграф 1

Автентичните актове и споразуменията относно законна раздяла и развод, които имат задължителна правна сила в държавата членка по произход, се признават в останалите държави членки, без да се изисква специална процедура. Прилагат се общите разпоредби относно признаването на решения, освен ако специалните правила на раздел 4, глава IV „Признаване и изпълнение“ имат предимство. Специалният режим, включително процесуалните гаранции, са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

В регламента са дадени определения на понятията „автентичен акт“ — в член 2, параграф 2, точка 2, и „споразумение“ — в член 2, параграф 2, точка 3. Органите, ангажирани с установяването на автентичността на автентични актове и с вписването на споразумения,

⁽⁴⁸⁾ Вж. по този въпрос член 70 от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе, и [раздел 2.5.5](#).

определени от държавите членки съгласно член 103, могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие⁴⁹.

Лице, което желае да се позове в държава членка на автентичен акт или споразумение от друга държава членка, представя заверен препис на автентичния акт или споразумението и удостоверение, издадено, като се използва формулярът от приложение VIII⁵⁰ (вж. член 66, параграф 1).

Удостоверението се издава от съда или компетентния орган на държавата членка по произход по молба на страната. Съдът или компетентният орган, определен от държавите членки съгласно член 103, може да бъде намерен на портала за електронно правосъдие⁵¹.

Удостоверението се издава само ако са изпълнени следните изисквания:

- държавата членка, която е оправомощила публичния орган или друг орган официално да състави или впише автентичния акт или

да впише споразумението, има компетентност съгласно глава II от регламента (точка 2 от приложение VIII);

- автентичният акт или споразумението има задължителна правна сила в тази държава членка (точки 7.5 и 8.4 от приложение VIII⁵² и съображение 70).

Удостоверението се съставя на езика на автентичния акт или споразумението. То може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз по искане на някоя от страните. Съдът може автоматично да преведе удостоверението, след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на портала за електронно правосъдие⁵³. Това не поражда задължение за съда или компетентния орган, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст (вж. член 66, параграф 4).

Удостоверението може да бъде поправено в случаите, когато вследствие на материална грешка или пропуск има несъответствие между автентичния акт, който подлежи на изпълнение, и удостоверението. Поправянето се извършва при подадена молба или служебно от съда или компетентния орган на държавата членка по произход, определен от държавите членки съгласно член 103, който

⁽⁴⁹⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽⁵⁰⁾ Вж. член 66, параграф 1 и [приложение VIII](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽⁵¹⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽⁵²⁾ Вж. точки 7.5 и 8.4 от [приложение VIII](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽⁵³⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [онлайн формуляри](#).

Брачни въпроси

може да бъде намерен на портала за електронно правосъдие⁵⁴ (вж. член 67, параграф 1). Същите съдилища или компетентни органи имат право да оттеглят удостоверението, при подадена молба или служебно, ако то е предоставено неправомерно, като се имат предвид изискванията, посочени в член 66. В случай на оттегляне не се издава специално заместващо удостоверение. Процедурата, включително всяко обжалване, за поправяне или оттегляне на удостоверението, се урежда от правото на държавата членка по произход.

2.5.7. Легализация — член 90

Не се изисква процедура по легализация за документите, свързани с признаването или изпълнението на решения по брачни въпроси, включително решение или удостоверение.

⁽⁵⁴⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

3. Родителска отговорност

3.1. Материален обхват

Регламентът се отнася до компетентността, признаването и изпълнението и международното отвлечане на деца.

3.1.1. Въпроси, които са обхванати от Регламента

В регламента са установени правила относно компетентността (вж. настоящата глава и глава II от регламента), признаването и изпълнението (вж. глава IV от регламента и [глава 5](#) „Изпълнение“ от настоящия практически наръчник) и сътрудничеството между централните органи (вж. глава V от регламента и [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“, от настоящия практически наръчник) по въпроси, свързани с родителската отговорност. Той съдържа специфични правила относно международното отвлечане на деца (вж. глава III от регламента и [глава 4](#) „Международно отвлечане на деца“ от настоящия практически наръчник).

Регламентът се прилага по отношение на всички гражданскоправни въпроси, отнасящи се до „предоставяне,

упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителска отговорност“.

3.1.1.1. Деца, попадащи в обхвата на регламента — член 2, параграф 2, точка б и съображения 7 и 17

В съответствие с Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата (наричана по-нататък „Хагската конвенция от 1996 г.“)⁵⁵ регламентът се прилага за всички деца на възраст до 18 години, дори в случаите, когато те са придобили дееспособност преди навършването на тази възраст съгласно правото, което урежда техния личен статут, например чрез еманципация на основание сключен брак. (вж. съображение 17). От друга страна, Хагската конвенция от 1980 г. се прилага само за деца до 16-годишна възраст, също и когато е допълнена и изяснена от настоящия регламент. За лицата на възраст над 18 години, които се нуждаят от правна закрила поради своята уязвимост, се прилага Хагската конвенция за

⁽⁵⁵⁾ Конвенция от 19 октомври 1996 г. за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата ([наричана по-нататък „Конвенцията за закрила на децата от 1996 г. на Хагската конференция по международно частно право“, или „Хагската конвенция от 1996 г.“](#)).

международна закрила на пълнолетни лица от 2000 г.⁵⁶ за държавите — страни по тази конвенция.

Регламентът се прилага за всички родени в брак или извън брак деца (вж. съображение 7).

3.1.1.2. Значение на понятието „родителска отговорност“ — член 1, параграф 1, буква б), член 1, параграф 2, член 2, параграфи 2, 7, 8, 9 и 10 и съображения 11 и 18

Понятието „родителска отговорност“ е определено широко в член 1, параграф 2 и обхваща всички права и задължения на носител на родителска отговорност, отнасящи се до личността или имуществото на детето. Тези права и задължения могат да възникнат по силата на съдебно решение (например определяне на правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения в случай на развод или разделя на родителите), по силата на закона (например в резултат на установяването на произход) или по силата на всяко споразумение, пораждащо правни последици съгласно правото на държавата членка, в която детето има обичайно местопребиваване (вж. съображение 18). Списъкът на въпросите, обхванати от понятието

⁽⁵⁶⁾ Конвенция от 13 януари 2000 г. относно международната защита на пълнолетни лица („[Конвенция от 2000 г. относно защитата на пълнолетни лица на Хагската конференция по международно частно право](#)“, или „[Хагската конвенция от 2000 г.](#)“). Вж. още: Lagarde, P., Proceedings of the Special Commission of a diplomatic character (Производства на специалната комисия с дипломатически характер) (1999 г.), на разположение на адрес: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4?pid=2951>.

„родителска отговорност“ в съответствие с регламента, не е изчерпателен, а има само примерен характер⁵⁷.

Той включва следното:

- правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения с детето,
- настояйничество, попечителство и други сходни институти,
- определянето и функциите на всяко лице или орган, натоварени да се грижат за личността или имуществото на детето, да го представляват или да го подпомагат,
- настаняването на детето в институция или поверяване на приемна грижа⁵⁸, мерките за закрила на детето, свързани с управлението, запазването или разпореждането с имуществото на детето⁵⁹.

Понятието „право на упражняване на родителски права“ е определено самостоятелно в регламента като включващо правата и задълженията за полагане на грижа за личността на детето, и по специално правото да се определи мястото на пребиваване на детето (вж. член 2, параграф 2, точка 9). Последната част от определението означава, че ако носителят на родителска отговорност не може да вземе решение относно мястото на пребиваване на детето без съгласието на друго лице (друг родител, носител на родителска отговорност), това друго лице, чието съгласие е необходимо за определяне на мястото на

⁽⁵⁷⁾ Решение на Съда на ЕС от 27 ноември 2007 г. по [дело C-435/06](#), C, ECLI:EU:C:2007:714, точка 30.

⁽⁵⁸⁾ Вж. [раздел 3.1.1.3](#) от настоящия практически наръчник.

⁽⁵⁹⁾ Вж. [раздел 3.1.1.4](#) от настоящия практически наръчник.

Родителска отговорност

пребиваване на детето, следва да се счита за носител на правото на упражняване на родителски права със самостоятелно значение по силата на регламента, независимо от условията, използвани в националното право (вж. съображение 18). Следователно правото на упражняване на родителски права често може да принадлежи на няколко лица, например в случай на съвместно право на упражняване на родителски права или когато, както е случаят в някои правни системи, родителят, който не упражнява родителски права, запазва важни отговорности за решенията относно детето, които надхвърлят самото право на лични отношения, като например решението относно мястото на пребиваване на детето или относно пътуването му в чужбина (вж. съображение 18 и решението по делото Гогова⁶⁰, точки 11 и 35). Поради това определящо е съдържанието на съответните права, а не използваната национална терминология. Същото важи и за значението на понятието „право на лични отношения“, което също е юридически определено в регламента като обхващащо правата на лични отношения с детето, включително правото да се отведе детето за определен период от време на място, различно от неговото или нейното обичайно местопребиваване (вж. член 2, параграф 2, точка 10). Следователно лицето, което има право на лични отношения, може да има и право на упражняване на родителски права.

Преценката дали даден въпрос може да се квалифицира като „родителска отговорност“ следва да се основава на предмета на исквата молба. В съдебната практика на Съда на ЕС съществуват

примери за някои двусмислени ситуации. Същността им е представена в карето по-долу.

Гогова — дело C-215/15

По делото Гогова⁶¹ Съдът на ЕС се произнася по случай, в който единият родител иска от българския съд да замени липсващото съгласие на другия родител за пътуването на детето им извън тази държава членка и за издаването на паспорт на името на това дете. Съдът прие, че този иск има за предмет упражняването на „родителската отговорност“ за детето по смисъла на член 1, параграф 1, буква б) във връзка с член 2, параграф 7 от Регламент „Брюксел IIа“. Той постанови, че тези разпоредби обхващат не само искиве, свързани с всички условия за упражняване на родителската отговорност, но и конкретни решения, засягащи дадено дете. Това тълкуване не се променя от факта, че решението трябва да бъде взето предвид от органите на държавата членка, на която въпросното дете е гражданин, в рамките на административното производство за издаване на такъв паспорт.

Bohez — дело C-4/14

По делото *Bohez*⁶² Съдът на ЕС се произнася по въпроса дали имуществена санкция, наложена с решение, постановено в Белгия,

⁽⁶⁰⁾ Решение на Съда на ЕС от 21 октомври 2015 г. по [дело C-215/15](#), Гогова, ECLI:EU:C:2015:71.

⁽⁶¹⁾ [Дело C-215/15](#), Гогова, бележка под линия 60 по-горе.

⁽⁶²⁾ [Дело C-4/14](#), *Bohez*, бележка под линия 44 по-горе.

с цел да се гарантира, че носителят на правото на упражняване на родителски права зачита правото на лични отношения, е въпрос, свързан с родителската отговорност. При отговора на въпроса Съдът на ЕС следва подхода за привременните мерки съгласно Регламент „Брюксел Ia“. Предметът на тези видове дела се определя не от собственото естество на привременните мерки, а от естеството на правата, чиято защита те осигуряват. В конкретния случай се счита, че имуществената санкция е акцесорна мярка, която цели да упражни финансов натиск върху лицето, на което е възложено упражняването на родителски права, така че то да съдейства за осъществяването на правото на лични отношения. Следователно разглежданият въпросът се отнася до правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения, т.е. до родителската отговорност.

По-долу са представени допълнителни примери (вж. дела C-435/06, C, C-523/07, A, C-404/14, *Matoušková*, и C-565/16, *Saponaro*).

Носител на родителска отговорност може да бъде всяко лице, институция или друг орган — обикновено органите за социално подпомагане в държавите членки, които се занимават със закрила и подпомагане на деца (вж. член 2, параграф 2, точка 8). Очевидно е, че родителската отговорност е запазена не само за родителите на детето. По делото Вълчева⁶³ Съдът на ЕС постановява, че правото на бабата и дядото на лични отношения с техните внуци е обхванато от понятието „родителска отговорност“ и следователно попада в

⁽⁶³⁾ Решение на Съда на ЕС от 31 май 2018 г. по [дело C-335/17](#), Вълчева, ECLI:EU:C:2018:359, точка 34.

материалния обхват на регламента. Въпреки че регламентът определя самостоятелно понятията „родителска отговорност“, „право на упражняване на родителски права“, „право на лични отношения“ и посочва кой може да бъде носител на родителска отговорност, националното право на държавата членка, в която е обичайното местопребиваване на детето, ще определи в конкретния случай кои права може да има дадено лице⁶⁴.

Регламентът се прилага по „гражданскоправни въпроси“.

3.1.1.3. Значение на понятието „гражданскоправни въпроси“ — член 1, параграфи 1 и 2 и съображения 4 и 11

Регламентът се прилага по „гражданскоправни въпроси“ за „предоставяне, упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителска отговорност“ независимо от характера на съда или правораздавателния орган. Понятието „гражданскоправни въпроси“ следва да се тълкува като независимо понятие, което да се тълкува посредством позоваване на първо място на целите и структурата на регламента и на второ място, на общите принципи, които произтичат от уредбата в националните правни системи. Следователно понятието „гражданскоправни въпроси“ може да обхваща и мерки, които от гледна точка на правната система на дадена държава членка могат да се считат за мерки на публичното

⁽⁶⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 5 октомври 2010 г. по [дело C-400/10](#), PPU, *McB*, ECLI:EU:C:2010:582, точка 43.

Родителска отговорност

право (вж. съображение 4). Пример за такава ситуация е представен в съседното каре.

Въпросът дали поверяване на дете на приемна грижа е гражданскоправен въпрос по смисъла на Регламент „Брюксел IIа“ беше разгледан от Съда на ЕС в дела *C⁶⁵* и *A⁶⁶*. По всяко от тези дела Съдът на ЕС трябваше да реши дали такова поверяване на приемна грижа по силата на публичното право попада в приложното поле на Регламент „Брюксел IIа“. И двете дела са в резултат на ситуации, в които са били поети грижите за деца и те са били настанени в приемни семейства.

По дело *C* две деца са били обект на разпореждане на органите по грижите за деца в Швеция. Малко след издаването на разпореждането майката на децата ги отвежда във Финландия и се опитва да се противопостави на изпълнението на разпореждането. Тя сезира с жалба Върховния съд на Финландия на няколко основания, включително че разпореждането не попада в обхвата на регламента, тъй като не е гражданскоправен въпрос, а по-скоро разпореждане с публичноправен характер. Съдът на ЕС постановява, че разпореждането попада в обхвата на Регламент „Брюксел IIа“ като гражданскоправен въпрос както по отношение на частта, отнасяща се до поемането на грижите за децата, така и по

отношение на частта, отнасяща се до настаняването на децата в приемно семейство.

По дело *A* три деца са живеели с майка си и втория им баща в Швеция. Те се преместват за лятото във Финландия и по-късно през същата година финландските органи за закрила на детето издават заповед за поемане на грижите за децата и те са настанени в приемно семейство на основание, че майка им и вторият им баща са ги изоставили. Тогава майката сезира с жалба заповедта пред Върховния съд на Финландия на основание, наред с друго, че тя не попада в определението за гражданскоправен въпрос съгласно регламента. Този финландски съд сезира Съда на ЕС за тълкуване на Регламент „Брюксел IIа“. Съдът на ЕС постановява, че едно-единствено решение, с което се разпорежда поемането на грижа и настаняването на дете извън семейството му в приемно семейство, попада в обхвата на понятието за „граждански дела“ по смисъла на тази разпоредба дори когато това решение е прието в рамките на публичноправни норми, свързани със закрилата на детето.

В съображение 11 се потвърждава, че всяко поверяване на дете на приемна грижа, в съответствие с националното право и процедури, при едно или повече лица, или в институция, например в сиропиталище или в детски дом, в друга държава членка, следва да попада в обхвата на регламента.

Това обаче не е така, ако то е изрично изключено съгласно националното право. Такъв е например случаят на настаняване с настаняването с цел осиновяване, настаняването при родител или,

⁽⁶⁵⁾ [Дело C-435/06, C](#), бележка под линия 57 по-горе.

⁽⁶⁶⁾ Решение на Съда ЕС от 2 април 2009 г. по [дело C-523/07, A](#) ECLI:EU:C:2009:225.

когато е приложимо, при друг близък роднина, както е обявено от приемащата държава членка.

В резултат от това и „настанявания с образователна цел“, постановени от съд или разпоредени от компетентен орган със съгласието на родителите или на детето или по тяхно искане вследствие на отклоняващо се от нормите поведение на детето попадат в обхвата на регламента. Единствено настаняване, независимо дали с образователна или наказателна цел, постановено или разпоредено вследствие на деяние на детето, което, ако бъде извършено от пълнолетно лице, би могло да представлява наказуемо деяние съгласно националното наказателно право, независимо дали в конкретния случай това може да доведе до осъдителна присъда, следва да се разглежда като публичноправна мярка и да бъде изключено от обхвата на регламента. Следователно настаняването на дете, придружено от мерки за лишаване от свобода за терапевтични и образователни цели, попада в обхвата на регламента, когато това настаняване е разпоредено с цел закрила на детето, а не с цел санкционирането му⁶⁷.

Регламентът се прилага към охранителни мерки по отношение на имуществото на детето.

⁽⁶⁷⁾ Решение на Съда на ЕС от 26 април 2012 г. по [дело C-92/12, PPU, Health Service Executive](#), ECLI:EU:C:2012:255, точки 63—65.

3.1.1.4. Мерки, свързани с имуществото на детето — член 1, параграф 2, букви в) и д) и съображение 10

Когато едно дете притежава имущество, може да се наложи да бъдат предприети определени мерки, като определянето на лице или орган, което/който да подпомага и представлява детето във връзка с имуществото. Регламентът се прилага към всички такива мерки, които може да са необходими за управлението, запазването или разпоредждането с имуществото на детето, ако например родителите на детето спорят по този въпрос или детето остане сирак.

За разлика от това други въпроси, които са свързани с имуществото на детето, но които не засягат защитата на интересите на детето по отношение на това имущество, не са обхванати от регламента, а от Регламент „Брюксел Ia“. Съдията трябва да прецени дали дадена мярка, свързана с имуществото на детето, се отнася до родителската отговорност или не. В съдебната практика на Съда на ЕС съществуват примери в това отношение.

Matoušková — дело C-404/14

По делото *Matoušková*⁶⁸ Съдът на ЕС се произнася по въпроса дали одобряването на договор за делба на наследство, сключен от особен представител от името на ненавършилите пълнолетие деца,

⁽⁶⁸⁾ Решение на Съда на ЕС от 6 октомври 2015 г. по [дело C-404/14, Matoušková](#), ECLI:EU:C:2015:653.

Родителска отговорност

представлява мярка, свързана с родителската отговорност, или мярка, свързана с наследяването. Съдът на ЕС стига до заключението, че това е мярка, предприета с оглед на дееспособността на ненавършилото пълнолетие лице, която цели да защити висшия интерес на детето. Необходимостта да се получи одобрение е пряка последица от състоянието и дееспособността на детето и представлява мярка за защита на детето, свързана с управлението, запазването или разпореждането с неговото имущество в рамките на упражняването на родителската власт по смисъла на член 1, параграф 1, буква б) и параграф 2, буква д) от Регламент „Брюксел IIa“.

Saponaro — дело C-565/16

По делото *Saponaro*⁶⁹ Съдът на ЕС трябваше да се произнесе по случай, в който майката и бащата на дете, които са имали обичайно местопребиваване в Италия, са подали молба за разрешение да се откажат от наследството от дядото на детето по майчина линия в Гърция. В съответствие с решението по делото *Matoušková*⁷⁰, посочено по-горе, Съдът на ЕС постановява, че този въпрос се отнася до състоянието и дееспособността на ненавършилото пълнолетие дете и следователно представлява мярка за защита, свързана с управлението, запазването или разпореждането с имуществото на детето. Поради тези доводи искът не се отнася към наследственото право.

⁽⁶⁹⁾ Решение на Съда на ЕС от 19 април 2018 г. по [дело C-565/16, Saponaro](#), ECLI:EU:C:2018:265.

⁽⁷⁰⁾ [Дело C-404/14, Matoušková](#), бележка под линия 68 по-горе.

Въпреки че тези въпроси се разглеждат от Съда на ЕС като въпроси, свързани с родителската отговорност, регламентът сега изрично позволява и на съдилищата, сезирани с въпроси, които не попадат в неговия обхват (например въпроси, свързани с наследяването), да се произнасят по тези въпроси, но само като инцидентни искиове (вж. член 16 и [раздел 3.1.1.6](#)) и само за целите на тези производства.

Регламентът не възпрепятства съдилищата да предприемат временни, включително охранителни мерки в неотложни случаи.

3.1.1.5. Временни, включително охранителни мерки — член 15 и съображения 30 и 31

В член 15 ясно се посочва, че съдилищата на дадена държава членка са компетентни в неотложни случаи да постановяват временни, включително охранителни мерки, които може да се предвиждат в правото на тази държава членка, по отношение на дете или на имущество на дете, което се намира на нейната територия, дори когато съд в друга държава членка е компетентен съгласно регламента по отношение на родителската отговорност по същество.

3.1.1.5.1 Единно основание за компетентност

Член 15 е разпоредба, която предоставя компетентност. Тук е налице разлика с Регламент „Брюксел IIa“ и съдебната практика по него, според която член 20 от Регламент „Брюксел IIa“ не е разпоредба,

определяща компетентност за целите на този регламент⁷¹, като този въпрос се урежда от националното право.

В член 15 от настоящия регламент се установява единно основание за компетентност за постановяване на временни, включително охранителни мерки. В качеството му на изключение от системата на компетентност, установена от регламента, този член трябва да се тълкува в тесен смисъл (ограничително)⁷². Въпреки това конкретният вид на мерките, които могат да бъдат предприети съгласно член 15, се урежда от националното право. Във всеки случай предоставянето на мерките е подчинено на условията, произтичащи от регламента и съдебната практика на Съда ЕС, описана по-долу.

3.1.1.5.2 Условия за предоставяне на временни, включително охранителни мерки

В съдебната практика на Съда на ЕС са установени три кумулативни условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да може съдът, който не е компетентен по съществото на делото, да предостави временни, включително охранителни мерки, които може да се приложат съгласно националното право⁷³. Наличието на тези три кумулативни условия трябва да бъде посочено в решението.

⁽⁷¹⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 юли 2010 г. по [дело C-256/09, Purrucker](#), ECLI:EU:C:2010:437, точка 61.

⁽⁷²⁾ Решение на Съда на ЕС от 22 декември 2009 г. по [дело C-403/09, Detiček](#), ECLI:EU:C:2009:810, точка 38.

⁽⁷³⁾ [Дело C-523/07, A](#), бележка под линия 66 по-горе, и [дело C-403/09, Detiček](#) бележка под линия 72 по-горе, точка 39.

- Мярката трябва да бъде с временен характер

Временни, включително охранителни мерки, са тези, които имат за цел да запазят фактическото или правното положение, така че да защитят права, които са или биха могли да бъдат предмет на производство пред съда на държавата членка, компетентен по съществото на делото. В този смисъл това са (национални) мерки с временен характер, например временно разпореждане относно правото на упражняване на родителски права или правото на лични отношения, временно поверяване на дете на приемна грижа или временно разпореждане за запазване на имуществото на детето.

- Мярката трябва да е неотложна

Неотложността е свързана както с положението на детето, така и с практическата невъзможност молбата, отнасяща се до родителската отговорност, да бъде внесена в компетентния съд по същество⁷⁴. В делото А Съдът на ЕС заяви, че неотложността на мерките трябва да се прецени предвид положението на детето, предвидимото му развитие и ефективността на временните или охранителните мерки, които трябва да бъдат взети. В това отношение неотложност ще е налице в ситуация, при която децата, които имайки обичайното си пребиваване в държава членка, пребивават временно или случайно в друга държава членка и се намират в положение, което може сериозно да навреди на тяхното благосъстояние, включително на

⁽⁷⁴⁾ [Дело C-403/09, Detiček](#), бележка под линия 72 по-горе, точка 42.

Родителска отговорност

тяхното здраве или на развитието им⁷⁵. От друга страна, неотложност не е налице, когато в държавата на убежище е предоставено временно изключително право да се упражняват родителски права в полза на родителя, който е отвлякъл детето, въз основа на довода за промяна в обстоятелствата поради факта, че детето се е интегрирало добре в новото обкръжение и евентуалното му връщане може сериозно да навреди на благосъстоянието му⁷⁶. Според виждането, възприето в решението на Съда на ЕС, подобно признаване на положение на неотложност би влязло в разрез с принципа за взаимно доверие, би забавило или дори би възпрепятствало изпълнението на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановени от компетентния съд по същество, и би застрашило функционирането на регламента като цяло, включително неговата цел да възпира неправомерното отвеждане или задържане на деца между държавите членки⁷⁷. Мерките, които препятстват редовното поддържане на лични отношения и пряк контакт с двамата родители, не са напълно изключени, но трябва да бъдат обосновани от друг интерес на детето, който има предимство⁷⁸.

⁽⁷⁵⁾ [Дело C-523/07](#), А, бележка под линия 66 по-горе, точки 48 и 60.

⁽⁷⁶⁾ [Дело C-403/09](#), *Detiček*, бележка под линия 72 по-горе, точка 43.

⁽⁷⁷⁾ [Дело C-403/09](#), *Detiček*, бележка под линия 72 по-горе, точки 45—47, и решение на Съда на ЕС от 11 юли 2008 г. по [дело C-195/08](#), *PPU, Rinau*, ECLI:EU:C:2008:406, точка 52.

⁽⁷⁸⁾ [Дело C-403/09](#), *Detiček*, бележка под линия 72 по-горе, точка 59.

- Мярката трябва да бъде постановена по отношение на дете или имущество на дете, намиращо се в държавата членка на сезирания съд

Достъпът до временни, включително охранителни мерки, съгласно член 15 е възможен само когато съществува териториална връзка между държавата членка на сезирания съд и детето или имуществото на детето. Ограничаването на мерките само по отношение на дете и неговото имущество, намиращи се в държавата членка на сезирания съд, е в съответствие с член 12 от Хагската конвенция от 1996 г.

Съгласно регламента⁷⁹ не се допуска движение на тези мерки между държавите членки и те имат действие само на територията на държавата членка, в която са предоставени (вж. член 2, параграф 1, където те не се третират като „решения“, и съображение 30). Съществува само едно изключение — мерки, постановени в държавата членка, в която е отведено детето, в съответствие с член 27, параграф 5, за да се осигури защита на детето от сериозната опасност, посочена в член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. (вж. [глава 4](#) „Международно отвлечане на деца“).

⁽⁷⁹⁾ Движение на мерките е допустимо в съответствие с международни актове или национални правни норми, при условие че се спазва регламентът, вж. [дело C-256/09](#), *Purrucker*, бележка под линия 71 по-горе, точка 92.

3.1.1.5.3 Връзка с мерките, постановени от съда, компетентен по същество

Тъй като временните, включително охранителни мерки, са с временен характер, те престават да действат, щом съдът на държавата членка, който е компетентен по съществото на делото съгласно регламента, вземе мерките, които смята за подходящи (вж. член 15, параграф 3 и решението на Съда на ЕС по [дело А](#), точка 48). Временните, включително охранителни мерки, постановени от съда, компетентен по същество, могат да бъдат признати и изпълнени съгласно регламента (вж. член 2, параграф 1, буква б) и [глава 5](#) „Изпълнение“). Въпреки това мярката, попадаща в обхвата на член 15, може в държавата членка на съда, който я е постановил, да има предимство пред мярката, произтичаща от по-ранно решение на съд на друга държава членка, компетентен по същество, но само на територията на първата държава членка. Предимството пред такова по-ранно решение може да бъде ефективно само ако са изпълнени условията за налагане на временни, включително охранителни мерки⁸⁰. Във всеки случай, ако съдът, който е натоварен с налагането на временни, включително охранителни мерки съгласно член 15, е сезиран допълнително с молба по съществото на делото, той следва да се произнесе само по временните или охранителните мерки и да обяви служебно, че не е компетентен, ако съд на друга държава членка е компетентен по съществото на делото (вж. съображение 31).

⁽⁸⁰⁾ [Дело C-256/09, Purucker](#), бележка под линия 71 по-горе, точка 81.

Поради това Съдът на ЕС предлага като добра практика и за да станат ясни основанията за компетентност, въз основа на които съдът предприема дадена мярка, този съд да посочва в решението дали е компетентен по силата на регламента по съществото на делото или не⁸¹. Това вече е отразено в норма — в член 35, параграф 2, буква б) се предвижда удостоверението, придружаващо подлежащото на изпълнение решение, да съдържа информация, че съдът, който е постановил решението, е компетентен по съществото на делото или е постановил мярката в съответствие с член 27, параграф 5 във връзка с член 15⁸². Ако от решението не е видно дали съдът е бил компетентен по същество, съдът в друга държава членка, в която се търси признаването и изпълнението, има право да приеме, че съдът, постановил временната мярка, не е бил компетентен по същество⁸³.

3.1.1.5.4 Сътрудничество и комуникация

Временни, включително охранителни мерки, могат да бъдат предприети от съд или от орган, компетентен по въпроси, попадащи в обхвата на регламента (вж. член 2, параграф 1). Компетентен да предприеме временни мерки съгласно националното право може да бъде например орган за социално подпомагане, орган за закрила на

⁽⁸¹⁾ Вж. коментарите относно необходимостта от яснота по отношение на основанията за компетентност, на което съдът предприема временни и охранителни мерки, [дело C-256/09, Purucker](#), бележка под линия 71 по-горе, точки 70—76.

⁽⁸²⁾ Съдът може да използва полето за свободен текст в точка 9.2 от [приложение III](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽⁸³⁾ [Дело C-256/09, Purucker](#), бележка под линия 71 по-горе, точка 78.

Родителска отговорност

детето или орган за младежта. Централните органи могат, при наличие на мотивирано искане, отправено от друга държава членка, да изискат от съда или компетентния орган на своята държава членка да проучи необходимостта от предприемане на мерки за закрила на личността или имуществото на детето (вж. член 80, параграф 1, буква в), [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“, и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

Ако съдът предостави временни или охранителни мерки в съответствие с националното право, доколкото защитата на висшия интерес на детето налага това, този съд незабавно уведомява за това съда или компетентния орган на държавата членка, която е компетентна съгласно член 7, или по целесъобразност съда на държава членка, компетентен по съществуването на делото съгласно регламента, било пряко в съответствие с член 86 или посредством централните органи, определени съгласно член 76 (вж. член 15, параграф 2). За изпълнението на това задължение съдиите могат да се възползват и от звената за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела („ЕСМ — ГТД“)⁸⁴.

В случай че детето е изложено на сериозна опасност, съдът или компетентният орган, който обмисля да предприеме или вече е предприел мерки за закрила на детето, ако му е известно, че обичайното местопребиваване на детето е променено или че детето се намира в друга държава членка, съобщава на съдилищата или

компетентните органи на другата държава членка за съществуващата опасност и за предприетите или предвиджани мерки. Тази информация може да се предава пряко или чрез централните органи (вж. член 80, параграф 2 и [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“, и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“). Ако е необходимо, ЕСМ — ГТД също може да предостави подкрепа (вж. [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“).

Пример

Семейство, което има обичайно местопребиваване в Германия, пътува с автомобил до Хърватия за лятната си ваканция. В Хърватия те стават жертви на пътнотранспортно произшествие, при което всички са ранени. Детето е само леко ранено, но и двамата родители пристигат в болницата в кома. Органите в Хърватия трябва спешно да предприемат временни мерки, за да се осигури защита на детето, което няма роднини там. Фактът, че съдилищата в Германия са компетентни по силата на регламента по същество, не пречи на съдилищата или компетентните органи в Хърватия да предприемат временни мерки за защита на детето. Въпреки това съдилищата или компетентните органи в Хърватия трябва да информират съда или компетентния орган на Германия пряко или чрез централния орган за наложените мерки. Прилагането на тези мерки се прекратява, след като съдилищата на Германия предприемат мерките, които считат за целесъобразни.

⁽⁸⁴⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ — ГТД](#).

Регламентът позволява на съдилищата да се произнасят по инцидентни иски, свързани с родителската отговорност, когато основният предмет е изключен от материалния обхват на прилагане на регламента.

3.1.1.6. Инцидентни иски — член 16 и съображения 32 и 33

Член 16, посветен на инцидентните иски, е нова норма, въведена като реакция на решенията на Съда на ЕС по делата *Matoušková* и *Sarpano*.

В решението си по делото *Matoušková*⁸⁵ Съдът на ЕС посочва, че одобряването от страна на съд, който се занимава с въпроси, свързани с настояничество, на договор за делба на наследство, сключен от особен представител от името на ненавършилите пълнолетие деца, представлява мярка, свързана не с наследяването, а с упражняването на родителската отговорност, и следователно попада в приложното поле на Регламент „Брюксел IIa“. Необходимостта да се получи одобрение от съда по настояничеството е пряка последица от състоянието и дееспособността на ненавършилите пълнолетие деца и представлява мярка за защита на детето, свързана с управлението, запазването или разпореждането с неговото имущество в рамките на упражняването на родителската власт по смисла на член 1, параграф 1, буква б) и параграф 2, буква д) от Регламент „Брюксел IIa“ (точка 31). Следователно само съд,

компетентен по силата на регламента, може да се произнесе по този вид одобрение.

В член 16, параграфи 1 и 2 е предвидено алтернативно практическо решение, което позволява на съд на държава членка, който се произнася по въпрос, който не попада в обхвата на регламента, да се произнесе по инцидентния иск, като това произнасяне поражда действие само в рамките на съответното производство, дори ако този съд не е компетентен съгласно регламента. Така например, ако въпросът по съществуването на производството е спор относно наследяването, в който участва дете, и е необходимо да се назначи особен представител, който да представлява детето в това производство, съдилищата на държавата членка, компетентни по спора относно наследяването, следва да могат, съгласно член 16, параграф 1, да се произнесат по това назначение за висящото производство, независимо дали тези съдилища са компетентни съгласно регламента да се произнасят по въпроси, свързани с родителската отговорност. Въпросите, свързани с родителската отговорност, може да бъдат инцидентен иск в рамките на други производства, например относно установяването на произход, задълженията за издръжка, промяната на имената или брака на непълнолетно лице.

Същата концепция е следвана в член 16, параграф 3 в положения, в които въпросът по същество е от безспорно правно естество. Пример за това е например приемането или отказът от наследство или споразумение между страните относно разделянето или разпределянето на имуществото (т.нар. „правни действия“, вж.

⁽⁸⁵⁾ [Дело C-404/14, Matoušková](#), бележка под линия 68 по-горе.

Родителска отговорност

съображение 33). Ако действителността на такова правно действие, предприето или чието предприемане предстои, от името на дете в производство по наследяване пред съд на държава членка се нуждае от разрешението или одобрението на съд, съдът в тази държава членка има правото да реши дали да разреши или одобри въпросното правно действие, дори ако не е компетентен съгласно настоящия регламент. Това законодателно решение смекчава последиците от решението по делото *Saponaro*⁸⁶, в което молбата, подадена от родителите от името на тяхното ненавършило пълнолетие дете, за разрешение да се откаже от наследство, се квалифицира като свързана с родителската отговорност и не се отнася към наследственото право (точка 18). Съдилищата в държавата членка, компетентни по въпросите на наследственото право, вече могат да се произнасят и по такова разрешение за отказ от наследство съгласно член 16, параграф 3⁸⁷.

Доколкото защитата на висшия интерес на детето налага това, съдът, който се произнася по инцидентния иск, незабавно уведомява съда или компетентния орган на държавата членка, която е компетентна съгласно член 7, или по целесъобразност съда на държава членка, компетентен по съществото на делото съгласно регламента, било пряко в съответствие с член 86 или посредством централните органи,

⁽⁸⁶⁾ [Дело C-565/16, Saponaro](#), бележка под линия 69 по-горе.

⁽⁸⁷⁾ Компетентният съд по въпросите на наследяването ще определи приложимото право съгласно член 15 от [Хагската конвенция от 1996 г.](#), бележка под линия 55 по-горе (вж. съображение 92 от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе).

определени в съответствие с член 76. Съдиите могат да се възползват допълнително от звената за контакт в рамките на ЕСМ — ГТД.

3.1.2. Въпроси, които са изключени от обхвата на Регламента

3.1.2.1. Въпроси, за които регламентът не се прилага — член 1, параграф 4 и съображения 11, 12 и 92

В член 1, параграф 4 се изброяват въпросите, които са изключени от обхвата на регламента, въпреки че могат да бъдат тясно свързани с родителската отговорност (например установяването на произход, други въпроси, свързани със статута на лицата, осиновяването, еманципацията, доверителната собственост, наследяването, както и името и презимето на детето). Макар че регламентът се прилага за мерките, свързани със закрилата на децата, той не се прилага за такива мерки, взети във връзка с престъпления, извършени от деца (вж. член 1, параграф 4, буква ж) и съображение 11).

Регламентът не съдържа правила относно правото, приложимо по въпроси, свързани с родителска отговорност. Независимо от това в съображение 92 се пояснява, че то се определя в съответствие с разпоредбите на глава III от Хагската конвенция от 1996 г. При прилагането на посочената конвенция в хода на производство пред съд на държава членка позоваването в член 15, параграф 1 от същата конвенция на „разпоредбите на глава II“ от нея следва да се разбира като позоваване на „разпоредбите на настоящия регламент“.

Регламентът не се прилага за задълженията за издръжка.

3.1.2.2. *Задължения за издръжка — член 1, параграф 4 и съображение 13*

Задълженията за издръжка и родителската отговорност често се разглеждат едновременно или в рамките на едни и същи съдебни производства между родителите. Задълженията за издръжка обаче не са обхванати от регламента, тъй като са уредени от Регламента относно издръжката⁸⁸. Следователно съдът, сезиран с двата вида искове, ще трябва да установи компетентност за всеки от тях поотделно. Въпреки това съд, който е компетентен по смисъла на регламента, по принцип има компетентност да се произнася също така по дела за издръжка по силата на член 3, буква г) от Регламента относно издръжката. Тази разпоредба дава възможност на съд, който е компетентен да разглежда въпрос, свързан с родителската отговорност, да взема решение по отношение на издръжката, ако този въпрос съпътства въпроса за родителската отговорност. Ако е подадена искова молба както за издръжка на съпруг, така и за издръжка на дете, само искът за издръжка на дете се счита за акцесорен по отношение на производството относно родителската отговорност⁸⁹. Макар че и двата въпроса могат да бъдат разгледани в рамките на едно и също производство, съответните части от решението по него се признават и изпълнява в съответствие с различни правила. Частта от решението, която се отнася до

издръжката, се признава и изпълнява в друга държава членка в съответствие с разпоредбите на Регламента относно издръжката, а частта от решението, която се отнася до родителската отговорност, се признава и изпълнява в съответствие с разпоредбите на регламента. Двете различни части на решението трябва да бъдат придружени от две подходящи удостоверения, издадени съгласно Регламента относно издръжката и настоящия регламент.

Регламентът се прилага за всички решения относно родителската отговорност.

3.1.3. *Кои решения попадат в обхвата на регламента? — член 1, параграф 1, буква б) и съображение 7*

Регламентът се прилага за всички решения, постановени от съд на държава членка по въпроси, свързани с родителската отговорност, независимо от това дали родителите са или са били женени и дали страните в производството са или не са двамата биологични родители на въпросното дете.

Регламентът не е ограничен само до съдебните решения.

⁽⁸⁸⁾ [Регламент \(ЕО\) № 4/2009 на Съвета](#), бележка под линия 21 по-горе.

⁽⁸⁹⁾ Решение на Съда ЕС от 16 юли 2015 г. по [дело C-184/14, А](#), ECLI:EU:C:2015:479.

Родителска отговорност

3.1.3.1. Понятията за решение и съд — член 2, параграф 1, член 2, параграф 2, точка 1 и съображение 14

Регламентът се прилага за съдебни решения, независимо как се нарича решението (включително постановление, разпореждане и присъда). Обхватът на определението за „решения“ се простира допълнително до споразумения, одобрени от съда в резултат на разглеждане по същество в съответствие с националното право и процедура (вж. съображение 14). Разглеждането по същество означава, че съдът трябва да разгледа дали са изпълнени условията, определени от националното право за сключване на споразумението във връзка с родителската отговорност⁹⁰. Определението за „решение“ за целите на глава IV от регламента е изяснено допълнително в глава 5 „Изпълнение“ (вж. [раздел 5.2.1](#)).

Понятието „съд“ се прилага за всеки орган, който е компетентен да разглежда въпросите, попадащи в обхвата на регламента (вж. член 2, параграф 2, точка 1). В съображение 14 се посочва, че понятието „съд“ следва да се тълкува широко, така че да обхваща и административни органи или други органи като нотариуси, които упражняват компетентност по някои брачни въпроси или въпроси, свързани с родителската отговорност. Въпреки това определението за „съд“ не обхваща „публични органи“ или „други органи“, които чрез формална намеса придават обвързващи правни последици на автентични актове или се занимават с списване на споразумения, като например

„нотариуси, вписващи споразумения, дори ако те упражняват свободна професия“ (вж. съображение 14). Тези административни или други органи не могат да се произнасят по спорове между страните в съответствие с националното си право, не се третират като съдилища и техните актове не са решения. Въпреки това тези органи могат да бъдат ангажирани със съставянето или вписването на автентични актове или споразумения.

Конкретната компетентност на административните органи или на други органи, като например нотариусите, зависи от националното право. В някои държави членки те могат да действат като съдилища, а в други — като органи, съставлящи или вписващи автентични актове или споразумения. Административните органи или други органи, като например нотариуси, определени от държавите членки да съставят или вписват автентични актове или споразумения, могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие⁹¹.

Регламентът се прилага за „автентични актове“.

⁽⁹⁰⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 ноември 2022 г. по [дело C-646/20](#). *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*, ECLI:EU:C:2022:879.

⁽⁹¹⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

3.1.3.2. Автентични актове — член 2, параграф 2, точка 2 и съображение 15

Освен това регламентът се прилага за документи, които са били официално съставени или вписани като „автентични актове“ във всяка държава членка по въпроси, попадащи в обхвата на регламента. Автентичността на подписа и съдържанието на документа трябва да бъдат установени от публичен орган или друг орган, овластен от съответната държава членка. Тези документи включват например документи, съставени от или пред нотариуси, и документи, вписани в публични регистри. Публичният орган или друг орган, определен от държавите членки съгласно член 103, е посочен в портала за електронно правосъдие⁹².

Определението за „автентични актове“ се използва хоризонтално в други актове на ЕС и трябва да се тълкува в съответствие с тях и с оглед на целите на регламента⁹³.

⁽⁹²⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽⁹³⁾ За общо указание на значението на понятието „автентичен акт“, с което се описват естеството и последиците от него, вж. решение на Съда на ЕС от 17 юни 1999 г. по [дело C-17, Unibank/Christensen](#), ECLI:EU:C:1999:312; определение се съдържа и в член 2, параграф 1, алинея 3 от [Регламент \(ЕО\) № 4/2009 на Съвета](#), бележка под линия 21 по-горе, както и в член 3, параграф 1, буква в) от [Регламент \(ЕС\) 2016/1103 на Съвета](#), бележка под линия 22 по-горе, [ОВ L 183 от 8.7.2016 г.](#), в [Регламент \(ЕС\) 2016/1104 на Съвета](#), бележка под линия 23 по-горе, както и в член 3, параграф 1, подточка и) от [Регламент \(ЕС\) 650/2012](#), бележка под линия 24 по-горе.

Регламентът се прилага за споразумения между страните.

3.1.3.3. Споразумения — член 2, параграф 2, точка 3 и съображение 14

Друга важна характеристика на регламента е, че той обхваща също изпълняеми „споразумения“, сключени между страни, които не са нито решение, нито автентичен акт, но са били вписани от публичен орган, който е компетентен да го направи. Следователно регламентът се прилага по отношение на споразумения, сключени от страните, при които публичният орган не участва на етапа на сключването на споразумението, а на по-късен етап — в хода на неговото вписване. Публичните органи, определени от държавите членки съгласно 103, са посочени в портала за електронно правосъдие⁹⁴.

Регламентът не се прилага обаче по отношение на изцяло частни споразумения, сключени без намесата на съд или публичен орган.

⁽⁹⁴⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Родителска отговорност

3.2. Съдилищата на коя държава членка са компетентни по въпроси, свързани с родителската отговорност?

3.2.1. Система от правила за компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност

В членове 7—11 е установена система от правила за компетентност, за да се определят основанията, на които съдилищата на дадена държава членка са компетентни по въпроси, свързани с родителската отговорност. Тези правила установяват само разпределението на компетентността между държавите членки и не определят компетентните съдилища в рамките на съответната държава членка, тъй като това се урежда от съответното национално право. Повече информация по този въпрос може да бъде намерена в информационните листове, изготвени от ЕСМ — ГТД, относно националното право, които са достъпни чрез портала за електронно правосъдие⁹⁵.

Всички основания за компетентност съгласно регламента са формулирани в светлината на висшия интерес на детето и следва да се прилагат в съответствие с него. Всяко позоваване на висшия интерес на детето трябва да се тълкува в светлината на член 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“) и Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето от 20 ноември 1989 г. („Конвенция на ООН за правата на

⁽⁹⁵⁾ Вж. Европейския портал за електронно правосъдие, [Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето](#).

детето“)⁹⁶, както се прилагат по силата на националното право и процедури⁹⁷.

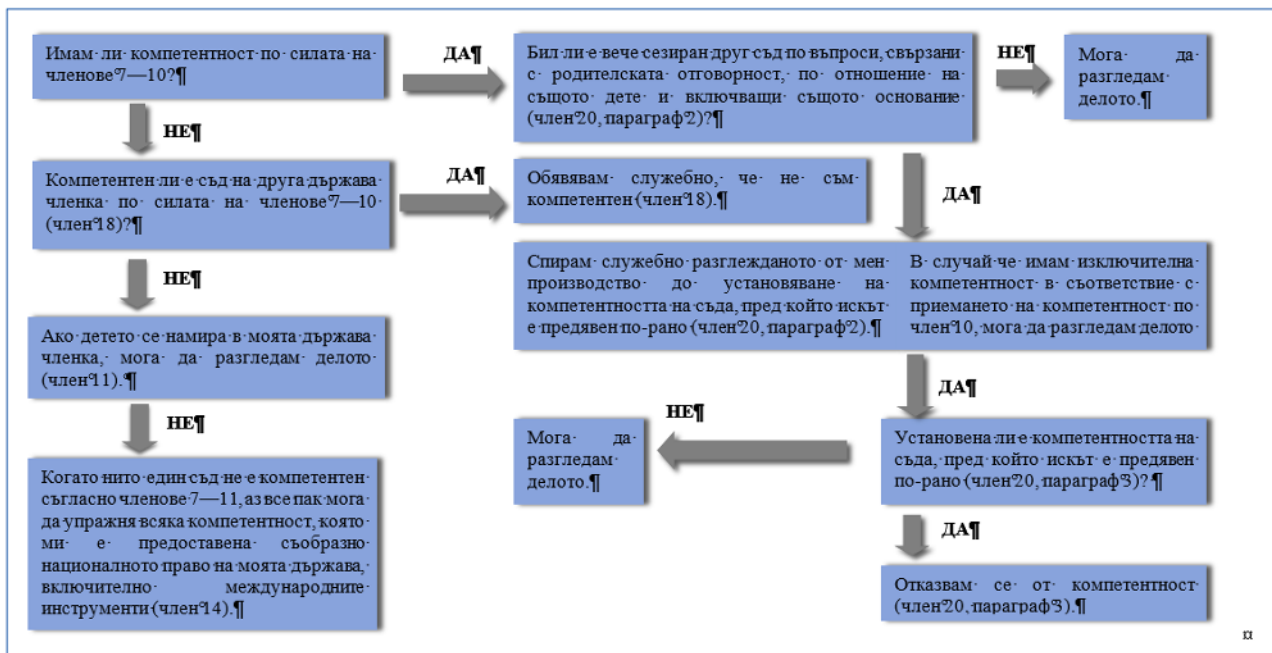
3.2.2. Анализ на компетентния съд относно родителската отговорност

Когато даден съд е сезиран по въпрос, който се отнася до родителската отговорност, той трябва да направи следния анализ:

⁽⁹⁶⁾ Хартата на основните права на Европейския съюз, [ОВ С 326, 26.10.2012 г.](#), стр. 391—407, и Конвенция на ООН за правата на детето, 1989 г. ([Конвенция за правата на детето, 1989 г.](#)). Вж. също Комитет по правата на детето (КПД) на ООН, Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, първа алинея), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

⁽⁹⁷⁾ Комитет по правата на детето (КПД), Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, първа алинея), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

11

Като добра практика съдилищата следва винаги да посочват ясно на решенията си основанията за компетентност, въз основа на които са се произнесли компетентни по отношение на родителската отговорност при трансгранични дела по семейноправни въпроси⁹⁸.

⁽⁹⁸⁾ [Дело C-256/09, Purucker](#), бележна под линия 71 по-горе, точка 73.

Компетентността на юрисдикцията по въпросите на родителската отговорност трябва да се определя във всеки конкретен случай на сезиране на тази юрисдикция, което предполага, че компетентността не се запазва след приключване на висящото производство⁹⁹.

⁽⁹⁹⁾ Решение на Съда на ЕС от 1 октомври 2014 г. по [дело C-436/13, E](#) ECLI:EU:C:2014:2246, точка 40.

Родителска отговорност

3.2.3. Общо правило за компетентност — член 7 и съображения 20 и 21

3.2.3.1. Държава, в която детето има обичайно местопребиваване

Основният принцип на правилата за компетентността по въпросите, свързани с родителската отговорност, според регламента е, че най-подходящият форум е съдът на държавата членка, в която детето има обичайно местопребиваване към момента на сезирането на съда. Обичайното местопребиваване на детето се определя съгласно критерия за близост и има за цел да се защити висшият интерес на детето.

През последните години понятието „обичайно местопребиваване“ се използва все по-често като критерий на привързване в международни актове, по-специално в тези, отнасящите се до семейното право¹⁰⁰.

Въпреки че в регламента не е дадено определение за понятието „обичайно местопребиваване“, неговото значение следва да се тълкува в съответствие с целите и задачите на регламента. Тълкуването на понятието „обичайно местопребиваване“ не се

определя от позоваване на конкретно национално право, а има „самостоятелно“ значение за целите на регламента. Дали във всеки конкретен случай детето има обичайно местопребиваване в дадена държава членка или не, трябва да се определя от съда във всеки конкретен случай въз основа на всички обстоятелства, които са от значение за положението на конкретното дете, и с насоките на принципите, разработени от Съда на ЕС в неговата вече обширна съдебна практика¹⁰¹. Във всеки случай обичайното местопребиваване не е идентично с местоживеенето или адреса на регистрация на детето.

3.2.3.2. Съдебна практика на Съда на Европейския съюз относно тълкуване на значението на „обичайно местопребиваване“

Понякога може да бъде трудно да се определи къде е обичайното местопребиваване на детето, особено когато то често се мести от една държава членка в друга или когато преместването е сравнително скорошно. Съдът на ЕС е дал някои насоки относно факторите, които следва да се вземат предвид при определяне на обичайното местопребиваване на детето за целите на регламента. Той също така е посочил, че може да има положения, при които обичайното местопребиваване не може да бъде установено и в тези случаи компетентността ще трябва да бъде определена въз основа

⁽¹⁰⁰⁾ Например Конвенцията от 25 октомври 1980 г. за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца ([Конвенцията относно отвлечането на деца на Хагската конференция по международно частно право от 1980 г.](#)); Конвенцията за закрила на детето от 1996 г. на [Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 55 по-горе; [Регламент \(ЕО\) № 4/2009 на Съвета](#), бележка под линия 21 по-горе.

⁽¹⁰¹⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 февруари 2017 г. по [дело C-499/15](#), *W и V*, ECLI:EU:C:2017:118, точка 54.

на критерия за присъствието на детето, съгласно член 11 от регламента (вж. [раздел 3.2.7](#)).

A — дело C-523/07

По делото A¹⁰² Съдът на ЕС е посочил, че „обичайното местопребиваване“ на дете по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIа“ трябва да се установи въз основа на съвкупността от фактически обстоятелства, специфични за всеки конкретен случай. По това дело въпросните деца са били преместени от родителите си от Швеция във Финландия и скоро след преместването за тях са били поети грижи. Въпросът, който възниква, е дали обичайното им местопребиваване също се е променило, въпреки че е изминал сравнително кратък период от време — става въпрос за няколко седмици.

Съдът на ЕС е постановил, че единствено физическото присъствие не е достатъчно, за да се установи обичайното местопребиваване. Освен физическото присъствие на детето в държава членка трябва да се вземат предвид други фактори, които могат да покажат, че това присъствие няма временен или случаен характер и че пребиваването на детето отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда. За тази цел трябва също да се вземат предвид продължителността, редовността, условията и причините за престоя на територията на държава членка, както и причините за преместването на семейството в тази държава,

гражданството на детето, мястото и условията за обучение в училище, лингвистичните познания, както и семейните и социални отношения на детето в посочената държава.

Намерението на родителите да се установят трайно с детето в друга държава членка, изразено чрез някои очевидни мерки, като придобиването или наемането на жилище в приемната държава членка или подаване на молба за социално жилище, може да представлява показател за преместването на обичайното местопребиваване.

Националната юрисдикция следва да установи обичайното местопребиваване на детето, като държи сметка за съвкупността от фактическите обстоятелства, специфични за всеки конкретен случай.

***Mercredi* — дело C-497/10**

По делото *Mercredi*¹⁰³ Съдът на ЕС е потвърдил становището си по делото A, като е посочил, че понятието „обичайно местопребиваване“ по смисъла на членове 8 и 10 от Регламент „Брюксел IIа“ означава мястото, което отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда.

Това дело се отнася до момиченце, което е било едва на два месеца, когато е отведено от майка си от Англия във Франция.

⁽¹⁰²⁾ [Дело C-523/07](#), А бележка под линия 66 по-горе.

⁽¹⁰³⁾ Решение на Съда на ЕС от 22 декември 2010 г. по [дело C-497/10, PPU, Mercredi](#), ECLI:EU:C:2010:829.

Родителска отговорност

Според Съда на ЕС възрастта на детето може да бъде от особено значение. По принцип средата на едно малко дете е по същество социална и семейна среда, определена от референтното лице (лица), с което (които) детето живее, от което (които) то всъщност е гледано и от което (които) за детето се полагат грижи.

Тази среда, която е основен критерий при определянето на обичайното му местопребиваване, се състои от различни, променящи се с възрастта фактори, затова факторите, които трябва да бъдат взети предвид в случай на дете на училищна възраст, не са същите като факторите, които трябва да бъдат разгледани в случай на по-голямо или по-малко дете.

Когато се разглежда положението на дете в кърмаческа възраст, което пребивава само от няколко дена с майка си в държава членка, в която е било отведено и която е различна от държавата членка на обичайното му местопребиваване, трябва по-специално да се вземат предвид продължителността, редовността, условията и причините за престоя на територията на тази държава членка и за преместването на майката в тази държава, от една страна, а от друга — особено предвид възрастта на детето — географският и семейният произход на майката, както и семейните и социалните отношения, поддържани от нея и детето в тази държава членка.

Както в делото А, Съдът на ЕС е постановил, че националната юрисдикция следва да установи обичайното местопребиваване на детето, като държи сметка за съвкупността от специфичните за конкретния случай фактически обстоятелства.

HR — дело C-512/17

По делото *HR*¹⁰⁴ Съдът на ЕС е трябвало да определи обичайното местопребиваване на 18-месечно дете, което е било родено и е живееело с двамата си родители в Белгия. Майката е полска гражданка, която е живяла в Белгия от 10 години и е работела там по безсрочен трудов договор. Тя твърди, че се е установила в Полша заедно с детето, което няколко пъти е посещавало Полша. Бащата е белгийски гражданин, който живее и работи в Брюксел. Той упражнява правата, свързани с родителската отговорност, съвместно с майката и след като двойката се разделя, се грижи за детето си веднъж седмично. Полският съд, сезиран от страна на майката с иск, свързани с родителска отговорност, се нуждае от допълнителни насоки за определяне на обичайното местопребиваване.

В съответствие с предишните си решения Съдът на ЕС постановява, че обичайното местопребиваване на детето трябва да се установи въз основа на съвкупност от фактически обстоятелства, характерни за всеки конкретен случай. Освен физическото присъствие на детето на територията на дадена държава членка трябва да се приемат и други фактори, които могат да покажат, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно и че то отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда.

⁽¹⁰⁴⁾ Дело [C-512/17](#), *HR*, бележка под линия 26 по-горе.

Въпреки това Съдът дава много по-конкретни насоки, отколкото по делото *Mercredi*, като взема предвид факта, че в конкретния случай семейната среда на детето включва и двамата родители и детето очевидно живее в Белгия. При това положение Съдът на ЕС формулира списък с обстоятелства от определящо и от неопределящо значение, които трябва да се вземат предвид при установяването на обичайното местопребиване на дете на тази ранна възраст.

Становището на Съда на ЕС е, че следните елементи, взети заедно, представляват обстоятелства от определящо значение:

- фактът, че детето от раждането си до раздялата на неговите родители обикновено е живяло редовно с двамата на дадено място;
- обстоятелството, че родителят, който от раздялата на двойката упражнява родителски права върху детето, на практика ежедневно пребивава с него на това място и там упражнява професионалната си дейност, която е по безсрочно трудово правоотношение; и
- фактът, че на посоченото място детето има редовни контакти с другия родител, който все още пребивава на същото това място.

Следните обстоятелства не са от определящо значение:

- престойте, които родителят, упражняващ на практика родителските права върху детето, е осъществил в миналото заедно с детето на територията на държавата членка, от която

този родител произхожда, по време на отпуските си или на периодите на празници;

- произходът на въпросния родител, произтичащите от това културни връзки на детето с тази държава членка и отношенията му с членовете на неговото семейство, които пребивават в посочената държава членка; и
- евентуалното намерение на посочения родител да се установи с детето за в бъдеще в същата тази държава членка.

По същество Съдът на ЕС е потвърдил подхода си да се разглежда действителният център на живота на детето, който има предимство пред гражданството на родителя и намеренията му да се установи в бъдеще в друга държава членка.

МРА — дело C-501/20

Акцентът върху центъра на живота на детето е запазен и в делото *МРА*¹⁰⁵, където Съдът на ЕС се произнася по обичайното местопребиване на деца на граждани на Испания и Португалия, живеещи в трета държава — Того. Молбата за определяне на правото на упражняване на родителски права е подадена от майката, гражданка на Испания, до испанския съд. Съдът на ЕС установява, че в конкретния случай за целите на определянето на обичайното местопребиване на непълнолетните деца критерият на привързване, отнасящ се до гражданството на тяхната майка и нейното пребиване в Испания преди сключването на брака и

⁽¹⁰⁵⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

Родителска отговорност

раждането на децата, не е от значение и не може да бъде взет предвид. За разлика от това испанското гражданство на непълнолетните деца, фактът, че са родени в Испания и споделят културата на тази държава с единия от родителите си, могат да представляват обстоятелства от значение, макар те да не са определящи в разглеждания случай. Съдът на ЕС постановява, че тази констатация е още по-убедителна, когато, както в конкретния случай, няма нищо, което да показва, че децата са присъствали физически, не на случаен принцип, на територията на държавата членка на сезирания съд и с оглед на възрастта им са се радвали на определена интеграция там, по-специално в образователната, социалната и семейната среда. Следователно фактът, че непълнолетните деца са родени в тази държава членка и са нейни граждани, е счетен за недостатъчен.

C — дело C-376/14

По делото C¹⁰⁶ Съдът на ЕС се произнася по критериите за определяне на обичайното местопребиваване на дете, което е било отведено от Франция в Ирландия съгласно подлежащо на предварително изпълнение съдебно решение, впоследствие отменено със съдебно решение, според което местопребиваването на детето е било определено в дома на родителя, живеещ във Франция. Съдът на ЕС се позовава на критериите за преценка, предвидени до момента в съдебната му практика. В конкретния случай Съдът на ЕС допълнително посочва, че при разглеждането

⁽¹⁰⁶⁾ Решение на Съда на ЕС от октомври 2014 г. по [дело C-376/14, PPU-C](#), ECLI:EU:C:2014:2268.

на причините за престоя на детето в Ирландия и намерението на родителя, който го е отвел там, е необходимо да се вземат предвид обстоятелствата, че съдебното решение е подлежало на предварително изпълнение и че е обжалвано. Тези обстоятелства не подкрепят констатацията за преместване на обичайното местопребиваване на детето от Франция в Ирландия, тъй като показват временния характер на правното основание. Въпреки това сезираният съд трябва да разгледа фактическите обстоятелства, които могат да докажат определена интеграция на детето в социална и семейна среда след отвеждането му, и в частност времето, изтекло от това отвеждане до съдебното решение, което отменя първоинстанционното решение и определя, че детето ще пребивава в дома на родителя, който живее в държавата членка по произход. За сметка на това времето, изтекло след това последно решение, в никакъв случай не може да бъде взето предвид.

W u V — дело C-499/15

По делото W¹⁰⁷ Съдът на ЕС е трябвало да се произнесе по въпроса дали съдилищата на държавите членки, които са постановили окончателно решение относно родителската отговорност, следва да запазят компетентност да се произнасят по молба за изменение на това решение, въпреки че детето има обичайно местопребиваване на територията на друга държава членка. Запитващата юрисдикция е от държава членка, в която детето никога не е живяло и която не е посещавало, в случая Литва. Съдът на ЕС постановява, че

⁽¹⁰⁷⁾ Решение на Съда на ЕС от 6 май 2021 г. по [дело C-499/15, W u V](#), ECLI:EU:C:2021:367.

компетентността трябва да се определя във всеки конкретен случай на сезиране на дадена юрисдикция, което предполага, че компетентността не се запазва след приключване на производството. Следователно обичайното местопребиваване на детето е трябвало да бъде определено към момента на сезиране на съда с молбата за изменение на решението. Що се отнася до обичайното местопребиваване, Съдът на ЕС е потвърдил заключенията си по делото *Mercredi*. Трябва да се вземат предвид висшия интерес на детето, критерият за близост и мястото, което отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда. Особено внимание е обърнато на концепцията, че освен физическото присъствие на детето в държава членка, други фактори трябва ясно да показват, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно. Съответно Съдът на ЕС е посочил, че определянето на обичайното местопребиваване на дете в дадена държава членка налага детето поне физически да се намира в тази държава членка. Обстоятелството, че едно от гражданствата на детето е това на държавата членка на сезирания съд, не е достатъчен, за да промени представената по-горе установена съдебна практика.

OL — дело C-111/17 PPU

Делото *OL*¹⁰⁸ се отнася до случай, при който е родено дете, което е живяло постоянно с майка си в Гърция в съответствие с общата воля на родителите. Детето никога не е напускало територията на тази държава членка. Преди раждането родителите са имали обичайно

местопребиваване в Италия и са се споразумели, че майката и детето ще се върнат в Италия след раждането. При определянето на обичайното местопребиваване Съдът на ЕС отново потвърждава, че физическото присъствие на детето в държава членка е предпоставка, а освен това трябва да са налице и други фактори, които ясно да показват, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно и че местопребиваването на детето означава мястото, което отразява такава интеграция в социална и семейна среда. Въпреки това само по себе си намерението на родителите по принцип не може да бъде първостепенен фактор, за да се определи обичайното местопребиваване на детето, а съставлява само „показател“, който е от естество да допълни съвкупност от други съгласувани доказателства. При това положение Съдът на ЕС посочва, че понятието „обичайно местопребиваване“ по същество отразява фактически въпрос. Следователно първоначалното намерение на родителите детето да пребивава на дадено място не може да има превес над обстоятелството, че то пребивава непрекъснато в друга държава членка от раждането си.

UD — дело C-393/18 PPU

По делото *UD*¹⁰⁹ Съдът на ЕС ясно заявява, че независимо от обстоятелствата, детето не може да има обичайно местопребиваване в държава, в която никога не е било. В дадения случай майката — гражданин на Бангладеш — сключва брак с британски граждани

⁽¹⁰⁸⁾ Решение на Съда на ЕС от 8 юни 2018 г. по [дело C-111/17, PPU, OL](#) ECLI:EU:C:2017:436.

⁽¹⁰⁹⁾ [Дело C-393/18, PPU UD](#), бележка под линия 9 по-горе.

Родителска отговорност

в Бангладеш, където двамата живеят в продължение на 3 години, преди да се преместят в Обединеното кралство. По-късно двойката се завръща в Бангладеш, където се ражда дете. След това бащата се завръща в Обединеното кралство. Детето остава в Бангладеш с майката и следователно никога не е посещавало Обединеното кралство. Бащата се завръща в Обединеното кралство. Майката твърди, че е била подведена да отиде в трета държава и след това е била задържана там неправомерно от бащата чрез принуда. Намерението на майката да се върне, заедно с обичайното местопребиваване на бащата в Обединеното кралство, не са счетени от Съда на ЕС за достатъчни, за да се пренебрегне обективното географско местоположение на детето.

3.2.3.3. Придобиване на ново обичайно местопребиваване

Ако дете се премества от една държава членка в друга, освен в случаите, когато това се случва в резултат на неправомерно отвеждане или задържане¹¹⁰, придобиването на обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка често съвпада със „загубата“ на обичайно местопребиваване в предишната държава членка, но това не е задължително. В този смисъл едно обичайно местопребиваване може да бъде изгубено, преди да бъде придобито друго (например в случай на бежанец). Разглеждането от съда на фактическите елементи на всеки отделен случай ще доведе до определяне на това дали въпросното дете е придобило обичайно

местопребиваване в „новата“ държава членка и ако това е така, в кой момент е станало това.

Въпреки че употребата на прилагателното „обичайно“ по-скоро показва, че пребиваването трябва да е с определена продължителност, за да може да се определи като „обичайно“, детето все пак може да придобие обичайно местопребиваване в дадена държава членка в деня на пристигането си в нея или скоро след това.

Въпросът за компетентността се решава от момента, в който съдът е сезиран. Ако бъде сезиран компетентен съд, той запазва компетентността си дори ако в хода на делото детето придобие обичайно местопребиваване в друга държава членка (съгласно принципа *perpetuatio fori*). Следователно промяната на обичайното местопребиваване на детето, докато производството е висящо, сама по себе си не води до промяна на компетентността по висящо дело¹¹¹.

Ако това обаче е във висия интерес на детето, в членове 12 и 13 е предвидена възможността за прехвърляне при определени условия на делото или на част от него от съда, който е компетентен по същество, на съд на държава членка, в която се е преместило детето¹¹².

Въпреки това принципът *perpetuatio fori* не се прилага, ако детето промени обичайното си местопребиваване по време на производството

⁽¹¹¹⁾ Делото C-497/10, *Mercredi*, бележка под линия 103 по-горе, точка 42.

⁽¹¹²⁾ Вж. [раздел 3.3](#) на настоящия практически наръчник.

⁽¹¹⁰⁾ Вж. [глава 4](#) от настоящия практически наръчник.

от държава членка в трета държава, която е страна по Хагската конвенция от 1996 г. В съдебната практика на Съда на ЕС съществува пример в това отношение.

СС — дело C-572/21

Делото СС¹¹³ се отнася до случай, при който съд в Швеция разглежда спор по въпроси, свързани с родителската отговорност. Детето обаче започва да посещава интернат на територията на Руската федерация. По този начин в хода на производството обичайното местопребиваване на детето е законно преместено от държава членка (Швеция) на територията на трета държава — страна по Хагската конвенция от 1996 г. (Руската федерация).

Съдът на ЕС посочва, че по силата на член 8, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIa“ компетентността по въпроси, свързани с родителска отговорност, се предоставя на съдилищата на държавата членка по обичайното пребиваване на детето към момента на сезирането на съда. Поради това сезираният съд следва да не губи компетентността си дори и ако мястото на обичайно местопребиваване на съответното дете се промени в хода на производството. В член 61, буква а) от същия регламент обаче се предвижда, че що се отнася до връзката с Хагската конвенция от 1996 г., този регламент се прилага, „когато засегнатото дете има обичайно местопребиваване на територията на държава членка“.

Съдът на ЕС посочва, че в този конкретен сценарий обичайното местопребиваване на детето трябва да бъде установено към момента, когато компетентният съд се произнася. Следователно в конкретния случай член 8, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIa“ не се прилага и вместо него трябва да се прилагат разпоредбите на Хагската конвенция от 1996 г. Съдът на Швеция не запазва компетентността си да се произнесе по този спор на основание на член 8, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIa“, ако преместването на обичайното местопребиваване е станало преди постановяването на решението. В това решение на Съда на ЕС ясно се посочва, че регламентът не може да се тълкува по начин, който да изисква от държавите членки да нарушават задълженията си по Хагската конвенция от 1996 г. (вж. член 52, параграф 3 от Хагската конвенция от 1996 г. и точки 39—42 от делото СС).

3.2.4. Изключения от общото правило

В членове 8, 9, 10 и 11 са определени изключенията от общото правило, като са посочени случаите, в които компетентни могат да бъдат съдилищата на държава членка, различна от тази, в която е обичайното местопребиваване на детето, или случаите, когато обичайното местопребиваване на детето не може да бъде установено.

⁽¹¹³⁾ [Дело C-572/21](#), СС, бележка под линия 9 по-горе.

Родителска отговорност

3.2.4.1. Запазване на компетентност по предишното обичайно местопребиване на детето по производства във връзка с правата на лични отношения — член 8

Когато дете се премества от една държава членка в друга, често е необходимо преразглеждане на правото на лични отношения с детето или на други мерки за контакт, за да бъдат приспособени към новите обстоятелства. В член 8 се съдържа правило, основано на политиката, че носителите на родителската отговорност се насърчават да договорят необходимите изменения на постановеното преди това право на лични отношения с детето и други мерки преди да бъде осъществено преместването, и, ако това се окаже невъзможно, да се обърнат за разрешаване на спора към съда в държавата на предишното обичайно местопребиване на детето.

Това по никакъв начин не пречи на дадено лице да се премества в рамките на Европейския съюз, но предоставя гаранция, че не се налага лицето, което вече не може да упражнява правото си на лични отношения с детето, да се обръща към съдилищата на новата държава членка. Напротив, последното може да подаде молба за подходящо адаптиране на правото на лични отношения пред съда, който го е предоставил, в срок от три месеца след преместването.

3.2.4.2. Член 8 се прилага при следните условия:

3.2.4.2.1 Правото на лични отношения с детето, което следва да се измени, трябва да е било предоставено с решение

Член 8 се прилага само в случаите, когато се иска изменение на предишно решение относно правото на лични отношения, издадено от съдилищата в държава членка преди отвеждането на детето. Ако правото на лични отношения не е предоставено с решение, член 8 не се прилага. Следователно съдилищата на „новата“ държава членка биха били компетентни в съответствие с член 7 да постановяват решения по дела относно правото на лични отношения с детето, след като детето придобие обичайно местопребиване в тази държава членка.

3.2.4.2.2 Прилага се само при „правомерно“ отвеждане на дете от една държава членка в друга.

Какво представлява „правомерно“ отвеждане трябва да се определи по дадено съдебно решение или според приложимия закон в държавата членка по произход (включително нейните разпоредби относно международното частно право)¹¹⁴. Подобно отвеждане може да е налице, когато носителят на родителска отговорност има право да се премести с детето в друга държава членка без съгласието на друг носител на родителска отговорност или когато това съгласие е

⁽¹¹⁴⁾ Вж. по този въпрос: Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ — ГТД](#), информационни листове по темата „Законно преместване/ установяване в чужбина с деца“.

дадено. Ако детето се премести в резултат на неправомерно отвеждане, може би чрез едностранно решение на носителя на родителска отговорност, член 8 не се прилага. В този случай се прилага член 9. От друга страна, ако промяната на обичайното местопребиваване на детето е резултат от правомерно преместване на детето в друга държава членка (например чрез прилагане на Регламент „Дъблин III“)¹¹⁵, член 8 се прилага, ако са изпълнени допълнителните условия, посочени по-долу.

3.2.4.2.3 Той се прилага само през тримесечния период след преместването на детето

Тримесечният период следва да се брои от датата, на която детето физически се е преместило от държавата членка по произход в „новата“ държава членка. Датата на преместването не следва да се бърка с датата, на която детето придобива обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка. Ако съд в държавата членка по произход бъде сезиран след изтичането на тримесечния период, считан от датата на преместването, той не е компетентен по член 8.

3.2.4.2.4 Детето трябва да е придобило обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка през тримесечния период

Член 8 се прилага само ако детето е придобило обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка през тримесечния период. Ако детето не е придобило обичайно местопребиваване там

⁽¹¹⁵⁾ Решение на Съда на ЕС от 2 август 2021 г. по [дело C-262/21](#), PPU, A, ECLI:EU:C:2021:640, точка 48.

в рамките на този период, по принцип съдилищата на държавата членка по произход запазват компетентността си в съответствие с член 7. Ако детето, което се е преместило от „старата“ държава членка и повече няма обичайно местопребиваване там, не е придобило обичайно местопребиваване в „новата“ държава членка, не само че член 8 няма да се прилага, но компетентността не може да бъде основана така също на член 7. В такъв случай може да се наложи да бъдат приложени разпоредбите на член 11, за да се предостави компетентност на съдилищата на държавата членка, в която детето пребивава.

3.2.4.2.5 Носителят на правото на лични отношения с детето трябва все още да има обичайно местопребиваване в държавата членка по произход

Ако носителят на правото на лични отношения с детето повече няма обичайно местопребиваване в държавата членка по произход, член 8 не се прилага, а съдилищата на „новата“ държава членка стават компетентни, след като детето придобие обичайно местопребиваване там.

3.2.4.2.6 Носителят на правото на лични отношения с детето не трябва да е приел смяната на компетентността

Тъй като целта на тази разпоредба е да се гарантира, че носителят на правото на лични отношения с детето може да продължи да сезира съдилищата на държавата членка според своето обичайно местопребиваване за период от три месеца след преместването на

Родителска отговорност

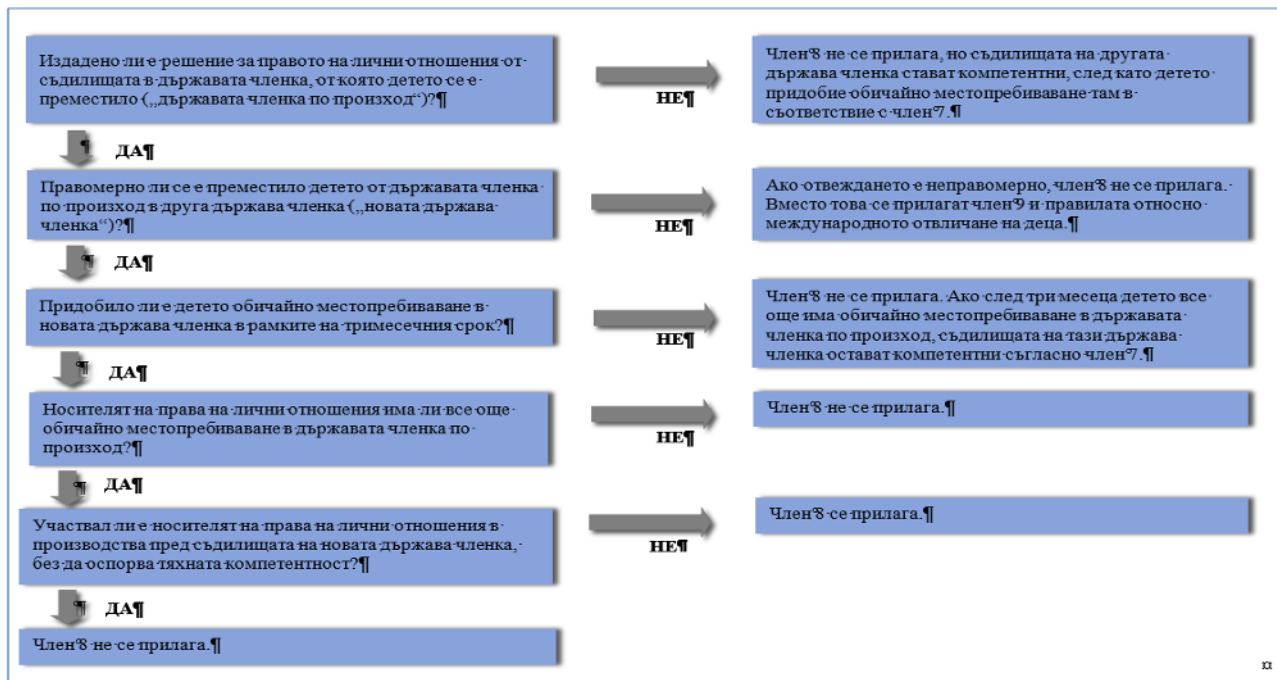
детето в „новата“ държава членка, член 8 не се прилага, ако той е приел компетентността, придобита от съдилищата на „новата“ държава членка.

Следователно, ако носителят на правото на лични отношения с детето участва в производство пред съд в „новата“ държава членка, без да оспори компетентността на въпросния съд, член 8 не се прилага и съдът на новата държава членка упражнява компетентност в съответствие с член 7. В допълнение, член 8 не пречи на носителя на правото на лични отношения да сезира съдилищата на „новата“ държава членка за преразглеждане на въпроса за правото на лични отношения с детето.

3.2.4.2.7 Това не пречи на съдилищата на новата държава членка да се произнасят по въпроси, различни от тези, свързани с правото на лични отношения с детето

В член 8 се разглежда единствено компетентността за произнасяне относно правото на лични отношения с детето, но той не се прилага за други въпроси, свързани с родителската отговорност, като правото на упражняване на родителски права. Следователно член 8 не пречи на носителя на родителска отговорност, който се е преместил с детето в „новата“ държава членка, да сезира съдилищата на въпросната държава членка по всеки друг въпрос, свързан с родителската отговорност, по време на тримесечния период, следващ преместването.

3.2.4.2.8 Запазване на компетентност от страна на съдилищата по предишното обичайно местопребиваване на детето (член 8)

Родителска отговорност

3.2.5. Въпроси, свързани с компетентността по отношение на дела за отвлечане на деца — член 9 и съображение 22

3.2.5.1. Съдилищата на държавата членка по произход запазват компетентността си

С цел предотвратяване на отвлечането на деца от родител между държавите членки член 9 гарантира, че съдилищата на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиване преди неправомерното отвеждане или задържане („държава членка по произход“), запазват своята компетентност да разглеждат делото по същество. Съдилищата на новата държава членка („държавата членка, в която е отведено детето“) могат да бъдат компетентни само при много специфични условия, които трябва да се тълкуват ограничително¹¹⁶.

Член 9 не се прилага, когато детето е било неправомерно отведено или задържано в трета държава¹¹⁷. В този случай съдът на съответната държава членка ще трябва да установи дали е компетентен въз основа на съответните двустранни или многостранни международни конвенции или, при липса на такава международна

конвенция, въз основа на нормите на националното си право, в съответствие с член 14 от регламента¹¹⁸.

3.2.5.2. Редки ситуации, при които съдилищата на замолената държава членка придобиват компетентност

С регламента се допуска предоставяне на компетентност на съдилищата на държавата членка, в която е отведено детето, само в две ситуации:

Ситуация 1:

- детето е придобило обичайно местопребиване в държавата членка, в която е отведено, и
- всички лица с право да упражняват родителски права са се съгласили с отвеждането или задържането.

Ситуация 2:

- детето е придобило обичайно местопребиване в държавата членка, в която е отведено, и е пребивавало там най-малко една година, след като носителите на права на упражняване на родителски права са знаели или е трябвало да знаят къде се намира детето, и

⁽¹¹⁶⁾ Решение на Съда на ЕС от 1 юли 2010 г. по [дело C-211/10, Povse](#), ECLI:EU:C:2010:400, точка 45.

⁽¹¹⁷⁾ Решение на Съда на ЕС от 24 март 2021 г. по [дело C-603/20, PPU, MCP](#), ECLI:EU:C:2021:231, точка 57.

⁽¹¹⁸⁾ [Дело C-603/20, PPU MCP](#), бележна под линия 117 по-горе.

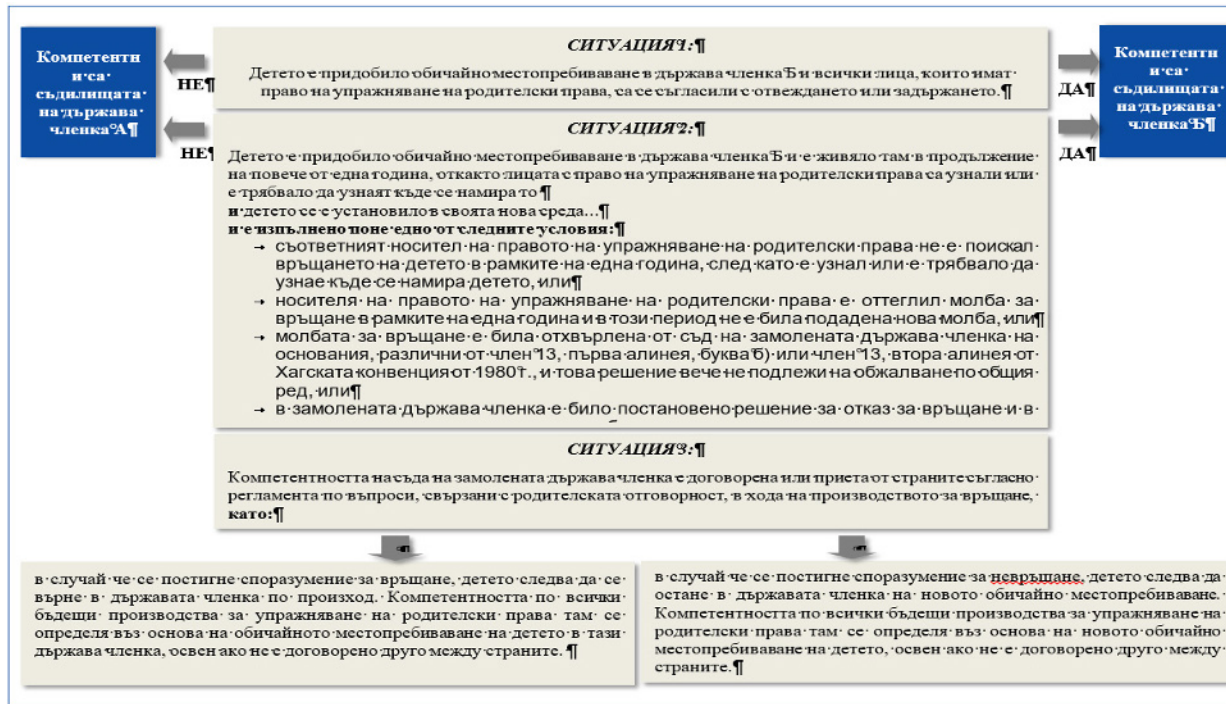
- детето се е интегрирало добре в новото обкръжение и освен това е изпълнено поне едно от следните условия:
    - в рамките на една година, след като останалият в държавата членка по произход носител на права на упражняване на родителски права е узнал или е трябвало да знае къде се намира детето, не е депозирал искане за връщане на детето,
    - депозирано е искане за връщане, но то е било оттеглено и в рамките на въпросната година ново искане не е било подадено,
    - молбата за връщане е била отхвърлена от съд на държавата членка, в която е отведено детето, на основания, различни от член 13, първа алинея, буква б) или член 13, втора алинея от Хагската конвенция от 1980 г. и това решение вече не подлежи на обжалване по общия ред,
    - в държавата членка, в която е отведено детето, е издадено решение за отказ за връщане и в държавата членка по произход не е сезиран нито един съд, както е посочено в член 29, параграфи 3 и 5,
  - съдът на държавата членка по произход е постановил ешение относно упражняването на родителски права, което не води до връщането на детето. Във връзка с това следва да се отбележи, че Съдът на ЕС поясни, че това условие трябва да се тълкува ограничително и че посоченото решение трябва да е окончателно. Следователно решението за временни и охранителни мерки не изпълнява това условие, а оттам и такова решение не води до прехвърляне на компетентността към съдилищата на държавата членка, в която детето е било отведено¹¹⁹.
- Ситуация 3:
- компетентността на съда на държавата членка, в която е отведено детето, е договорена или приета от страните¹²⁰ съгласно регламента по въпроси, свързани с родителската отговорност, в хода на производството за връщане, когато страните могат да се споразумеят за връщане или за невръщане на детето.

⁽¹¹⁹⁾ [Дело C-211/10, Povse](#), вж. бележка под линия 116 по-горе, точки 39—49.

⁽¹²⁰⁾ Изборът на съд по смисъла на член 9 във връзка с член 10 от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе, не нарушава член 16 от [Конвенцията за отвлечането на деца на Хагската конференция по международно частно право от 1980 г.](#), бележка под линия 100 по-горе, тъй като се основава на взаимното съгласие на страните и е в интерес на медиацията.

Родителска отговорност

3.2.5.3. Компетентност в случай на отвлечане на дете — действие на член 9

3.2.6. Избор на съд — член 10 и съображения 23 и 24

3.2.6.1. Ограничена възможност за избор на съд

Регламентът предвижда ограничена възможност и наличието на специфични условия, при които съдът на държава членка, различна от тази, в която е обичайното местопребиваване на детето, да бъде избран по всеки въпрос, свързан с родителската отговорност, когато детето има тясна връзка с тази друга държава членка. Предоставянето на компетентност е възможно, когато например молбата за предоставяне на родителска отговорност е свързана с молба за развод, законна раздяла или обявяване на недействителността на брака между родителите, или когато въпросът, свързан с родителската отговорност, трябва да бъде решен самостоятелно (вж. съображение 23). Въпреки че на пръв поглед изглежда, че акцесорната компетентност на съда по бракоразводни дела по въпроси, свързани с родителската отговорност, по член 12, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIa“ е премахната, все още е възможно да се установи компетентност в тези ситуации съгласно член 10 от регламента при спазване на неговите условия.

Изборът на съд е изключение от общото правило относно компетентността по член 7, основано на обичайното местопребиваване на детето, и следователно трябва да се тълкува ограничително.

Изборът на съд в полза на една държава членка може да бъде упражнен не само когато съдът на другата държава членка би могъл

да има обща компетентност въз основа на обичайното местопребиваване на детето (вж. член 7), но също така и когато могат да бъдат посочени други основания за компетентност — компетентност в случай на законно преместване на дете от една държава членка в друга (вж. член 8), в случай на неправомерно отвеждане на дете и задържането му (вж. член 9) и компетентност, свързана с присъствието на детето (вж. член 11). Член 10 има за цел да насърчи уреждането на спорове по взаимно съгласие на равнището на достъпа до правосъдие, но може да вдъхнови страните да отидат по-далеч и да постигнат споразумение по съществуващото на делото.

3.2.6.2. Условия за избор на съд на държава членка

3.2.6.2.1 Детето следва да има тясна връзка с държавата членка на избрания съд

Изборът на съд по въпроси, свързани с родителската отговорност, е възможен само в случаите, когато детето има тясна връзка с държавата членка на избрания съд, докато обичайното му местопребиваване е в друга държава членка. Тясната връзка може да произтича по-специално от факта, че поне единият от носителите на родителската отговорност има обичайно местопребиваване в държавата членка на избрания съд, че тази държава членка е предходното обичайно местопребиваване на детето или че детето е неин гражданин. Тези обстоятелства не са изключителни; поради това е възможно връзката да се основава на други фактори (например къде се намира имуществото на детето в случай на молба, свързана с управлението, съхраняването или разпореждането с това имущество,

Родителска отговорност

или предходното обичайно местопребиваване на детето, в случай че то е придобило обичайно местопребиваване¹²¹.

3.2.6.2.2 Страните в производството, както и всеки друг носител на родителска отговорност, следва да се споразумеят или да приемат компетентността

- Кой?

Споразумението за избор на съд може да бъде сключено от страните в производството (най-често това са родителите), както и от други носители на родителска отговорност (например баби и дядовци — решение на Съда на ЕС по дело C-335/17, Вълчева, вж. член 10, параграф 1, буква б) и съображение 23). Кое лице е родител или носител на родителска отговорност е предварителен въпрос, който се определя от националното право на държавата на сезирания съд¹²².

Допълнителни лица, които биха могли да станат страна в производството съгласно националното право на държавата на сезирания съд, също трябва да приемат компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност (както прокурора в Гърция по делото *Saponaro*¹²³ — вж. член 10, параграф 2, точка 2, служителите

⁽¹²¹⁾ [Дело C-111/17, PPU, OL](#), бележка под линия 108 по-горе.

⁽¹²²⁾ Вж. по този въпрос: Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ — ГТД](#), информационни листове по темата „Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето“.

⁽¹²³⁾ [Дело C-565/16, Saponaro](#), бележка под линия 69 по-горе.

за закрила на детето или децата, когато те са страни в производството съгласно националното право), за да бъде ефективно споразумението за избор на съд.

Законният представител, назначен служебно от съда, за да защитава интересите на ответника обаче, не може да даде съгласие за компетентност, когато на ответника не може да бъде връчен документът за образуване на производството. Тази невъзможност се дължи на факта, че на ответника не е известно за производството и процесуалният представител действа без той да му е предоставил правомощия (вж. дело C-215/15, Гогова, точка 47). Въпреки това, в случай на предварително споразумение между ищеца и ответника достъпът до избрания съд следва да бъде възможен.

- В кой момент?

Изборът на съд може да бъде договорен предварително и най-късно към момента на сезирането на съда (вж. член 10, параграф 1, буква б), подточка i). След този момент компетентността може да бъде приета изрично в хода на производството (вж. член 10, параграф 1, буква б), подточка ii). Типичният случай ще бъде, когато една от страните сезира съд, който може да бъде компетентен съгласно член 10, без да е получила предварително съгласието на другата страна, и тази друга страна изрично приеме компетентността. Предоставянето на компетентност мълчаливо или чрез неявяване не е възможно.

Само лицата, които стават страни в производството след сезирането на съда, могат да изразят съгласието си мълчаливо, като се

въздържат да се противопоставят на избора на съд (вж. член 10, параграф 2, точка 2 и дело C 565/16, *Saponaro*).

Възможността страна да приеме компетентността след като съдът е бил сезиран е нова. Съгласно Регламент „Брюксел IIa“ и съдебната практика на Съда на ЕС се изискваше съгласието да бъде дадено най-късно към датата на подаване на исковата молба или равностоен документ в избраната юрисдикция¹²⁴.

- Форма на споразумението

С член 10, параграф 2 се въвеждат специфични изисквания относно формата на споразумението за избор на съд. Споразумението трябва да бъде в писмена форма, да бъде датирано и подписано от засегнатите страни или да бъде записано в съдебните документи в съответствие с националното право и процедури. Приемането на компетентност в хода на производството също следва да бъде записано от съда в съответствие с националното право и процедури. Всяко съобщаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, трябва да се счита за равностойно на „писмена форма“. Изискванията за форма сочат, че споразумението е обвързващо за страните. Те трябва да бъдат изпълнени дори в случай на обща искова молба на страните, при която съдът най-вероятно ще осигури надлежното записване на съгласието. Ако изискванията за форма не са спазени и ако страните не се споразумеят изрично за

избора на съд пред съда, споразумението за избор на съд е неефективно и съдът трябва да се откаже от компетентност.

Ако страните или друг носител на родителска отговорност смятат да приемат изрично компетентността в хода на производството, съдът трябва да направи необходимото те да бъдат информирани за правото си да не приемат компетентността (вж. член 10, параграф 1, буква б), подточка ii). Това правило е вдъхновено от член 26, параграф 2 от Регламента „Брюксел Ia“. Задължението на съда трябва да бъде изпълнено преди изричното приемане на компетентността и нейното записване в съответствие с националното право и процедура. Ако една от страните се противопостави на приемането, не може да се установи компетентност в съответствие с член 10. Задължението за предоставяне на информация е предвидено само за изричното приемане и следователно не е приложимо в случаите на приемане с мълчаливо съгласие в съответствие с член 10, параграф 2, точка 2. Ако съдът наруши задължението си, това следва да бъде основание за обжалване, позволяващо преразглеждане на валидността на изричното приемане.

С изключение на аспектите, обхванати изрично от член 10, регламентът не предвижда правило за определяне на приложимото право към материалноправната действителност на споразумението за избор на съд, подобно на член 25 от Регламента „Брюксел Ia“. Следователно този въпрос е оставен на националното международно частно право. Освен това съдът трябва да провери дали това споразумение или приемане се основава на информиран и свободен избор на засегнатите страни и не е резултат от това, че едната страна се възползва от

⁽¹²⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 12 ноември 2014 г. по [дело C-656/13, L](#) ECLI:EU:C:2014:2364, точка 56.

Родителска отговорност

затрудненото положение или слабата позиция на другата страна (вж. съображение 23).

3.2.6.2.3 Висш интерес на детето — член 10, параграф 1, буква в)

Последното условие за избор на съд по въпроси, свързани с родителската отговорност, изисква упражняването на компетентността да е във висш интерес на детето (вж. член 10, параграф 1, буква в). Избраният съд, който не е съдът по обичайното местопребиваване на детето, но въпреки това има тясна връзка с него, трябва да прецени във всеки отделен случай дали упражняването на компетентност по някакъв начин би накърнило висшия интерес на детето¹²⁵.

Потенциалните трудности, свързани с изслушването на детето, не могат сами по себе си да са основание за заключението, че изборът на съд не е във висшия интерес на детето. Съдът има възможност да използва всички средства за организиране на изслушване, с които разполага съгласно националното право, както и специфичните актове на международното съдебно сътрудничество, включително, когато е подходящо, предвидените в Регламент (ЕС) 2020/1783 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (събиране на доказателства) (преработен текст).

3.2.6.3. Действие

Компетентността на избрания съд се установява към момента на сезирането на съда в случай на предварително споразумение или към момента на записване на приемането в хода на производството. След този момент страните не могат да се оттеглят от споразумението или приемането. Въпреки това възможността за пророгация на компетентността може да бъде изключена чрез изрично възражение на лицето, което би станало страна в производството съгласно националното право на държавата на сезирания съд.

Изрично приетата в хода на производството компетентност съгласно член 10, параграф 1, буква б), подточка ii), е изключителна (вж. член 10, параграф 4). Въпреки че не е изрично посочено, изглежда, че регламентът не изключва възможността страните да се споразумеят изрично за изключителен избор на съд съгласно член 10, параграф 1, буква б), подточка i) — когато предварително доброволно е постигнато съгласие относно пророгацията най-късно към момента на сезирането на съда¹²⁶. За избрания съд този изключителен характер означава две неща: съдът не може да прехвърли компетентността си на съд на друга държава членка (вж. член 12, параграф 5) и при сценарий на висящ процес този съд има предимство да действа, след като компетентността му бъде потвърдена, дори когато искът е предявен пред него по-късно (вж. член 20, параграф 4).

⁽¹²⁵⁾ [Дело C-656/13, L](#), бележка под линия 124 по-горе, точки 49 и 58.

⁽¹²⁶⁾ Вж. текста на член 20, параграф 4 и последното изречение от съображение 38, които подкрепят това тълкуване.

Всяка договорена или приета компетентност следва да бъде прекратена, освен ако не е договорено друго от страните, веднага след като решението по въпроси, свързани с родителската отговорност, вече не подлежи на обжалване по общия ред или ако производството е приключило по друга причина. Основанието за това решение е необходимостта да се спази изискването за близост за всяко ново производство в бъдеще (вж. член 10, параграф 3 и съображение 24). Възможността страните да се договорят за друго по силата на член 10, параграф 3 е новост в сравнение с решението на Съда на ЕС по дело C-436/13, *E/B*, ECLI:EU:C:2014:2246. В него Съдът на ЕС определя, че пророгацията на компетентността отпада с постановяване на влязло в сила решение по производството, в което тя е била предявена, без да се предвижда възможност страните да се договорят за друго.

3.2.7. Присъствие на детето — член 11 и съображение 25

Ако се окаже невъзможно да бъде установено обичайното местопребиваване на детето и член 10 не се прилага, с член 11, параграф 1 се дава възможност на съдия на държава членка да решава въпроси, свързани с родителската отговорност, по отношение на деца, които се намират във въпросната държава членка.

Пример

Дете е родено в Португалия, където майката се намира временно, а бащата има обичайно местопребиваване в Румъния. Ако детето никога не е присъствало физически в Румъния, то не може да има обичайно местопребиваване там. В случай че португалският съд не може да установи, че детето е придобило обичайно местопребиваване в Португалия, неговата компетентност може да се основава на член 11, параграф 1¹²⁷.

Основанието за компетентност на основание присъствието на детето се прилага и за деца бежанци или за международно разселени деца поради нестабилност в държавата членка на обичайното им местопребиваване. (вж. член 11, параграф 2). Когато обичайното местопребиваване на детето преди разселването е било в трета държава, следва да се прилага правилото за компетентност от Хагската конвенция от 1996 г. относно децата бежанци и международно разселените деца (вж. съображение 25). Компетентността по член 11, параграф 2 е едновременна с тази, предоставена по член 7, параграф 1, свързана с обичайното местопребиваване на детето в държава членка.

3.2.8. Субсидиарна компетентност — член 14 и съображения 29 и 34

Когато нито един съд на държава членка не е компетентен съгласно членове 7—11, съдът може да основе компетентността си на нейното законодателство. Решенията, постановени в резултат на такава

⁽¹²⁷⁾ [Дело C-111/17](#), *PPU, OL*, бележка под линия 108 по-горе, и [дело C-393/18](#), *PPU, UD*, бележка под линия 9 по-горе.

Родителска отговорност

производство, се признават и изпълняват в други държави членки в съответствие с правилата на регламента. Изразът „нейното законодателство“ включва международните инструменти, действащи в съответната държава членка, по-специално Хагската конвенция от 1996 г. (вж. съображение 29).

Примери

Двойка с дете, и тримата граждани на Австрия, се установява в Швейцария. След няколко години родителите се разделят и бащата се завръща в Австрия. Той иска от съда в тази държава членка да му предостави изключително право да упражня родителски права над детето, което продължава да живее в Швейцария. Тъй като обичайното местопребиваване на детето е в държава извън ЕС, която е страна по Хагската конвенция от 1996 г., съдът на държавата членка трябва да приложи тази конвенция. В този пример съдилищата на Швейцария са компетентни в съответствие с член 5 от Хагската конвенция от 1996 г. (вж. съображение 29 и член 97, параграф 1), а австрийският съд трябва да откаже компетентност.

Ако двойката с детето се установи в Катар (който не е страна по Хагската конвенция от 1996 г.), в същия сценарий съдът на Австрия може да приложи националното право на Австрия, за да определи дали е компетентен.

Възможността за прибягване до субсидиарната компетентност не се изключва от факта, че ответникът е гражданин на държава членка,

различна от тази на сезирания съд. Това разяснение произтича от решението на Съдът на ЕС по делото *МРА*¹²⁸.

По делото *МРА*¹²⁹ майката е с испанско гражданство, а бащата — с португалско гражданство. Техните деца имат двойно испанско и португалско гражданство. От 2010 г. двойката е живяла първо в Гвинея-Бисау, а след това в Того. Докато все още живее в Того, майката подава молба за предоставяне на право на упражняване на родителски права в Испания. Съдът на ЕС стига до заключението, че обичайното местопребиваване на децата не може да бъде установено в Испания, тъй като наред с другото децата никога не са присъствали физически, не на случаен принцип, в тази държава членка¹³⁰. В конкретния случай нито един съд на държава членка не е бил компетентен да се произнесе по молба, свързана с родителската отговорност, съгласно другите основания за компетентност. Следователно испанският съд може да се възползва от субсидиарната компетентност по член 14 от Регламент „Брюксел IIа“ [член 14 от регламента]. Според Съда на ЕС тази разпоредба не изключва възможността сезираният съд да прилага нормите на националното право, включително, според случая, тези, които му предоставят компетентност на основание на гражданството на съответното дете, за да установи собствената си компетентност, и то дори ако ответникът — бащата на детето, е гражданин на държава членка, различна от тази на сезирания съд.

⁽¹²⁸⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

⁽¹²⁹⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе.

⁽¹³⁰⁾ За повече подробности вж. [раздел 3.2.3.2](#).

Когато компетентността съгласно регламента не може да бъде упражнена поради позоваване на дипломатически имунитет в съответствие с международното право, съдът на държавата членка, в която съответното лице не се ползва с такъв имунитет, може да упражни компетентност в съответствие с националното си право (вж. съображение 34). Това съображение се отнася до ситуацията, при която съдът на държава членка, въпреки че е компетентен съгласно разпоредбите на регламента, не може да упражни тази компетентност поради наличието на дипломатически имунитет¹³¹. В това отношение е важно да се прецени дали лицето се ползва с имунитет само по отношение на действия, извършени в качеството на длъжностно лице. В такъв случай имунитетът не обхваща отношения от частен характер, като например искиви молби между съпрузи по брачни въпроси и по въпроси, свързани с родителската отговорност¹³².

3.2.9. Проверка на компетентността — член 18 и съображение 37

Когато съд на държава членка е сезиран с искова молба по въпрос, свързан с родителската отговорност, по който не е компетентен съгласно правилата на регламента и по който компетентен е съд на друга държава членка, той обявява служебно, че не е компетентен. Въпреки това, ако сезираният съд има специална връзка с детето в съответствие с член 12, параграф 4 от регламента, той разполага със свобода на преценка дали да поиска прехвърляне на компетентност

⁽¹³¹⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе, точка 65.

⁽¹³²⁾ [Дело C-501/20, МРА](#), бележка под линия 26 по-горе, точка 66.

съгласно член 13, но не задължение да прави това (вж. съображение 37).

Регламентът не предвижда прехвърляне на делото на съд на друга държава членка, ако сезираният съд не може да установи своята компетентност. Заинтересованата страна е длъжна да заведе дело в съда на другата държава членка. По делото A¹³³ Съдът на ЕС е дал следните насоки на съда:

„Въпреки това, доколкото го изисква защитата на най-добрия интерес на детето, националната юрисдикция, която се е прогласила служебно за некомпетентна, трябва да съобщи за това пряко или посредством [...] централен орган на компетентната юрисдикция на друга държава членка.“

Решението за проверка на компетентността може да бъде обжалвано в съответствие с националното законодателство и процедура.

3.3. Прехвърляне на компетентност — членове 12 и 13, съображения 21, 26, 27, 28 и 37

В регламента различните начини за прехвърляне на компетентност, съществуващи в член 15 от Регламент „Брюксел IIа“, са структурирани

⁽¹³³⁾ [Дело C-523/07, А](#) бележка под линия 66 по-горе.

Родителска отговорност

в две отделни разпоредби: прехвърляне на компетентност по инициатива на съд, който желае да прехвърли своята компетентност (вж. член 12), и прехвърляне на компетентност по искане на съд, който желае да получи компетентност (вж. член 13). Законодателната техника на регламента в това отношение следва примера на членове 8 и 9 от Хагската конвенция от 1996 г.

Съгласно регламента съдилищата прехвърлят „компетентността“, а не „делото“, което означава, че самото съдебно дело не се прехвърля и че прехвърлянето осигурява основание за компетентност на съда в другата държава членка.

Не е необходимо да има висящи дела в различни държави членки, за да се прехвърли компетентност. Регламентът съдържа правила, които ръководят съда при намирането на компетентния съд в другата държава членка (вж. [раздел 3.3.4.1](#)).

3.3.1. При какви обстоятелства е възможно да се прехвърли компетентност?

Регламентът съдържа правило, което позволява, само в изключителни случаи, съдът, който е компетентен по съществото на делото, да поиска прехвърляне на делото на съд на друга държава членка, ако последният би бил по-подходящ да прецени висшия интерес на детето в конкретния случай. Съдът може да прехвърли компетентността за цялото производство или за определена част от него. Съдът на другата държава членка може да приеме прехвърлянето на компетентност, ако прецени, че поради конкретните

обстоятелства по делото такова прехвърляне е във висшия интерес на детето. Всяко от съдилищата може, но не е длъжно да прехвърли или приеме компетентността, нито да спре висящото производство.

В съответствие с общото правило компетентни са съдилищата на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето към момента на сезирането на съда (член 7). Следователно компетентността не се прехвърля автоматично, ако детето придобие обичайно местопребиваване в друга държава членка по време на съдебното производство (вж. съображение 21). Възможно е обаче да има обстоятелства, при които по изключение съдът, който е бил сезиран и е компетентен, не е най-подходящият да прецени висшия интерес на детето. При такива обстоятелства член 12 позволява на компетентния съд да поиска от съд на друга държава членка, който не е компетентен, да поеме компетентност, при условие че това е във висшия интерес на детето.

Компетентният съд може да прехвърли компетентността в съответствие с член 12, когато тя се основава не само на член 7, но и на член 8, на неизключителния избор на съд съгласно член 10 и на член 11.

Искането за придобиване на компетентност съгласно член 13 може да бъде отправено само до съда на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето.

Прехвърлянето на компетентност представлява правило за специална компетентност, дерогиращо от правилото за обща компетентност,

прогласено в член 7, параграф 1 от регламента, поради което трябва да се тълкува стриктно¹³⁴. Прехвърлянето на компетентност към съда на друга държава членка не е позволено в случай на изключителна компетентност по член 10 на изборния съд (вж. член 12, параграф 5). Освен това прехвърлянето на компетентност не може да бъде поискано от съд, който запазва компетентността си съгласно член 9, в случаите на неправомерно отвеждане или задържане на дете (вж. член 13, параграф 1 и съображение 27).

Прехвърлянето на компетентност може да се осъществи между съдилища само когато едното от тях е компетентно по същество, а другото не е компетентно. Инициативата за прехвърлянето може да бъде поета от компетентния съд по член 12, както и от съда, който няма компетентност, по член 13. Съгласно съдебната практика на Съда на ЕС, ако и двете съдилища са компетентни по същество (например съдът, пред който искът е предявен по-рано, е компетентен на основание пророгация на родителите, а съдът, пред който искът е предявен по-късно — на основание на обичайното местопребиваване на децата), вместо това следва да се прилага член 20 относно висящ процес и свързани иски¹³⁵.

Прехвърлянето е обвързано с три условия:

а) Детето трябва да има „специална връзка“ с другата държава членка

Детето трябва да има „специална връзка“ с другата държава членка. Член 12, параграф 4 съдържа изчерпателен списък от пет алтернативни обстоятелства от определящо значение, когато е налице такава връзка¹³⁶. Счита се, че детето има специална връзка с друга държава членка, ако:

- то е придобило обичайно местопребиваване там след сезирането на съда, който е постановил решението, или
- другата държава членка представлява предходната държава на обичайно местопребиваване на детето, или
- тя е държавата, чийто гражданин е детето, или
- тя представлява обичайното местопребиваване на носител на родителска отговорност, или
- детето притежава имущество в другата държава членка и делото засяга мерките за закрила на детето, свързани с управлението, съхраняването или разпореджанието с това имущество.

По отношение на член 15, параграф 3 от Регламент „Брюксел IIa“ Съдът на ЕС заявява, че тези елементи се считат за връзка на близост между детето и съответната държава членка. Въпреки това съдът, който смята да прехвърли своята компетентност, не следва да доказва формално наличието на „специална връзка“. Той следва

⁽¹³⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 27 октомври 2016 г. по [дело C-428/15, D](#), ECLI:EU:C:2016:819, точка 48.

⁽¹³⁵⁾ Решение на Съда на ЕС от 4 октомври 2018 г. по [дело C-478/17, IQ](#), ECLI:EU:C:2018:812, точки 40 и 44.

⁽¹³⁶⁾ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134, точка 35, и определение на Съда на ЕС от 10 юли 2019 г. по [дело C-530/18, EP](#), ECLI:EU:C:2019:583, точка 28.

Родителска отговорност

да сравни значимостта и интензитета на „общата“ връзка на близост, която свързва съответното дете с държавата членка на компетентния съд, с тези на „специалната“ връзка на близост, която разкриват един или повече от елементите, посочени в член 12, параграф 4 от регламента, и която съществува в конкретния случай между това дете и някои други държави членки¹³⁷.

Делата, при които не е налице нито един от елементите, изброени в член 12, параграф 4, незабавно се изключват от механизма за прехвърляне¹³⁸.

б) Съдът на друга държава членка следва да е по-подходящ да прецени висшия интерес на детето в конкретния случай

Съдът, който желае да прехвърли своята компетентност (вж. член 12, параграф 1), както и съдът, който желае да получи компетентност (вж. член 13, параграф 1), следва да разгледа кой съд би бил по-подходящ да прецени висшия интерес на детето в конкретния случай. Съдът на ЕС е предоставил насоки на съдилищата при прилагането на член 15 от Регламент „Брюксел IIa“, като е посочил, че те следва да решат дали прехвърлянето на компетентност на този друг съд е от естество да придаде реална и конкретна добавена стойност за приемането на решение относно

детето, в сравнение с оставянето на делото при този съд, в който се разглежда. В този контекст съдът, който иска да прехвърли или да получи компетентност, може да вземе предвид, наред с останалите фактори, процесуалните правила на другата държава членка, като тези, приложими към събирането на доказателствата, необходими за разглеждането на делото¹³⁹. Трябва обаче да се отбележи, че тази съдебна практика се основава на различаващата се формулировка на член 15 от Регламент „Брюксел IIa“¹⁴⁰.

Допълнително Съдът на ЕС е пояснил, че компетентният съд може да вземе предвид процесуалните правила, приложими съгласно правото на друга държава членка, ако последните конкретно засягат възможността на съда на последната държава членка да се запознае по-добре с делото, по-специално чрез улесняване на събирането на доказателства и свидетелски показания, и по този начин придават реална добавена стойност за решаването на делото във висшия интерес на детето. От друга страна, Съдът на ЕС изключва възможността да се приеме по общ и абстрактен начин, че правилата на правото на друга държава членка, свързани с разглеждането на делото при закрити врата и от специализирани съдии, представляват фактор, който трябва да се вземе предвид¹⁴¹.

⁽¹³⁷⁾ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134 по-горе, точка 52 и [дело C-530/18, EP](#), бележка под линия 136, точка 33.

⁽¹³⁸⁾ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134 по-горе, точка 51 и [дело C-478/17, IQ](#), бележка под линия 135 по-горе, точка 35 и [дело C-530/18, EP](#), бележка под линия 136 по-горе, точка 28.

⁽¹³⁹⁾ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134 по-горе.

⁽¹⁴⁰⁾ Съдът на другата държава членка съгласно член 15, параграф 1 от [Регламент \(ЕО\) 2201/2003 на Съвета](#), вж. бележка под линия 1 по-горе, трябва да бъде „по-подходящ за разглеждане на делото“.

⁽¹⁴¹⁾ [Дело C-530/18, EP](#), бележка под линия 136 по-горе, точка 41.

Обикновено факторите, които могат да бъдат взети под внимание, включват възможен достъп до информация относно детето и родителите, достъп до доказателства, свидетели, доклади на социалните служби, изслушване на детето, по-добра оценка на езиковите, културните, религиозните, етническите или други особености на положението на детето. Изминалият период от време и перспективите за изпълнение в двете държави членки също могат да изиграят роля.

В рамките на такава оценка обаче не следва да се взема предвид материалното право на държавата членка, в която може да бъде прехвърлена компетентността. Това би влязло в разрез с принципите на взаимно доверие между държавите членки и взаимно признаване на съдебни решения, които са установен с регламента (вж. съображение 3)¹⁴².

В) Прехвърлянето на компетентността следва да бъде във висшия интерес на детето

Съдът, който смята да приеме компетентност (вж. член 12, параграф 2), както и съдът, който смята да приеме да прехвърли компетентността си (вж. член 13, параграф 2), трябва да установят, че прехвърлянето е във висшия интерес на детето (вж. член 12, параграф 2 и член 13, параграф 2). Оценката трябва да се основава

на принципа на взаимно доверие и на допускането, че съдилищата на всички държави членки по принцип са способни да разгледат дадено дело.

Съдът на ЕС помага за изясняване на преценката на „висшия интерес на детето“ при прехвърляне на компетентност в решението си от 27 октомври 2016 г. по дело C-428/15, D¹⁴³. Съдът на ЕС посочва, че съдилищата трябва да гарантират, с оглед на конкретните обстоятелства по делото, че планираното прехвърляне на компетентност няма да има негативно отражение върху положението на засегнатото дете. За тази цел съдът трябва да прецени евентуалното негативно отражение, което подобно прехвърляне би могло да има върху привързаността, семейните и социални отношения на засегнатото от делото дете или върху неговото имуществено положение. В този контекст компетентният съд или съдът, който е отправил искане, може също така да реши на основание на член 12, параграф 1 от регламента да прехвърли или да поиска прехвърлянето не на цялото дело, а единствено на специфична част от него, ако това е обосновано от обстоятелствата, които го характеризират. Тази възможност може по-специално да се предвиди, когато връзката на близост с друга държава членка не засяга пряко самото дете, а един от носителите на родителската отговорност, поради причината, посочена в член 12, параграф 4, буква г) от регламента.

¹⁴² [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134, точка 57, [дело C-403/09, Đetiček](#), бележка под линия 72, точка 45 и [дело C-256/09, Purrucker](#), бележка под линия 71, точки 70 и 71, както и [дело C-530/18, EP](#), бележка под линия 136, точка 39.

¹⁴³ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134 по-горе, точка 55.

Родителска отговорност

Съдиите могат да си сътрудничат, за да преценят висшия интерес на детето въз основа на „конкретните обстоятелства по делото“. Те следва да направят това или пряко в съответствие с член 86, параграф 2, буква а), или чрез съответните централни органи, като използват инструментите, предвидени в член 80. Съдиите могат да се възползват допълнително от звената за контакт в рамките на ЕСМ — ГТД¹⁴⁴.

Трите кумулативни условия — специална връзка, съд, по-подходящ да прецени висшия интерес на детето, и съображения относно висшия интерес — трябва да се оценяват самостоятелно. Наличието на едно от тях не означава *a priori*, че останалите условия са изпълнени. Следователно наличието на „специална връзка“ между детето и друга държава членка само по себе си не предопределя нито въпроса дали съдът на тази друга държава членка е по-подходящ да прецени висшия интерес на детето от компетентния съд, нито, ако този друг съд действително е по-подходящ, дали прехвърлянето на компетентността на този друг съд е в интерес на детето¹⁴⁵.

3.3.2. По чия инициатива се осъществява прехвърлянето?

Прехвърлянето може да бъде осъществено:

- по искане от страна, или
- служебно от съда, или
- по искане на съд на друга държава членка.

3.3.3. Каква процедура се прилага?

Съдът, който е сезиран с молба за прехвърляне или който иска да прехвърли компетентността си служебно, трябва първо да спре производството или определена част от него и да използва една от двете възможности:

- той може да прикани една или повече от страните да уведомят съда на другата държава членка за висещото производство и за възможността за прехвърляне на компетентността и да внесат молба пред този съд, или
- той може направо да изиска от съда на другата държава членка да приеме компетентността.

Компетентният съд следва да отправи искането до съда на друга държава членка само ако предходното му решение да спре производството и да поиска прехвърляне на компетентността е станало окончателно, когато това решение може да бъде обжалвано съгласно националното право (вж. съображение 26). Това правило следва да се прилага независимо от това дали съдът на другата държава членка е сезиран пряко от компетентния съд, или от страна.

Ако прехвърлянето е по инициатива на една или повече от страните, компетентният съд следва да определи срок за сезиране на

⁽¹⁴⁴⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ — ГТД](#).

⁽¹⁴⁵⁾ [Дело C-428/15, D](#), бележка под линия 134 по-горе, точка 55.

сдилищата на другата държава членка. Ако страната не сезира другия съд в определения срок, компетентността не се прехвърля и първоначално сезираният съд следва да продължи да упражнява своята компетентност. В регламента не е предвиден конкретен срок, но той трябва да бъде достатъчно кратък, за да се гарантира, че прехвърлянето няма да доведе до ненужно забавяне в ущърб на детето и на страните. Въпреки това съдът е този, който определя срока, като е възможно той да бъде удължен, ако това е уместно в конкретния случай.

Съдът, който е получил искането за прехвърляне, трябва да реши в рамките на шест седмици след като е бил сезиран от страна или е получил искане от съда, дали да приеме прехвърлянето или не. В случай на приемане той трябва незабавно да информира компетентния съд (вж. член 12, параграф 2, точка 2). Този съд трябва да се откаже от компетентност, като разчита на информацията за приемането, предоставена от съда на другата държава членка, също с помощта на страните.

Съдът, пред който искът е предявен по-късно, или към който е отправено искане от страна на компетентния съд, може изрично да откаже прехвърлянето на компетентност и да уведоми за това съда, пред който искът е предявен по-рано. Компетентният съд трябва да продължи да упражнява компетентността си, ако това се случи или ако не е получил приемането на компетентност от съда, пред който искът е предявен по-късно или към който е отправено искане, в рамките на седем седмици след като а) срокът, установен за страните, за да внесат молба пред този съд, е изтекъл, или ако б) този съд е

получил искането за прехвърляне на компетентност (вж. член 12, параграф 3).

Когато прехвърлянето на компетентност е по инициатива на некомпетентния съд, компетентният съд разполага с шест седмици след получаване на искането, за да приеме да прехвърли компетентността си (вж. член 13, параграф 2). Ако компетентният съд приеме да прехвърли компетентността си, той трябва да информира другия съд незабавно, но във всички случаи в рамките на шестседмичния срок, тъй като при липса на приемане в този срок некомпетентният съд няма да може да получи компетентността (вж. член 13, параграф 2).

Прехвърляне, извършено служебно или по молба на съд на друга държава членка, не е необходимо да бъде прието от някоя от страните, за разлика от случаите по член 15, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIa“.

Прехвърлянето на компетентност, независимо дали е поискано от съд, желаещ да прехвърли компетентността си, или от съд, желаещ да получи компетентност, следва да породя действие само за конкретния случай, за който е направено. След приключването на производството, за което е поискано и осъществено прехвърляне на компетентност, прехвърлянето не следва да поражда каквото и да било действие за бъдещи производства (вж. съображение 28).

Родителска отговорност

3.3.4. Някои практически аспекти

3.3.4.1. Как съдията, който би желал да прехвърли компетентността, установява кой е компетентният съд на другата държава членка?

Европейския съдебен атлас по гражданскоправни въпроси, достъпен на европейския портал за електронно правосъдие, може да се използва за намиране на компетентния съд на другата държава членка¹⁴⁶. В съдебния атлас съдът се установява по териториална компетентност в отделните държави членки с данните за контакт на различните съдилища (като имена, телефонни номера, адреси на електронна поща и т.н.). Посочените в съответствие с регламента централни органи също могат да оказват съдействие на съдиите за установяването на компетентния съд в другата държава членка, тъй като това се изисква от тях съгласно член 79, буква д)¹⁴⁷. Съдиите могат да се възползват допълнително от звената за контакт в рамките на ЕСМ—ГТД¹⁴⁸. За по-подробна информация вж. [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“, и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

¹⁴⁶ Европейски портал за електронно правосъдие, [Европейски съдебен атлас по гражданскоправни въпроси](#).

¹⁴⁷ Вж. [глава 7](#).

¹⁴⁸ Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ—ГТД](#).

3.3.4.2. Как съдиите следва да осъществяват комуникация помежду си?

Член 86, параграф 1 позволява на съдилищата да си сътрудничат и да осъществяват комуникация помежду си пряко или да изискват информация пряко един от друг, при условие че при тази комуникация се съблюдават процесуалните права на страните в производството и поверителността на информацията. Тази възможност е предвидена изрично за целите на прехвърлянето на компетентност съгласно членове 12 и 13. За съответните съдии може да бъде особено полезно да осъществяват комуникация помежду си, за да преценят дали в конкретния случай са изпълнени изискванията за прехвърляне, по-специално дали то би било във висш интерес на детето.

Най-добрият подход би бил съдилищата да влязат в контакт преди прехвърлянето, за да се избегнат забавяния и безполезни процесуални действия. Ако двамата съдии говорят и/или разбират един и същ език, те не бива да се колебаят да се свържат един с друг пряко по телефона или по електронна поща¹⁴⁹. Могат да бъдат полезни и други форми на съвременни технологии, като например видео или конферентни разговори. В случай на езикови проблеми, доколкото средствата позволяват, съдиите могат да разчитат на услугите на

¹⁴⁹ Хагската конференция по международно частно право доведе до създаването на международната Хагска съдебна мрежа, като една от целите на мрежата е да подпомага прекия обмен на информация между съдиите в контекста на международното семейно право. От Хагската конференция са разработени някои общи насоки за комуникация между съдилищата. Вж. например: <http://www.hcch.net/upload/haguenetwork.pdf> и основния уебсайт на международната Хагска съдебна мрежа ([IHNJ](#)).

устни преводачи. Централните органи също ще могат да оказват съдействие на съдиите (вж. член 79, буква д), както и ЕСМ—ГТД или международната Хагска съдебна мрежа („IHNJ“).

Съдиите ще искат да държат в течение страните и техните юридически съветници, но съдиите сами трябва да решат какви процедури и гаранции са целесъобразни в контекста на конкретното дело.

3.3.4.3. Кой отговаря за превода на документите?

Механизмите за превод не са обхванати от членове 12 и 13. Съдиите трябва да се опитат да намерят прагматично решение, което да отговаря на нуждите и обстоятелствата по всяко дело. Ако това се допуска от процесуалното право на замолената държава, превод може да не е необходим, ако компетентността е прехвърлена на съдия, който разбира езика на делото. Ако се окаже, че превод е необходим, той може да се ограничи до най-важните документи.

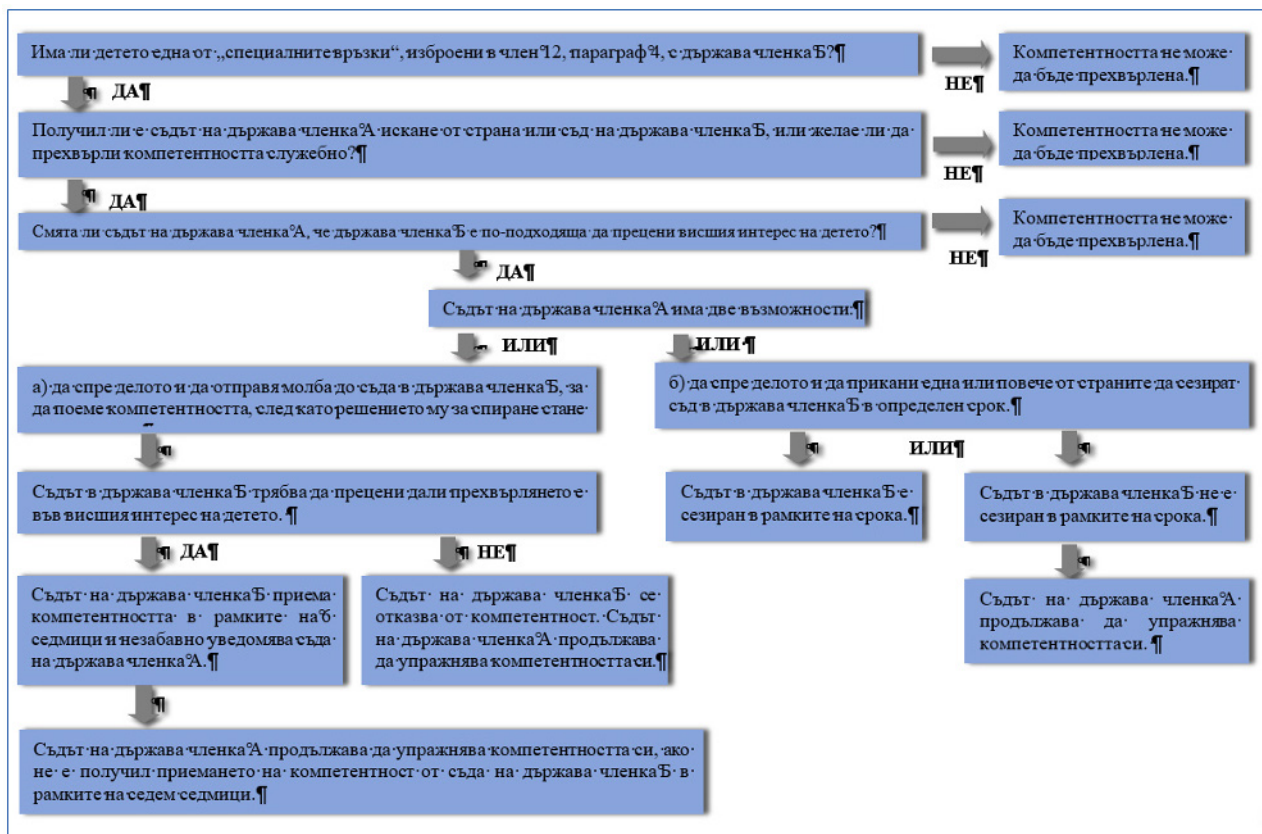
Някои централни органи също може да окажат съдействие за осигуряване на неофициални преводи.

Трябва обаче да се подчертае, че съдът не прехвърля делото си, а само компетентността си, поради което не изпраща съдебното си досие на чуждестранния съд.

3.3.4.4. Прехвърляне на компетентност — член 12

Когато съд в държава членка („държава членка А“) е сезиран с дело, по отношение на което има компетентност съгласно членове 7, 8, неизключителна компетентност съгласно членове 10 и 11 от регламента, той може по изключение да прехвърли производството или определена част от него на съд на друга държава членка („държава членка Б“), ако са изпълнени следните условия:

Родителска отговорност

3.3.5. Примери

Пример 1: Раздяла на родителите

Родители, които имат обичайно местопребиваване в Унгария заедно с детето си, се разделят. Единият подава молба за право на упражняване на родителски права пред унгарския съд. Впоследствие другият се премества във Франция заедно с детето в съответствие с общото желание на родителите. Съдът, който е компетентен в Унгария, може да прецени дали да прехвърли компетентността си на съда на Франция като държава членка по новото обичайно местопребиваване на детето.

Пример 2: Намеса на органа за закрила на детето

Двама граждани на Полша се преместват в Швеция заедно с детето си. Детето е подложено на лошо отношение, а родителите изчезват. Местният орган за закрила на детето подава молба за настаняване на детето в институция. Съдът на Швеция може да обмисли възможността да прехвърли компетентността си на съда на Полша, където живеят бабата и дядото на детето, които са заинтересовани да станат настойници¹⁵⁰.

Пример 3: Споразумение за избор на съд с изключителна компетентност

Семейство с две деца, и четиримата граждани на Латвия, има обичайно местопребиваване в Германия. Бащата се завръща в родната си страна Латвия и там подава иск за развод и присъждане на родителската отговорност. Майката изрично приема компетентността в хода на производството. Ако компетентността на избрания съд в Латвия бъде потвърдена, от този момент избраният съд няма право да прехвърли компетентността си на съда на държавата членка по обичайното местопребиваване на децата — Германия.

Пример 4: Неправомерно отвеждане на дете

Дете, което има обичайно местопребиваване в Словения, е неправомерно отведено в Гърция. Процедура по връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. е в ход пред съда в Гърция. В Словения е образувано производство за родителска отговорност. Съдът в Гърция няма право да иска прехвърляне на компетентност от съда в Словения, но не е необходимо да го прави, ако е избран от страните.

⁽¹⁵⁰⁾ Съдът в Швеция може също така да разгледа възможността за настаняване на детето в Полша съгласно член 82 от регламента, вж. [раздел 7.3](#) от глава 7 „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“.

Родителска отговорност

3.4. Висящ процес (*lis pendens*) — какво се случва, ако са образувани производства в две държави членки? — член 20, параграфи 2—5 и съображения 35, 36 и 38

3.4.1. Успоредни производства, образувани в две различни държави членки по отношение на същото дете — член 20, параграф 2

Възможно е страните да образуват съдебни производства, отнасящи се до родителската отговорност, по отношение на същото дете и на същото основание в различни държави членки. Това може да доведе до успоредни действия и съответно до възможност за несъвместими решения.

В член 20, параграф 2 е уредена ситуацията, при която производства, отнасящи се до родителската отговорност, са образувани в различни държави членки:

- по отношение на същото дете и
- на същото основание.

В тази ситуация член 20, параграф 2 предвижда, че съдът, пред който искът е предявен по-късно, трябва да спре производството и да изчака съда, пред който искът е предявен по-рано, да реши дали е компетентен. Ако се установи компетентността на съда, пред който искът е предявен по-рано, другият съд трябва да се откаже от

компетентност (вж. член 20, параграф 3). Съдът, пред който искът е предявен по-късно, може да продължи производството само ако съдът пред който искът е предявен по-рано, стигне до заключението, че не е компетентен.

Съдът на втората сезирана държава членка е обвързан от решението на съда на първата сезирана държава членка както по отношение на своята компетентност, така и по отношение на момента на сезиране¹⁵¹.

Съществува обаче изключение от този принцип, когато компетентността на съда, пред който искът е предявен по-късно, се основава на споразумение за избор на съд с изключителна компетентност (вж. [раздел 3.4.3](#)).

3.4.2. Различни видове производства в две различни държави по отношение на същото дете — член 20, параграф 2.

Механизмът по член 20, параграф 2 ще бъде приложим, ако производствата и в двете държави членки са производства по същество във връзка с повдигнатите въпроси, свързани с родителската отговорност. Ако обаче производството в първата

⁽¹⁵¹⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 ноември 2012 г. по [дело C-456/11](#), *Gothaer Allgemeine Versicherung u др.*, EU:C:2012:719, точка 41, решение на Съда на ЕС от 9 септември 2021 г. по [дело C-422/20](#), *RK*, ECLI:EU:C:2021:718, точки 44—49, решение на Съда на ЕС от 9 ноември 2010 г. по [дело C-296/10](#), *Purrucker*, ECLI:EU:C:2010:665, точка 85, и решение на Съда на ЕС от 16 януари 2019 г. по [дело C-386/17](#), *Liberato*, ECLI:EU:C:2019:24, точки 45 и 51.

държава членка е за временни и охранителни мерки по член 15, тогава към никое производство в друга държава членка, което е образувано впоследствие и в рамките на което се разглежда по същество родителската отговорност по отношение на същото дете, няма да се прилага разпоредбата на член 20, параграф 2. Това е изрично предвидено в член 20, параграф 2. Основанието за това е, че временните мерки по член 15 се предприемат от съд, който не е компетентен по същество, когато детето има спешна нужда от закрила, и по принцип не подлежат на изпълнение в другата държава членка, така че не съществува риск от противоречащи си решения.

Законодателната промяна в регламента следва съдебната практика на Съда на ЕС по двете дела *Purrucker*¹⁵². Две деца са родени в Испания; бащата е от тази държава членка, а майката — от Германия. Малко след раждането отношенията между родителите се влошават и майката иска да се върне в Германия заедно с децата. Двамата сключват споразумение, според което майката ще може да вземе двете деца в Германия; едно от децата, момче, успява да пътува, а другото, момиче, трябва да остане в болницата, тъй като е тежко болно; майката заминава за Германия и взема момчето със себе си.

Бащата обаче счита, че повече не е обвързан от споразумението, тъй като то не е било одобрено от съответните органи, и сезира съд в Испания с искане за издаването на разпореждане за временни

мерки, а именно временно упражняване на правото на родителски права върху двете деца; и такова е било издадено. По-късно майката предявява самостоятелен иск по същество пред съд в Германия относно упражняване на родителски права върху момчето.

Първият въпрос е дали разпоредбите на член 19, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIа“, отнасящи се до висияния процес и свързаните с него искове (вж. член 20, параграф 2 от настоящия регламент), се прилагат, когато, както очевидно е било в случая, съдът — в този случай в Испания — е бил сезиран само с иск за издаване на разпореждане за временни мерки по смисъла на член 20 от Регламент „Брюксел IIа“ и когато съдът на друга държава членка, който е компетентен по съществото на делото по смисъла на Регламент „Брюксел IIа“ — в случая в Германия — е бил сезиран втори по ред от другата страна по иск със същия предмет, целящ получаване на решение по същество по въпроса, свързан с родителската отговорност, независимо дали на временна на или окончателна основа. Съдът на ЕС отговаря, че разпоредбите на член 19, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIа“ (вж. член 20, параграф 2 от настоящия регламент) не са приложими при такива обстоятелства.

Съдът на ЕС е запитан също така колко дълго трябва да чака съдът, пред който искът е предявен по-късно, преди да вземе решение по въпроса дали съдът, пред който искът е предявен по-рано, е компетентен по отношение на повдигнатите въпроси по същество. Съдът посочва, че когато, каквато е била ситуацията в настоящия случай, съдът в Германия, пред който искът по същество е предявен

⁽¹⁵²⁾ [Дело C-256/09, Purrucker](#), бележка под линия 71 по-горе и [дело C-296/10, Purrucker](#), бележка под линия 151 по-горе.

Родителска отговорност

по-късно, въпреки положените от него усилия да получи информация чрез запитване от страната, която е предявила висящия процес, от съда, пред който искът е предявен по-рано, и от централния орган, не разполага с никакви доказателства, които да му позволят да определи основанието на иска, предявен пред съда в Испания, по-специално, за да докаже компетентността на този съд в съответствие с Регламент „Брюксел IIa“, и когато поради специфични обстоятелства интересът на детето е изисквал съдът в Германия да постанови решение, което може да бъде признато в държави членки, различни от тази, в която се намира съдът, пред който искът е предявен по-късно, задължение на този съд е било, след изтичането на разумен срок, в който се е изчаквало да се отговори на направените запитвания, да пристъпи към разглеждане на предявения пред него иск. При определянето на продължителността на въпросния разумен срок трябва да се вземе предвид висшият интерес на детето при конкретните обстоятелства на въпросното производство.

3.4.3. Висящ процес в случай на изключителен избор на съд — съображение 38

Член 20, параграфи 4 и 5, подобно на член 31, параграфи 2 и 3 от Регламент „Брюксел Ia“, подобрява ефективността на споразумението за избор на съд с изключителна компетентност. Съдът, на когото приемането на компетентност, както е посочено в член 10, предоставя изключителна компетентност, във всички случаи се произнася по компетентността си, дори когато е сезиран втори. Съдилищата на всяка друга държава членка трябва да спрат производството до

момента, в който съдът, сезиран въз основа на споразумението или приемането, обяви, че не е компетентен съгласно споразумението или приемането (вж. член 20, параграф 4). Когато избраният съд установи изключителна компетентност, всеки съд на друга държава членка се отказва от компетентност в полза на този съд (вж. член 20, параграф 5). Принципът на предимство на съда, пред който искът е предявен по-рано, се заменя с правото на съда с изключителна компетентност да се произнесе пръв.

3.4.4. Сезиране на съда — член 17 и съображение 35

Регламентът определя в кой момент се счита, че съдът е сезиран за целите на неговото прилагане. В контекста на двете различни системи, съществуващи в държавите членки, съгласно които се изисква или най-напред документът за образуване на производството да се връчи на ответника, или първо да се внесе в съда, следва да е достатъчно предприемането на първата стъпка съгласно националното право, при условие че ищецът не е пропуснал впоследствие да предприеме изискуемите действия съгласно националното право с оглед на осъществяването на втората стъпка (вж. съображение 35). Ако производството е образувано служебно, съдът се счита за сезиран към момента, в който съдът вземе решение за образуване на производството, или, ако такова решение не е необходимо, към момента на регистрирането на делото от съда (вж. член 17, буква в).

Съдът се счита за сезиран и в момента, в който документът за образуване на производството или равностоен документ се внесе в съда в случаите, в които производството междуременно е било

спряно с оглед на намиране на решение по взаимно съгласие (например медиация или помирение) по молба на лицето, образувало производството, без документът за образуване на производството още да е бил връчен на ответника и без ответникът да е знаел за производството или да е участвал в него по какъвто и да било начин, при условие че лицето, образувало производството, не е пропуснало впоследствие да предприеме изискуемите действия с оглед на връчване на съответните документи на ответника (вж. съображение 35)¹⁵³. Съгласно съдебната практика на Съда на ЕС, в случай на висящ процес (*lis pendens*) датата, на която задължителна помирителна процедура се заявява пред национален помирителен орган, следва да се счита за датата, на която „съдът“ се смята за сезиран¹⁵⁴.

Трансграничното връчване на документи между държавите членки трябва да се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) 2020/1784 относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (переработен текст).

⁽¹⁵³⁾ Определение на Съда на ЕС от 16 юли 2015 г. по [дело C-507/14, P](#), ECLI:EU:C:2015:512.

⁽¹⁵⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 20 декември 2017 г. по [дело C-467/16, Schlömp](#), ECLI:EU:C:2017:993, точка 58.

3.4.5. Сътрудничество и комуникация между съдилищата

Съдилищата могат да си сътрудничат и да осъществяват комуникация помежду си пряко или да изискват информация пряко едно от друго относно висящи производства в съответствие с член 86, параграф 1. Централните органи също могат да улесняват комуникацията между съдилищата в ситуация на висящ процес, както е изрично предвидено в член 79, буква д). Съдиите могат да се възползват допълнително от звената за контакт в рамките на ЕСМ — ГТД¹⁵⁵. За по-подробна информация вж. [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“, и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

Как може едно решение да бъде признато и изпълнено в друга държава членка?

3.5. Признание и изпълнение — общ преглед

Признаването и изпълнението на решенията се основава на принципа на взаимно доверие.

⁽¹⁵⁵⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ—ГТД](#).

Родителска отговорност

3.5.1. Не се изисква специална процедура за признаване на решение — член 30, параграфи 1 и 2 и съображение 54

По принцип не е необходимо да се използва специална процедура, за да се постигне признаване в една държава членка на решение, постановено в друга. Например когато им бъде представено решение, издадено в друга държава членка, с което се разрешава на един от родителите да подаде заявление за издаване на паспорт на детето, компетентните органи на замолената държава членка следва да признават решението по силата на закона, без да се изисква спазването на каквато и да е процедура. Друг пример може да бъде вписването в публичен регистър на настойничество или попечителство над дете. Решението обаче не следва да подлежи на по-нататъшно обжалване съгласно правото на държавата членка по произход (вж. член 30, параграф 2).

3.5.2. Не се изисква декларация за изпълняемост — член 34, параграф 1 и съображение 58

С регламента се опростява трансграничното изпълнение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, като се премахва декларацията за изпълняемост или вписването на решението, в зависимост от случая, както се изискваше съгласно Регламент „Брюксел IIа“, преди процедурата по изпълнение. С последния регламент декларацията за изпълняемост беше отменена само за някои решения, с които се предоставя право на лични отношения с детето и с които се разпорежда връщането на детето. Настоящият

регламент я премахва за трансграничното изпълнение на всички решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, като същевременно запазва още по-благоприятно третиране на някои решения, с които се предоставя право на лични отношения, и на някои решения, с които се разпорежда връщането на детето (вж. [раздели 3.6 и 4.4.7](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“). В резултат на това, при спазване на регламента, решение, постановено в една държава членка, се третира така, сякаш е постановено в държавата членка на изпълнение (вж. съображение 58).

3.5.3. Документи, които се представят за целите на признаването и изпълнението

Страна, която желае да се позове в дадена държава членка на решение, постановено в друга държава членка, трябва да представи препис на решението, който отговаря на условията за доказване на неговата автентичност, и удостоверение, издадено, като се използва формулярът от приложение III към регламента (вж. член 31, параграф 1, буква б) и член 36, параграф 1, буква а). При липса на тези документи съдът или компетентният орган може да даде срок за представянето им или да приеме равностоен документ, като например превод на решението, вместо приложението, или, ако прецени, че разполага с достатъчно информация, може да не изиска представянето му (вж. член 32, параграф 1).

За да бъде изпълнено в друга държава членка, решението по въпроси, свързани с родителската отговорност, трябва да е изпълняемо в държавата членка по произход. Страна, която иска да

изпълни в държава членка решение, постановено в друга държава членка, предоставя на органа, компетентен за изпълнението, препис на решението, което отговаря на условията, необходими за установяване на неговата автентичност, и удостоверение, издадено, като се използва формулярът от приложение III към регламента (вж. член 35, параграф 1, буква б) и член 36, параграф 1, буква б). Органът, компетентен за изпълнението, не е в състояние да процедира без тези документи

По принцип не е необходимо решението да се превежда. Въпреки това, когато е необходимо, съдът, компетентният орган или органът, компетентен за изпълнението, може да изиска от страната, която се позовава на решението или иска изпълнение, да предостави превод или транслитерация, в съответствие с член 91, на преводимото съдържание на полетата за свободен текст на удостоверението (за изпълнение — полето, в което се посочва задължението, което трябва да бъде изпълнено). Полетата със свободен текст са тези, които не се превеждат автоматично чрез онлайн формулярите на европейския портал за електронно правосъдие¹⁵⁶. Ако съдът, компетентният орган или органът, компетентен за изпълнението, не е в състояние да процедира без превод или транслитерация на решението, това може да се изисква в допълнение към преведения или транслитериран свободен текст на удостоверението (вж. член 32, параграф 2 и член 35, параграфи 3 и 4).

3.5.4. Отказ на признаване и изпълнение — член 30, параграф 3, член 40 и членове 59—62, глава IV, раздел V и глава VI, съображения 54 и 62

Опростеното признаване и изпълнение са придружени от подходящи гаранции, зачитащи, наред с другото, правото на защита (вж. съображение 62). Всяка заинтересована страна може да подаде молба за издаване на решение, с което да се установи, че са налице или не са налице основания за отказ на признаване на решение по въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 30, параграф 3, член 33, буква б) и съображение 54). Националното право на държавата членка, в която се подава такова заявление, определя кой се счита за заинтересована страна, която има право да подаде такова заявление (вж. съображение 54).

Лицето, срещу което се иска изпълнение, може да подаде молба за отказ на изпълнение преди или след започване на изпълнителното производство в държавата членка на изпълнение (вж. член 59). Молбата се подава до компетентния съд или орган в държавата членка, в която се иска признаване или се провежда изпълнителното производство. Тези съдилища и органи, определени от държавите членки съгласно член 103, могат да бъдат намерени на портала за

⁽¹⁵⁶⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#).

Родителска отговорност

електронно правосъдие¹⁵⁷. Те действат без неоправдано забавяне (вж. член 60).

Страните могат да оспорят или обжалват решението на първа инстанция. Жалбата се подава пред съдилищата или органите, определени от държавите членки, които могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие¹⁵⁸ (вж. член 61). Последващо оспорване или обжалване е възможно само ако това е разрешено съгласно правото на държавата членка по признаване и изпълнение. В такъв случай тези съдилища могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие¹⁵⁹.

Допълнителни обяснения относно процедурата по принудително изпълнение, включително нейното спиране и отказ, са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

⁽¹⁵⁷⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽¹⁵⁸⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽¹⁵⁹⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

3.5.5. Основания за отказ по въпроси, свързани с родителската отговорност — член 39 и член 41, съображения 54, 55, 56, 57, 62

Признаването и изпълнението на решение по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановено в една държава членка, трябва да бъде отказано в друга държава членка, ако:

- признаването и изпълнението би било в явно противоречие с обществения ред на замолената държава членка, като се вземе предвид висшият интерес на детето;
- решението е постановено при неявяване на лице, на което не са връчени документите, с които се образува производството, или равностоеен документ, своевременно и по такъв начин, че да му се даде възможност да организира защитата си, освен ако се установи, че това лице е приело решението без възражения;
- на лицето, което твърди, че решението нарушава родителската му отговорност, не е била дадена възможност да бъде изслушано;
- решението противоречи на друго постановено по-късно решение при условията, посочени в член 39, букви г), д), с действие занаяпред, доколкото тези решения си противоречат (вж. съображение 56);
- делото се отнася до настаняване на дете в друга държава членка и процедурата, предвидена в член 82, не е спазена.

Освен това признаването и изпълнението на решение по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановено в една държава членка, може да бъде отказано в друга държава членка, ако:

- решението е постановено, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира мнението си, да изрази своето мнение в съответствие с член 21, освен когато:
  - предмет на производството е било единствено имуществото на детето и при условие, че даването на такава възможност не е било изискано в контекста на предмета на производството, или
  - е имало сериозни основания, като се вземе предвид по-специално неотложността на случая (например когато е налице непосредствена заплаха за физическата и психологическата неприкосновеност или живота на детето и всяко допълнително забавяне би могло да породи риск от трансформиране на заплахата в конкретно поведение — вж. съображение 57).

Признаването на решение не може да бъде отказано единствено на основанието, че съдът, който е постановил решението, е използвал метод за изслушване на детето, различен от метода, който би използвал съдът на държавата членка, в която се иска признаване (вж. съображение 57).

На равнището на процедурата по изпълнение съществуват още две възможности за отказ, свързани със ситуация на сериозен риск с дълготраен характер (вж. член 56, параграф 6), и с основания, произтичащи от националното право на държавата членка по изпълнение, ако то е съвместимо с регламента (вж. член 57). Допълнителни разяснения относно процедурата по изпълнение са

представени в [глава 5](#) „Изпълнение“. Националното право на държавата членка, в която се иска признаване или изпълнение, определя дали основанията за отказ могат да бъдат изтъкнати от страна или служебно (вж. съображение 54).

Списъкът на основанията за отказ на признаване е изчерпателен. Не е възможно позоваването на основания за отказ, които не са предвидени в регламента, като например нарушаване на правилото за висящ процес (вж. съображение 56).

3.5.6. Ограничения във връзка с преразглеждането от страна на съда, когато е направено искане за признаване или изпълнение

Съдът или органът, който отправя искане за признаване или изпълнение, не може:

- да преразглежда основанието за компетентност на съда на държавата членка по произход, който е постановил решението — член 69;
- да прилага нормата относно съобразяването с обществения ред към правилата относно компетентността, установени в членове 7—14 от регламента — член 69; или
- при никакви обстоятелства да преразгледа решението по същество — член 71.

Родителска отговорност

3.5.7. Правна помощ и друго подпомагане — член 74, параграф 1 и член 79, буква в)

При подаване на молба за отказ на признаване или изпълнение съгласно член 30, параграф 3 или член 40 и член 59 лице, което в държавата членка по произход се е възползвало от пълна или частична правна помощ или е било освободено от разходи или разноси, има право да се възползва от най-пълната степен на правна помощ или освобождаване от разходи и разноси, предвидена в правото на държавата членка по изпълнение. Такова лице може да получи подпомагане така също от централните органи, които следва да предоставят информация и подпомагане на носителите на родителска отговорност, които търсят признаването и изпълнението на решение относно родителската отговорност в друга държава членка.

3.5.8. Автентични актове и споразумения — член 65, параграф 2 и член 66

Автентичните актове и споразуменията по въпроси, свързани с родителската отговорност, които имат задължителна правна сила и са изпълняеми в държавата членка по произход, се признават и изпълняват в други държави членки, без да се изисква каквато и да било специална процедура. Прилагат се общите разпоредби относно признаването и изпълнението на решения, освен ако специалните правила на раздел 4, глава IV „Признаване и изпълнение“ имат предимство. Специалният режим, включително процесуалните гаранции, са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

Лице, което желае да се позове в държава членка на автентичен акт или споразумение от друга държава членка, представя заверен препис на автентичния акт или споразумението и удостоверението, издадено, като се използва формулярът от приложение IX¹⁶⁰ по въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 66, параграф 1).

Удостоверението се издава от съда или компетентния орган на държавата членка по произход по молба на страната. Съдът или компетентният орган, определен от държавите членки съгласно член 103, може да бъде намерен на европейския портал за електронно правосъдие¹⁶¹.

Удостоверението се издава само ако са изпълнени следните изисквания:

- държавата членка, която е оправомощила публичния орган или друг орган официално да състави или впише автентичния акт или да впише споразумението, има компетентност съгласно глава II от регламента (точка 2 от приложение IX);

⁽¹⁶⁰⁾ Вж. член 66, параграф 1 от [приложение IX](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽¹⁶¹⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

- автентичният акт или споразумението има задължителна правна сила в тази държава членка (точки 12.5 и 13.4 от приложение IX¹⁶² и съображение 70);
- по въпроси, свързани с родителската отговорност — ако няма признаци, че съдържанието на автентичния акт или на споразумението противоречи на висшия интерес на детето (вж. член 66, параграф 3 и съображение 71).

Удостоверението се съставя на езика на автентичния акт или споразумението. То може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз по искане на някоя от страните. Съдът може автоматично да преведе удостоверението, след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на европейския портал за електронно правосъдие¹⁶³. Това не поражда задължение за съда или компетентния орган, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст (вж. член 66, параграф 4).

Удостоверението може да бъде поправено, когато поради материална грешка или пропуск има несъответствие между автентичния акт или споразумение и удостоверението, по молба или служебно от съда или компетентния орган на държавата членка по произход, както е съобщено на Европейската комисия съгласно член 103 (вж. член 67, параграф 1). Същите съдилища или компетентни органи имат право

⁽¹⁶²⁾ Вж. точки 12.5 и 13.4 от [приложение IX](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽¹⁶³⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#).

да оттеглят удостоверението, при подадена молба или служебно, ако то е предоставено неправомерно, като се имат предвид изискванията, посочени в член 66. В случай на оттегляне не се издава специално заместващо удостоверение. Процедурата, включително всяко обжалване, за поправяне или оттегляне на удостоверението, се урежда от правото на държавата членка по произход.

3.5.9. Липса на изискване за легализация на документи — член 90

Когато по силата на регламента се иска признаване или изпълнение на решение по въпроси, свързани с родителската отговорност, не се изисква легализация на нито един от документите, изискуеми за тези цели. Това се отнася например за решение за право на упражняване на родителски права или за удостоверение, приложено към такова решение съгласно регламента.

3.5.10. Изключения от общата процедура за признаване и изпълнение на привилегирани решения за право на лични отношения (контакт) или решения, от които следва връщането на детето, съгласно член 29, параграф 6 — член 42

Описаната по-горе процедура се прилага като цяло за решения относно родителската отговорност, като например въпроси, свързани с правото на упражняване на родителски права. Съществуват обаче две ситуации, в които регламентът предвижда по-благоприятно

Родителска отговорност

третиране по отношение на процедурата за признаване и изпълнение. Изключенията се отнасят до решенията за право на лични отношения (вж. [раздел 3.6](#)) и решенията по същество за предоставяне на правото на упражняване на родителски права, които предполагат връщането на детето, произнесени след решението, с което се отказва връщането на неправомерно отведено или задържано дете съгласно член 29, параграф 6 (вж. [раздел 4.4.7](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“). Във всяка от тези ситуации не само не е необходима декларация за изпълняемост, но и не се прилагат основанията за отказ на признаване и изпълнение, посочени в член 39. Може да бъде изтъкнато само едно основание за отказ, а именно наличието на последващо противоречащо решение относно родителската отговорност по отношение на същото дете, постановено в държавата членка, в която се иска признаване, или в друга държава членка, или в държавата, която не е членка, по обичайното местопребиване на детето, при условие че това последващо решение отговаря на условията за признаване в държавата членка, в която се иска признаване (вж. член 50).

На равнището на процедурата по изпълнение на такова решение обаче няма разлика в сравнение с решенията, които не са привилегирани и попадат в обхвата на регламента. Същите две възможности се прилагат за отказ, свързан със ситуация на сериозен риск с дълготраен характер (вж. член 56, параграф 6), и за основания, произтичащи от националното право на държавата членка по изпълнение, ако са съвместими с регламента (вж. член 57). Допълнителни разяснения относно процедурата по изпълнение са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

Установена е процедура, при която съдът, който е постановил решението, издава удостоверение при определени условия, което, заедно с препис на решението, за което се отнася удостоверението, е достатъчно за осигуряване на прякото изпълнение. За повече информация относно тези удостоверения вж. съответно [раздел 3.6.3](#) и следващите по отношение на правото на лични отношения (контакт) и [раздел 4.4.7](#) и следващите по отношение на връщането на детето.

3.6. Решения относно правото на лични отношения (контакт) — признаване и изпълнение — член 42, параграф 1, буква а), член 45, параграф 1 и раздел 2 от глава IV

3.6.1. Признаване и изпълнение на правото на лични отношения (контакт) в съответствие с регламента — член 42, параграф 1, буква а) и член 45, параграф 1

Една от основните политически цели на регламента е да се гарантира, че детето през цялото си детство може да поддържа контакт с всички лица, носещи родителската отговорност, дори след раздяла и когато те живеят в различни държави членки. По този начин в регламента се изразяват принципите на членове 9 и 10 от Конвенцията на ООН за правата на детето и на член 24, параграф 3 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

Регламентът улеснява упражняването на трансграничните права на лични отношения, като гарантира, че решение относно правата на лични отношения, издадено в дадена държава членка, се признава и изпълнява в друга такава държава членка, без възможност признаването му да подлежи на възражения, при условие че е придружено от удостоверение от съда, постановил решението¹⁶⁴. Това не е пречка лица, носещи родителската отговорност, да поискат признаване и изпълнение на решение за право на лични отношения в съответствие с общите разпоредби относно признаването и изпълнението, установени в глава IV, раздел 1 от регламента, ако желаят да го направят (вж. член 42, параграф 2 и [раздел 3.5](#)). Тази обща процедура се прилага също и за решения относно правото на лични отношения, които не могат да бъдат удостоверени в съответствие с член 47.

3.6.2. Кои са съответните елементи на правото на лични отношения? — член 2, параграф 2, точка 10

Понятието „право на лични отношения“ включва по-специално правото да се отведе детето за определен период от време на място, различно от неговото или нейното обичайно местопребиваване. „Правото на лични отношения“ е възможно да включва каквато и да е форма на осъществяване на контакт между детето и другото лице, включително например личен контакт или контакт по телефон, интернет или електронна поща.

Правилата относно правото на лични отношения се прилагат за всички права на лични отношения, независимо от това на кое лице тези права са предоставени. В зависимост от националното право, правото на лични отношения би могло да бъде присъдено на родителя, с когото детето не живее, или на други членове на семейството, като например баби или дядовци, или на трети лица.

Тези правила относно признаването и изпълнението се прилагат за решения само доколкото тези правила ще предоставят право на лични отношения, когато личните отношения са единственият предмет на решението, или когато те се разглеждат заедно с други аспекти на родителската отговорност. От друга страна, признаването на решение, с което се отхвърля искане за придобиване на право на лични отношения, се урежда според общите правила за признаване и изпълнение.

3.6.3. Удостоверение — член 47

Решение за предоставяне на право на лични отношения може да се признава и изпълнява в друга държава членка, при условие че към него се прилага и удостоверение, което е издадено от съда по произход, от който решението е предоставено. Удостоверението има за цел да гарантира, че по време на процедурата в държавата членка по произход се спазват определени процесуални гаранции. Удостоверението относно някои решения за предоставяне на право на лични отношения е посочено в приложение V към регламента.

⁽¹⁶⁴⁾ Вж. [раздел 3.6.3](#) от настоящия практически наръчник.

Родителска отговорност

3.6.3.1. Какви са условията за издаване на удостоверение? — член 47, параграф 3 и приложение V

Съдът, който е постановил решението, издава удостоверението, след като провери дали са спазени следните процесуални гаранции:

- на всички страни е била предоставена възможността да бъдат изслушани;
- на детето е била предоставена възможност да изрази своето мнение в съответствие с член 21;
- ако решението е постановено при неявяване на ответника, на лицето, което не се е явило, е връчен препис от исковата молба или равностоен документ своевременно и по такъв начин, че то да има възможност да организира защитата си, или ако документът е връчен на лицето, но не според посочените условия, е установено, че лицето е приело решението без възражения.

Ако процесуалните гаранции не са спазени, не трябва да се издава удостоверение. Удостоверението не съдържа текстово поле за отговор „не“ в тези раздели за тази конкретна цел, за да стане ясно, че удостоверението не може да бъде издадено (вж. точка 11 и точка 13 от приложение V).

Не може да се обжалва издаденото удостоверение. Решението за неиздаване обаче може да бъде обжалвано в съответствие с националното право.

Ако издаването на удостоверението, посочено в приложение V, е отказано, съдът все пак би могъл да издаде удостоверение, посочено в приложение III, и страните биха могли да изискат признаването и изпълнението на решението за право на лични отношения в съответствие с общите разпоредби относно признаването и изпълнението (вж. [раздел 3.5](#)).

3.6.3.2. Език на удостоверението — член 47, параграф 2

Съдът, който е постановил решението, издава удостоверението на езика на решението, като използва стандартния формуляр в приложение V. Удостоверението може също да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз по искане на някоя от страните. Това не поражда задължение за съда, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст на удостоверението. Съдът може автоматично да преведе удостоверението след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на портала за електронно правосъдие¹⁶⁵.

⁽¹⁶⁵⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#)

3.6.3.3. Кога съдът, който е постановил решението, трябва да издаде удостоверение? — член 45, параграф 2, член 47, параграф 1 и член 49, съображение 66

Съдът, който е постановил решението, следва да издаде удостоверението по искане на някоя от страните, когато решението стане изпълняемо, дори ако е само за предварително изпълнение (вж. член 47, параграф 1 и член 45, параграф 2).

Издаването на удостоверението може да бъде поискано по време на производството, след като решението е станало изпълняемо, и след производството, ако правото на лични отношения ще бъдат упражнявано през националните граници в друга държава членка.

Съдът не е длъжен да издаде удостоверението служебно. Националното право на много държави членки предвижда, че такива решения относно правото на лични отношения са „изпълняеми“ независимо от евентуалните им обжалвания. Ако националното законодателство не дава възможност решението да е изпълняемо, докато има висящо обжалване, съгласно регламента това право се предоставя на съда, който е постановил решението. Целта е да се предотврати ненужното забавяне на изпълнението на решения и да се отчитат ситуациите на неотложност (вж. член 45, параграф 2 и съображение 66).

В случай че решението е престанало да бъде изпълняемо или неговата изпълняемост е била преустановена или ограничена в

държавата членка по произход, всяка заинтересована страна може да подаде молба за издаване на удостоверение за липса или ограничаване на изпълняемостта пред съда, който е постановил решението (вж. член 49, параграф 1). Молбата за оттеглянето на удостоверение може да бъде използвана като основание за спирането на изпълнителното производство съгласно член 56, параграф 2, буква г).

В този случай удостоверението се издава, като се използва стандартният формуляр в приложение VII, на езика на решението. Удостоверението може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз по искане на някоя от страните. Това не поражда задължение за съда, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст (вж. член 49, параграф 2). Това удостоверение (приложение VII) ще има предимство пред удостоверението за признаването и изпълнението на решението за предоставяне на право на лични отношения (приложение V) и ще позволи прекратяване на изпълнителното производство.

3.6.3.4. Поправяне на удостоверението — член 48, параграф 1

Ако съдът, който е постановил решението, е допуснал материална грешка или пропуск, при които има несъответствие между решението и удостоверението, има възможност да се поиска поправяне от съда, който е постановил решението (вж. член 48, параграф 1). Съдът има право да поправи удостоверението и служебно. В този случай се

Родителска отговорност

прилага националното право на държавата членка по произход, включително за обжалване на поправянето. Ако молбата за издаване на удостоверение бъде отхвърлена, все пак е възможно да се обжалва.

3.6.3.5. *Оттегляне на удостоверението — член 48, параграф 2 и член 49*

Съдът, който е постановил решението, при подадена молба или служебно, може да оттегли удостоверението, когато то е било издадено неправомерно, като се имат предвид изискванията, предвидени в член 47 (вж. член 48, параграф 2). В този случай се прилага националното право на държавата на съда, който е постановил решението, включително за обжалване на оттеглянето.

Ако оттеглянето е разрешено, всяка заинтересована страна може да подаде молба за издаване на удостоверение за липса или ограничаване на изпълняемостта (приложение VII).

Молбата за оттеглянето на удостоверение може да бъде използвана като основание за спирането на изпълнителното производство съгласно член 56, параграф 2, буква г).

3.6.3.6. *Какви са правните последици от удостоверението? — член 43, параграф 1, член 45, параграф 1 и член 50*

Решение относно правото на лични отношения, което е придружено от удостоверение, се признава и изпълнява в други държави членки, без възможност за противопоставяне на неговото признаване, с изключение на случаи, в които е налице противоречие с по-късно постановено решение.

Фактът, че решението относно правото на лични отношения е съпроводено от удостоверение, означава, че носителят на правото на лични отношения може да поиска решението да бъде признато и изпълнено в друга държава членка без междинно производство („екзекватура“). Освен това другата страна не може да се противопостави на признаването и изпълнението на решението въз основа на основанията за отказ на признаване, предвидени в член 39. Признаването и изпълнението могат да бъдат отказани в случай на противоречашо, постановено по-късно решение по отношение на едно и също дете, издадено в държавата членка по изпълнение или друга държава членка или в трета държава, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че по-късно постановеното решение отговаря на условията за признаване в държавата членка, където се иска признаване (вж. член 50). Процедурата за отказ в случай на противоречашо решение е представена в [глава 5](#) „Изпълнение“.

На равнището на процедурата по изпълнение съществуват още две възможности за отказ, свързани със ситуация на сериозен риск с дълготраен характер (вж. член 56, параграф 6), и с основания, произтичащи от националното право на държавата членка по изпълнение, ако то е съвместимо с регламента (вж. член 57). Допълнителни разяснения относно изпълнението са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

3.6.4. Решението трябва да се приема като равностойно на решение от държавата членка по изпълнение — член 47 и член 51, параграф 1

Удостоверението гарантира, че решението се третира за целите на признаването и изпълнението в друга държава членка като равностойно на решение, постановено там.

Фактът, че дадено решение е признато и подлежи на изпълнение в друга държава членка, означава, че по принцип то трябва да бъде третирано като „национално“ решение и да бъде признато и изпълнено при същите условия, както решение, постановено в тази държава членка. Ако някоя от страните не спазва доброволно дадено решение относно правото на лични отношения, другата страна може да поиска неговото изпълнение директно от органите в държавата членка по изпълнение. Процедурата по изпълнение се урежда от националното право, доколкото регламентът не съдържа единни правила (вж. [глава 5](#) „Изпълнение“).

3.6.5. Правомощията на съдилищата в държавата членка по изпълнение да установят практически условия и ред за упражняване на правото на лични отношения — член 54 и съображение 61

Изпълнението може да бъде затруднено или дори невъзможно, ако решението не съдържа никаква или недостатъчна информация относно условията и реда за упражняването на правото на лични отношения. За да се гарантира, че правото на лични отношения все пак може да бъде упражнено в такива ситуации, регламентът предоставя на съдилищата или на компетентните по изпълнението органи правомощието да установят необходимите практически условия и ред за упражняването на правото на лични отношения, като същевременно се спазват основните елементи на решението. Компетентните по изпълнението органи или съдилищата могат да уточнят подробности относно практическите обстоятелства или правните условия, които се изискват съгласно правото на държавата членка по изпълнение, за да може неясното решение да стане по-конкретно и точно. По същия начин могат да бъдат установени и други условия, за да се спазят правните изисквания съгласно националното право, уреждащо изпълнението в държавата членка по изпълнение, като например участието на орган за закрила на детето или на психолог на етапа на изпълнението. Във всеки случай компетентния по изпълнението съд няма право да заменя мерките, които не са известни в правото на държавата членка по изпълнение, с различни мерки (вж. съображение 61).

Родителска отговорност

С член 54 не се предоставя компетентност по същество на съда по изпълнението. Следователно всички практически условия, определени съгласно тази разпоредба, престават да се прилагат по силата на

последващо решение от съдилищата на държавата членка, компетентни по съществото на делото.

4. Правилата относно международното отвлечане на деца в рамките на ЕС

4.1. Въведение

4.1.1. Връзки с Хагската конвенция от 1980 г. — член 1, параграф 3, членове 22, 96, 98 и съображение 40

Хагската конвенция от 1980 г.¹⁶⁶ е ратифицирана от всички държави — членки на Европейския съюз, и продължава да се прилага по отношение на случаи на отвлечане на деца между държави членки. Хагската конвенция от 1980 г. обаче се допълва от някои разпоредби на регламента, които се прилагат в такива случаи. По този начин, що се отнася до действието на Хагската конвенция от 1980 г. в отношенията между държавите членки, правилата на регламента имат предимство пред правилата на Хагската конвенция от 1980 г., доколкото става дума за въпроси, уредени от регламента.

За целите на Хагската конвенция от 1980 г. и регламента отвлечането на деца обхваща както неправомерното отвеждане, така и

⁽¹⁶⁶⁾ [Конвенция относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

неправомерното задържане¹⁶⁷. Това, което следва, се отнася и за двата вида ситуации.

Ако отвлечането на дете е извършено между държава членка и държава извън ЕС, която е страна по Хагската конвенция от 1980 г. се прилага само Хагската конвенция от 1980 г. Ако отвлечането засяга държава членка и държава, която не е страна по Хагската конвенция от 1980 г., се прилага националното право, включително всички (двустранни) договори на тази държава членка.

4.1.2. Предотвратяване на отвлечането на деца от родител и незабавно връщане

С Хагската конвенция от 1980 г. и регламента се преследва общата цел за предотвратяване на отвлечането на деца от родител между държавите членки. Ако това все пак се случи, както Хагската конвенция от 1980 г., така и регламентът се стремят да гарантират незабавното връщане на детето в държавата членка на обичайното му местопребиваване непосредствено преди отвлечането.

Чрез регламента се засилва сътрудничеството между държавите членки и се предоставят допълнителни инструменти за ускоряване и гарантиране на незабавното връщане, като в някои случаи за съда на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето

⁽¹⁶⁷⁾ Вж. член 2, параграф 2, точки 9 и 11 от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе, и членове 3, 4 и 5 от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

преди отвлечането се запазва правото на последна дума по въпроса дали детето ще остане в държавата членка на отвлечане, или ще се върне в държавата членка по обичайното си местопребиваване.

Освен това регламентът позволява решенията, с които се разпорежда връщането на дете в друга държава членка съгласно Хагската конвенция от 1980 г., да се ползват от системата за признаване и изпълнение, предвидена в регламента, когато такива решения трябва да бъдат изпълнени в друга държава членка поради ново отвлечане на детето, след като връщането е разпоредено (вж. член 1, параграф 3 и съображение 16).

Предотвратяването на отвлечането на дете от родител и незабавното му връщане е във фокуса също на съдебната практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), представена в [раздел 5.6](#) от глава 5 „Изпълнение“.

Ако съдът в държавата членка, в която е отведено детето, реши да върне детето, той издава по молба на някоя от страните удостоверение относно решенията, разпореждащи връщането на дете в друга държава членка съгласно Хагската конвенция от 1980 г., и всички временни, включително охранителни мерки, предприети в съответствие с член 27, параграф 5 от регламента, като се използва поместеният в приложение IV¹⁶⁸ към регламента формуляр.

⁽¹⁶⁸⁾ Вж. [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

4.1.3. Основни принципи, залегнали в правилата по отношение на отвлечането на деца

1. Когато дете е отвлечено от една държава членка („държавата членка по произход“) в друга държава членка („държавата членка, в която е отведено детето“), регламентът гарантира по принцип, че съдилищата на държавата членка по произход запазват компетентността си да се произнасят по въпроси, свързани с родителската отговорност, включително относно правото на упражняване на родителски права, независимо от отвлечането (вж. [раздел 4.2](#)).
2. След подаването на молба за връщане на детето пред съд в държавата членка, в която е отведено детето, този съд прилага Хагската конвенция от 1980 г., допълнена с регламента. Съдилищата в държавата членка, в която е отведено детето, гарантират незабавното връщане на детето (вж. [раздел 4.3](#)).
3. Ако съдът на държавата членка, в която е отведено детето, реши да го върне, решението му подлежи на изпълнение в тази държава членка в съответствие с националното право. В случай на последващо отвлечане в друга държава членка това решение може да бъде признато и изпълнено там, като по този начин не е необходимо лицата, желаещи връщането на детето, да започват ново производство за връщане съгласно Хагската

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

конвенция от 1980 г. (вж. член 2, параграф 1, буква а), съображение 16 и член 36, параграф 1, буква в)¹⁶⁹.

4. Ако съдът на държавата членка, в която е отведено детето, реши да не върне детето на основанията, посочени в член 13, първа алинея, буква б)¹⁷⁰, или на основание член 13, втора алинея¹⁷¹, или и на двете, от Хагската конвенция от 1980 г., съдът на държавата членка по произход все пак има право да разгледа по същество правото на упражняване на родителски права и по този начин да повлияе на това дали детето да бъде върнато или не (вж. [раздел 4.4](#)).
5. При такива обстоятелства, ако съдът на държавата членка по произход постанови решение по същество относно правото на упражняване на родителски права, което води до връщане на детето, това решение може да отмени предходното решение за отказ на връщане, постановено в държавата членка, в която е отведено детето. Освен това то може да се ползва от специален привилегиран режим по отношение на признаването и

⁽¹⁶⁹⁾ Това не е пречка заинтересованата страна да следва правилата на Конвенцията от 1980 г. и да подаде нова молба в новата държава членка на отвлечане ([Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе).

⁽¹⁷⁰⁾ Когато съществува сериозна опасност връщането на детето да го изложи на заплаха от психическо или физическо увреждане или по някакъв друг начин да го постави в неблагоприятна ситуация.

⁽¹⁷¹⁾ Когато детето се противопоставя на връщането и е достигнало възраст и степен на зрялост, при които е уместно да се вземе под внимание и неговото мнение.

изпълнението му в държавата членка, в която е отведено детето, и във всяка друга държава членка, като поради това се нарича „привилегирано решение“ (вж. съображение 52, заглавието на раздел 2 от глава IV от регламента и [раздел 4.4.7](#)).

6. Другата възможност е делото за отвлечане на дете да бъде решено чрез медиация или други алтернативни способи за разрешаване на спорове (вж. член 25 и [раздел 4.3.8](#)), чрез споразумение между страните, постигнато в хода на производството за връщане (вж. членове 9 и 10 и съображение 22), или чрез изпълнение на решение, свързано с родителската отговорност¹⁷², съществуващо преди това или постановено след отказ за връщане на детето съгласно Хагската конвенция от 1980 г., което не може да бъде квалифицирано като привилегирано¹⁷³ (вж. [глава 5](#) „Изпълнение“). Заинтересованата страна сама решава кой път да избере, тъй като всички те не са взаимно изключващи се.
7. Двете съдилища¹⁷⁴ осъществяват комуникация и сътрудничество (вж. [раздел 7.4](#) от глава 7 „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“ и [глава 8](#) „Събиране и предаване

⁽¹⁷²⁾ Решение на Съда на ЕС от 19 септември 2018 г. по [дело C-325/18, PPU, С.Е. и N.E.](#), ECLI:EU:C:2018:739, точки 49—53.

⁽¹⁷³⁾ [Дело C-376/14, PPU, С/М](#), бележка под линия 106 по-горе, точка 65.

⁽¹⁷⁴⁾ В [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе, се упоменават „компетентни органи“, които включват и съдилищата.

на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

8. Централните органи по въпросите на отвлечането на деца на държавата членка по произход и на държавата членка, в която е отведено детето, си сътрудничат и подпомагат съдилищата при изпълнението на техните задачи¹⁷⁵ (вж. [раздел 7.2](#) от глава 7 „Сътрудничество по въпроси на родителската отговорност“ и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).
9. Централните органи по въпросите на отвлечането на деца, съдът, който взема решение за връщане, както и компетентният по изпълнението орган действат незабавно (вж. [раздели 4.3.2](#) и [4.3.6](#)).

4.1.4. Значение на ролята на системата на съдилищата — съображение 41

Като обща бележка е уместно да се припомни, че сложността и естеството на въпросите, разглеждани в различните международни инструменти в областта на отвлечането на деца, изискват специализирани или добре обучени съдии. Въпреки че организацията на съдилищата попада извън обхвата на регламента, опитът на държавите членки, които са съсредоточили компетентността за разглеждане на дела по Хагската конвенция от 1980 г. в ограничен

⁽¹⁷⁵⁾ За централните органи съгласно Хагската конвенция от 1980 г. вж.: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=24>.

брой съдилища или съдии, е положителен и показва повишаване на качеството и ефективността. С оглед на възможно най-бързото приключване на производствата по връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. регламентът насърчава държавите членки да обмислят, отчитайки своята национална система на съдилищата, съсредоточаването на компетентността за тези производства във възможно най-ограничен брой съдилища. Компетентността по дела за отвлечение на деца би могла да бъде съсредоточена в един съд за цялата държава или в ограничен брой съдилища, като за отправна точка се използват например броят на апелативните съдилища и компетентността за международно отвлечение на деца се съсредоточи в един първоинстанционен съд в рамките на всеки район на апелативен съд (вж. съображение 41).

През последните години се развива все по-широко международно сътрудничество между съдиите по семейно право. Вече съществува разширяваща се мрежа от съдии, които могат да съдействат за оптимизиране на действието на Конвенцията от 1980 г. и регламента, що се отнася до отвлечането на деца и други въпроси, касаещи деца. В много държави са определени съдии за връзка, които могат да подпомагат обмена на съдебна информация и да предоставят съвети в подкрепа на своите колеги от собствените им и от други държави по въпросите, които възникват в рамките на такива дела¹⁷⁶.

⁽¹⁷⁶⁾ Вж. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=24> за подробности относно международната Хагска съдебна мрежа и https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast_init=true за Европейската мрежа от съдии по семейно право, функционираща като част от европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

4.2. Въпроси, свързани с компетентността в случаи на отвлечение на деца

Компетентността в случаи на неправомерно отвеждане или задържане на дете се урежда от специалното правило на член 9, запазващо като общ принцип компетентността надържавата членка по произход да се произнася по въпроси, свързани с родителската отговорност, включително по въпроса, свързан с упражняването на родителски права, независимо от отвлечането, или от член 10 относно избора на съд.

Тези разпоредби са представени в [раздели 3.2.5](#) и [3.2.6](#) от глава 3 „Родителска отговорност“.

4.3. Правила за гарантиране на незабавното връщане на детето

4.3.1. Съдът прилага Хагската конвенция от 1980 г., допълнена с членове 22—29, глава VI и съображение 40 от регламента

Когато лице, институция или друг орган, който твърди, че е нарушено правото на упражняване на родителски права, подаде пряко или със съдействието на централен орган по въпросите на отвлечането на деца молба до съда в държава членка за издаване на решение въз основа на Хагската конвенция от 1980 г., с което се разпорежда връщането на дете под 16 години, се прилагат членове 23—29 и

глава VI от регламента, които допълват Хагската конвенция от 1980 г. (вж. член 22). За тази цел съдията може да сметне за полезно да направи справка с установената съдебна практика, която е достъпна в базата данни INCADAT, създадена от Хагската конференция по международно частно право¹⁷⁷. Обяснителният доклад и Практическите насоки по Хагската конвенция от 1980 г. също могат да бъдат от полза (вж. уебсайта на Хагската конференция по международно частно право)¹⁷⁸. Освен това Европейската съдебна мрежа по гражданскоправни въпроси е подготвила практически наръчник, в който се дава информация за методите за обработка и разглеждане на входящи дела за връщане¹⁷⁹.

4.3.2. Централният орган действа незабавно — член 23

В случай че централен орган по въпросите на отвлечането на деца в държава членка получи молба въз основа на Хагската конвенция от 1980 г., той предприема бързи действия. Това изисква, наред с другото, да се потвърди получаването в рамките на пет работни дни от датата на получаване на заявлението. Той трябва също така, без ненужно забавяне, да уведоми другия централен орган или, лицето, отпратило молбата, какви първоначални стъпки са били или ще бъдат

⁽¹⁷⁷⁾ <http://www.incadat.com/>; базата данни INCADAT вече включва дела по регламента и също така в Съда на ЕС и ЕСПЧ.

⁽¹⁷⁸⁾ [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

⁽¹⁷⁹⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [ЕСМ — ГТД](#), Ръководство за най-добри практики.

предприети по отношение на молбата и може да поиска необходимите допълнителни документи и информация (вж. член 23).

Допълнителни обяснения относно сътрудничеството и комуникацията можете да намерите в [глава 7](#) „Сътрудничеството по въпроси, свързани с родителската отговорност“ и в [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“.

4.3.3. Съдът преценява дали е извършено неправомерно отвеждане или задържане — член 2, параграф 2, точка 11, букви а) и б)

След като бъде сезиран с молба за връщане, съдът първо определя дали е налице случай на „неправомерно отвеждане или задържане“ по смисъла на член 3 от Хагската конвенция от 1980 г. Това обхваща отвеждане или задържане на дете в нарушение на действително упражняване на родителски права съгласно правото на държавата членка, в която е било обичайното местопребиваване на детето непосредствено преди отвлечането. Определението в член 2, параграф 2, точка 11 от регламента е много сходно с това в член 3 от Хагската конвенция от 1980 г.

Следователно трябва да бъдат изпълнени три кумулативни условия:

- 1) детето трябва да е било отведено или задържано на територията на държава членка, различна от държавата членка, в която има

обичайно местопребиваване преди отвеждането или задържането,

- 2) отвеждането или задържането да е в нарушение на правото на упражняване на родителски права и
- 3) правото на упражняване на родителски права трябва да е било действително упражнявано, съвместно или поотделно, или е щяло да бъде упражнено, ако детето не е било отведено или задържано.

4.3.3.1. *Отвеждане или задържане в друга държава членка*

Съдът първо трябва да установи дали детето е било отведено от държавата членка на обичайното му местопребиваване в друга държава членка или е било задържано там. Това изисква да се установи обичайното местопребиваване на детето към момента на предполагаемото отвеждане или задържане. Понятието „обичайно местопребиваване“ на детето е разработено от Съда на ЕС и е представено подробно в [раздел 3.2.3.2](#) от глава 3 „Родителска отговорност“. То трябва да се прилага по един и същи начин, независимо дали става въпрос за отвеждане, или за задържане. Международно отвлечение на деца е налице само когато детето е имало обичайно местопребиваване в друга държава членка преди отвеждането или задържането. Ако детето не е имало обичайно местопребиваване в държавата членка, от която е извършено

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

твърдяното отвлечение или задържане, молбата за връщане трябва да бъде отхвърлена¹⁸⁰.

4.3.3.2. *Нарушаване на правото на упражняване на родителски права*

На второ място, съдът, сезиран с искане за връщане, трябва да определи дали отвеждането или задържането е извършено в нарушение на правото на упражняване на родителски права, придобито по силата на решение, на закона или на споразумение, порождащо правни последици съгласно правото на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди отвеждането или задържането (вж. член 3 от Хагската конвенция от 1980 г.).

4.3.3.2.1 Значение на понятието „право на упражняване на родителски права“ — член 2, параграф 2, точки 9 и 11.

Понятието за право на упражняване на родителски права е от основно значение за това дали е налице неправомерно отвеждане или задържане. Този израз трябва да се тълкува като независимо понятие в целия Съюз, като се вземат предвид контекстът на разпоредбата и целта, преследвана от въпросното законодателство¹⁸¹. Правото на упражняване на родителски права включва правата и задълженията, свързани с грижата за личността на детето, и по-специално правото

да се определи мястото на пребиваване на детето (вж. член 2, параграф 2, точка 9 от регламента и аналогично член 5, буква а) от Хагската конвенция от 1980 г.). Последният аспект обикновено е най-важният. По този въпрос в съображение 18 от регламента се посочва, че следва да се счита, че дадено лице има „право на упражняване на родителски права“, когато „носителят на родителска отговорност не може да вземе решение относно мястото на пребиваване на детето без съгласието на това лице, независимо от условията, използвани в националното право“. В някои държави членки, които са запазили в правните си системи понятията „право на упражняване на родителски права“ и „право на лични отношения“, родителят, който не упражнява родителски права, може да запази важни отговорности за решенията относно мястото на пребиваване на детето, които надхвърлят самото право на лични отношения (вж. съображение 18). Следователно всяко лице, чието съгласие е необходимо за определяне на мястото на пребиваване на детето, следва да се счита за носител на правото на упражняване на родителски права. Съответно правото на упражняване на родителски права често принадлежи на повече от едно лице, т.е. не само в случаите на съвместно право на попечителство. Правото на упражняване на родителски права обхваща и случаите, когато децата са поставени под попечителство с решение на съда, доколкото това понятие включва упражняването на права във връзка с благосъстоянието и образованието на децата, които обикновено се упражняват от родителите¹⁸².

⁽¹⁸⁰⁾ [Дело C-376/14, PPU, С/М](#), бележка под линия 106 по-горе, точка 65.

⁽¹⁸¹⁾ [Дело C-400/10, МСВ](#), бележка под линия 64 по-горе, точка 41.

⁽¹⁸²⁾ [Дело C-325/18, PPU, С.Е. и Н.Е.](#) бележка под линия 171, точки 58—61.

Нито в регламента, нито в Хагската конвенция от 1980 г. не се определя кой има право на упражняване на родителски права. Двата акта преpraщат по този въпрос към правото на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди отвеждането или задържането¹⁸³.

Пример:

В решение на съда по въпроси, свързани с родителската отговорност, упражняването на правото на упражняване на родителски права се предоставя на майката и се предвижда право на лични отношения за бащата. Независимо от това, ако съгласно материалното право на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето бащата запазва правото си да даде съгласие за мястото на пребиваване на детето, той се счита за носител на правото на упражняване на родителски права съгласно член 2, параграф 2, точки 9 и 11 от регламента и член 5, буква а) от Хагската конвенция от 1980 г.

Съществуването и упражняването на правото на упражняване на родителски права може да се разглеждат и от гледна точка на разпоредбите на Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“), като се има предвид, че член 7 от нея предвижда, подобно на член 8 от ЕКПЧ, че всеки има право на зачитане на неговия семеен живот. По силата на член 51 от Хартата, когато прилагат правото

на ЕС, институциите на ЕС и държавите членки трябва да зачитат правата, да спазват принципите и да насърчават тяхното прилагане.

МсВ — дело С-400/10

По делото *МсВ*¹⁸⁴ Съдът на ЕС се произнася по случай, при който бащата и майката на три деца имат обичайно местопребиваване в Ирландия. Майката отвежда децата в Обединеното кралство без съгласието на бащата. Бащата завежда иск за производство за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. Тъй като не е женен за майката, съгласно ирландското право той няма право на упражняване на родителски права без съдебна заповед или споразумение. Бащата обаче настоява, че според член 7 от Хартата регламентът трябва да се тълкува в смисъл, че тези права (на упражняване на родителски права) се придобиват от биологичния баща по силата на закона в ситуация, когато той и неговите деца имат семеен живот, който е същият като живота на семейство с брак. При това основание отвеждането на децата би било неправомерно по смисъла на регламента и на Конвенцията от 1980 г.

Съдът на ЕС постановява, че Хартата не трябва да се тълкува в посока да се оцени националното право, а само в посока тълкуване на регламента. Въз основа на това и като се вземе предвид практиката на ЕСПЧ, бащата не е бил лишен от възможността да придобие право на упражняване на родителски права. За тази цел

⁽¹⁸³⁾ [Дело С-400/10, МсВ](#), бележка под линия 64 по-горе.

⁽¹⁸⁴⁾ [Дело С-400/10, МсВ](#), бележка под линия 64 по-горе.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

той е можел да се обърне към съда и съдът би бил в състояние да прецени дали да му бъдат предоставени такива права, като вземе предвид висшия интерес на детето. Съответно Съдът на ЕС постановява, че на основание член 7 от Хартата не е изключено държава членка да изисква съгласно националното си право несклучилият брак баща да е получил преди това съдебно решение, с което му се предоставя право на упражняване на родителски права, за да твърди, че отвеждането на детето му от държавата членка на обичайното местопребиваване на детето е неправомерно по смисъла на член 2, параграф 2, точка 11.

4.3.3.2.2 Едностранно отвеждане или задържане на детето

Правото на упражняване на родителски права, включително правото да се вземе решение относно мястото на пребиваване на детето, може да бъде придобито по силата на решение (например относно правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения); по силата на закона (например правила, уреждащи родителската отговорност); или по силата на споразумение, пораждащо правни последици съгласно правото на държавата членка, в която детето е имало обичайно местопребиваване непосредствено преди отвеждането или задържането. Ако едностранното отвеждане или задържане на детето в друга държава членка само от единия родител или от друг носител на родителска отговорност не е разрешено от закона, от съдебно решение или от

споразумение, пораждащо правни последици, това се счита за нарушение на правото на упражняване на родителски права¹⁸⁵.

Съдът, сезиран с молба за връщане, трябва да установи съдържанието на чуждестранното право, да разгледа чуждестранно решение или правните последици на чуждестранното споразумение. При това той може да се възползва от информацията, предоставена от централните органи, или да събере допълнителна информация, ако е необходимо, в сътрудничество с ЕСМ — ГТД или съдиите за връзка от Хага¹⁸⁶.

Ако отвеждането или задържането не противоречи на закона, на съдебно решение или на споразумение, пораждащо правни последици, то няма да се счете за нарушение на правото на упражняване на родителски права от страна на другия родител. Следователно отвеждането на детето в държава членка, различна от тази на обичайното му местопребиваване, извършено по силата на

⁽¹⁸⁵⁾ [Дело C-262/21 PPU](#), А, бележка под линия 115 по-горе.

⁽¹⁸⁶⁾ Съгласно член 15 от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе, преди да разпреди връщането на детето, той може също така да поиска от молителя да представи решение или друг документ, издаден от органите на държавата на обичайното местопребиваване на детето, удостоверяващ, че прехвърлянето или задържането е било незаконно, доколкото такова решение или документ могат да бъдат получени в тази държава. Посоченият по-горе член 15 не трябва да се прилага редовно, а по-скоро като крайна мярка — по този въпрос вж. параграфи 6 и 7 от Заключениеята и препоръките на 7^{-то} заседание на Специалната комисия за проучването на практическото действие на Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. и Конвенцията за закрила на децата от 1996 г., на разположение на адрес <https://assets.hcch.net/docs/edce6628-3a76-4be8-a092-437837a49bef.pdf>.

правото на упражняване на родителски права и действителното полагане на грижи от страна на майката при изпълнение на решение за прехвърляне на основание на член 29, параграф 1 от Регламент „Дъблин III“¹⁸⁷, не е неправомерно¹⁸⁸.

4.3.3.3. Действително упражняване на право на упражняване на родителски права и съвместно упражняване на родителски права — член 2, параграф 2, точка 11, буква б)

Отвеждането или задържането се счита за неправомерно, при условие че правото на упражняване на родителски права, независимо дали поотделно, или съвместно, е било ефективно упражнявано към момента на неправомерното отвеждане или задържане или е щяло да бъде упражнявано по този начин, ако не е било извършено отвеждането или задържането (вж. член 2, параграф 2, точка 11, буква б) от регламента и аналогично член 3, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г.). Както вече беше посочено, в тази разпоредба на регламента се добавя, че се приема, че родителските права се упражняват съвместно, когато единият носител на родителската отговорност не може да вземе решение за мястото на пребиваване на детето без съгласието на другия носител на родителска отговорност (вж. [раздел 4.3.3.2.1](#)). В тези случаи

отвеждането на дете от една държава членка в друга без съгласието на съответното лице представлява отвлечение на дете съгласно регламента и Хагската конвенция от 1980 г. Ако отвеждането е правомерно съгласно националното право, по отношение на правото на лични отношения с детето може да се прилага член 8 от регламента (вж. [раздел 3.2.4.1](#)).

Пример

Ако и двамата родители имат съвместно право на упражняване на родителски права съгласно правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на детето, никой от тях не може да вземе решение относно местопребиваването на детето без съгласието на другия. Ако обаче единият от родителите напълно е отсъствал от живота на детето и никога не е проявявал каквото и да било интерес, се счита, че този родител всъщност не е упражнявал правото на упражняване на родителски права. При това положение отвеждането или задържане на детето от другия родител няма да бъде неправомерно.

⁽¹⁸⁷⁾ [Регламент \(ЕС\) № 604/2013](#) от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст) (Дъблин III).

⁽¹⁸⁸⁾ [Дело C-262/21 PPU](#) Абељежка под линия 115 по-горе, точка 48.

Правилата относно международното отвлечане на деца в рамките на ЕС

4.3.4. Съдът предоставя на детето и на страната, желаеща връщането на детето, възможност да изразят мнението си — член 26 във връзка с член 21 и член 27, параграф 1 и съображение 39

Регламентът укрепва правото на детето да изразява собственото си мнение по време на процедурата чрез разпоредбата на член 21 от регламента, който е приложим и към производствата за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. (вж. член 26 и аналогично член 13, втора алинея от Хагската конвенция от 1980 г.). Това задължение е в съответствие с член 12, параграф 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето и с член 24, параграф 1 от Хартата. Следователно, в съответствие с националното право и националните процедури съдът трябва да предостави на детето, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си лично или чрез представител или подходящ орган (вж. член 21, параграф 1 и [раздел 4.4.6.3](#))¹⁸⁹.

Съдът преценява първо способността на детето да формира собствено мнение. Преценката на съда на този етап не е обвързана с възрастта или степента на зрялост на детето, които са посочени в член 11, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIa“. Ако според съда детето е

способно да формира собствено мнение, трябва да му бъде предоставена реална и ефективна възможност да го изрази. Ако на детето е предоставена тази възможност и то се възползва от нея, съдът отдава дължимото значение на мнението на детето в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост, когато взема решение за връщане (вж. член 21, параграф 2 във връзка с член 26; вж. също член 13, втора алинея от Хагската конвенция от 1980 г.). Предметът на делото, по-специално връщането на детето в държавата членка на обичайното му местопребиваване преди отвлечането, определя предмета на изслушването на детето.

Освен това съдът не може да откаже да върне детето, без преди това да даде възможност на лицето, желаещо връщането му, да бъде изслушано (вж. член 27, параграф 1).

С оглед на строго определения срок изслушването трябва да бъде извършено по възможно най-бързия и ефективен начин.

Допълнителни разяснения относно правото на детето да изразява своето мнение можете да намерите в [глава 6](#) „Право на детето да изрази своето мнение“.

4.3.5. Съдът може да осигури контакт между детето и лицето, желаещо връщането му — член 27, параграф 2

Неправомерното отвеждане или задържане на дете обикновено води до лишаване на един от родителите от контакт с детето му. Въпреки

⁽¹⁸⁹⁾ Член 12, параграф 2 от [КООНПД от 1989 г.](#), бележка под линия 96 по-горе, съдържа подобна разпоредба; вж. също член 24, параграф 1 от [Хартата](#), бележка под линия 96 по-горе, и вж. член 13, параграф 2 от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

всички усилия процедурата по връщане може да продължи доста дълго, което в крайна сметка може да се отрази отрицателно на упражняването на правото на семеен живот на лицето, желаещо връщането, и на детето. В този смисъл регламентът въвежда единно правно основание за съда в държавата членка, в която е отведено детето, да провери на всеки етап от производството, в съответствие с член 15, дали следва да се осигури контакт между детето и лицето, желаещо връщането на детето. При това трябва да се вземе предвид висшият интерес на детето (вж. член 27, параграф 2). По този начин съдът, който взема решение за връщане, може да предприеме временни, включително охранителни мерки за закрила, които са на разположение съгласно националното право на неговата държава, по отношение на детето, с цел да се осигури контакт с лицето, желаещо връщането му. Това е възможност за съда, а не задължение, и тя трябва да се упражнява в рамките на свободата на преценка на съдилищата, като се отчита надлежно значението на висшият интерес на детето.

Тъй като тези мерки са с временен характер, те приключват с решението за връщане или за отказ за връщане. Те могат да престанат да се прилагат по-рано, ако станат несъвместими с подходящите условия по член 27, параграф 3 или с други временни, включително охранителни мерки, основани на член 27, параграф 5. Предимство могат да имат също и мерките, разпоредени от съда, който е постановил решението (вж. член 15, параграф 3).

4.3.6. Съдът винаги разпорежда връщането на детето, ако в държавата членка по произход може да бъде гарантирана защитата на детето — член 27, параграфи 3, 4 и 5 и съображения 44, 45 и 46.

Регламентът укрепва принципа, че съдът трябва да разпoredи незабавното връщане на детето, като ограничава възможността за прилагане на изключенията по член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. до строг минимум. Съгласно член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. съдът не е задължен да разпoredи връщането, ако то би изложило детето на сериозна опасност от психическо или физическо увреждане или би го поставило в неблагоприятна ситуация. Практическият наръчник VI за прилагането на член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г.¹⁹⁰ предоставя насоки на съдиите, централните органи по въпросите на отвлечането на деца, адвокатите и други практикуващи юристи при прилагането на изключението за сериозна опасност по член 13, първа алинея, буква б).

Регламентът отива още по-далеч, като разширява задължението за издаване на разпoredждане за връщане на детето в случаите, когато връщането би могло да изложи детето на такова увреждане, но въпреки това е установено, че са осигурени подходящи условия за

⁽¹⁹⁰⁾ Вж. Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право, Ръководството за добри практики, част VI, член 13, първа алинея, буква б), на разположение на адрес: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=7059>.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

гарантиране на защитата на детето след неговото връщане (вж. член 27, параграф 3 и [раздел 4.3.6.1](#)) и/или са приети временни, включително охранителни мерки, за да се осигури безопасното връщане на детето в държавата членка по произход (вж. член 27, параграф 5 и раздел [4.3.6.2](#)).

4.3.6.1. Подходящи условия — член 27, параграф 3 и съображение 45

4.3.6.1.1 Кога трябва да се вземат предвид „подходящи условия“?

Когато съдът на държавата членка, в която е отведено детето, обмисля отказ за връщане на дете единствено въз основа на член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г., той преценява дали в държавата членка по обичайното местопребиваване на детето преди отвлечането са били предприети подходящи мерки за закрила или биха могли да бъдат предприети там, за да се защити детето от сериозния риск, посочен в тази разпоредба.

Подходящите условия могат да бъдат разгледани от първоинстанционния съд или от съда от по-висока инстанция в държавата членка, в която е отведено детето. Националното процесуално право на тази държава членка трябва да определи как възможността съдът да приложи член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. да бъде споделена със страните, преди да се обмислят подходящи условия.

4.3.6.1.2 Какво означава „подходящи условия“? — съображение 45

„Подходящи условия“ са условия, разпоредени от съдилища или компетентни органи на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето преди неправомерното отвеждане или задържане, които имат за цел да осигурят подходящи условия за гарантиране на защитата на детето след неговото връщане. Сред примерите за такива условия са съдебна заповед, издадена в тази държава членка, с която се забранява на страната, желаеща връщането на детето, да се доближава до детето, временна, включително охранителна мярка от тази държава членка, която позволява детето да остане с родителя, който е отвлякъл детето и който се грижи преимуществено за него до постановяването в тази държава членка на решение по същество относно правото на упражняване на родителски права след връщането, или представянето на доказателства за наличните медицински условия за дете, което се нуждае от лечение (вж. съображение 45). Други примери могат да бъдат осигуряването на защитено жилище за родителя и детето, прекратяването на наказателното производство срещу родителя, който е отвлякъл детето, или покриването на разходите за издръжка на родителя, който е отвлякъл детето, с участието на органа за надзор, отговарящ за грижите за детето. Във всеки случай не е достатъчно да съществуват процедури за закрила на детето в държавата членка по произход. Подходящите условия трябва да са достатъчно добре установени, така че да са правно валидни, доказани и — ако има съмнение — да подлежат на изпълнение. В случай на съдебни мерки обаче те трябва да бъдат само изпълняеими, но не непременно окончателни.

Подходящият характер на съответното условие във всеки конкретен случай следва да зависи от конкретната сериозна опасност, на която е възможно да бъде изложено детето при връщането, ако въпросните условия не са налице (вж. съображение 45).

Подходящите условия могат да съществуват до момента, в който съдът на държавата членка по произход предприеме мерки или решения, които счита за подходящи след връщането.

4.3.6.1.3 Доказателство за условията и тяхната уместност

За съдията може да се окаже трудно да установи какви възможни условия съществуват в държавата членка по произход, дали те са били взети на практика и дали са подходящи за справяне с обстоятелствата, които биха могли да се развият след връщането.

По принцип страната, желаеща връщането на детето, трябва да представи достатъчно доказателства, за да убеди съда на държавата членка, в която е отведено детето, че са осигурени подходящи условия за гарантиране на закрилата на детето след връщането му (вж. член 27, параграф 3). Съдът може също „да се увери по друг начин“ и по този начин да действа служебно или да разчита на доказателства, предоставени от други страни в производството, включително от родителя, който е отвлякъл детето (вж. съображение 45).

Въпреки това съдът на държавата членка, в която е отведено детето, може да играе активна роля при установяването на условията в държавата членка по произход и при проверката на тяхната уместност.

Той може да направи това, като се свърже със съдилищата или компетентните органи на държавата членка, в която е било обичайното местопребиваване на детето непосредствено преди неправомерно отвеждане или задържане, пряко в съответствие с член 86 или с помощта на централните органи (вж. член 27, параграф 4). Когато е необходимо и целесъобразно, той може също така да поиска съдействие от централните органи или съдиите от мрежата, по-специално в рамките на ЕСМ — ГТД и международната Хагска съдебна мрежа (вж. съображение 45).

4.3.6.2. *Временни, включително охранителни мерки, в случай на „сериозна опасност“ — член 2, параграф 1, буква б), член 27, параграф 5 и съображение 46*

В член 27, параграф 5 от регламента се предвижда допълнителна възможност за съда на държавата членка, в която е отведено детето, да осигури безопасното връщане на детето в държава членка по произход в случай на сериозна опасност, посочена в член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. Когато е целесъобразно, когато разпорежда връщането на детето, съдът може да разпорежи всякакви временни, включително охранителни мерки в съответствие с член 15, които счита за необходими, за да защити детето от сериозната опасност от физическо или психическо увреждане, свързана с връщането, която в противен случай би довела до отказ за връщане (вж. член 27, параграф 5 и съображение 46).

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

Временните, включително охранителни мерки са мерки, предвидени в правото на държавата членка, в която е отведено детето. Тези мерки ще бъдат ефективни в тази държава членка, докато не се осъществи връщането, и могат да бъдат признати и изпълнени след това в държавата членка по произход, при условие че другата страна е била призвана да се яви или поне решението, съдържащо мярката, е било връчено на тази страна преди изпълнението. Тези мерки могат да се признават и изпълняват във всички останали държави членки, ако е необходимо (вж. член 2, параграф 1, буква б). Във всеки случай всички временни, включително охранителни мерки на държавата членка, в която е отведено детето, ще престанат да се прилагат, след като съдът на държавата членка, компетентен по съществото на делото, предприеме мерки или решения, които счита за подходящи след връщането (вж. член 9, член 15, параграф 3 и съображение 46).

Достъпът до тези временни, включително охранителни мерки съгласно член 27, параграф 5 не променя разбирането, че съдът на държавата членка, в която е отведено детето, може да се произнесе само по връщането, освен когато страните са се споразумели за друго съгласно член 10, параграф 1, и не може да претендира за компетентност по съществото на родителската отговорност (вж. съображение 46).

Съдът, който обмисля да разпореди временни, включително охранителни мерки съгласно член 27, параграф 5, трябва да прецени дали разглеждането и предприемането на такива мерки, както и тяхното движение, не забавят неоправдано производството по връщане (вж. съображение 46). Следва също така да се припомни, че

всеки въпрос по отношение на защитата не трябва да надхвърля необходимото за избягване на сериозна опасност, която в противен случай би довела до решение за отказ от връщане.

При необходимост съдът, сезиран с производството за връщане по Хагската конвенция от 1980 г., следва да проведе консултации със съда или компетентните органи на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето със съдействието на централните органи или свързаните в мрежа съдии, по-специално в рамките на ЕСМ — ГТД и международната Хагска съдебна мрежа.

По молба съдът в държавата членка, в която е отведено детето, издава удостоверение относно решенията, с които се разпоредява връщането на дете в друга държава членка съгласно Хагската конвенция от 1980 г., и всички придружаващи ги временни, включително охранителни мерки, взети в съответствие с член 27, параграф 5 от регламента, като използва формуляра, посочен в приложение IV¹⁹¹ към регламента.

4.3.7. Незабавни съдебни и изпълнителни производства— член 24, член 27, параграф 6 и член 28

Регламентът, Хагската конвенция от 1980 г. и ЕКПЧ (вж. [раздел 5.6](#) от глава 5 „Изпълнение“) отдават значение на бързината на процедурата за връщане и на ефективното и своевременно

⁽¹⁹¹⁾ Вж. [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

изпълнение на решението за връщане. Неотложното разглеждане на всички случаи на отвлечение е от основно значение, тъй като изминалото време може да има непоправими последици за отношенията между децата и родителя, който не живее с тях.

Поради тази причина регламентът въвежда правила относно съдебната процедура (вж. член 24), временната изпълняемост (вж. член 27, параграф 6) и изпълнението на решенията, с които се разпорежда връщането на дете (вж. член 28).

Изискването за бърза процедура, описано по-долу, следва да се прилага и *mutatis mutandis* към решенията за отказ за връщане, за да се изясни бързо положението на детето.

4.3.7.1. Незабавно съдебно производство — член 24 и съображение 42

Регламентът постановява, че съдът на държавата членка, в която е отведено детето, трябва да действа бързо и да прилага най-бързите процедури, предвидени в националното право. Освен това се въвеждат конкретни срокове за издаване на решението. По принцип съдилищата на всяка инстанция трябва да се произнасят в срок от шест седмици, освен когато това е невъзможно поради извънредни обстоятелства¹⁹². Шестседмичният срок за първоинстанционния съд започва да тече от момента, в който съдът е сезиран (вж. член 24,

параграф 3 и [раздел 3.4.4](#) от глава 3 „Родителска отговорност“). Сроктът за по-висшестоящия съд започва да тече, след като са предприети всички необходими процесуални действия и съдът е в състояние да разгледа жалбата, независимо дали чрез изслушване, или по друг начин (вж. член 24, параграф 3). Необходимите процесуални действия могат да включват, в зависимост от съответната правна система, връчване на жалбата на ответника в рамките на държавата членка, в която се намира съдът, или в друга държава членка, предаване на преписката и жалбата на апелативния съд в държавите членки, в които жалбата трябва да бъде подадена в съда, чието решение се обжалва, или молба от страна за свикване на изслушване, когато такава молба се изисква съгласно националното право (вж. съображение 42).

Срокът от 6+6 седмици може да бъде надхвърлен само при извънредни обстоятелства, например при дела, които са изключително сложни от правна или фактическа гледна точка. При използването на способи за алтернативно разрешаване на спорове или в резултат на тях могат да възникнат извънредни обстоятелства. Самото използване на тези способи не следва да се счита за изключително обстоятелство, позволяващо превишаване на срока (вж. съображение 42). Съдебните ваканции или липсата на усърдие от страна на представителя на ответника също не попадат в обхвата на понятието „извънредни обстоятелства“¹⁹³.

⁽¹⁹²⁾ Вж. също член 11, параграф 2 от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

⁽¹⁹³⁾ Решение на Съда на ЕС от 7 ноември 2019 г. по [дело C-555/18, К.Н.К. \(запор на банкови сметки\)](#), ECLI:EU:C:2019:937, и определение на Съда на ЕС от 21 март 2013 г. по [дело C-324/12, Novotech-Zala](#), ECLI:EU:C:2013:205, точка 21.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

4.3.7.2. Ограничаване на обжалването и временно изпълнение на решение за връщане — член 27, параграф 6 и съображение 47

Друг инструмент за ускоряване на процедурата по връщане е ограничаването на броя на възможните обжалвания на решение, с което се разрешава или отказва връщането на дете съгласно Хагската конвенция от 1980 г. В съображение 42 държавите членки се насърчават да обмислят възможността за само едно обжалване за тези видове процедури.

Освен това регламентът въвежда единно правило, което позволява на съда, постановил връщането на детето, да обяви решението си за временно изпълнимо, независимо от обжалването, когато връщането на детето преди решението по обжалването се изисква от висшия интерес на детето (вж. член 27, параграф 6). Регламентът оставя открит въпроса дали решението за обявяване на разпореждането за връщане за временно изпълнимо може да бъде постановено от първоинстанционния или от апелативния съд, или и от двете съдилища, като оставя този въпрос на националното право на държавите членки (вж. съображение 47).

4.3.7.3. Изпълнение на решения, с които се постановява връщане на дете — член 28

Компетентният за изпълнението орган, до който е подадена молба за изпълнението на решение, с което се постановява връщането на дете в друга държава членка, също действа незабавно при обработването

на молбата. В случаите, когато това решение не е изпълнено в рамките на шест седмици от датата, когато е образувано изпълнителното производство, страната, която иска изпълнението, или централният орган на държавата членка по изпълнението има правото да поиска от компетентния за изпълнението орган да й/му бъдат съобщени причините за забавянето (вж. член 28 и член 11, алинея втора от Хагската конвенция от 1980 г.).

Начинът за постигане на ефективно и навременно изпълнение е въпрос на национално законодателство. Във всеки случай конкретната национална процедура трябва да е съобразена с ЕКПЧ (вж. [раздел 5.5.1](#) от глава 5 „Изпълнение“).

4.3.8. Алтернативни способи за разрешаване на спорове—член 25 и съображение 43

Възможно най-рано и на всеки етап на производството съдът пряко или, когато е уместно, със съдействието на централните органи приканва страните да обмислят дали желаят да започнат медиация или да използват други алтернативни способи за разрешаване на спорове, освен ако това противоречи на висшия интерес на детето, неподходящо е в конкретния случай (например в случаи на домашно насилие) или би забавило ненужно производството. Съдът може да се позове на съществуващите мрежи и структури за подкрепа на медиацията при трансгранични спорове за родителска отговорност (вж. съображение 43)¹⁹⁴.

⁽¹⁹⁴⁾ Вж. по този въпрос: Европейски портал за електронно правосъдие, [Семейна медиация](#).

Медиацията или другите алтернативни способи за разрешаване на спорове могат да се провеждат в държавата членка по произход или в държавата членка, в която е отведено детето, от разстояние или присъствено. Страните могат да се споразумеят за връщането или невръщането, както и по въпроси, свързани с родителската отговорност (например правото на упражняване на родителски права, лични отношения с детето, мястото на пребиваване). Съдът на държавата членка по произход е компетентен да придаде задължителна правна сила на споразумението въз основа на член 7. Съдът на държавата членка, в която е отведено детето, може да направи това, ако е избран от страните съгласно член 10. И двете съдилища могат да включат споразумението на страните в решение, да го одобрят или да използват друга форма, предвидена в националното им право и процедура.

Най-вероятно страните ще се обърнат към съда на държавата членка, в която е отведено детето, тъй като детето се намира там, и споразумението директно ще прекрати висящото производство за

връщане. За да се постигне този резултат, държавите членки, в които е съсредоточена компетентността, следва да обмислят възможността съдът, сезиран с производството по връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г., да упражнява и компетентността, договорена или приета от страните съгласно регламента, по въпроси, свързани с родителската отговорност, когато споразумението между страните е постигнато в хода на медиация и други алтернативни способи за разрешаване на спорове (вж. съображение 43).

4.3.9. Незабавно връщане на дете — съпоставка между разпоредбите на Хагската конвенция от 1980 г. и тези на регламента

Забележка: правилата на регламента (членове 24—28) имат предимство пред съответните правила на Хагската конвенция от 1980 г. в случаите, когато детето е било отвлечено от една държава членка в друга.

Правилата относно международното отвлечане на деца в рамките на ЕС

Задължение	Съответни разпоредби на Хагската конвенция от 1980 г.	Съответни разпоредби на регламента
Задължение за разпореждане на връщането на детето	Член 12: Съдът на държавата членка, в която е отведено детето („съдът“), по принцип разпорежда незабавното връщане на детето, ако е изминала по-малко от една година от отвлечането.	Членове 24, 25, 26, 27 и 28: регламентът потвърждава и утвърждава този принцип.
Изключение от това задължение	Член 13, първа алинея, буква б): Съдът не е задължен да разпореди връщане, ако съществува сериозна опасност връщането да изложи детето на заплаха от физическо или психическо увреждане или по друг начин да постави детето в неблагоприятна ситуация.	Член 27, параграф 3: Съдът не може да откаже да разпореди връщането на детето на основание, че това би изложило детето на заплаха, ако се установи, че органите в държава членка по произход са осигурили подходящи условия за гарантиране на защитата на детето след неговото връщане. и Член 27, параграф 5: По целесъобразност, когато постанови връщането на детето, съдът може да предприеме временни, включително охранителни мерки в съответствие с член 15, които счита за необходими, за да защити детето от сериозната опасност от физическо или психическо увреждане, свързана с връщането, която в противен случай би довела до отказ за връщане.
Изслушване на детето	Член 13, алинея втора: Съдът може да откаже да откаже да разпореди връщането на детето, ако то се противопоставя на връщането и е достигнало възраст и степен на зрялост, при които е уместно да се вземе под внимание неговото мнение.	Членове 26 и 21: В съответствие с националното право и процедура съдът предоставя на детето, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си и отдава дължимото значение на мнението на детето в съответствие с неговата възраст и зрялост.

Задължение	Съответни разпоредби на Хагската конвенция от 1980 г.	Съответни разпоредби на регламента
Изслушване на страната, желаеща връщането на детето	(няма разпоредба)	Член 27, параграф 1: Съдът не може да откаже връщането на дете, освен ако на лицето, желаещо връщането му, е предоставена възможността да бъде изслушано.
Срок за разглеждане на молбите за връщане от съда	Членове 2 и 11: Член 2: Договарящите държави предприемат всички необходими мерки, за да осигурят осъществяването на целите на Конвенцията. За тази цел те прилагат възможно най-бързото производство. Член 11: Съдът следва да действа бързо в процедурата по връщането на детето. Ако съдът не постанови решение в срок от 6 седмици, от него може да бъде поискано да съобщи причините за забавянето.	Член 24: Съдът използва най-бързите възможни процедури, които се движат от националното право. Съдилищата на всяка инстанция трябва да се произнасят в срок от шест седмици, освен когато това е невъзможно поради извънредни обстоятелства.
Незабавно изпълнение	Член 2: Договарящите държави предприемат всички необходими мерки, за да осигурят осъществяването на целите на Конвенцията. За тази цел те прилагат възможно най-бързото производство.	Член 28: Компетентният за изпълнението орган действа незабавно. Когато решението за връщане не е изпълнено в рамките на шест седмици от датата, когато е образувано изпълнителното производство, страната, която иска изпълнението, или централният орган на държавата членка по изпълнението имат право да изискат от компетентния за изпълнението орган изложение на мотивите за забавянето.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

Задължение	Съответни разпоредби на Хагската конвенция от 1980 г.	Съответни разпоредби на регламента
Действащ незабавно централен орган	Член 2: Договарящите държави предприемат всички необходими мерки, за да осигурят осъществяването на целите на Конвенцията. За тази цел те прилагат възможно най-бързото производство.	Член 23: Централният орган действа незабавно при обработването на молбата. Той потвърждава получаването на молбата в рамките на пет работни дни от датата на получаването ѝ. Този орган уведомява без ненужно забавяне централния орган на молещата държава членка или, ако е уместно, лицето, отправило молбата, какви първоначални стъпки са били или ще бъдат предприети по отношение на молбата и може да поиска необходимите допълнителни документи и информация.

4.4. Какво се случва, ако съдът откаже да разпорежи връщането на детето? — член 29 и съображения 48—53

4.4.1. Специална процедура единствено в случай на решение за отказ за връщане на основание член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и двете от Хагската конвенция от 1980 г. — член 29 и съображение 48

С оглед на строгите условия, определени в член 13 от Хагската конвенция от 1980 г. и в членове 24—27 от регламента, в повечето

случаи съдилищата вероятно ще вземат решение за връщането на детето¹⁹⁵.

В някои изключителни случаи обаче, когато все пак съдът реши да откаже връщането на детето съгласно някои разпоредби на Хагската конвенция от 1980 г., в член 29 от регламента се предвижда започването на специална процедура, с която на съда по обичайното местопребиваване на детето преди отвлечането се дава възможност да постанови решение по същество относно правото на упражняване на родителски права, с което може да бъде разпоредено връщането

⁽¹⁹⁵⁾ Вж. по този въпрос статистическите данни, събрани от Хагската конференция по международно частно право относно Хагската конвенция от 1980 г. на адрес <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/publications1/?dtid=32&cid=24>.

на детето в тази държава членка или не. Ако с това решение не се разпорежда връщането на детето, то се разглежда съгласно регламента като „привилегирано решение“, с което се отменя решението за отказ за връщане.

В регламента тази процедура се ограничава до случаите, в които държавата членка, в която е отведено детето, взема решение за отказ за връщане на детето единствено на основание член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и двете от Хагската конвенция от 1980 г., а не във всички случаи по член 13, както беше съгласно Регламент „Брюксел IIа“.

Следователно специалната процедура няма да се прилага, когато връщането е отказано съгласно член 12, втора алинея¹⁹⁶, член 12, трета алинея¹⁹⁷, член 13, първа алинея, буква а)¹⁹⁸ или член 20¹⁹⁹ от Хагската конвенция от 1980 г. или когато се установи, че не е имало отвлечение. Тя няма да се прилага и в случай на повече от едно

⁽¹⁹⁶⁾ Когато производството е образувано след изтичането на период от една година от датата на неправомерното отвеждане или задържане и съдебният или административният орган установи, че детето се е интегрирало в своето ново обкръжение.

⁽¹⁹⁷⁾ Когато съдът има основание да смята, че детето е било отведено в друга държава.

⁽¹⁹⁸⁾ Когато лицето, институцията или друг орган, на който е предоставена грижата за детето, не е упражнявал ефективно родителските права по време на отвеждането или задържането или е дал своето съгласие, или впоследствие е приел отвеждането или задържането.

⁽¹⁹⁹⁾ Когато връщането не би било допустимо съгласно основните принципи на замолената държава, свързани със защитата на правата на човека и основните свободи.

основание за отказ, включително други основания, различни от член 13, първа алинея, буква б) или член 13, втора алинея.

Тъй като основаниято за отказ е от съществено значение, съдът на държавата членка, в която е отведено детето, следва да посочи изрично съответните разпоредби от Хагската конвенция от 1980 г., на които основава отказа си (вж. съображение 48). Тези разпоредби следва да бъдат посочени в решението, както и в удостоверението, издадено служебно от съда на държавата членка, в която е отведено детето, като се използва поместеният в приложение I формуляр²⁰⁰ (вж. точка 7 от приложение I). Принципът на взаимното доверие изисква съдът на държавата членка по произход да зачита основаниято(ята) за отказ, посочено(и) от съда на държавата членка, в която е отведено детето, а не да проверява дали то(те) е(са) правилно приложено(и) и посочено(и).

Специалната процедура по член 29 от регламента в държавата членка по произход е достъпна веднага щом решението за отказ за връщане бъде постановено в държавата членка, в която е отведено детето, независимо дали това решение е окончателно или подлежи на обжалване (вж. съображение 48). С оглед на решението по делото *Rinau*²⁰¹ след вземането на решение за отказ за връщане и съобщаването му на съда, който е постановил решението, спирането на неговото изпълнение, неговото изменение, отмяна или при всяко положение липсата на силата на пресъдено нещо на това решение

⁽²⁰⁰⁾ Вж. точка 7 от [приложение I](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁰¹⁾ [Дело C-195/08, PPU Rinau](#), бележка под линия 77 по-горе, точка 89.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

или заместването му с решение за връщане са без значение, доколкото връщането на детето не се е състояло в действителност.

4.4.2. Предаване на решението за отказ за връщане и на всички съответни документи между съдилищата — член 29, параграфи 3 и 5

Решението за отказ за връщане на основание член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и двете от Хагската конвенция от 1980 г. и всички съответни документи трябва да се изпратят на съда на държавата членка по произход. В регламента се прави разграничение между начините, по които решението се изпраща на съда в зависимост от това дали съдът, който е постановил решението за отказ за връщане, е запознат с текущо производство по същество в държавата членка по произход или не.

Обикновено съдът на държавата членка по произход вече е бил сезиран с производство по същество относно правото на упражняване на родителски права. Това производство може да е известно на съда, който постановява решението за отказ за връщане. Информацията за висящото дело в държавата членка по произход може да бъде доведена до знанието на съда от страните или да бъде установена служебно в хода на сътрудничеството и комуникацията между съдилищата при прилагането на регламента и Хагската конвенция от 1980 г. Във всеки случай съдът на държавата, в която е отведено детето, не е задължен да търси активно в държавата членка по произход висящо дело по същество относно правото на упражняване на родителски права.

Предаването на решението за отказ за връщане се извършва пряко между съдилищата или посредством централните органи (вж. член 29, параграф 3 и член 86).

Държавите членки избират кой национален съд в държавата членка по произход да определят за компетентен и това е така дори в хипотезата, в която към датата на връщането на препис от решението за отказ за връщане пред съд вече е било образувано производство по същество относно родителската отговорност за дете²⁰².

Ако на съда, който отказва връщането на детето, не му е известно производство по същество относно правото на упражняване на родителски права в държавата членка по произход, страните трябва да определят компетентния съд в тази държава членка, да го сезират и да му предадат решението за отказ за връщане и всички съответни документи.

4.4.3. Какви документи, при какви условия и на какъв език? — член 29, параграфи 3 и 5

В случай че документите трябва да бъдат предадени от съда, който е постановил решението за отказ за връщане, той предава препис на решението, удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение I формуляр²⁰³, и „когато е приложимо, запис, обобщение

⁽²⁰²⁾ Решение на Съда на ЕС от 9 януари 2015 г. по [дело C-498/14, PPU RG](#), ECLI:EU:C:2015:3, точка 49.

⁽²⁰³⁾ Вж. [приложение I](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

или протокол от изслушването пред съда и всички други документи, които счита за относими“ (вж. член 29, параграф 3). Предназначението на удостоверението в този случай е на съда на държавата членка по произход да се предоставят съответните документи, отнасящи се до производството за връщане (вж. съображение 49). Тези документи могат да включват всички документи, съдържащи информация, която може да окаже въздействие върху резултата от производството, свързано с правото на упражняване на родителски права, ако тази информация не е включена вече в самото решение, с което се отказва самото връщане (вж. съображение 50). Съдията, отказал връщането на детето, следва да реши кои документи са подходящи. За тази цел съдията следва безпристрастно да представи най-важните елементи, като подчертае факторите, оказали въздействие върху вземането на решението. Обикновено се включват документите, на които съдията е основал своето решение, включително например всички доклади, изготвени от органите за социално подпомагане по отношение на положението на детето. Документите трябва да бъдат предадени в срок от един месец от датата на решението на съда на държавата членка, в която е отведено детето.

В случаите, когато документите трябва да бъдат предадени от страна, тази страна представя препис на решението, удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение I формуляр²⁰⁴ и „когато е приложимо, запис, обобщение или протокол от изслушването пред съда, отказал връщането на детето“ (вж. член 29, параграф 5). Предназначението на това удостоверение в тези

⁽²⁰⁴⁾ Вж. [приложение I](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия по-горе.

ситуации е да бъдат уведомени страните за възможността да сезират съд в държавата членка, в която детето е пребивавало обичайно непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане, и да се посочи процесуалния срок за това — в рамките на три месеца от уведомяването за решението за отказ за връщане на детето (вж. съображение 49). Член 29, параграф 5 не възпрепятства съдът на държавата членка по произход да поиска всякакви допълнителни документи, които счита за относими, съдържащи информация, която може да окаже въздействие върху резултата от производството по същество относно правото на упражняване на родителски права, ако тази информация не е включена вече в решението за отказ за връщане (вж. съображение 51).

Съдът, който е постановил решението за отказ за връщане, не е задължен да превежда документите, които подлежат на предаване. В член 29, параграф 2 от регламента изрично се заявява, че удостоверението се попълва и издава на езика на решението, но то може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз, като това е поискано от някоя от страните. Съдът може автоматично да преведе удостоверението след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на портала за електронно правосъдие²⁰⁵. Това не поражда задължение за съда, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст на удостоверението (полетата, които не се превеждат автоматично). Следователно преводът/

⁽²⁰⁵⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#).

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

транслитерацията на удостоверението трябва да се осигури от заинтересованата страна. Съдът, който е постановил решението, може обаче при необходимост да поиска от страна да предостави превод или транслитерация на решението и всеки друг документ, приложен към удостоверението (вж. член 29, параграф 4). Преводът може да не е необходим, ако съдията в държавата членка по произход счита информацията в удостоверението за достатъчна или разбира езика на решението и другите документи.

Когато страната сезира съда в държавата членка по произход, той процедира по отношение на превода в съответствие с процесуалното право на тази държава членка. Тази страна може да се позове на член 29, параграф 2, съгласно който се изисква удостоверението в съответствие с приложение ¹²⁰⁶ да се издаде на официалния език на държавата членка по произход.

4.4.4. Съдът, който е постановил решението, се произнася по същество относно правото на упражняване на родителски права — член 29, параграф 6 и съображение 52

Съдът по произход, сезиран след постановяване на решение за отказ за връщане, е компетентен съгласно член 29, параграф 6 да разгледа правото на упражняване на родителски права по същество изцяло като съда по обичайното местопребиване на детето непосредствено преди неправомерното отвеждане или задържане. Следователно

⁽²⁰⁶⁾ Вж. [приложение I](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

компетентността му не се ограничава до преразглеждане на въпроса дали детето трябва да се върне или не, а до решаване на въпроса относно упражняването на родителски права върху детето. Компетентният съд, който е постановил решението, се произнася по много повече въпроси от този във връзка с връщането, който е предмет на производството в държавата членка, в която е отведено детето. Следователно съдът, който е постановил решението, взема решение по съществото относно правото на упражняване на родителски права. Целта на производството е не да се разпореде връщане, а да се постанови решение, съгласно което да се възложи или преразпредели правото на упражняване на родителски права, което може да доведе до връщане. Следователно необходимостта от връщането на детето ще произтича от възлагането на упражняването на родителските права.

По принцип съдията по произход следва да бъде в положението, в което би бил, ако родителят, който е отвлякъл детето, не беше го отвлякъл, а вместо това беше сезирал съда, който е постановил решението, с искане за коригиране или изменение на предходно решение относно упражняването на родителските права или за разрешение за промяна на обичайното местопребиване на детето. Възможно е лицето, което иска връщането на детето, да не е имало същото местопребиване като детето преди отвлечането или дори да е склонно да приеме промяна на обичайното местопребиване на детето в другата държава членка, при условие че неговите права на контакт с детето бъдат съответно изменени. Само обаче за решения по същество относно правото на упражняване на родителски права, от които следва връщането на детето в държавата членка по

произход, може да се претендира, че отговарят на критериите за привилегирани решения съгласно член 42, параграф 1, буква б), поради което се ползват с по-благоприятния режим на признаване и изпълнение и с тях се отменя решението за отказ за връщане на детето, постановено от съда в замолената държава членка (вж. член 29, параграф 6).

Следователно с регламента се отхвърлят някои аспекти на решението по делото *Povse*, в което Съдът на ЕС заявява, *inter alia*, че не е необходимо решението съгласно член 11, параграф 8 от Регламент „Брюксел IIа“, с което се разпорежда връщането на детето, да урежда и упражняването на родителски права върху детето²⁰⁷.

Съответно съгласно регламента решенията на съда, който е постановил решението, които водят само до разпореждане за връщане, без да се произнасят по същество относно правото на упражняване на родителски права, няма да отговарят на критериите за привилегирани решения съгласно член 42, параграф 1, буква б). Същото важи и когато връщането се разпорежда само като временна, включително охранителна мярка, тъй като тези мерки не отговарят на критериите за „решение по съществото относно правото на упражняване на родителски права“²⁰⁸.

Това решение не изключва обаче възможността да се задейства първостепенният механизъм, преди решението по същество относно

⁽²⁰⁷⁾ [Дело C-211/10, PPU Povse](#), бележка под линия 116 по-горе, точка 53, [дело C-498/14, PPU RG](#), бележка под линия 200 по-горе, точка 47.

⁽²⁰⁸⁾ [Дело C-498/14, PPU RG](#), бележка под линия 200 по-горе.

правото на упражняване на родителски права да е станало окончателно (вж. точка 8 от приложение VI²⁰⁹).

4.4.5. Процедурата пред съда, който е постановил решението — член 29, параграф 6 и член 47

Съдът, който е постановил решението, трябва да приложи определени процесуални правила, чието спазване ще даде по-късно възможност на този съд да издаде удостоверението, посочено в член 47, параграф 1, буква б), като се използва поместеният в приложение VI формуляр²¹⁰. Това удостоверение е необходимо, за да се удостовери, че решението е привилегировано.

Съдът, който е постановил решението, трябва да гарантира, че:

- на всички засегнати страни е предоставена възможността да бъдат изслушани (вж. член 47, параграф 3, буква а);
- на детето е предоставена реална и ефективна възможност да изрази своето мнение в съответствие с член 21 (вж. член 47, параграф 3, буква б);
- в случай че решението е постановено при неявяване на страна, ако:

⁽²⁰⁹⁾ Вж. точка 8 от [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²¹⁰⁾ Вж. [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

- на лицето, което не се е явило, е връчен препис от исковата молба или равностоен документ своевременно и по такъв начин, че да му се даде възможност да организира защитата си; или
- се установи, че лицето, което не се е явило, е приело решението без възражения (вж. член 47, параграф 3, буква в);
- в решението се вземат предвид мотивите и фактите в подкрепа на решението за отказ за връщане (вж. член 47, параграф 4) и
- всички обстоятелства, включително, но не само, поведението на родителите, се проучват задълбочено, като се има предвид висшият интерес на детето (вж. съображение 48).

4.4.6. Процедура пред съда, който е постановил решението — определени практически аспекти

4.4.6.1. Задълбочено проучване на всички обстоятелства и вземане предвид на висшия интерес на детето — съображение 48

В хода на процедурата след отказ за връщане на детето съгласно член 13, първа алинея, буква б) или член 13, втора алинея, или и двете, от Хагската конвенция от 1980 г., съдът, който е постановил решението, трябва да проучи задълбочено всички обстоятелства, включително, но не само, поведението на родителите, като се има предвид висшият интерес на детето (вж. съображение 48). В решението на ЕСПЧ по делото *Šneerson e Kampanella/Италия* се заявява, че след решение за отказ за връщане съгласно член 11, параграф 7 от Регламент „Брюксел IIa“ съдът в държавата членка по

произход трябва да извърши задълбочено проучване на цялостното семейно положение и на редица фактори. Следователно процедурите, които не са задълбочени, не съответстват на схващането, че висшият интерес на детето трябва да бъде първостепенно съображение при оценката на съответните обстоятелства²¹¹.

4.4.6.2. Възможност за изслушване и предмет на изслушването

Съдът, който е постановил решението, трябва да предостави на всички засегнати страни възможност да бъдат изслушани (вж. член 47, параграф 3, буква а) и да предостави на детето възможност да изрази своето мнение в съответствие с член 21 (вж. член 47, параграф 3, буква б) и член 24 от Хартата).

Съгласно член 21, параграф 1 съдът трябва, в съответствие с националното право и националните процедури, да предостави на всяко дете, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си лично или чрез представител или подходящ орган. Когато съдът, в съответствие с националното право и националните процедури, предоставя на дете възможност да изрази мнението си, съдът отдава дължимото значение на мнението на детето в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост (вж. член 21, параграф 2).

⁽²¹¹⁾ *Šneerson e Kampanella/Италия*, жалба № 14737/09 до ЕСПЧ, решение от 12 октомври 2011 г., точки 85, 93—98.

Допълнителни разяснения относно предоставянето на възможност на детето да изрази своето мнение могат да бъдат намерени в [глава 6](#) „Право на детето да изрази своето мнение“.

Изслушването в съда, който е постановил решението, се обуславя от предмета на делото — въпроса по същество относно правото на упражняване на родителски права. Следователно съдът няма право да не изпълни това задължение, като се позовава на мненията, изразени пред съда в държавата, в която е отведено детето, по време на производството за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г., когато предметът е ограничен само до връщането.

4.4.6.3. Как съдът в държавата членка по произход ще успее да изслуша родителя и детето, които не се намират във въпросната държава членка?

Фактът, че е налице малка вероятност лицето, което неправомерно е отвело или задържало детето, и отвлеченото дете да пътуват до държавата членка по произход, за да присъстват на заседанията, налага в някои случаи те да бъдат изслушани в държавата членка, в която е отведено детето. В този случай при предоставянето на реална и ефективна възможност на детето да изрази своето мнение съдът трябва да предприеме всички мерки, които са подходящи за организирането на изслушването, като се имат предвид висшият интерес на детето и обстоятелствата по всеки отделен случай (вж. съображение 39 и решението на Съда на ЕС по делото *Aguirre*

*Zarraga*²¹²). С регламента на съда се дава възможност да използва всички средства, с които разполага съгласно националното право, както и специфичните актове на международното съдебно сътрудничество, включително, когато е подходящо, предвидените в Регламент (ЕС) 2020/1783 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела („Регламента относно събирането на доказателства“)²¹³. Този акт може да се използва доколкото това е възможно и като се отчита висшият интерес на детето (вж. съображение 39). Инструментите за събиране на доказателства са достъпни и когато на лицето, което се противопоставя на връщането, трябва да се предостави възможност да бъде изслушано. Използването на Регламента относно събирането на доказателства е възможно дори ако в националното право изслушването на детето или на страните не се разглежда като събиране на доказателства.

Съд може или да поиска от компетентния съд на друга държава членка да събере доказателства, или непосредствено да събере доказателствата в другата държава членка. Тъй като съдът трябва да вземе решение относно връщането на детето в рамките на 6 седмици, искането трябва непременно да бъде изпълнено без

⁽²¹²⁾ Решение на Съда на ЕС от 22 декември 2010 г. по [дело C-491/10, PPU Aguirre Zarraga](#), ECLI:EU:C:2010:828, т. 66.

⁽²¹³⁾ [От 1 юли 2022 г. Регламентът относно събирането на доказателства](#) отменя и заменя Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 г. относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела ([ОБ L 174, 27.6.2001 г.](#)).

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

забавяне и задължително в рамките на общия 90-дневен срок, предвиден в член 12, параграф 1 от Регламента относно доказателствата. Използването на видео- и телеконферентна връзка, което е разписано в член 12, параграф 4 от Регламента относно доказателствата, може да се окаже особено полезно за събирането на доказателства по дела, отнасящи се до деца.

В регламента се предвижда една допълнителна възможност, която се прилага, без да се засяга Регламентът относно събирането на доказателства. В съображение 53 изрично се заявява, че когато не е възможно личното изслушване на някоя от страните или на дете и когато са налице техническите средства, съдът може да реши да проведе изслушване чрез видеоконференция или чрез средствата на всяка друга комуникационна технология, освен ако поради особените обстоятелства на случая използването на такава технология не би било подходящо за провеждането на справедлив процес. Като се има предвид, че става въпрос за това дали детето да бъде изслушано от разстояние или изобщо да не бъде изслушано, би следвало да е изключително трудно неизслушването да се съчетае със справедливостта на производството²¹⁴.

⁽²¹⁴⁾ Вж. по този въпрос и [Предложение за Регламент относно цифровизацията на съдебното сътрудничество и на достъпа до правосъдие по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси и за изменение на определени актове в областта на съдебното сътрудничество, COM\(2021\) 759 final](#).

4.4.6.4. Как съдът, който е постановил решението, може да вземе предвид мотивите и фактите в подкрепа на решението за отказ за връщане? — член 47, параграф 4

Взаимното доверие между държавите членки изисква съдът, който е постановил решението, да вземе предвид мотивите и фактите в подкрепа на решението за отказ за връщане, тъй като те произтичат от решението, както и всички други относими документи, свързани с това производство, представени в производството по съществото относно правото на упражняване на родителски права. В този случай може да се окаже необходимо сезираният съд да получи повече информация и разяснения във връзка с това. Следователно съдилищата могат да си сътрудничат, за да може съдът, който е постановил решението, да вземе надлежно предвид мотивите и фактите в подкрепа на решението за отказ за връщане (вж. член 86 и [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“). Ако двамата съдии говорят и/или разбират общ език, те не бива да се колебаят да осъществят за тази цел пряк контакт по телефона или по електронна поща²¹⁵. Ако са налице езикови проблеми, съдействие ще могат да окажат централните органи (вж. [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“), както и международната Хагска съдебна мрежа. Съдиите могат да се възползват допълнително от звената за контакт в рамките на

⁽²¹⁵⁾ Вж. Европейски портал за електронно правосъдие, [Европейски съдебен атлас по гражданскоправни въпроси](#).

Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела (ЕСМ — ГТД)²¹⁶.

4.4.6.5. Смекчаване на последиците от наказателноправните санкции в държавата членка по произход

Трябва да се вземе предвид също и фактът, че в някои държави членки отвлечането на дете представлява престъпление²¹⁷. Тези държави членки следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че лицето, което неправомерно е отвело или задържало детето, може да участва в съдебното производство в държавата членка по произход, без да рискува да му бъдат наложени наказателноправни санкции. Друго решение би могло да бъде да се предвидят специални мерки, гарантиращи свободното преминаване на въпросното лице в и от държавата членка по произход, за да се улесни неговото участие в процедурата пред съда на тази държава членка.

⁽²¹⁶⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, ЕСМ — ГТД.

⁽²¹⁷⁾ Решение на Съда на ЕС от 19 ноември 2020 г. по [дело C-454/19](#), ZW, ECLI:EU:C:2020:947.

4.4.6.6. Успоредни производства в замолената държава членка и в държавата членка по произход — член 29, параграфи 3 и 6, съображение 48

В член 29, параграф 3 се предвижда, че когато има успоредни производства — относно връщането в държава членка, в която е отведено детето, и по същество в държава членка по произход — и замоленият съд отказва връщането на основание, посочено в член 13, първа алинея, буква б) или член 13, втора алинея, или и двете, от Хагската конвенция от 1980 г., решението и всички съответни документи трябва да бъдат изпратени незабавно на съда, който е постановил решението, съгласно член 29, параграф 3, независимо от възможността за обжалване на решението за отказ за връщане. В съображение 48 изрично се заявява, че независимо дали това решение за отказ е окончателно или подлежи на обжалване, то все пак може да бъде заменено с друго последващо решение, произнесено в производство за упражняване на родителски права от съда на държавата членка на обичайното местопребиване на детето преди неправомерното отвеждане или задържане. По принцип това не е проблем поради условията на член 29, параграф 6, тъй като, ако съдилищата в държавата членка по произход постановят решение, с което се разпорежда връщането на детето, това решение все пак ще трябва да бъде изпълнено. Терминът „заменен“ е общ и не означава, че решението за отказ за връщане, постановено от държавата членка, в която е отведено детето, е процесуално отменено от решение на държавата членка по произход, а означава, че решението по съществото относно упражняването на родителски права, с което се

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

разпорежда връщането на детето, има предимство пред решението за отказ за връщане.

Възможността за конфликт при изпълнението на двете решения е избегната, тъй като или решенията и на двете съдилища ще доведат до връщане, като в този случай ищецът може да избира кое от тях да се изпълни, или изпълняемо е само решението на съда, който е постановил решението, и то ще подлежи на изпълнение съгласно член 29, параграф 6. Ако съд, който е постановил решението, предостави упражняването на родителските права на отвлечания родител преди приключване на процедурата по връщане в държавата членка, в която е отведено детето, това ще бъде взето предвид в процедурата по връщане и вероятно ще доведе до отказ на молбата.

Накрая, когато, както се посочва в решението по делото *Rinau*, производството по връщане в крайна сметка доведе до решение за връщане, след като съдът, който е постановил решението, разпорежда с него връщането на детето, също не би трябвало да има какъвто и да било конфликт, тъй като и двете решения ще бъдат изпълняеми, второто по регламента, а първото по националното право на държавата членка, в която е отведено детето; регламентът не разглежда този аспект.

4.4.7. Признаване и изпълнение на привилегировано решение в съответствие с член 29, параграф 6 по съществото относно правото на упражняване на родителски права, от което следва връщането на детето.

4.4.7.1. Основни принципи

Ако връщането на дете е отказано на основание, определено в член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и двете от Хагската конвенция от 1980 г. (вж. съображение 48), и впоследствие съдът, който е постановил решението, вземе решение по същество относно правото на упражняване на родителски права, с което се разпорежда връщането на детето, това решение може да бъде признато и изпълнено в държавата членка, в която детето е било неправомерно отведено или задържано, или във всяка друга държава членка в съответствие с раздел 2 „Признаване и изпълнение на някои привилегировани решения“ от глава IV от регламента. В този случай не се изисква специална процедура, при условие че решението е придружено от удостоверение, издадено, като се използва поместеният в приложение VI формуляр²¹⁸ (вж. [раздел 4.4.7](#) и

⁽²¹⁸⁾ Вж. [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

таблицата в [раздел 4.4.9](#))²¹⁹. Също така няма възможност за противопоставяне на признаването и изпълнението на това привилегировано решение, освен ако и до степента, в която е установено наличието на противоречие с по-късно постановено решение относно родителската отговорност по отношение на същото дете. Това по-късно решение може да бъде постановено или а) в държавата членка, в която се иска признаване, или б) в друга държава членка или в държавата, която не е членка, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че последващото решение отговаря на условията за признаване в тази държава членка (вж. член 50 и съображение 52).

В член 42, параграф 2 обаче се посочва, че не е задължително заинтересованите лица да прибегват до процедурата за признаване и изпълнение на някои привилегирани решения, уредена в глава IV, раздел 2. Вместо това те могат да прибегнат до общите разпоредби за признаване и изпълнение, установени в глава IV, раздел 1.

Ако съдът, който е постановил решението, вземе решение по същество относно правото на упражняване на родителски права, с което се разпорежда връщането на детето, компетентни да се произнасят по въпроса по същество във връзка с бъдещи производства са съдилищата на държавата членка, в която детето е било отвлечено,

⁽²¹⁹⁾ [Дело C-195/08, PPU Rinau](#), бележка под линия 77 по-горе, обстоятелствата по което са били такива, че решение за отказ за връщане на детето е било отменено, след като на останалия в държавата по произход родител е предоставено упражняването на родителските права с решение на съда, който е постановил решението, с което се налага връщането на детето.

ако то е придобило обичайно местопребиваване там, ако е пребивавало в тази друга държава членка в продължение на най-малко една година, след като лицето, институцията или друг орган, на който е предоставено правото на упражняване на родителски права, е узнал или е трябвало да узнае къде се намира детето, и ако детето се е интегрирало в своето ново обкръжение (вж. член 9, буква б), точка v) и таблиците в [раздел 4.4.9](#)) или ако страните изберат съд в тези държави членки в съответствие с член 10. Ако съдът, който е компетентен по същество относно правото на упражняване на родителски права, бъде сезиран след изтичането на период от три месеца съгласно член 29, параграф 5, или условията за издаването на удостоверение за привилегированите решения не са изпълнени, последващото решение по същество относно правото на упражняване на родителски права не може да бъде определено за привилегировано, но все пак може да се признава и изпълнява в другите държави членки в съответствие с глава IV, раздел 1 от настоящия регламент (вж. съображение 52).

4.4.7.2. Привилегированото удостоверение съгласно приложение VI

Признаването и изпълнението на привилегированото решение съгласно член 29, параграф 6, с което се разпорежда връщането на детето, е възможно само ако то е придружено от удостоверение, представено, като се използва поместеният в приложение VI формуляр²²⁰, от съда, който е постановил решението. Тъй като

⁽²²⁰⁾ Вж. [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

съдържанието на удостоверението не може да се оспорва в държавата членка по изпълнение, съдът, който го издава, има специално задължение да следи за точността на съдържащата се в него информация. Въпреки това в регламента се предвиждат някои средства за правна защита в държавата членка по произход.

4.4.7.2.1 Издаване на удостоверението съгласно приложение VI

Решението се удостоверява, ако отговаря на процесуалните изисквания на член 47, параграфи 3 и 4, изброени по-горе в [раздел 4.4.5](#). В регламента не се изисква решението по съществото относно правото на упражняване на родителски права, с което се разпорежда връщането на детето, да бъде окончателно с оглед на свободното му движение съгласно процедурата за признаване и изпълнение на определени привилегирани решения, уредена в глава IV, раздел 2. Важно е частта от решението, с което се разпорежда връщането на детето, да е изпълнима в държавата членка по произход (вж. член 29, параграф 6 и точка 9 от приложение VI).

По искане на една от страните съдът, който е постановил решението, издава удостоверението като използва поместеният в приложение VI стандартен формуляр²²¹. Издаването на удостоверение не подлежи на обжалване (вж. член 47, параграф 6) От друга страна отказът за издаване на удостоверение може да се обжалва в съответствие с националното право, тъй като в регламента няма ограничения в това отношение.

⁽²²¹⁾ Вж. [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

Удостоверението трябва да бъде попълнено и издадено на езика на решението. То може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз, като това е поискано от някоя от страните. Това не поражда задължение за съда, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст (вж. член 47, параграф 2). Съдът може автоматично да преведе удостоверението, с изключение на полетата със свободен текст, след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на портала за електронно правосъдие²²².

4.4.7.2.2 Поправяне на удостоверението съгласно приложение VI — член 48, параграфи 1 и 3

Съдът, който е постановил решението, поправя удостоверението в случаите, когато вследствие на материална грешка или пропуск има несъответствие между решението и удостоверението, или може да направи това служебно. Процедурата, включително всяко обжалване, за поправяне или оттегляне на удостоверението, се урежда от правото на държавата членка по произход.

4.4.7.2.3 Оттегляне на удостоверението съгласно приложение VI — член 48, параграф 2 и член 49

С регламента се въвежда едно ново средство за правна защита по отношение на удостоверението, на което може да се разчита в

⁽²²²⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#).

държавата членка по произход — оттегляне на удостоверението. В съдебната практика на Съда на ЕС последователно се посочва, че за да се осигури бързото изпълнение на решенията по член 11, параграф 8 от Регламент „Брюксел IIa“ и за да се гарантира, че не се застрашава ефикасността на разпоредбите на този регламент поради злоупотреба с тази процедура, всяка възможност да се обжалва издаването на удостоверение на основание член 42 от този регламент, освен поправянето на удостоверението, е изключена, дори в държавата членка по произход²²³. Тези ограничения следва да се считат за неактуални.

С член 48, параграф 2 се въвежда единна възможност за оттегляне на удостоверението, ако то е предоставено неправомерно, като се имат предвид условията за неговото издаване, посочени в член 47. Оттеглянето може да бъде поискано при подадена молба или служебно по искане на съда, който е постановил решението. Процедурата, включително всяко обжалване, за оттеглянето на удостоверението, се урежда от правото на държавата членка по произход.

Молбата за оттегляне на удостоверението може да бъде основание за спиране на процедурата по изпълнение съгласно член 56, параграф 2, буква г) в държавата членка, в която се иска признаването (вж. [раздел 5.4.3](#) от глава 5 „Изпълнение“).

⁽²²³⁾ [Дело C-195/08, PPU Rinau](#), бележка под линия 77 по-горе, точка 85, и [дело C-491/10, PPU Aguirre Zarraga](#), бележка под линия 210 по-горе, точка 50.

Молбата за оттегляне на удостоверението представлява отделна процедура, различна от обжалването на самото решение. Становището на Съда на ЕС в решенията по делата *Povse* и *Aguirre Zarraga*, че въпросите относно правилността на самото решение за връщане, и по-специално въпросът дали са изпълнени изискванията, позволяващи на компетентния съд да постанови това решение, трябва да се повдигат пред съдилищата на държавата членка по произход в съответствие с нейните правни норми, е все още актуално съгласно настоящия регламент²²⁴.

4.4.7.2.4 Удостоверение за липса или ограничаване на изпълняемостта съгласно приложение VII

Определеното в член 29, параграф 6 привилегировано решение може да бъде ефективно, ако е удостоверено в съответствие с член 47 и доколкото е изпълняемо в държава членка по произход. Когато и доколкото това решение е престанало да бъде изпълняемо или неговата изпълняемост е била преустановена или ограничена, с регламента се въвежда един нов инструмент, който може да е с по-голяма сила от вече свободно движещото се надлежно удостоверение решение — удостоверение, в което се посочва липсата или ограничаването на изпълняемостта (вж. член 49). Това удостоверение се издава като се използва поместеният в

⁽²²⁴⁾ [Дело C-211/10, PPU Povse](#), бележка под линия 116 по-горе, точка 74, [дело C-491/10, PPU Aguirre Zarraga](#), бележка под линия 210 по-горе, точка 51.

Правилата относно международното отвлчание на деца в рамките на ЕС

приложение VII²²⁵ стандартен формуляр, във всеки един момент след подадена молба до съда на държавата членка по произход. Съдилищата, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в европейския портал за електронно правосъдие²²⁶. Удостоверението се съставя и издава на езика на решението, но може да бъде издадено и на друг официален език на институциите на Европейския съюз по искане на някоя от страните, като това не поражда задължение за съда, издаващ удостоверението, да предостави превод или транслитерация на преводимото съдържание на полетата със свободен текст (вж. член 49, параграф 2). Съдът може автоматично да преведе удостоверението, с изключение на полетата със свободен текст, след като бъде попълнено на езика на решенията, като използва онлайн формулярите на портала за електронно правосъдие²²⁷.

Например, ако удостовереното решение е престанало да бъде изпълняемо и поради това е разрешено оттегляне на сертификата съгласно приложение VI²²⁸, всяка заинтересована страна може да подаде молба за удостоверение относно липсата или ограничаването

на изпълняемостта, като се използва поместеният в приложение VII²²⁹ към регламента формуляр. Удостоверението може да бъде издадено и в случаите, когато по-висшата инстанция в държавата членка по произход спре или ограничи изпълнението на решението за връщане или се произнесе против връщането на детето.

4.4.7.3. Ограничени основания за отказ — член 50

Привилегированото решение по член 29, параграф 6 се признава в другите държави членки, без да се изисква да се следва каквато и да било специална процедура и без каквато и да било възможност за противопоставяне на признаването, освен и доколкото е било установено, че решението противоречи на по-късно решение, както е посочено в член 50 (вж. член 43, параграф 1). Това основание за отказ може да бъде повдигнато и срещу изпълнението на същото решение в другата държава членка (вж. член 50). Изпълнението се извършва обаче, без да се изисква декларация за изпълняемост (вж. член 45, параграф 1).

Противоречащо по-късно решение, което може да спре признаването и изпълнението на привилегированото решение, трябва да се отнася до родителската отговорност по отношение на едно и също дете и може да бъде постановено в държавата членка, в която се иска признаване, или в друга държава членка, или дори в държавата, която не е членка, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че последващото решение отговаря на условията за

⁽²²⁵⁾ Вж. [приложение VII](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²²⁶⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast

⁽²²⁷⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [Онлайн формуляри](#).

⁽²²⁸⁾ Вж. [Приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²²⁹⁾ Вж. [приложение VII](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

признаване в държавата членка, в която се иска признаване (вж. член 50). Подобни основания са предвидени в член 47, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIа“, който гласи, че привилегировано решение не може да се изпълнява, ако е несъвместимо с последващото изпълняемо решение, но в решението на Съда на ЕС по делото *Povse*²³⁰ това понятие се ограничава до последващо решение, прието от съда, който е постановил решението, а не от съда в държавата членка по изпълнение. Член 50 отменя този аспект на решението по делото *Povse*. Тъй като обаче с член 9 се запазва компетентността на съда на държавата членка по обичайното местопребиваване на детето преди отвличането, съдът на държавата членка, в която е отведено детето, или съдилищата на други държави членки, могат да имат само ограничени възможности за установяване на компетентност. Една от възможностите би могла да бъде компетентност, произтичаща от споразумение или ситуация, продължаваща за дълъг период от време между постановяването на решението по член 29, параграф 6 и неговото изпълнение, когато родителят, който е искал връщането, се съгласява с промяната на обичайното местопребиваване на детето. На равнището на процедурата по изпълнение съществуват още две възможности за отказ, свързани със ситуация на сериозен риск с дълготраен характер (вж. член 56, параграф 6) и с основания, произтичащи от националното

право на държавата членка по изпълнение, ако то е съвместимо с регламента (вж. член 57).

Допълнителни разяснения относно процедурата по изпълнение са представени в [глава 5](#) „Изпълнение“.

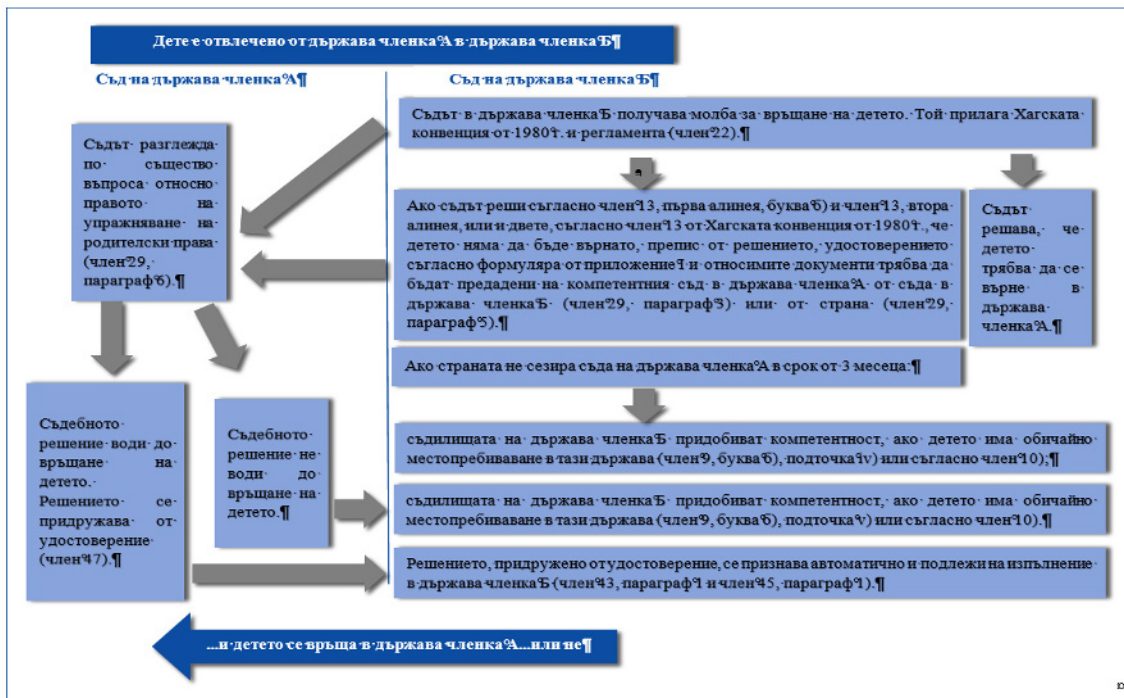
4.4.8. Ново отвеждане на детето в друга държава членка — член 45, параграф 1

Решението на съда, който е постановил решението, е изпълняемо във всички държави членки, а не само в държавата членка, в която е постановено решението за отказ за връщане. Това става ясно от формулировката на член 45, параграф 1 и отговаря на целите и духа на регламента. Следователно отвеждането на детето в друга държава членка не оказва влияние върху решението на съда, който е постановил решението, с което се разпорежда връщането му в тази държава членка. Ищецът трябва да реши дали предпочита да започне нова процедура за връщане на детето съгласно Хагската конвенция от 1980 г. или да изпълни решението за връщане на съда, който е постановил решението, или да изпълни решение, с което се разпорежда връщането, постановено в държавата членка по произход, ако такова решение вече е било постановено към момента на новото отвеждане.

⁽²³⁰⁾ [Дело C-211/10. Povse](#), бележка под линия 116 по-горе.

Правилата относно международното отвлечение на деца в рамките на ЕС

4.4.9. Схема на процедурата по дела за отвлечение на дете след решение за отказ за връщане — член 29

5. Изпълнение

5.1. Основни принципи на правилата за изпълнение

Глава IV от регламента е посветена на признаването и изпълнението. Тя се състои от няколко раздела: общи разпоредби относно признаването и изпълнението (раздел 1 от регламента), признаване и изпълнение на някои привилегирани решения (раздел 2 от регламента), общи разпоредби относно изпълнението (раздел 3 от регламента), разпоредби относно признаването и изпълнението на автентични актове и споразумения (раздел 4 от регламента) и други разпоредби (раздел 5 от регламента). Системата на изпълнение следва като цяло модела на Регламент „Брюксел Ia“, като се хармонизират повече от аспектите на процедурата по изпълнение в сравнение с Регламент „Брюксел IIa“.

Настоящата глава от практическия наръчник е посветена на последните три раздела от глава IV от регламента като се основава на изложените по-горе общи съображения относно признаването и изпълнението във връзка с брачните въпроси (вж. [раздел 2.5](#) от глава 2 „Брачни въпроси“), въпросите, свързани с родителската отговорност (вж. [раздел 3.5](#) от глава 3 „Родителска отговорност“) и международното отвлечане на деца (вж. [раздел 4.4.7](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“).

Основни принципи на правилата за изпълнение

- Решения по брачни въпроси²³¹ и въпроси, свързани с родителската отговорност, които са постановени в една държава членка („държавата членка по произход“), се изпълняват в друга държава членка („държавата членка по изпълнение“) без каквато и да е междинна процедура, която да изисква декларация за изпълняемост или регистрация на изпълнението (вж. член 34, параграф 1, [раздел 2.5.2](#) от глава 2 „Брачни въпроси“ и [раздел 3.5.2](#) от глава 3 „Родителска отговорност“).
- Изпълнението на привилегированите решения съгласно член 42, параграф 1 се ползва от по-благоприятно третиране (вж. член 45, параграф 1 и [раздел 4.4.7](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“).
- Изпълнението на автентични актове и споразумения се урежда от разпоредбата, приложима по отношение на решенията, които не са привилегировани, при спазване на няколко специални правила (вж. членове 65—68, раздел 4 от глава IV към регламента и [раздел 5.5.1.1.2](#)).
- Решение, постановено в държавата членка по произход се разглежда като постановено в държавата членка по изпълнение и се изпълнява в съответствие с процедурата по изпълнение на решения, която се урежда от правото на държавата членка по

⁽²³¹⁾ Те рядко имат изпълнителна сила, тъй като последиците от прекратяването на брака имат действие по силата на закона, но могат например да подлежат на изпълнение по отношение на разходите, вж. член 73. Следователно посоченото по-долу разяснение ще бъде насочено по принцип към въпроси, свързани с родителската отговорност.

изпълнение, освен ако не е предвидено друго в регламента (вж. член 51, параграф 1).

- Изпълнението на решения, които не са привилегирани, може да бъде отказано преди или след неговото започване на основания, подобни на тези, които съществуват в Регламент „Брюксел IIа“ (вж. членове 38, 39 и 41 и [раздел 5.5.1.1.1](#)).
- Изпълнението на привилегирани решения може да бъде отказано преди или след неговото започване, ако противоречи на по-късно решение, постановено в държавата членка по изпълнение или в друга държава членка или в държава, която не е членка (вж. член 50 и [раздел 5.5.1.1.1](#)).
- Изпълнението на автентични актове и споразумения може да бъде отказано преди или след неговото започване въз основа на основанията в регламента, които са изброени отделно (вж. член 68 и [раздел 5.5.1.1.2](#)).
- Изпълнението на всички решения, автентични актове и споразумения може да бъде отказано на основания, които не са свързани с тяхното признаване, а произтичат от реалното изпълнение или от националното право на държавата членка по изпълнение, ако то не е несъвместимо с регламента (вж. членове 56—57, [раздел 5.5.1.1.3](#) и [раздел 5.5.1.2](#)).
- При никакви обстоятелства не се допуска преразглеждане по същество на решение, постановено в друга държава членка, нито на компетентността на съда, който е постановил решението (вж. член 69 и член 71)
- Съдът на държавата членка по произход може да поиска от съдилищата или компетентните органи на държавата членка по изпълнение да окажат съдействие при изпълнението на решения

по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановени съгласно Регламента (вж. член 81 и [глава 7](#) „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“ и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

- Процедурата за подаване на молба за отказ на изпълнение и всички свързани разпоредби се прилагат съответно за молбата за отказ на признаване или за декларация, че липсват основания за отказ на признаване (вж. член 30, параграф 3 и член 40, параграф 1)²³².

Макар че, както е посочено в член 51, параграф 1, при спазване на разпоредбите на регламента, процедурата по изпълнение не се урежда от регламента, а от националното право, от съществено значение е националните органи да прилагат правила, с които да се обезпечават ефективно и експедитивно изпълнение на решенията, издадени в съответствие с регламента, така че да не бъдат засегнати неговите цели. Значението на ефективното и експедитивно

⁽²³²⁾ Следователно в тази глава от практическия наръчник позоваването на „изпълнение“ може да включва и „признаване“ за ситуации, в които се иска само признаване и съответно позоваването на „държава членка по изпълнение“ може да представлява позоваване на „държава членка на признаване“.

Изпълнение

изпълнение е подчертано и в редица съдебни решения, постановени от Съда на ЕС, както и от ЕСПЧ (вж. [раздел 5.6](#))²³³.

При прилагането на условията на член 51, параграф 1, в частност че решението, което е постановено в една държава членка трябва да се изпълнява в друга „при същите условия, ако беше издадено в тази държава членка“, съдилищата трябва внимателно да спазват много строгите ограничения, които са предвидени в условията на разпоредбата, и в никакъв случай да не поставят под въпрос или да заобикалят решението на съда по произхода. В действителност изпълнението на едно решение, което е постановено в друга държава членка при „същите условия“, както ако бе издадено в държавата членка по изпълнение, може да се отнася единствено до процесуалните правила, при които трябва да се осъществи връщането на детето, и в никакъв случай не може да послужи като материално основание за противопоставяне на решението на компетентния съд.

⁽²³³⁾ За повече сведения относно въпросите на изпълнението, по-специално във връзка с дела за отвлечане на деца, вж. Ръководството за добри практики съгласно Хагската конвенция от 25 октомври 1980 г. за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца, част IV — Изпълнение, което е на разположение на адрес <http://www.hcch.net/upload/guide28enf-e.pdf>.

5.2. Кои изпълнителни основания могат да се изпълняват?

Системата за изпълнение на регламента се прилага не само по отношение на решението, но и по отношение на автентични актове и споразумения.

5.2.1. Решения — член 2, параграф 1 и съображение 14

Изпълнението изисква въпроси, попадащи в обхвата на регламента да са били определени от съда на държавата членка по произход в „решение“, независимо от това как се нарича решението (включително постановление, разпореждане или съдебно решение, вж член 2, параграф 1).

Решението трябва да е било постановено от „съд“, определен като всеки орган във всяка държава членка, който е компетентен да разглежда въпроси, попадащи в обхвата на настоящия регламент. Този термин обхваща също така административни органи или други органи, като например нотариуси, които упражняват компетентност по определени брачни въпроси или въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 2, параграф 2, точка 1) и съображение 14). Ако тези административни или други органи нямат обаче правомощия да се произнасят по спор между страните съгласно тяхното национално

право, те не се считат за съдилища и издадените от тях актове не са решения за целите на регламента²³⁴.

Обхватът на определението за „решения“ се разширява допълнително до споразумения (или съдебни спогодби), одобрени от съда в резултат на разглеждане по същество в съответствие с националното право и процедура (вж. съображение 14). Разглеждането по същество означава, че съдът трябва да разгледа дали са изпълнени условията, определени от националното право за сключване на споразумението²³⁵.

Компетентността на съда може да се основава на регламента, но в конкретни сценарии и на субсидиарните правила за компетентност съгласно националното право, когато е приложимо (вж. членове 6 и 14).

Глава IV от регламента се прилагат по отношение на всички решения за развод, законна раздяла или обявяването на недействителността на брака. От обхвата на регламента са изключени обаче решенията за отказ от разтрогване на брачните връзки (вж. съображение 9).

Глава IV от Регламента обхваща и решения по същество във връзка с родителската отговорност. В обхвата на член 2, параграф 1 се включват изрично: а) решение, постановено в една държава членка и разпореждащо връщането на дете в друга държава членка

съгласно Хагската конвенция от 1980 г., което подлежи на изпълнение в държава членка, различна от държавата членка, в която е постановено решението, б) временни, включително охранителни мерки, постановени от съд, който по силата на регламента е компетентен по съществото на делото²³⁶ и в) временни, включително охранителни мерки, постановени в съответствие с член 27, параграф 5 с оглед детето да бъде защитено от сериозна опасност, когато съдът разпорежда връщането на детето.

За да бъдат изпълнени в друга държава членка, решенията трябва да подлежат на изпълнение в държавата членка по произход (вж. член 34, параграф 1 и член 45, параграф 1).

Решението се предоставя на компетентния за изпълнението орган като препис, който отговаря на условията, необходими за установяване на неговата автентичност. Автентичността се определя от правото на държавата членка по произход на решението.

5.2.2. Автентични актове и споразумения — член 2, параграф 2, точки 2) и 3)

С регламента се разрешава трансгранично признаване и изпълнение на документи, които не са нито решения, нито съдебни спогодби, но които са съставени или вписани от публичен орган. Съгласно

⁽²³⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 ноември 2022 г. по [дело C-646/20](#), *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*, ECLI:EU:C:2022:879.

⁽²³⁵⁾ Решение на Съда на ЕС от 15 ноември 2022 г. по [дело C-646/20](#), *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*, ECLI:EU:C:2022:879.

⁽²³⁶⁾ За целите на глава IV „решение“ не включва временните, включително охранителните мерки, постановени от съд с компетентност по съществото на делото, без ответникът да е бил призован да се яви, освен ако решението, включващо мярката, е връчено на ответника преди изпълнението (вж. член 2, параграф 1).

Изпълнение

регламента националното право на държавите членки по произход е определящо, ако такива документи могат да се съставят и/или вписват в рамките на тяхната компетентност. Следователно някои държави членки се позовават на такива автентични актове и споразумения, докато други не го правят.

Обхванати са два вида документи: автентични актове и споразумения.

„автентичните актове“ са документи, формално съставени или вписани като автентични актове в държава членка по въпроси, попадащи в обхвата на настоящия регламент (вж. член 2, параграф 2, точка 2) и раздел 4 от глава IV от регламента). Автентичността на подписа и съдържанието на документа трябва да бъдат установени от публичен орган или друг орган, овластен от съответната държава членка. Публичните органи или други органи, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²³⁷.

Тези документи включват например документи, съставени от или пред нотариуси, както и документи, вписани в публични регистри. Определението за „автентични актове“ се използва хоризонтално в други актове на ЕС и трябва да се тълкува в съответствие с тях и с

⁽²³⁷⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

оглед на целите на регламента²³⁸. Регламентът обхваща също „споразумения“, сключени между страни, които не са нито решение (включително съдебна спогодба), нито автентичен акт, но са били вписани от публичен орган, който е компетентен да го направи. Следователно регламентът се прилага по отношение на споразумения, сключени от страните, при които публичният орган не участва на етапа на сключването на споразумението, а на по-късен етап — в хода на неговото вписване. Публичните органи, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²³⁹.

Регламентът не се прилага обаче по отношение на изцяло частни споразумения, сключени без намесата на съд или публичен орган (вж. съображение 14).

За да бъдат признати и изпълнени в друга държава членка автентичният акт или споразумение относно законна раздяла и развод трябва да имат задължителна правна сила в държавата членка по произход (вж. член 65, параграф 1). Автентичните актове и

⁽²³⁸⁾ За общо указание на значението на „автентичен акт“, с което се описва естеството и последиците от него, вж. [дело C-260/97 Unibank/Christensen](#), бележка под линия 93 по-горе; определение се съдържа и в член 2, параграф 3 от [Регламент \(ЕО\) № 4/2009 на Съвета](#), както и в член 3, параграф 1, буква в) от [Регламент \(ЕС\) 2016/1103 на Съвета](#), бележка под линия 22 по-горе, в член 3, параграф 1, буква г) от [Регламент \(ЕС\) 2016/1104 на Съвета](#), бележка под линия 23 по-горе, и в член 3, параграф 1, точка i) от [Регламент \(ЕС\) 650/2012](#), бележка под линия 24 по-горе.

⁽²³⁹⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност трябва, освен да имат задължителна правна сила, да бъдат и изпълнявани в държавата членка по произход (вж. член 65, параграф 2).

Съгласно регламента трансграничното свободно движение на автентични актове и споразумения се разрешава само когато органът, който съставя автентичният акт или който вписва автентичния акт или споразумение, упражнява компетентност съгласно глава II от регламента. Ако случаят не е такъв, тези автентични актове или споразумения ще бъдат ефективни само в държавата членка по произход и не могат да бъдат признати или изпълнени в другите държави членки съгласно регламента.

Автентичният акт или споразумение се предоставя на компетентния по изпълнението орган като препис, който отговаря на необходимите условия за установяване на неговата автентичност. Автентичността се определя съгласно правото на държавата членка по произход на автентичния акт или споразумение.

В случай на сложен автентичен акт или споразумение, което се отнася не само до брачни въпроси или въпроси, свързани с родителската отговорност, но и до други въпроси, които се отнасят например до издръжка или режим на имуществени отношения, регламентът се прилага само по отношение на въпросите, които попадат в обхвата на неговото приложно поле. Ако искат да приложат тези части от автентичния акт или споразумение страните следва да прибегват до

други актове, като например Регламента за издръжката или Регламента за имуществените отношения между съпрузи.

5.2.3. Придружаващи удостоверения

Изпълнението съгласно регламента може да се осъществи само когато решението или автентичният акт или споразумение е придружен от подходящото удостоверение ²⁴⁰.

5.2.3.1. Удостоверения, придружаващи решенията — членове 36 и 47

Освен заверения препис на решението, страната, която иска изпълнението, трябва да предостави на компетентния по изпълнението орган подходящо удостоверение, като използва:

- Приложение II²⁴¹ за решение по брачни въпроси²⁴²;
- Приложение III²⁴³ за решение по въпроси, свързани с родителската отговорност²⁴⁴;

⁽²⁴⁰⁾ Удостоверението не е задължително само в случай на признаване (вж. член 32).

⁽²⁴¹⁾ Вж. [приложение II](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁴²⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 2.5.2](#).

⁽²⁴³⁾ Вж. [приложение III](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁴⁴⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 3.5.3](#).

Изпълнение

- Приложение IV²⁴⁵ за решение, с което се постановява връщането на дете съгласно Хагската конвенция от 1980 г. и, когато е приложимо, всякакви придружаващи ги временни, включително охранителни мерки, взети в съответствие с член 27, параграф 5²⁴⁶;
- Приложение V²⁴⁷ за привилегированото решение, предоставящо право на лични отношения с детето²⁴⁸;
- Приложение VI²⁴⁹ за привилегированото решение по същество относно правото на упражняване на родителски права, постановени по силата на член 29, параграф 6²⁵⁰;

Страната, която се противопоставя на изпълнението може да се позове на:

- Приложение VII²⁵¹ за липса или ограничаване на изпълняемостта на някои решения, предоставящи право на лични отношения с детето или разпореждащи връщане на детето, които са били удостоверени в съответствие с член 47 от Регламента²⁵².

⁽²⁴⁵⁾ Вж. [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁴⁶⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 4.1.1](#).

⁽²⁴⁷⁾ Вж. [приложение V](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁴⁸⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 3.6.3](#).

⁽²⁴⁹⁾ Вж. [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁵⁰⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 4.4.7.2.1](#).

⁽²⁵¹⁾ Вж. [Приложение VII](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁵²⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 4.4.7.2.4](#).

5.2.3.2. Удостоверение, придружаващи автентичните актове и споразумения — член 6б

В допълнение към заверения препис на автентичния акт или споразумение, страната, която иска изпълнение на автентичен акт или споразумение, трябва да предостави на компетентния по изпълнението орган, съответното удостоверение, като използва:

- Приложение VIII²⁵³ по брачни въпроси²⁵⁴;
- Приложение IX²⁵⁵ по въпроси, свързани с родителската отговорност, което съдържа обобщение на изпълняемото задължение, предвидено в автентичния акт или в споразумението (вж. член 6б, параграф 1, буква б)²⁵⁶.

Ако удостоверението не бъде предоставено, автентичният акт или споразумението не могат да бъдат признати или изпълнени в друга държава членка съгласно регламента (вж. член 6б, параграф 5).

⁽²⁵³⁾ Вж. [приложение VIII](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁵⁴⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 2.5.6](#).

⁽²⁵⁵⁾ Вж. [приложение IX](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽²⁵⁶⁾ За представянето на това удостоверение вж. [раздел 3.5.8](#).

5.3. Начална фаза на изпълнението

Началната фаза на изпълнението включва правилата на регламента относно определени аспекти на производството до връчването на удостоверението и/или решението на страната, срещу която се иска изпълнение. Това, което не се урежда от регламента, се урежда от правото на държавата членка по изпълнение.

В този раздел се разглеждат разпоредбите относно изпълнението на решения, но той се прилага и по отношение на изпълнението на автентични актове и споразумения.

5.3.1. Компетентни по изпълнението органи и съдилища — член 52 и съображение 60

Съгласно регламента молбата за изпълнение трябва да се подаде до компетентния по изпълнението орган съгласно правото на държавата членка по изпълнение. Тези органи, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²⁵⁷. Тъй като процедурите по изпълнение могат да бъдат съдебни или извънсъдебни в зависимост от националното право, компетентните по изпълнението органи могат да включват съдилища, съдебни изпълнители и всякакви други органи, определени съгласно националното право (вж. съображение 60).

Когато освен компетентните по изпълнението органи в регламента се посочват и съдилища, това следва да обхваща случаите, при които съгласно националното право орган, различен от съд, е компетентен по изпълнението орган, но в регламента някои решения се запазват за съдилищата било от самото начало, било под формата на преразглеждане на актовете на компетентния по изпълнението орган (например член 62). Компетентният по изпълнението орган или съдът на държавата членка по изпълнение следва да има задачата да постановява, предприема или организира предприемането на специални мерки на етапа на изпълнението, като непринудителни мерки, които биха могли да се предприемат съгласно националното право на тази държава членка, или принудителни мерки, които биха могли да се предприемат съгласно това право, включително глоби, лишаване от свобода или отнемане на детето чрез съдебен изпълнител (вж. член 15, параграф 3 и съображение 60).

5.3.2. Не се изисква пощенски адрес — член 51, параграф 2

От страната, искаща изпълнение на решение, постановено в друга държава членка, не се изисква да разполага с пощенски адрес в държавата членка по изпълнение, какъвто е случаят съгласно Регламент „Брюксел IIa“ (вж. член 51, параграф 2).

⁽²⁵⁷⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Изпълнение

5.3.3. Упълномощен представител — член 51, параграф 2

От страната, искаща изпълнение на решение, постановено в друга държава членка, се изисква да има упълномощен представител в държавата членка по изпълнение само ако такъв представител се изисква съгласно правото на държавата членка по изпълнение, независимо от гражданството на страните.

5.3.4. Възможно частично изпълнение — член 53

Страна, която иска изпълнението на решение, може да поиска цялостно или частично изпълнение на решението. Следователно ако издаденото решение се отнася до няколко въпроса и е отказано изпълнение на разпореденията по един или няколко от тях, изпълнението независимо от това е възможно за частите от решението, които не са засегнати от отказа (вж. член 53, параграф 2).

Частично изпълнение се изключва изрично обаче по отношение на изпълнението на решение, с което се разпоредя връщането на дете, съдържащо временни, включително охранителни мерки с оглед детето да бъде защитено от сериозната опасност посочена в член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. (вж. член 53, параграф 3). Тази ситуация може да настъпи, когато тези мерки трябва да бъдат ефективни в държавата членка по обичайно местопребиваване на детето преди неправомерното му отвеждане или задържане. Те ще спрат да се прилагат, след като съдът на държавата членка, който е компетентен по съществуващото на делото

съгласно настоящия регламент, вземе мерките, които смята за подходящи (вж. съображение 46).

5.3.5. Условия и ред за упражняването на правото на лични отношения с детето — член 54 и съображение 61

Възможно е постановеното в една държава членка решение относно правото на лични отношения, да не може да бъде изпълнено в друга държава членка поради липсата в решението на специални условия и ред, необходими съгласно правото на тази държава членка, за да се приведе в изпълнение такова решение. Това може да се отнася до всички видове решения относно правото на лични отношения, дори ако са удостоверени съгласно член 47.

За да се улесни изпълнението компетентните по изпълнението органи или съдилищата в държавата членка по изпълнение имат право, съгласно член 54, параграф 1, да установят условията и реда за упражняване на правото на лични отношения с детето. Това е възможно само ако необходимите условия и ред не са предвидени или са недостатъчни в решението, постановено от съдилищата на държавата членка, компетентни по съществуващото на делото, и при условие че се спазват основните елементи на това решение.

Компетентните по изпълнението органи или съдилищата в държавата членка по изпълнение могат да определят подробно практическите обстоятелства или правните условия, които се изискват съгласно правото на държавата членка по изпълнение (например да определят

къде и по кое време децата следва да бъдат взети или оставени). Те могат също така да конкретизират и уточнят едно решение, по отношение на което липсва яснота (например когато е бил предвиден контакт под наблюдение, но без (достатъчно) подробности). Освен това следва да бъдат взети всякакви други мерки за спазване на правните изисквания съгласно националното право, уреждащо изпълнението в държавата членка по изпълнение, като например участието на орган за закрила на детето или на психолог на етапа на изпълнението (например да се позволи отношенията родител-дете да се осъществят в присъствието на психолог, когато детето е отказало да се срещне с родителя, който не упражнява родителски права, виж съображение 61). Компетентният съд или орган и процесуалните срокове и условия (включително възможното обжалване) по отношение на приемането на тези условия и ред се определят от националното право на държавата членка по изпълнение.

Независимо от това, всички подобни условия следва да не засягат и да не надхвърлят съществените елементи на решението за правото на лични отношения с детето. Следователно не е възможно да се промени решението (например да се промени видът на контакта — от личен на онлайн). Освен това правомощието съгласно настоящия регламент за коригиране на мерките следва да не позволява на компетентния по изпълнението съд да заменя мерките, които не са известни в правото на държавата членка по изпълнение, с различни мерки (вж. съображение 61).

Условията и реда за упражняването на правото на лични отношения с детето престават да се прилагат след по-късно решение от съдилищата на държавата членка, компетентна по съществото на делото (вж. член 54, параграф 2). Това по-късно решение може да разреши ситуация, в която решението на съда на държава членка по произход не може да бъде изпълнено, без да се променят съществените елементи. Ако решението не може да бъде изпълнено, но детето се нуждае от закрила, съдът на държавата членка по изпълнение може да се позове на временни, включително охранителни мерки, съгласно член 15 (вж. [раздел 3.1.1.5](#) от глава 3 „Родителска отговорност“). В тази ситуация може да се разчита и на прякото съдебно сътрудничество и комуникация (вж. [раздел 7.4](#) от глава 7 „Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност“ и [глава 8](#) „Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация“).

5.3.6. Връчване на удостоверение и решението — член 55 и съображения 62 и 64

Изпълнението в една държава членка на решение, постановено в друга държава членка, без прибегването до декларация за изпълняемост съгласно регламента следва да не излага на стрес зачитането на правата на защита (вж. съображение 62).

Следователно на страната, срещу която се иска изпълнение, следва да ѝ е известно решението и неговото изпълнение и да е в състояние да организират защитата си, като се позовава на основанията за спиране или отказ на изпълнението (вж. съображение 64).

Изпълнение

Следователно с цел да се информира лицето, срещу което се иска изпълнението на съдебно решение, постановено в друга държава членка, подходящото удостоверение, придружено при необходимост от съдебното решение, следва да се връчи на това лице в разумен срок преди първата изпълнителна мярка (вж. член 55, параграф 1 и съображение 64). Конкретният срок се определя от националното право. Първата изпълнителна мярка следва да означава първата изпълнителна мярка след това връчване на удостоверението и на решението или реда и условията, ако е приложимо (вж. съображение 64).

Към удостоверението трябва да се приложи и самото решение, ако същото още не е връчено на това лице в държавата членка по произход, и, когато е приложимо, да се приложат подробностите за практическите условия и ред за упражняване на родителските права, постановени в държавата членка по изпълнението.

Често връчването съгласно член 55 се извършва в държава членка, различна от държавата членка по произход. В този случай лицето, срещу което се иска изпълнение, може да поиска превод или транслитерация на решението, за да обжалва изпълнението и, когато е приложимо, преводимото съдържание на полетата със свободен текст на удостоверението, придружаващо привилегированите решения. Това е възможно само, ако тези документи не са написани, нито придружени от писмен превод или транслитерация на някой от езиките, които лицето разбира, или на официалния език на държавата членка, в която лицето пребивава обичайно, или, ако в тази държава членка има няколко официални езика, на официалния език или на

един от официалните езици на мястото, където лицето пребивава обичайно (вж. член 55, параграф 2). Ако решението и, ако е приложимо, удостоверението, вече са били връчени на лицето, срещу което се иска изпълнение, в съответствие с тези изисквания за превод или транслитерация, това лице няма право да иска допълнителен превод или транслитерация (вж. член 55, параграф 3). Следователно неспазването на тези изисквания може да доведе до нуждата от допълнително връчване. Когато преводът или транслитерацията са надлежно поискани, до предоставянето на превода или транслитерацията на лицето, срещу което се иска изпълнение, компетентният орган не може да предприема други изпълнителни мерки, освен охранителни мерки (вж. член 55, параграф 3).

Връчването в рамките на държавата членка по изпълнение се извършва в съответствие с нейното национално право. Връчването в друга държава членка се извършва в съответствие с Регламента относно връчването на документи²⁵⁸. Връчването в трети държави може да бъде извършено съгласно Хагската конвенция за връчване

⁽²⁵⁸⁾ Регламент (ЕС) 2020/1784 относно връчването в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ([„връчване на документи“](#)) (преработен текст). От 1 юни 2022 г. настоящия регламент отменя и заменя Регламент (ЕО) № 1393/2007 на Съвета от 13 ноември 2007 г. относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела. Той се прилага и в Дания, вж. Решение на Съвета от 20 септември 2005 г. за подписване от името на Общността на Споразумението между Европейската общност и Кралство Дания за връчване на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ([ОБ L 300 17.11.2005 г.](#), стр. 55) и Споразумението между Европейската общност и Кралство Дания за връчване на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ([ОБ L 19 21.1.2021 г.](#), стр. 1—1).

в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела²⁵⁹, други (двустранни) договори или националното право.

5.4. Спиране на изпълнението — член 56, параграфи 1—4 и член 57

С член 56, параграфи 1—4 от регламента се въвеждат единни основания за спиране на изпълнителното производство, когато едно от основанията може дори да доведе до отказ на изпълнението (вж. член 56, параграфи 4 и 6 и [раздел 5.5.1.1.3](#)). Спирането на изпълнителното производство по смисъла на член 56, параграфи 1—4 се прилага по отношение на всички видове решения, включително привилегированите решения съгласно член 42 и по отношение на автентични актове или споразумения.

С член 57 от Регламента се позволява спиране на изпълнението на основанията, предвидени в правото на държава членка по изпълнение, доколкото те не са несъвместими с прилагането на членове 41, 50 и 56. Тези основания могат да бъдат използвани и за спиране на изпълнението на автентични актове и споразумения.

В националното право на държавата членка по изпълнение се определя кой взема решенията относно спирането на изпълнението — компетентният по изпълнението орган или съда²⁶⁰.

Спирането на изпълнението е задължително, ако решението вече не подлежи на изпълнение в държавата членка по произход (вж. член 56, параграф 1). С изключение на този случай, когато се установи, че са налице едно или повече от основанията, предвидени в регламента или разрешени от него, спирането на изпълнението в държавата членка по изпълнение следва да бъде оставено на преценката на компетентния по изпълнението орган или на съда (вж. съображение 67).

Въпросите, свързани със спирането на изпълнението, които не са уредени от регламента, попадат в обхвата на националното право на държавата членка по изпълнението, когато националното право не следва да накърнява целите на регламента или да го прави неефективен.

Основания за спиране на изпълнението

⁽²⁵⁹⁾ Конвенция от 15 ноември 1965 г. за връчване в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела ([Конвенцията за връчването от 1965 г. на Харгската конференция по международно частно право](#)).

⁽²⁶⁰⁾ За списъка с компетентните органи вж. Той е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Изпълнение

5.4.1. Спиране на изпълняемостта на решението в държавата членка по произход — член 56, параграф 1 и съображение 67

Първото основание за спиране на изпълнението е свързано с изпълняемостта на решението в държавата членка по произход и е единственото, което е задължително за компетентния по изпълнението орган или съда. Съгласно член 56, параграф 1, когато изпълняемостта на решението е спряна в държавата членка по произход, компетентният по изпълнението орган или съдът на държавата членка по изпълнение са задължени да спрат изпълнителното производство служебно (например когато съдебният изпълнител получи информация във връзка с това по време на изпълнителното производство) или по молба на лицето, срещу което се иска изпълнение, или, когато е приложимо съгласно националното право, на съответното дете (вж. член 56, параграф 1). Органът или съдът, компетентни за изпълнението, обаче не следва да бъдат задължени да проучват активно дали междувременно изпълняемостта не е била спряна вследствие на обжалване или по друг начин в държавата членка по произход, ако няма индикации, че случаят е такъв (вж. съображение 67).

5.4.2. Жалба срещу решението, молба за отказ на изпълнение и оттегляне на удостоверение по 47 — член 56, параграф 2 и съображение 68

Следващите основания за спиране на изпълнителното производство са изброени в член 56, параграф 2. Ако има такива, те дават възможност на компетентния по изпълнението орган или съдът в държавата членка по изпълнение, да спре изцяло или отчасти изпълнителното производство. Това дискреционно правомощие може да се упражнява само по молба на лицето, срещу което се иска изпълнение, или, когато е приложимо съгласно националното законодателство, на съответното дете, но никога служебно.

Спирането на изпълнителното производство съгласно член 56, параграф 2 е възможно, когато:

- е подадена жалба по общия ред²⁶¹ срещу решението в държавата членка по произход²⁶²;

⁽²⁶¹⁾ Когато решението е постановено в Ирландия или Кипър, всяка форма на обжалване, предвидена в държавата членка по произход, се третира като жалба по общия ред за целите на глава IV от регламента (вж. член 72). Във връзка с понятието „жалба по общия ред“ разгледайте решението на Съда на ЕС от 22 ноември 1977 г. по [дело C-43/77](#), *Industrial Diamond Supplies/Riva* ECLI:EU:C:1977:188.

⁽²⁶²⁾ Ако обжалването доведе до отнемане на изпълняемостта на решението, вместо него се прилага член 56, параграф 1.

- срокът за подаването на жалба по общия ред срещу решението не е изтекъл²⁶³;
- в държавата членка по изпълнение е подадена молба за отказ на изпълнение, която се основава на членове 41, 50 или 57 (вж. [раздел 5.5.2](#));
- лицето, срещу което се иска изпълнение, е подало молба в съответствие с член 48 за оттеглянето на удостоверение, издадено съгласно член 47 в държавата членка по произход.

Срокът за спиране се определя от приложените основания. Когато решението все още подлежи на обжалване в държавата членка по произход и срокът за подаване на жалба по общия ред не е изтекъл, компетентният по изпълнението орган или съдът на държавата членка по изпълнение следва да има правото при подадена молба да спира изпълнителното производство. В тези случаи той може да посочи срока, в който може да се подаде всяка жалба в държавата членка по произход, за да бъде спряно или да се продължи спирането на изпълнителното производство. (вж. член 56, параграф 3 и съображение 68). Определянето на срока поражда действие само за спирането на изпълнителното производство и не следва да засяга крайния срок за подаване на жалба съгласно процесуалните правила на държавата членка по произход (вж. съображение 68).

⁽²⁶³⁾ ако решението не придобие изпълнителна сила преди да е изтекъл срока за подаване на жалба по общия ред, вместо него се прилага член 56, параграф 1.

5.4.3. Излагане на детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане — член 56, параграф 4 и съображение 69

Следващото основание за спиране на изпълнителното производство се прилага само в изключителни случаи, в които е установено, че изпълнението би изложило детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане поради временни трудности или поради друга съществена промяна на обстоятелствата, които са възникнали след постановяването на решението. Това основание се прилага по молба на лицето, срещу което се иска изпълнението или, когато е приложимо, съгласно националното право, на съответното дете или на всяка заинтересована страна, действаща във висшия интерес на детето.

Временните трудности, които излагат детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане, могат да произтичат, наред с другото, от тежко заболяване на лицето, на което детето трябва да бъде предадено или лишаването от свобода на това лице, или могат да произтичат от сериозно заболяване на детето и настаняването му в болница. Компетентният по изпълнението орган или съда трябва да прецени дали тази трудност може да доведе до сериозен риск за детето в този конкретен случай. Разделянето на детето от родителя, който трябва да го предаде, или безпокойството на детето, което е характерно при това изпълнение, не следва да се счита само по себе си за трудност, излагаща детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане, и не може да оправдае спирането на изпълнителното производство.

Изпълнение

Съществената промяна на обстоятелствата е показана в съображение 69 с един пример — явно възражение от страна на детето, което е изразено едва след постановяването на решението и което е толкова силно, че ако не бъде взето под внимание, това би довело до сериозен риск от физическо или психическо увреждане на детето. Този пример ясно показва, че съществената промяна на обстоятелствата трябва да е възникнала след постановяването на подлежащото на изпълнение решение. Друг пример може да бъде промяна на обстоятелствата, когато дете заплаши да се самоубие или да се самоарани, в случай че решението бъде изпълнено.

В съответствие със съображение 69 компетентният по изпълнението орган се стреми да преодолее подобни трудности пред изпълнението. Изпълнението трябва да се възобнови веднага след като сериозният риск от физическо или психическо увреждане престане да съществува (вж. член 56, параграф 4).

5.4.4. Основания за спиране съгласно националното право — член 57 и съображение 63

Съгласно член 57 основанията за спиране на изпълнението в съответствие с правото на държавата членка по изпълнение се прилагат заедно с тези, предвидени в регламента, доколкото не са несъвместими с прилагането на членове 41, 50 и 56. Идеята е двата вида основания за спиране да се хармонизират в една процедура, за да се даде възможност за своевременно изпълнение на решението. В съображение 63 са изброени примери за основания в съответствие с националното право: оспорвания, основани на формални грешки

съгласно националното право в акт за изпълнение или въз основа на твърдението, че действието, изисквано от решението, вече е изпълнено или е станало невъзможно, например в случай на форсмажорни обстоятелства, тежко заболяване на лицето, на което детето трябва да бъде предадено, лишаване от свобода на това лице или при избухване на война в държавата членка, в която трябва да бъде върнато детето. Някои от тези основания могат да представляват основанията за отказ на изпълнението (вж. [раздел 5.5.1.1.3](#)).

5.5. Отказ на изпълнение

Както вече беше посочено в основните принципи на правилата относно изпълнението, с Регламента не се премахват основанията за отказ на изпълнението, съществуващи съгласно Регламент „Брюксел IIa“. С регламента се отлага прибягването до тях след започване на реалното изпълнение, без да се засяга правото на длъжника по съдебното решение да предприеме „превантивна мярка“, като поиска отказ на признаването/изпълнението преди началото на изпълнителното производство.

Изпълнението може да бъде отказано и на основания, произтичащи от реалното изпълнение и от националното право на държавата членка по изпълнение, ако то не е несъвместимо с регламента.

Признаването и изпълнението на решения, постановени в дадена държава членка, се основава на принципа на взаимно доверие. Поради това основанията за отказ на изпълнение се ограничават до

минимум в контекста на основната цел на настоящия регламент, която е да се улеснят признаването и изпълнението и ефективно да се защити висшият интерес на детето (вж. съображение 55).

Отказът на изпълнение е възможен само ако са налице едно или повече от предвидените в регламента основания. Следователно изброените в регламента основания за отказ са изчерпателни. Не е възможно позоваването на основания, които не са предвидени в регламента, като например нарушаване на правилото за *lis pendes* (висящото дело) (вж. съображение 56)²⁶⁴. В регламента изрично се забранява преразглеждането на компетентността на съда, който е постановил решението, (вж. член 69), както и преразглеждането на постановеното в друга държава членка решение по същество (вж. член 71).

Националното право определя дали основанията за отказ на признаване, изложени в настоящия регламент, трябва да се разглеждат служебно или при подадена молба (вж. съображение 62). Това може да е от значение, ако страната, която оспорва изпълнението, изтъкне едно от основанията, но съдът може да бъде оправомощен съгласно националното право да преразгледа всички основания, по-специално основанието за отказ, свързано с обществения ред.

5.5.1. Основания за отказ на изпълнение

В Регламента се предвиждат три типа основания за отказ: основания за отказ на признаване и изпълнение на решения, които са подобни на основанията в Регламент „Брюксел IIa“ (вж. [раздел 5.5.1.1.1](#)), основания за отказ на признаване и изпълнение на автентични актове и споразумения (вж. [раздел 5.5.1.1.2](#)) и основания, произтичащи от реалното изпълнение (вж. [раздел 5.5.1.1.3](#)). Освен това в регламента се предвижда възможност страната, която оспорва изпълнението, да се позове на допълнителни основания, предвидени в националното право, ако те не са несъвместими с регламента (вж. [раздел 5.5.1.2](#)).

5.5.1.1. Основания за отказ съгласно регламента

Установените в регламента основания за отказ на признаване и изпълнение са представени в член 38 (за решения по брачни въпроси, въпреки че те рядко имат приложимо съдържание), член 41 във връзка с член 39 (за решения по въпроси, свързани с родителската отговорност) и в член 50 (за привилегирани решения). Основанията за отказ на изпълнение на автентични актове и споразумения са изброени в член 68.

Сравнителна таблица на основанията за отказ съгласно Регламента

⁽²⁶⁴⁾ Решение на Съда на ЕС от 19 ноември 2015 г. по [дело C-455/15, PPU P](#), ECLI:EU:C:2015:763, точки 35—36 и [дело C-386/17, Liberato](#), бележка под линия 151 по-горе.

Изпълнение

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегирани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
явно противоречие с обществения ред в държавата членка на признаване	явно противоречие с обществения ред в държавата членка на признаване	явно противоречие с обществения ред в държавата членка на признаване, като се вземе предвид висшият интерес на детето;	не се прилага	явно противоречие с обществения ред в държавата членка на признаване, като се вземе предвид висшият интерес на детето;
постановено е решение в отсъствие на ответника, ако на лицето, което не се е явило, не е връчен препис от исковата молба или равностоен документ своевременно и по такъв начин, че да му се даде възможност да организира защитата си, освен ако се установи, че това лице е приело решението без възражения	не се прилага	постановено е решение при неявяване на страна, ако на лицето, което не се е явило, не е връчен препис от исковата молба или равностоен документ своевременно и по такъв начин, че да му се даде възможност да организира защитата си, освен ако се установи, че това лице е приело решението без възражения	не се прилага	не се прилага

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегировани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
ако решението противоречи на решение, постановено в производство между същите страни в държавата членка на признаване;	ако това противоречи на решение, автентичен акт или споразумение между същите страни в държавата членка на признаване	ако и доколкото решението противоречи на по-късно решение, относно родителската отговорност, постановено в държавата членка на изпълнение;	ако и доколкото решението противоречи на по-късно решение, относно родителската отговорност, постановено в държавата членка на изпълнение;	ако и доколкото това противоречи на по-късно решение, автентичен акт или споразумение по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановено в държавата членка на изпълнение;

Изпълнение

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегирвани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
ако решението противоречи на по-ранно решение постановено в друга държава членка или в трета държава по дело между същите страни, при условие че по-ранното решение отговаря на условията за признаването в държавата членка на признаване;	ако противоречи на по-ранно решение, автентичен акт или споразумение постановено в друга държава членка или в трета държава по дело между същите страни, при условие че по-ранното решение, автентичен акт или споразумение отговаря на условията, необходими за признаването му в държавата членка на признаване	ако и доколкото решението противоречи на по-късно решение относно родителската отговорност, постановено в друга държава членка или в трета държава, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че по-късно постановеното решение отговаря на условията за признаване в държавата членка на признаване	ако и доколкото решението противоречи на по-късно решение относно родителската отговорност, постановено в друга държава членка или в държавата, която не е членка, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че последващото решение отговаря на условията за признаване в държавата членка на признаване	ако и доколкото това противоречи на по-късно решение, автентичен акт или споразумение по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановено в друга държава членка или в трета държава, по обичайното местопребиваване на детето, при условие че по-късно постановеното решение отговаря на условията, необходими за признаването му в държавата членка, където се иска признаване

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегировани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
не се прилага	не се прилага	по молба на всяко лице, което претендира, че решението нарушава родителската му отговорност, ако това решение е постановено без въпросното лице да получи възможност да бъде изслушано	не се прилага	по искане на всяко лице, което твърди, че автентичният акт или споразумението нарушава родителската му отговорност, ако автентичният акт е съставен или вписан или споразумението е сключено и вписано, без това лице да е участвало
не се прилага	не се прилага	ако процедурата, предвидена в член 82, не е спазена.	не се прилага	не се прилага

Изпълнение

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегирвани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
не се прилага	не се прилага	<p>може да бъде отказано, ако решението е постановено, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира мнението си, да изрази своето мнение в съответствие с член 21, освен когато:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) предмет на производството е било единствено имуществото на детето и при условие, че даването на такава възможност не е било изискано в контекста на предмета на производството; или 2) са били налице сериозни основания, които са взети под внимание, по-специално спешността на случая. 	не се прилага	може да бъде отказано ако автентичният акт е официално съставен или вписан или споразумението е вписано, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира мнението си, да изрази своето мнение.

Решения по брачни въпроси член 38	Автентични актове и споразумения по брачни въпроси член 68, параграф 1	Решения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 39	Привилегировани решения член 50	Автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност член 68, параграфи 2 и 3
		Сериозен риск с дълготраен характер (член 56, параграф 6)	Сериозен риск с дълготраен характер (член 56, параграф 6)	Сериозен риск с дълготраен характер (член 56, параграф 6)

5.5.1.1.1. Основания за отказ на изпълнение на решения — член 38, член 39 и член 50

Тези основания за отказ на изпълнение се основават на вече съществуващи основания за отказ на признаване с почти идентичното съдържание в Регламент „Брюксел II“, както и в Регламент „Брюксел IIa“.

Обществен ред — член 38, буква а) и член 39, параграф 1, буква а)²⁶⁵

Това основание за отказ се прилага само, ако признаването на постановеното в държавата членка по произход решение е в явно противоречие с обществения ред в държавата членка по изпълнение. Следователно свързаното с обществения ред изключение следва да се тълкува ограничително и да се прилага само при изключителни обстоятелства.

В съответствие със съдебната практика на Съда на ЕС²⁶⁶, въпреки че държавите членки остават по принцип свободни да определят съдържанието на обществения ред в съответствие с националните си разбирания, пределите на това понятие са въпрос на тълкуване на регламента. Както е посочено по-горе, с регламента се забранява преразглеждането на компетентността на съда, който е постановил решението, изрично когато се позовава на обществения ред (вж. член 69), както и преразглеждане на постановеното в друга държава членка решение по същество (вж. член 71). Следователно свързаното с обществения ред изключение може да се използва само в случай на нарушение по недопустим начин на основен принцип. Нарушението трябва да съставлява явно нарушение на правна норма, считана за съществена в правния ред на държавата по изпълнение или на право, което е признато като основно в тези правопорядъци. Не на последно място, Съдът на ЕС ограничава прибягването до свързаното с

⁽²⁶⁵⁾ Това основание за отказ е неприложимо по отношение на признаването и изпълнението на привилегировани решения.

⁽²⁶⁶⁾ [Дело C-455/15, PPU P](#), бележка под линия 262 по-горе, точки 35—36 и [дело C-386/17, Liberato](#), бележка под линия 151 по-горе, както и решение на Съда на ЕС от 16 юли 2015 г. по [дело C-681/13, Diageo Brands](#), ECLI:EU:C:2015:471, точка 42.

Изпълнение

обществения ред изключение, като изисква страната, която желае да се позове на него, да е използвала всички налични способности за съдебна защита в държавата членка по произход, освен ако не са налице особени обстоятелства, които го правят прекалено трудно²⁶⁷.

При прибягването до обществения ред във връзка с решенията по въпроси, свързани с родителската отговорност, трябва да се вземе предвид висшият интерес на детето (вж. член 39, параграф 1, буква а). Независимо от това, в този случай съдът или компетентният по изпълнението орган няма право да преразглежда по същество чуждестранното решение (вж. член 71).

Неявяване на страна — член 38, буква б) и член 39, параграф 1, буква б)²⁶⁸

Това основание за отказ се прилага само, ако решението е постановено в държавата членка по произход при отсъствие на ответника. В този случай съдът или компетентният по изпълнението орган преценява дали на ответника е връчен препис от исковата молба или равностоен документ, своевременно и по такъв начин, че той да има възможност да организира защитата си.

Ако съдът, който е постановил решението, назначи задочно представител, когато не е възможно да се свърже с ответника, това не е равносилно на явяване и решението се счита за постановено в

⁽²⁶⁷⁾ [Дело C-681/13, Diageo Brands](#), бележка под линия 266 по-горе, точка 68.

⁽²⁶⁸⁾ Това основание за отказ е неприложимо по отношение на признаването и изпълнението на привилегирани решения.

отсъствие на ответника²⁶⁹. Връчването на препис от исковата молба или равностоен документ в друга държава членка се извършва в съответствие с Регламента относно връчването на документи, а в трета държава, която е страна по Хагската конвенция от 15 ноември 1965 г. за връчване в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела — в съответствие с тези правила (вж. член 19, параграфи 2 и 3)²⁷⁰. Ако адресът на ответника е неизвестен или връчването се окаже невъзможно, съдът, който е постановил решението, трябва да предприеме всички необходими мерки, за да даде възможност на ответника да получи документа за образуване на производството или равностоен документ в достатъчен срок, който да му позволи да организира защитата си (вж. член 19, параграф 1). Въпреки това наличието на незначителна нередовност при връчването не е достатъчно, за да се докаже, че ответникът не е бил в състояние да организира защитата си.

Това основание за отказ няма да се разглежда, ако е установено, че ответникът е приел решението без възражения. Необжалването на решението обаче не доказва само по себе си, че е прието без възражения. Този вид приемане може да бъде свързан с последващи действия на ответника, които се основават на решението — например втори брак или упражняване на правото на лични отношения, произтичащи от решението.

⁽²⁶⁹⁾ [Дело C-215/15, Гогова](#), бележка под линия 60 по-горе.

⁽²⁷⁰⁾ Други (двустрани) конвенции и националното право могат да се прилагат, когато връчването трябва да се извърши в трета държава.

Противоречащи си решения — член 38, букви в) и г), член 39, параграф 1, букви г) и д) и член 50

Това основание за отказ не следва да възниква между държавите членки, ако правилата за *lis pendens* (вж. [раздел 3.4](#) от глава 3 „Родителска отговорност“) се прилагат правилно. Независимо от това, ако се окаже, че решение на една държава членка противоречи на решение, постановено в производство между същите страни в друга държава членка по брачни въпроси, решението на държавата членка на признаване и изпълнение ще има предимство, независимо дали е постановено преди или след решението на държавата членка по произход (вж. член 38, буква в).

Ако противоречието произтича от по-ранно решение по брачни въпроси, постановено в държава членка, различна от държавата членка на признаване и изпълнение, или в трета държава, която има право на признаване съгласно действащите правила в държавата членка на признаване и изпълнение, предимство има по-ранното решение (вж. член 38, буква г).

Ако решението на една държава членка се отнася до родителската отговорност, отказът може да се обоснове само с по-късно решение по същия въпрос, постановено в държавата членка на признаване и изпълнение (вж. член 39, параграф 1, буква г) и член 50, буква а)²⁷¹.

⁽²⁷¹⁾ За повече информация вж. [раздел 3.5.5](#) от глава 3 „Родителска отговорност“ и [раздел 4.4.7.3](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“.

От друга страна по-късно постановеното решение относно родителската отговорност, постановено в друга държава членка или в трета държава по обичайното местопребиваване на детето, ще има предимство пред по-ранно решение относно същия предмет, постановено в държавата членка по произход, когато подлежи на признаване и изпълнение в дадена държава членка (вж. член 39, параграф 1, буква г) и член 50, буква б).

По-късно постановеното решение по въпроси, свързани с родителската отговорност, има предимство пред по-ранно постановено решение, тъй като в тази област на правото решенията нямат силата на пресъдено нещо и по принцип подлежат на промяна в случай на промяна на обстоятелствата, доколкото това е предвидено в приложимото материално право, уреждащо въпросите, свързани с родителската отговорност.

Изслушване на всяко лице, което претендира, че решението нарушава родителската му отговорност — член 39, параграф 1, буква в)²⁷²

Това основание за отказ може да бъде изтъкнато само от лице, което претендира, че решението нарушава родителската му отговорност, ако това решение е постановено без въпросното лице да получи възможност да бъде изслушано. Не е задължително това лице да е страна в производството, в което е постановено решението, но неговите права на родителска отговорност трябва да са нарушени от

⁽²⁷²⁾ Това основание за отказ е неприложимо по отношение на признаването и изпълнението на привилегирани решения.

Изпълнение

решението (например решение за настаняване на дете в институция, когато единия от родителите не е получил възможност да бъде изслушан).

Неспазване на процедурата, предвидена в член 82 — член 39, параграф 1, буква е)

Прибягването до това основание за отказ е възможно само по отношение на решения за настаняването на дете в държава членка, различна от държавата членка, в която е постановено решението. В преобладаващата част от случаите за това настаняване е необходимо съгласието на компетентния орган на държавата членка, в която се обмисля да се извърши настаняването. Ако такова съгласие не е дадено преди настаняването, признаването и изпълнението на решението трябва да бъде отказано.

Изслушване на детето — член 39, параграф 2 и съображения 39 и 57²⁷³

Признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, може да бъде отказано, ако на детето, което е способно да формира своето мнение²⁷⁴, не е дадена реална и ефективна възможност да изрази мнението си²⁷⁵ в съответствие с

⁽²⁷³⁾ Това основание за отказ е неприложимо по отношение на признаването и изпълнението на привилегировани решения.

⁽²⁷⁴⁾ За оценката на способността на детето да формира свое мнение вж. [раздел 6.3.1](#) от глава 6.

⁽²⁷⁵⁾ За предоставянето на реална и ефективна възможност на детето да изрази своето мнение вж. [раздел 6.3.2](#) от глава 6.

член 21 (вж. член 39, параграф 2). С тази разпоредба се установява възможност, но не и задължение за отказ. С нея се допускат три изключения, които са представени по-долу в края на този раздел.

С член 21, параграф 1 от регламента се установява единно правило, съгласно което съдилищата на държавите членки трябва, в съответствие с националното право и националните процедури, да предоставят на детето, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си. Предоставянето на тази възможност зависи от оценката на съда, който е постановил решението, във всеки отделен случай, дали детето е способно да формира свое мнение. Предвидените в националното право възрастови ограничения, не изключват необходимостта от тази оценка. След като на детето се предостави реална и ефективна възможност да изрази мнението си и детето се възползва от тази възможност пряко или по друг начин, съдът, който е постановил решението, трябва да отдаде дължимото значение на това мнение в съответствие с възрастта и степента на зрялост на детето²⁷⁶ (вж. член 21, параграф 2).

Основанието за отказ в съответствие с член 39, параграф 2 е свързано единствено с установяването на способността на детето да формира свое мнение и на предоставянето на реална и ефективна възможност на това дете да изрази мнението си, тъй като то произтича от единните минимални стандарти, определени в член 21. От друга страна, в член 39, параграф 2 не се разрешава отказ на признаване

⁽²⁷⁶⁾ За отдаването на дължимото значение на мнението на детето, вж. [раздел 6.3.3](#) от глава 6 „Право на детето да изрази своето мнение“.

и изпълнение, когато на детето е дадена реална и ефективна възможност да изрази своето мнение, но съдът, който е постановил решението, може да не е отдал дължимото значение на това мнение. Освен това признаването и изпълнението не могат да бъдат отказани, ако изслушването на детето е било извършено в нарушение на основните принципи на производството на държавата членка, в която се иска признаване, както е бил случаят съгласно член 23, буква б) от Регламент „Брюксел IIa“. Следователно признаването и изпълнението няма да бъдат възпрепятствани от каквито и да е по-строги условия на държавата членка по изпълнение. Същото важи и за публичното основание за отказ на решението. Освен това признаването и изпълнението на решение не може да бъде отказано единствено на основание, че съдът, който е постановил решението, е използвал метод за изслушване на детето, различен от метода, който би използвал съдът на държавата членка на признаване (вж. съображение 57).

Информацията относно способността на детето да изрази своето мнение трябва да бъде посочена в удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение III,²⁷⁷ точка 14 формуляр, като се дава положителен или отрицателен отговор. Ако отговорът е положителен, съдът трябва да пристъпи към попълване на точка 15. Там трябва да се посочи дали на детето е била предоставена реална и ефективна възможност да изрази мнението си в съответствие с член 21. Когато съдът на държавата членка по произход реши да не даде възможност на дете, което е способно да формира свое мнение,

⁽²⁷⁷⁾ Вж. точка 14 от [Приложение III](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

да изрази мнението си, той следва да обясни причините за това в точка 15 от удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение III формуляр²⁷⁸.

Ако е изтъкнато основанието за отказ в член 39, параграф 2, съдилищата в държавата членка по изпълнение може да предприемат преразглеждане, основано на обективни и единни критерии. При преразглеждането може да се прецени дали детето е способно да формира мнение (например ако съдът, който е постановил решението, реши да не изслуша детето, като използва формалния аргумент, свързан с неговата възраст). При преразглеждането може също така да се прецени дали е имало реална и ефективна възможност детето да изрази своето мнение (например дали съдът, който е постановил решението, е взел всички мерки, които са подходящи за организирането на изслушването, като се имат предвид висшият интерес на детето и обстоятелствата по всеки отделен случай — вж. съображение 39).

При преразглеждането на чуждестранни решения съгласно аспекта, свързан с изслушването на детето, съдът по същество следва да се въздържа от прилагане на национални стандарти и да има предвид, че в регламента се отразява пристрастие в подкрепа на признаването.

В член 39, параграф 2 са включени две изключения, когато съдът не може откаже признаване или изпълнение, дори и на детето да не е дадена възможност да бъде изслушано. Първото се отнася до решение, свързано с имуществото на детето, при условие, че даването

⁽²⁷⁸⁾ Вж. точка 15 от [приложение III](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

Изпълнение

на такава възможност на детето не е било изискано в контекста на предмета на производството (вж. член 39, параграф 2, буква а). Второто изключение може да произтича от ситуация, при която по време на производството в държавата членка по произход са били налице сериозни основания (като се взема по-специално предвид спешността на случая), които са възпрепятствали съда да предостави на детето реална и ефективна възможност да изрази мнението си (например когато трябва да се приемат спешни мерки за защита).

Не на последно място изслушването на детето може да бъде допълнително изключено в случаи, включващи съдебни спогодби (одобрени от съда споразумения — вж. съображение 14)²⁷⁹, като се има предвид висшия интерес на детето (вж. съображение 39). Прибягването до тази възможност не следва обаче да се прилага автоматично, а да се упражнява за всеки отделен случай.

5.5.1.1.2 Основания за отказ на изпълнение на автентични актове и споразумения — член 68 и съображение 71.

Основанията за отказ на изпълнение на автентични актове и споразумения са определени отделно в член 68. Повечето от тях съответстват на основанията за отказ на решения (вж. член 68, параграф 1 във връзка с член 38 и член 68, параграф 2 във връзка

с член 39). За това може да се използва горепосоченото пояснение относно основанията за отказ (вж. [раздел 5.5.1.1.1](#)).

Съществуват няколко основни разлики.

- Основанието за отказ, гарантиращо правото на защита в отсъствие на ответника, не се прилага, тъй като автентичните актове и споразумения изисква от страните да постигнат споразумение, в което да участват всички.
- Основанието за отказ, свързано с разпоредбата детето, което е способно да формира свое мнение, да получи реална и ефективна възможност да го изрази, трябва да се прилага по-гъвкаво, отколкото в случая с решенията. Съдът, който се произнася по молбата за отказ има по-голяма свобода да действа по отношение на това дали да вземе предвид това основание. Причината за това е, че когато разглеждат автентичен акт или споразумение органите в държавата членка по произход не са обвързани от единните минимални стандарти за изслушване на детето в съответствие с член 21 (вж. член 68, параграф 3). Макар че член 21 не се прилага по отношение на съставянето на автентичен акт или вписването на споразумения, правото на детето да изрази своето мнение следва да продължава да се прилага съгласно член 24 от Хартата и в светлината на член 12 от Конвенцията на ООН за правата на детето, както същото се прилага по силата на националното право и процедури (вж. съображение 71). Във всеки случай фактът, че на детето не е била предоставена възможност да изрази своето мнение, не следва да е автоматично основание за отказ на признаването и изпълнението на автентични актове и споразумения

⁽²⁷⁹⁾ Не „споразуменията“ по член 2, параграф 2, точка 3), при които признаването или изпълнението може да бъде отказано, ако споразумението е било вписано, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира свое мнение, да изрази мнението си (вж. член 68, параграф 3).

по въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 68, параграф 3 и съображение 71). Удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение IX формуляр, съдържа конкретни области, свързани със способността на детето да формира свое мнение (точка 10) и се посочва дали му е била предоставена реална и ефективна възможност да го изрази (точка 11).

- Трансграничното изпълнение на автентичен акт или споразумение не е възможно, ако публичният орган или друг орган, който официално е съставил или вписал документа, не е компетентен съгласно глава II от Регламента (вж. член 64). В тези случаи не трябва да се издава удостоверението, поместено в приложение VII или IX. В Регламента не се съдържа обаче основание за отказ във връзка с това²⁸⁰. Информацията относно компетентността следва да бъде включена в точка 2 от издаденото удостоверение, като се използва поместеният в приложение VIII и приложение IX формуляр.
- Същото се прилага и по отношение на оценката на „задължителната правна сила“, удостоверена в точки 7.5 и 8.4 от приложение VIII и точки 12.5 и 13.4 от приложение IX.
- Ако публичният орган или друг орган не е компетентен или автентичният акт или споразумение няма задължителна правна сила, не трябва да се издава подходящото удостоверение. Ако е предоставено неправомерно, заинтересованата страна може да поиска оттегляне в държавата членка по произход (вж. член 67, параграф 2). Съдът или компетентният орган в тази държава членка трябва да действа и служебно, ако установи липсата на

компетентност след издаването на удостоверението (вж. член 67, параграф 2).

- Регламентът не позволява на държава членка да откаже признаване и изпълнение само на основание, че разводът или уреждането на въпросите, свързани с родителската отговорност, чрез автентичен акт или споразумение не са предвидени в нейното национално право.

5.5.1.1.3 Основания за отказ на изпълнение поради сериозен риск с дълготраен характер — член 56, параграф 6 и съображение 69

С член 56, параграф 6 от регламента се установява едно ново основание за отказ на изпълнение на всички решения, автентични актове и споразумения по въпроси, свързани с родителската отговорност, които попадат в обхвата на неговото приложно поле. Неговото действие е във връзка с член 56, параграф 4, с който се разрешава спиране на изпълнението (вж. [раздел 5.4](#)).

Отказът и спирането на изпълнението могат да се основават не само на изключителни обстоятелства. Компетентният по изпълнението орган или съдът трябва да установи, че изпълнението би изложило детето на сериозен риск от физическо или психическо увреждане. Увреждането може да произтича от временни трудности или от всяка друга съществена промяна на обстоятелствата, възникнала след постановяването на решението (вж. член 56, параграф 4). По-горе са представени примери за временни трудности или съществена промяна на обстоятелствата (вж. [раздел 5.4.3](#)). Когато сериозният

⁽²⁸⁰⁾ Липсата на компетентност на съда, който е постановил решението, не е основание за отказ на признаването и изпълнението на решения.

Изпълнение

риск е с временен характер, изпълнението може да бъде спряно. То се възобновява веднага след като сериозният риск от физическо или психическо увреждане престане да съществува.

Когато сериозният риск е с дълготраен характер, компетентният по изпълнението орган или съдът може да откаже изпълнението на решението. Това може да стане само при подаване на молба. Преди да се откаже изпълнението по член 56, параграф 6 обаче, компетентният по изпълнението орган или съдът взема всички подходящи мерки, за да се улесни изпълнението в съответствие с националното право и процедури и висшия интерес на детето. Изпълнението на решението може да бъде осигурено с помощта на съответните специалисти, като например социални работници или детски психолози. По-специално, компетентният по изпълнението орган или съдът следва, в съответствие с националното право и процедури, да положат усилия за преодоляване на пречките, възникнали поради промяна на обстоятелствата (вж. съображение 69).

Това ново основание за отказ е отклонение от решението по делото *Povse*, в което Съдът на ЕС постановява, че макар промяната в обстоятелствата да може да окаже въздействие върху изпълнението на решение, ако тя накърнява висшият интерес на детето, това винаги е въпрос от компетентността на съда, който е постановил решението, който съгласно Регламент „Брюксел IIa“ е компетентен по въпросите по същество. Следователно, в решението по делото *Povse*, изпълнението на привилегировано решение може да се откаже в изпълняващата държава членка поради това, че в следствие на последващата промяна в обстоятелствата, то би могло сериозно да

накърни висшия интерес на детето; подобна промяна трябва да се изтъква пред компетентния съд на държавата членка по произхода, който трябва да бъде сезиран и с евентуално искане за спиране на изпълнението на неговото решение. Този аспект от решението по делото *Povse* е отменен с член 56, параграф 6 от настоящия регламент, с който се допуска промяната на обстоятелствата, настъпила след постановяването на решението и водеща до сериозен риск с дълготраен характер за детето, да се използва като основание за отказ на изпълнението в държавата членка по изпълнение. Това обаче не засяга въпроса за компетентността за вземане на ново решение по същество поради промяната на обстоятелствата.

5.5.1.2. Основания за отказ съгласно националното право — член 57 и съображения 62 и 63

Страната, която оспорва изпълнението на решение, постановено в друга държава членка, може да оспорва освен на основанията за отказ, предвидени в регламента, и на основанията за отказ, съгласно правото на държавата членка по изпълнение. Тази възможност може да се използва, доколкото е възможно и в съответствие с правната система на държавата членка по изпълнение в рамките на процедурата по изпълнение. В съображение 63 се предвиждат примери за такива допустими основания: оспорвания, основани на формални грешки по националното право в акт за изпълнение или въз основа на твърдението, че действието, изисквано от решението, вече е изпълнено или е станало невъзможно, например в случай на формално обстоятелства, тежко заболяване на лицето, на което детето трябва да бъде предадено, лишаване от свобода или смърт

на това лице, факта, че държавата членка, в която детето трябва да бъде върнато, се е превърнала във военна зона след постановяването на решението, или отказа на изпълнение на решение, което съгласно правото на държавата членка, в която се иска изпълнение, няма изпълнителна сила и не може да бъде приспособено за тази цел.

Някои от тези основания могат да доведат само до спиране на изпълнението (вж. [раздел 5.4](#)), докато други са от съществено значение за цялостното изключване на изпълнението (например – смъртта на лицето, на което е трябвало да бъде предадено детето).

Националните основания могат да се използва само, ако не са несъвместими с предвидените в регламента основания (вж. член 57). Освен това прилагането на всяко национално основание за отказ на признаване следва да няма за резултат разширяването на условията и редът за основанията, предвидени съгласно настоящия регламент (вж. съображение 62). Например не е възможно да се изтъкват национални основания за отказ, свързани например с изслушването на детето, които са различни от тези в член 41 от регламента, тъй като този въпрос е хармонизиран в регламента и конкретното национално основание би било несъвместимо с него.

5.5.2. Процедура за подаване на молба за отказ

Процедурата за подаване на молба за отказ на изпълнението се урежда в членове 59—63. Тази процедура се прилага по отношение на молбата за декларация, че липсват основания за отказ на признаване (вж. член 30, параграф 3), и по отношение на молбата за

отказ на изпълнение (вж. член 40, параграф 1). Тя е от значение и за молбите за отказ на изпълнение на автентични актове и споразумения.

5.5.2.1. Молба за отказ на изпълнение — членове 58, 59 и 60

Молбата за отказ на изпълнение, основана на член 39 (класическо основание за отказ)²⁸¹, се подава единствено до съдилищата. Съдилищата, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в европейския портал за електронно правосъдие²⁸². Ако молбата се основава на други определени или разрешени в регламента основания (вж. член 56, параграф 6, член 57 и член 68) тя се подава до органа или съда, определен в зависимост с националното право. Конкретните органи или съдилища, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²⁸³. Страната, която оспорва изпълнението следва да може, доколкото е възможно и в съответствие с правната система на държавата членка по изпълнение, да има възможност да оспорва в рамките на една процедура (вж. съображение 63). Това по-специално е от значение в държавите членки, където съдилищата са също така отговорните за изпълнението органи.

⁽²⁸¹⁾ Член 38 в случай на молба за декларация, че липсват основания за отказ на признаване, и за молба за отказ на признаване по брачни въпроси.

⁽²⁸²⁾ Тази информация е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast

⁽²⁸³⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast

Изпълнение

Местната подсъдност се определя от правото на държавата членка, в която е образувано производството (вж. член 58, параграф 2). Таз информация се съобщава от всяка държава членка на Европейската комисия съгласно член 103 и е посочена в портала за електронно правосъдие²⁸⁴.

Процедурата се урежда от правото на държавата членка по изпълнение, доколкото не е обхваната от единните правила на регламента. На този етап в регламента не се предвиждат никакви ограничения за представяне на документи от името на лицата, срещу които се иска изпълнение, или от името на детето, поради което се прилагат националните правила. В националното право се определя например начина на подаване на молбата или евентуалното наличие на процесуални срокове. В Регламента се определя кои документи трябва да бъдат представени (заверен препис на решението и, когато е приложимо и възможно, съответното удостоверение), кога може да е необходим превод или транслитерация (вж. член 59, параграфи 3 и 4) и кога компетентният по изпълнението орган или съдът може да не изисква представянето на документите (вж. член 59, параграф 5). Тази процедура не изисква ищецът да има пощенски адрес в държавата членка по изпълнението, нито страната да има упълномощен представител в тази държава членка, освен ако такъв представител се изисква независимо от гражданството на страните (вж. член 59, параграф 6).

⁽²⁸⁴⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Компетентният по изпълнението орган или съдът следва да действа без ненужно забавяне в производствата по молби за отказ на изпълнение (вж. член 60).

5.5.2.2. Оспорване или обжалване — членове 61 и 62

В Регламента се предвижда, че всяка от страните в изпълнителното производство може да оспори или обжалва решението по молбата за отказ на изпълнение (вж. член 61, параграф 1). В Регламента не са предвидени срокове за подаване на оспорването или жалбата, следователно този въпрос се решава съгласно националното право. Органът или съдът, който се произнася по оспорването или обжалването, се съобщава от държавата членка по изпълнение на Европейската комисия съгласно член 103.

В националното право се определя дали постановеното по оспорването или жалбата решение може да подлежи на последващо оспорване или обжалване. Съдилищата, пред които се подава последващото оспорване или обжалване, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²⁸⁵ (вж. член 62).

⁽²⁸⁵⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

Публичните органи, определени от държавите членки съгласно 103, са посочени в портала за електронно правосъдие²⁸⁶.

5.5.2.3. Спиране на производството — член 63

Процедурата за отказ на изпълнение може да бъде спряна поради една от посочените по-долу причини:

- подадена е жалба по общия ред срещу решението в държавата членка по произход;
- срокът за подаване на жалба по общия ред не е изтекъл; или
- лицето, срещу което се иска изпълнение, е поискало, в съответствие с член 48, оттеглянето на удостоверение, издадено съгласно член 47.

Процедурата се спира за срок, определен от основанията за спиране. Ако срокът за подаването на жалба по общия ред не е изтекъл, компетентния по изпълнението орган или съдът може да определи срока, в рамките на който да се подаде жалбата.

5.6. Съдебна практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ)

5.6.1. Непредприемането на подходящи мерки за връщането на дете може да е в нарушение на член 8 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ)

С Регламента частично се хармонизира правото, уреждащо изпълнението и процедурите при трансгранични сценарии в рамките на ЕС. Що се отнася до националното право и процедури, уреждащи изпълнението, ЕСПЧ многократно е постановявал, че след като органите на държава членка, която е страна по Хагската конвенция от 1980 г., са определили, че детето е било неправомерно отведено или задържано в съответствие с Хагската конвенция от 1980 г., те са задължени да положат подходящи и ефективни усилия за осигуряване на връщането на детето. Непологането на такива усилия представлява нарушение на член 8 от ЕКПЧ (право на зачитане на личния и семейния живот)²⁸⁷. Всяка държава членка, която е страна по Хагската конвенция от 1980 г., трябва да създаде подходящи и ефективни средства, за да осигури спазването на нейните положителни

⁽²⁸⁶⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

⁽²⁸⁷⁾ Вж. например, *Iglesias Gil u A.U.I./Испания*, жалба № 56673/00 до ЕСПЧ, решение от 29 юли 2003 г., точка 62.

Изпълнение

задължения по член 8 от ЕКПЧ²⁸⁸. Това включва и осигуряването на упражняване на правото на контакт в случаи като тези по дела *Shaw/Унгария*²⁸⁹ и *Prizzia/Унгария*²⁹⁰, по които е било постановено наличието на нарушение на член 8, когато органите в Унгария не са осигурили упражняването от страна на жалбоподателите на правото на контакт с техните деца.

5.6.2. Значение на бързината при постановяването и изпълнението на решения

ЕСПЧ е подчертал също така, че производствата, отнасящи се до връщането на деца и решението за възлагането на родителската отговорност, в това число изпълнението на окончателно решение, ако то касае връщането на детето, изискват бързо разглеждане, тъй като изминаването на време може да има непоправими последици за взаимоотношенията между детето и родителя, с който то не живее. Следователно адекватността на една мярка следва да се преценява според бързината на нейното изпълнение²⁹¹. Бързината и експедитивността при дела, които се отнасят до деца, е необходима

също така, защото е в интерес на засегнатото дете въпросите, касаещи неговото бъдеще, да се решават бързо, за да се намали до минимум свързаната несигурност, особено при дела за неправомерно отвеждане и задържане на деца²⁹².

5.6.3. Освен при извънредни обстоятелства, връщането на деца не представлява нарушение на член 8 от ЕКПЧ

В решенията си по редица дела ЕСПЧ е постановил, че обикновено връщането в съответствие с процедурите, предвидени в Регламента „Брюксел IIа“ и в Хагската конвенция от 1980 г., на дете, което е било неправомерно отведено или задържано, не нарушава задълженията по ЕКПЧ и по-специално член 8 от нея. С това ЕСПЧ се е отличил като поддръжник на политика, залегнала в двата акта, чието спазване често е определял за важно за държавите членки — страни по ЕКПЧ, като в противен случай въпросните държави членки рискуват да нарушат тази конвенция. Само в малък брой случаи и главно при извънредни обстоятелства ЕСПЧ е постановил, че връщането на детето би представлявало нарушение на ЕКПЧ.

⁽²⁸⁸⁾ Вж. поредицата от дела *Iglesias Gil u A.U.I./Испания*, жалба № 56673/00 до ЕСПЧ, решение от 29 юли 2003 г.; *Maire/Португалия*, жалба № 48206/99 до ЕСПЧ, решение от 26 юли 2003 г.; *PP/Полша*, жалба № 8677/03 до ЕСПЧ, решение от 8 януари 2008 г.; *Raw/Франция*, жалба № 10131/11 до ЕСПЧ, решение от 7 март 2013 г. и по-скорошното *Rinau/Литва*, жалба № 10926/09 до ЕСПЧ, решение от 14 януари 2020 г.

⁽²⁸⁹⁾ *Shaw/Унгария*, жалба № 6457/09 до ЕСПЧ, решение от 26 октомври 2011 г.

⁽²⁹⁰⁾ *Prizzia/Унгария*, жалба № 20255/12 до ЕСПЧ, решение от 11 юни 2013 г.

⁽²⁹¹⁾ Вж. например *Iglesias Gil u A.U.I./Испания*, бележка под линия 288 по-горе.

⁽²⁹²⁾ Вж. например *Iosub Caras/Румъния*, жалба № 7198/04 до ЕСПЧ, решение от 27 юли 2006 г.; *Deak/Румъния и Обединеното кралство*, жалба № 19055/05 до ЕСПЧ, решение от 3 юни 2008 г.; и *Raw/Франция*, ЕСПЧ, бележка под линия 288 по-горе.

5.6.4. Дела пред ЕСПЧ, по които не е установено нарушение на член 8

ЕСПЧ е разгледал редица жалби, съдържащи твърдения, че връщането на деца представлява нарушение на членове на ЕКПЧ, като е постановил, че не е извършено нарушение, а също така е обявил жалбите за недопустими. Сред посочените дела са следните: *Maumosseau u Washington/Франция*²⁹³, по което е установено, че изпълнението на връщането на относително малко дете от Франция в САЩ не представлява нарушение на член 8; *Lipkowski/Германия*²⁹⁴, по което е обявена за недопустима жалба, насочена към установяване на нарушение на редица членове от ЕКПЧ, включително член 8, тъй като по отношение на дете, което е било отведено неправомерно от Австралия в Германия, е било разпоредено от съд в Германия въз основа на Хагската конвенция от 1980 г. да бъде върнато в Австралия; както и *Povse/Австрия*²⁹⁵ по което, подобно на предходното дело, е била обявена за недопустима жалба пред ЕСПЧ, насочена към установяване на нарушение на член 8 от ЕКПЧ, тъй като решение на италиански съд за връщане на детето в Италия от Австрия (където тя е била отведена неправомерно), е било изпълнено от австрийските органи. По делото *Raban/Румъния*²⁹⁶, ЕСПЧ е постановил, че няма нарушение на член 8, тъй като връщането на детето е било отказано

⁽²⁹³⁾ *Maumosseau u Washington/Франция*, жалба № 29388/05 до ЕСПЧ, решение от 6 декември 2007 г.

⁽²⁹⁴⁾ *Lipkowski u Ms Cortack /Германия*, жалба № 26755/10 до ЕСПЧ, решение от 18 януари 2011 г.

⁽²⁹⁵⁾ *Povse/Австрия*, жалба № 3890/11 до ЕСПЧ, решение от 18 юни 2013 г.

⁽²⁹⁶⁾ *Raban/Румъния*, жалба № 25437/08 до ЕСПЧ, решение от 26 октомври 2010 г.

на основания, сходни с посочените по дело *Neulinger*²⁹⁷. По по-скорошно дело ЕСПЧ постанови решение по подобие на решението по делото *Lacombe/Франция*²⁹⁸.

5.6.5. Дела, по които е установено нарушение

По малък брой дела ЕСПЧ е постановил, че връщането на детето след неправомерно отвеждане или задържане може да представлява нарушение на член 8 от ЕКПЧ, повечето от тези дела обаче са свързани с извънредни обстоятелства²⁹⁹.

В решенията си по горепосочените дела ЕСПЧ, особено когато се твърди, че е настъпила промяна в обстоятелствата през периода между постановяването на решението за връщане и неговото изпълнение, изхожда от това, че съответните съдилища са задължени да отчетат висшия интерес на детето, когато решават дали да постановят или изпълнят решение за връщане. Ако се отиде твърде далеч в този ред на мисли съществува риск от накръняване на един

⁽²⁹⁷⁾ Вж. *Neulinger u Shuruk/Швейцария*, жалба № 41615/07 до ЕСПЧ, решение от 6 юли 2010 г.

⁽²⁹⁸⁾ Вж. *Lacombe/Франция*, жалба № 23941/14 до ЕСПЧ, решение от 10 октомври 2019 г.

⁽²⁹⁹⁾ Вж. *Neulinger u Shuruk/Швейцария*, ЕСПЧ, бележка под линия 295 по-горе; *Šneersono u Campanella/Италия*, жалба № 14737/09 до ЕСПЧ, решение от 12 юли 2011 г.; *В/Белгия*, жалба № 4320/11 до ЕСПЧ, решение от 10 юли 2012 г.; и *Х/Латвия*, жалба № 27853/09 до ЕСПЧ, решение от 13 декември 2011 г.; последното дело е било отнесено към голямата камара и решението по него е постановено на 26 ноември 2013 г., по-скорошно дело *О.С. и други/Румъния*, жалба № 49450/17 до ЕСПЧ, решение от 21 май 2019 г. и *Michneq/Румъния*, жалба № 10395/19 до ЕСПЧ, решение от 7 юли 2020 г.

Изпълнение

от основните принципи както на Хагската конвенция от 1980 г., така и на Регламента, а именно, че решенията относно дългосрочните интереси на децата следва да се постановяват в съдилищата на държавата на тяхното обичайно местопребиваване и че неправомерното отвеждане и задържане по правило не следва да води до неговото изменение, освен при обстоятелства като посочените в член 10 от Регламент „Брюксел IIa“ (вж. член 9 от настоящия Регламент)³⁰⁰.

5.6.6. Х/Латвия

В решението на голямата камера по делото *Х/Латвия*³⁰¹ ЕСПЧ прави опит да поясни някои от предходните си изявления по отношение на подхода, който следва да се възприема при разглеждането на връзките между Европейската конвенция за правата на човека и Хагската конвенция от 1980 г., по-специално по отношение на балансирането между интересите на детето и на родителите, когато делото е свързано с изключението за връщането на дете, посочено в член 13, първа алинея, буква б) от последната конвенция. По-специално ЕСПЧ посочва, че забележките му по този въпрос, посочени в решението на голямата камера по дело *Neullinger u Shuruk/Швейцария*³⁰², не следва да се тълкуват в смисъл, че определят принцип за прилагането на Хагската конвенция от 1980 г. от националните съдилища.

⁽³⁰⁰⁾ Вж. [раздел 3.2.5](#).

⁽³⁰¹⁾ Вж. *Х/Латвия*, ЕСПЧ, бележка под линия 299 по-горе.

⁽³⁰²⁾ Вж. *Neullinger u Shuruk/Швейцария*, ЕСПЧ, бележка под линия 297 по-горе.

ЕСПЧ посочва кои според него са факторите, които трябва да са налице с оглед на хармоничното тълкуване на ЕКПЧ и на Хагската конвенция от 1980 г. Замоленият съд трябва действително да вземе предвид факторите, които биха могли да представляват изключение за връщането на детето по Хагската конвенция от 1980 г., и да постанови мотивирано решение. След това факторите следва да бъдат оценени на основата на член 8 от ЕКПЧ.

Следователно националните съдилища не трябва да разглеждат само спорните твърдения за „сериозен риск“ за детето в случай на връщане, а трябва така също да постановят решение, в което да бъдат посочени конкретните причини с оглед на обстоятелствата по делото. Както отказът да бъдат взети предвид възраженията срещу връщането, така и недостатъчната мотивировка в решението за отхвърляне на тези възражения биха били в противоречие с изискванията на член 8 от ЕКПЧ и също така с целта и предназначението на Хагската конвенция от 1980 г.

По-нататък ЕСПЧ посочва, че тъй като в преамбюла към Хагската конвенция от 1980 г. е предвидено връщането на децата „в държавата на обичайното им местопребиваване“, съдилищата трябва да се уверят, че в тази държава са предвидени по убедителен начин адекватни охранителни мерки и, в случай на известна опасност, че са предприети съществени мерки за защита.

Що се отнася до делата, попадащи в обхвата на Регламент „Брюксел IIa“, този последен аспект на настоящото решение няма да има значителни последици, като се имат предвид условията на

член 11, параграф 4 и член 11, параграфи 6—8 от Регламент „Брюксел IIa“ (вж. член 27, параграф 3 и член 29 от настоящия регламент). Съгласно член 11, параграф 4 от Регламент „Брюксел IIa“ (вж. член 27, параграф 3 от настоящия регламент) съдилищата в ЕС вече са задължени да вземат предвид мерките за закрила, които са на разположение на дете, по отношение на което се твърди, че е налице изключението по член 13, първа алинея, буква б) от Хагската

конвенция от 1980 г. Освен това, дори когато замоленият съд откаже връщане на основание, посочено в член 13 от Хагската конвенция от 1980 г., член 11, параграфи 6—8 от Регламент „Брюксел IIa“ (вж. член 29 от настоящия регламент само за откази, основани на член 13, първа алинея, буква б), член 13, втора алинея или и на двете от Хагската конвенция от 1980 г.) дава последната дума на съда в държавата членка по обичайното местопребиваване на детето.

6. Право на детето да изрази своето мнение

6.1. Приложно поле на главата

В Регламента се отделя специално внимание на правото на детето да изрази своето мнение, което е основно право³⁰³.

Първо, съдилищата, упражняващи компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. член 21 и [раздел 3.2](#) от глава 3 „Родителска отговорност“)³⁰⁴ и съдилищата, които се произнасят по искане за връщане на дете в съответствие с Хагската конвенция за децата от 1980 г. (вж. член 26 и [раздел 4.3.4](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“) трябва да предоставят на дете, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си в съответствие с националното право и процедури. Когато съдът реши да изслуша детето, той трябва да отдаде дължимото значение на мнението на детето в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост, по-специално при оценката на висшия интерес на детето (член 21, параграф 2 и съображение 39).

⁽³⁰³⁾ Член 24 от [Хартата](#), бележка под линия 96 по-горе („Права на детето“), член 12 от [КООНПД от 1989 г.](#), бележка под линия 96 по-горе.

⁽³⁰⁴⁾ Включително съдилищата, упражняващи компетентност по същество във връзка с родителската отговорност, сезирани след решение за отказ за връщане, постановено от съда на държавата члена, в която е отведено детето (вж. член 29, параграф 6).

Второ, изслушването на детето е едно от условията за издаване на удостоверение за привилегирани решения относно правото на лични отношения и решения по същество относно правото на упражняване на родителски права, разпореждащи връщането на детето (вж. член 47, параграф 3, буква б) и [раздел 3.6.3](#) от глава 3 „Родителска отговорност“ и [раздел 4.4.6.2](#) от глава 4 „Международно отвлечане на деца“). Това удостоверение не подлежи на обжалване в държавата членка по изпълнение и следователно съдът, който е постановил решението, има специално задължение за полагане на грижа по отношение на предоставянето на възможност на детето да изрази своето мнение в съответствие с член 21, ако детето желае това.

Трето, правото на детето да изрази своето мнение играе роля при признаването и изпълнението на решения, автентични актове и споразумения. Признаването и изпълнението на решение, свързано с родителската отговорност, може да бъде отказано, ако е постановено, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира свое мнение, да изрази мнението си в съответствие с член 21 (вж. член 39, параграф 2 и [раздел 5.5.1.1.1](#) от глава 5 „Изпълнение“). Трансграничното свободно движение на автентични актове и споразумения може да бъде изключено и ако автентичният акт е официално съставен или вписан, или споразумението е вписано, без да е дадена възможност на детето, което е способно да формира свое мнение, да изрази мнението си (вж. член 68, параграф 3 и [раздел 5.5.1.1.2](#) от глава 5 „Изпълнение“).

Тази глава е посветена на правото на детето да изрази своето мнение, когато съд упражнява компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност и/или когато се произнася по искане за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. Други аспекти на изслушването на детето са представени в съответните глави като неразделна част от разгледания в тях основен въпрос, т.е. родителска отговорност (вж. [раздели 3.5.5](#) и [3.6.3.1](#) от глава 3), международно отвлечане на деца (вж. [раздел 4.4.6.2](#) от глава 4) и изпълнение (вж. [раздел 5.5.1.1.1](#) и [5.5.1.1.2](#) от глава 5 „Изпълнение“).

6.2. Правна уредба

В Регламент „Брюксел IIа“ няма хармонизирано задължение за съдилищата на държавите членки да упражняват компетентност по въпроси, свързани с родителска отговорност, за да се даде възможност на детето да изрази своето мнение. Изслушването на детето е уредено единствено при случаи на отвлечане на деца (вж. член 11, параграф 2 от Регламент „Брюксел IIа“). Въпреки това даването на възможност на детето да изрази свободно своето мнение, последвано от задължение това мнение да бъде взето под внимание в съответствие с възрастта и степента на зрялост на детето, е залегнало в член 24, параграф 1) от Хартата³⁰⁵. Разпоредбите на Хартата се отнасят за националните органи, когато прилагат правото

на ЕС, като например настоящия регламент. В Регламент „Брюксел IIа“ се признават основните права и се зачитат принципите на Хартата, по-специално като се прави опит да се гарантира зачитането на правата на детето, определени в член 24 от Хартата³⁰⁶, както е установено в съображение 33 от Регламент „Брюксел IIа“ и потвърдено от съдебната практика на ЕСПЧ в няколко решения.

Правото на детето да изрази своето мнение е залегнало и в член 12 Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД)³⁰⁷, на който се основава член 24 от Хартата, като се заявява, че:

„1. Държавите — страни по Конвенцията, осигуряват на детето, което може да формира свои собствени възгледи, правото да изразява тези възгледи свободно по всички въпроси, отнасящи се до него, като на тях следва да се придава значение, съответстващо на възрастта и зрелостта на детето.

2. За тази цел на детето е предоставена по-специално възможност да бъде изслушвано при всякакви съдебни и административни процедури, отнасящи се до него, или пряко, или чрез представител или съответен орган по начин, съответстващ на процедурните правила на националното законодателство“.

⁽³⁰⁵⁾ Член 24, параграф 1 от [Глава](#), бележка под линия 96 по-горе, гласи: „Децата могат да изразяват свободно своето мнение. То се взема под внимание по въпросите, които ги засягат, в зависимост от възрастта и зрелостта им.“.

⁽³⁰⁶⁾ [Дело C-400/10, МсВ](#), бележка под линия 64 по-горе, точка 60 и [дело C-491/10, PPU Aguirre Zarraga](#), бележка под линия 210 по-горе, точки 60—61.

⁽³⁰⁷⁾ [КООНПД от 1989 г.](#), бележка под линия 96 по-горе.

Право на детето да изрази своето мнение

Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД) е конвенция за насърчаване и защита на гражданските, политическите, икономическите, социалните и културните права на децата. Държавите — страни по конвенцията са повече от сто и деветдесет и тя представлява крайъгълен камък на защитата и насърчаването на правата на човека във връзка с децата. Редица от нейните разпоредби са оказали пряко въздействие върху разработването на законодателство и политики, свързани с децата, като например начинът, по който трябва да бъдат взети предвид правата и интересите на децата. По-специално, както е посочено в член 3 от КООНПД, висшите интереси на детето са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи.

Комитетът по правата на детето следи за изпълнението на КООНПД и факултативните ѝ протокол, като издава препоръки за държавите — страни по нея. Комитетът издава също и общи коментари, които представляват авторитетно тълкуване на съдържанието на разпоредбите на КООНПД. Общ коментар № 12 е посветен на правото на детето на изслушване (Общ коментар № 12)³⁰⁸. В общ коментар № 14 относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (Общ

коментар № 14)³⁰⁹, Комитетът счита, че правата на децата следва да бъдат напълно интегрирани във всички аспекти на процедурите, които засягат децата, като въпрос за право, принцип и процедура.

Хартата на основните права и КООНПД продължават да играят важна роля при прилагането на настоящия регламент (вж. съображение 39).

Правото на детето да изрази своето мнение се признава и от Съвета на Европа. ЕСПЧ счита, че правото на детето на изслушване е включено в член 6 и член 8 от ЕКПЧ³¹⁰.

Освен това в насоките на Съвета на Европа за правосъдие, съобразено с интересите на детето, се признава, че правото на достъп до правосъдие и на справедлив съдебен процес, включително правото на изслушване, се прилагат в еднаква степен и за децата, като се отчита способността им да формират свое мнение³¹¹.

⁽³⁰⁸⁾ Комитет по правата на детето (КПД), Общ коментар № 12 (2009 г.): Право на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

⁽³⁰⁹⁾ Комитет по правата на детето (КПД), Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, първа алинея), 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>. За висшия интерес на детето и правото на изслушване вж. параграфи 43—45.

⁽³¹⁰⁾ Вж. например *NTS u други/Грузия*, жалба № 71776/12 до ЕСПЧ, решение от 2 февруари 2016 г., *Iglesias Casarubios u Cantalapiedra Iglesias/Испания*, жалба № 23298/12 до ЕСПЧ, решение от 11 октомври 2016 г.

⁽³¹¹⁾ Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно правосъдие, съобразено с интересите на детето, приети от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 17 ноември 2010 г., и обяснителен меморандум, <https://rm.coe.int/16804b2cf5>.

6.3. Единни стандарти за изслушването на детето — членове 21 и 26 и съображение 39

С регламента се въвеждат единни правила, с които съдилищата на държавите членки се задължават³¹² при упражняване на компетентността си по въпроси, свързани с родителската отговорност или при произнасяне по искане за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г., да предоставят на детето, което е способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си в съответствие с националното право и процедури (член 21, параграф 1, член 26 и съображение 39). Когато съдът реши да изслуша детето, той трябва да отдаде дължимото значение на мнението на детето в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост, по-специално при оценката на висшия интерес на детето (член 21, параграф 2 и съображение 39).

По този начин с регламента се хармонизират три аспекта на изслушването на детето: 1) задължението на съда да оценява способността на детето да формира свое мнение (вж. [раздел 6.3.1](#)); 2) предоставянето на реална и ефективна възможност на детето да изрази своето мнение (вж. [раздел 6.3.2](#)) и 3) задължението да му се отдава дължимото значение в съответствие с възрастта и степента на зрялост на детето (вж. [раздел 6.3.3](#)).

⁽³¹²⁾ Във връзка със значението на „съд“ вж. [раздел 3.1.3.1](#) от глава 3 „Родителска отговорност“. Във връзка с публичните органи или други органи, вж. съображение 14.

Предоставянето на възможност на детето да изразява своето мнение може да има различни цели в зависимост от вида и целта на процедурата. В производство относно упражняването на родителски права целта обикновено е да се окаже съдействие при намирането на най-подходящата среда, в която следва да пребивава детето. В случай на отвлечане на дете целта често е да се установи дали детето, възразява срещу връщането, естеството и причината(ите) за възразенията на детето и да се определи дали и ако отговорът е „да“ по какъв начин детето може да бъде защитено от сериозен риск (вж. член 13, първа алинея, буква б) и член 13, втора алинея от Хагската конвенция от 1980 г.).

6.3.1. Оценка на способността на детето да формира свое мнение — член 21, параграф 1 и съображение 39

С регламента на съдилищата на държавите членки се налага задължението да установят дали детето е способно да формира свое мнение без това да зависи формално от възрастта или степента на зрялост на детето (вж. член 21, параграф 1). Фактът, че детето е много малко или се намира в уязвимо положение (например има увреждане, принадлежи към малцинствена група или е мигрант и др.) не го лишава от правото да изрази мнението си³¹³. Малките деца могат да изразяват мнението си чрез невербални форми на комуникация,

⁽³¹³⁾ Вж. точка 54 от Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, първа алинея) на Комитета по правата на детето (КПД), 29 май 2013 г., /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

Право на детето да изрази своето мнение

включително игра, език на тялото, мимики, чертаене и рисуване³¹⁴. Възрастта и степента на зрялост са от значение, когато съдът трябва да отдаде значение на мнението на детето в процеса на вземане на решение (вж. член 21, параграф 2). Оценката на способността на детето не зависи нито от искането му да бъде изслушано, нито от искането на родителите.

С регламента не се изменят обаче приложимото национално право и процедури по въпроси, свързани с начина на установяване на способността на детето да формира свое мнение (вж. съображение 39 и [раздел 6.4](#)). Съдилищата в държавите членки разработват свои собствени техники и стратегии. Някои съдилища извършват това сами; други назначават специални експерти, като психолози, които след това докладват на съда. Каквато и техника да се използва, съдът сам решава дали детето е способно да формира свое мнение. В този

случай съдът няма право да приема, че детето не е способно да изразява мнението си³¹⁵.

В удостоверението, издадено като се използва поместеният в приложение III³¹⁶, точка 14, приложение IV³¹⁷, точка 15, приложение V³¹⁸, точка 12 и приложение VI³¹⁹, точка 12 формуляр трябва да се посочи дали детето е способно да изрази своето мнение, като се даде положителен или отрицателен отговор. В случай на автентичен акт или споразумение информацията трябва да бъде включена в точка 10

⁽³¹⁵⁾ Държавите членки следва да приемат, че детето е способно да формира свое мнение и да признаят, че то има право да го изразява; детето не е задължено първо да докаже своята способност, вж. точка 20 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

(П)о подобен начин в насоките на Съвета на Европа относно правосъдието, съобразено с интересите на детето (стр. 28), се посочва, че правото на децата да бъдат изслушвани следва да се зачита по всички въпроси, които ги засягат. Децата следва да бъдат изслушани най-малкото тогава, когато е счетено, че разполагат с достатъчно равнище на разбиране на разглежданите въпроси. Решението да се изслуша детето не следва да се основава единствено на неговата възраст. Напротив, на детето следва да се предостави цялата необходима информация относно начина на упражняване на правото му да бъде изслушано. Когато детето поеме инициативата да бъде изслушано, неговото мнение трябва да бъде чуто и изслушано, освен ако това не е в негов интерес. Решенията да не се зачита мнението на детето следва да бъдат надлежно обосновани.

⁽³¹⁶⁾ Вж. [приложение III](#) от [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³¹⁷⁾ Вж. точка 14 от [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³¹⁸⁾ Вж. точка 15 от [приложение V](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³¹⁹⁾ Вж. точка 12 от [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³¹⁴⁾ Вж. точка 21 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

от приложение IX³²⁰. Тази информация е от значение за органите на държавите членки по признаването и изпълнението, когато преценяват дали да признаят или изпълняват решение, постановено, без да е дадена възможност на детето да бъде изслушано (вж. член 39, параграф 2 или член 68, параграф 3).

6.3.2. Предоставяне на реална и ефективна възможност да изрази мнение — член 21, параграф 1 и съображения 39 и 53

След като съдът установи, че дете е способно да формира свое мнение, той трябва да предостави на това дете реална и ефективна възможност да изрази мнението си лично, чрез представител или подходящ орган³²¹. Представителят може да бъде родителят (но не и когато е налице риск от конфликт на интереси), адвокат или друго лице (например социален работник) с достатъчно познания относно производството и опит в работата с деца. В тези случаи трябва да се внимава, за да се гарантира, че мнението на детето се предава точно на съда.

За да може детето да изрази свободно своето мнение трябва да се предоставят всички подходящи правни инструменти. Следователно

съдът на съответната държава членка е длъжен да приеме всички мерки, които са подходящи за организирането на изслушването, като се имат предвид висшият интерес на детето и обстоятелствата по всеки отделен случай. Съдът следва, доколкото това е възможно и като отчита при всички обстоятелства висшият интерес на детето, да използва всички налични средства, предвидени в националното право, както и специфичните актове на международното съдебно сътрудничество, включително, когато е подходящо, разпоредбите на Регламента относно събирането на доказателства (вж. съображение 39 и решение на Съда на ЕС по дело *Aguirre Zarraga*³²²). Посочването в съображение 39 на Регламента относно събирането на доказателства³²³ има за целя да поясни, че изслушването на детето попада в неговия обхват за целите на настоящия регламент, независимо от националната класификация на изслушването като доказателство или друг процесуален установен принцип. Освен това, когато не е възможно личното изслушване на дете, и когато са налице техническите средства, съдът може да реши да проведе изслушване чрез видеоконференция или чрез средствата на всяка друга комуникационна технология³²⁴, освен ако поради особените обстоятелства на случая използването на такава технология не би

⁽³²⁰⁾ Вж. точка 10 от [Приложение IX Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³²¹⁾ Когато е възможно на детето трябва да бъде дадена възможност да бъде изслушано лично в рамките на производството, вж. точки 35, 36, 42, 43 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитет по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

⁽³²²⁾ [Дело C-491/10, PPU Aguirre Zarraga](#), бележка под линия 210 по-горе, точка 67.

⁽³²³⁾ В съображението се посочва [Регламент \(ЕО\) № 1206/2001 на Съвета](#), бележка под линия 211 по-горе, но той беше отменен и заменен с [Регламента относно събирането на доказателства \(Регламент 2020/1783\)](#).

⁽³²⁴⁾ Вж. по този въпрос също [COM\(2021\) 759 final](#), бележка под линия 215 по-горе.

Право на детето да изрази своето мнение

било подходящо за провеждането на справедлив процес (вж. съображение 53).

Признаването и изпълнението на решение по въпроси, свързани с родителската отговорност, може да бъде отказано, ако то е постановено, без да се предостави на дете, способно да формира свое мнение, реална и ефективна възможност да изрази мнението си лично или чрез представител или подходящ орган (вж. член 39, параграф 2 и [раздел 5.5.1.1.1](#) от глава 5 „Изпълнение“). Съдът, който е постановил решението, предоставя информация дали на детето е предоставена реална и ефективна възможност по точка 15 от приложение III³²⁵, точка 16 от приложение IV³²⁶, точка 13 от приложение V³²⁷ и точка 13³²⁸ от приложение VI. Когато съдът на държавата членка по произход реши да не даде възможност на дете, което е способно да формира свое мнение, да изрази мнение си, той следва да обясни причините в същата точка на приложение III и приложение IV³²⁹. В случай на привилегирова решения съдът не може да издаде при такива обстоятелства удостоверение, посочено в приложения V и VI, и следва да използва приложение III (вж. точка 13 от приложения V и

VI). В случая на автентични актове или споразумения информацията трябва да бъде включена в точка 11 от приложение IX³³⁰.

6.3.3. Отдаване на дължимо значение на мнението на детето — член 21, параграф 2

Ако детето се възползва от възможността да изрази свободно мнението си лично или чрез представител или подходящ орган, съдът на държавата членка отдава дължимото значение на мнението му в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост. Вземането под внимание на мнението на детето е от изключително значение при оценката на висшия интерес на детето (вж. съображение 39)³³¹. Всяко решение, в което не се взема предвид мнението на детето или не му се отдава дължимото значение в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост, не зачита възможността детето да окаже влияние върху определянето на висшите му интереси³³².

⁽³²⁵⁾ Вж. точка 15 от [приложение III](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³²⁶⁾ Вж. точка 16 от [приложение VI](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³²⁷⁾ Вж. точка 13 от [приложение V](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³²⁸⁾ Вж. точка 13 от [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³²⁹⁾ Вж. точка 15 от [приложение III](#) и точка 16 от [приложение IV](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³³⁰⁾ Вж. точка 11 от [приложение IX](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³³¹⁾ Относно висшия интерес на детето вж. Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1) на Комитета по правата на детето (КПД), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

⁽³³²⁾ Обстоятелството, че детето е много малко или в уязвимо положение не следва да намалява значението, което се отдава на мнението на детето при определянето на неговия висш интерес, вж. точка 54 от Общ коментар №14 от 2013 г. на Комитета по правата на детето (КПД) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, първа алинея), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

Задължението да се отдава дължимото значение означава, че не е достатъчно просто да се изслуша детето; освен това трябва да се вземе предвид и неговото мнение. Мотивите на съда в това отношение следва да бъдат част от решението, особено когато в решението не се зачита мнението на детето.

Съдът трябва да оцени мнението на детето като отчита конкретните обстоятелства по всеки отделен случай и за всяко отделно дете, тъй като деца на една и съща възраст могат да имат различна степен на развитие³³³.

Във всеки случай задължението на съда да отдава дължимото значение на мнението на детето не означава, че при вземането на решение по предмета на делото той е обвързан от желанията на детето, тъй като решенията трябва да бъдат взети съгласно висшия интерес на детето.

6.4. Национални правила за изслушването на детето

С регламента не се създава цялостна хармонизирана процедура за изслушването на детето в държавите членки. Остава въпросът кой ще изслуша детето и как трябва да се изслуша детето съгласно

⁽³³³⁾ Вж. точка 54 от Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1) на Комитета по правата на детето (КПД), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

националното право и процедури на държавата членка³³⁴. Следователно настоящият регламент няма за цел да определи дали детето следва да се изслушва от самия съдия или от специално обучен експерт, който впоследствие да докладва на съда, или дали детето следва да се изслушва в съдебната зала или на друго място или чрез други средства (вж. съображение 39). Националното право се прилага и по отношение на предоставянето на информация на дете в съответствие с член 13, параграф 1 от Конвенцията за правата на детето³³⁵.

Обикновено изслушването на детето трябва да се извърши по начин, при който се отчитат възрастта и зрелостта на детето. Оценката на мнението на детето следва да се извършва с опит и грижа и по начин, съобразен с възрастта и степента на зрялост на детето. При оценката на мненията на по-малките деца трябва да се вземе предвид

⁽³³⁴⁾ Вж. Доклад относно основните права за 2020 г. на Агенцията на европейския съюз за правата на детето (FRA) на адрес <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020>.

⁽³³⁵⁾ Особено внимание трябва да се обърне на осигуряването и предоставянето на добре подбрана за детето информация, достатъчна подкрепа в полза на самозастъпничеството и подходящо обучен персонал, както и на оформлението на съдебните зали, облеклото на съдиите и адвокатите, параваните и наличието на отделни чакални, вж. точка 34 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

Право на детето да изрази своето мнение

способността им да формират мнение от най-ранна възраст, включително чрез невербални методи³³⁶.

Не е необходимо мнението на детето да бъде изслушано в рамките на съдебно заседание, като то може да бъде получено от компетентен орган в съответствие с националното право. Например в определени държави членки изслушването на детето се извършва от социален работник, който представя доклад на съда, като посочва желанията и чувствата на детето. Ако изслушването се състои в съда, съдията следва да се опита да организира задаването на въпросите с оглед на естеството на делото, възрастта на детето и другите обстоятелства по делото. В много съдилища това става чрез неофициална организация, при която детето се изслушва в помещение, различно от съдебната зала, или дори извън сградата на съда (например в парк или на плажа). Каквато и да е ситуацията е важно на детето да се даде възможност да изрази мнението си в условията на конфиденциалност³³⁷.

⁽³³⁶⁾ Вж. точка 21 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

⁽³³⁷⁾ Ефективното изслушване на дете е невъзможно в спласваща, враждебна, безчувствена или неподходяща за възрастта на детето среда. Производството трябва да бъде едновременно достъпно и подходящо за детето, вж. точка 34 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

Поради това методите на изслушване на детето не са унифицирани, а се подчиняват на въведените с член 21 от регламента общи стандартни. Същото важи и за минималната възраст, с която в някои правни системи се изключва възможността детето да изрази мнението си. В Регламента не се определя възрастова граница, но съдилищата трябва да преценят, независимо от възрастта на детето, дали то е способно да формира свое мнение.

Пример

Съгласно българското законодателство детето трябва да бъде изслушано във всички съдебни производства, засягащи неговите права, при условие че е навършило 10 години³³⁸, освен ако това не се окаже вредно на неговите интереси. Изслушването на дете, което към момента на производството е на възраст под 10 години, не е задължително и трябва да се прецени от съда в съответствие със степента на неговата зрялост. Когато се прилага регламента обаче, в член 21 се предвижда възрастта и степента на зрялост на детето вече да не са определящи за това дали детето следва да получи възможност да изрази мнението си. Следователно българският съд

⁽³³⁸⁾ Точка 21 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html> обезкуражава държавите — страни по Конвенцията на ООН за правата на детето, да въвеждат възрастови ограничения по закон или на практика, които биха ограничили правото на детето да бъде изслушано. Някои държави членки използват регламента, за да реформират националното си право, като отменяха съществуващите възрастови ограничения (например Естония).

трябва да извърши във всеки отделен случай почиваща на факти оценка дали детето е способно да формира свое мнение. Когато случаят е такъв, съдът трябва да предостави на детето реална и ефективна възможност да изрази мнението си. Той трябва да използва всички налични средства съгласно българското законодателство и всички специфични актове за международно съдебно сътрудничество, включително, когато е целесъобразно, Регламента относно събирането на доказателства, или да обмисли провеждането на изслушване чрез видеоконференция или чрез средствата на всяка друга комуникационна технология. Въпросите „кой“ ще изслушва детето (съдия или експерт), „как“ (пряко или чрез представител) и „къде“ (в съдебната зала или на друго място) се уреждат от националното право. След като детето упражни правото си да изрази своето мнение, съдът отдава дължимото значение на това мнение в съответствие с неговата възраст и степен на зрялост, по-специално при преценката на висшия интерес на детето.

6.5. Изключения от задължението за изслушване на детето — член 39, параграф 2 и съображения 39 и 71

Въпреки че е право на детето, изслушването на детето не може да представлява абсолютно задължение, а трябва да се оценява, като

се има предвид висшият интерес на детето (вж. съображение 39)³³⁹. В уводната част на Регламента се предоставя пример на ситуация, при която изслушването на детето може да бъде пропуснато: в случай на споразумение между страните относно въпроси, свързани с родителската отговорност и/или отвлечане на детето (вж. съображение 39). Въпреки това съдът запазва свободата на преценка във връзка с предоставянето на възможност на детето да изрази своето мнение, ако това е необходимо, за да се вземе предвид висшият интерес на детето. Освен това, както винаги, детето е свободно да реши дали да се възползва от правото си да изрази мнението си. Трябва също така да се отбележи, че това няма пряко отношение към възможността да се откаже признаване или изпълнение на такова решение в друга държава членка, ако органите на тази държава членка не приемат мотивите за отсъствието на изслушване на детето.

Две изключения от задължението за изслушването на детето, при които липсата на изслушване не може да бъде причина за отказ на признаване и изпълнение, произтичат от член 39, параграф 2. В тази разпоредба се съдържат основанията за отказ на признаване и изпълнение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, които се отнасят до правото на детето да изрази

⁽³³⁹⁾ Например, Комитетът по правата на детето подчертава, че поради опасността от оказване на травмиращо въздействие, събеседванията с дете не следва да се провеждат по-често от необходимото, особено когато се изследват неблагоприятни събития, вж. точка 24 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

Право на детето да изрази своето мнение

мнението си (вж. [глава 5.5.1.1.1](#) от раздел 5 „Изпълнение“). Първото изключение се отнася до производства, свързани единствено с имуществото на детето, при условие че не се изисква предоставянето на възможност на детето да изрази своето мнение в контекста на предмета на производството. Второто изключение се отнася до наличието на сериозни основания, които трябва да бъдат установени, като се вземе предвид по-специално спешността на ситуацията (например при постановяване на временни, включително охранителни мерки (вж. [раздел 3.1.1.5](#) от глава 3 „Родителска отговорност“)³⁴⁰.

Ако съдът на държавата членка реши да не изслуша дете, което е способно да формира свое мнение, той трябва да посочи основанията за това, както е посочено в:

- точка 15 от приложение III³⁴¹ относно решенията по въпроси, свързани с родителската отговорност;
- точка 16 от приложение IV за решения, разпореждащи връщането на дете в друга държава членка съгласно Хагската конвенция от 1980 г. и всякакви придружаващи ги временни, включително

охранителни мерки, взети в съответствие с член 27, параграф 5 от регламента;

- точка 10 от приложение IX³⁴² в случай на автентични актове или споразумения.

В случай на привилегирани решения съдът не може да издаде при тези обстоятелства удостоверение, определено в приложение V и IV и следва да използва вместо това приложение III (вж. точка 13 от приложение V и VI).

Всички изключения от задължението за изслушване на детето следва да се тълкуват в много тесен смисъл. По-специално следва да се има предвид, че правата на детето са много важни в производството, което засяга детето, и че обикновено решенията относно бъдещето на детето и неговите взаимоотношения с родителите и с други лица са от съществено значение, що се отнася до висшия интерес на детето.

6.6. Обучение във връзка с изслушването на детето

Дали изслушването на детето се извършва от съдия, експерт, психолог, социален работник или друго длъжностно лице, от съществено значение е въпросното лице да премине подходящо обучение, например относно най-добрият начин, по който да

⁽³⁴⁰⁾ Тези изключения обаче не са абсолютни. Съдът може да предостави на детето възможност да изрази мнението си, ако това е необходимо за разглеждане на висшия интерес на детето, например когато крайният резултат от производството ще има голямо въздействие върху живота на детето, вж. точка 30 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

⁽³⁴¹⁾ Вж. точка 15 от [Приложение III Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

⁽³⁴²⁾ Вж. точка 10 от [приложение IX](#) към [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе.

общуваме с децата³⁴³. Този, който изслушва мнението, трябва да е наясно, че е налице опасност родителите да се опитат да влияят на детето и да му оказват натиск. Когато изслушването се провежда по

подходящ начин и с необходимата свобода на преценка, то може да даде възможност на детето да изрази собствените си желания.

⁽³⁴³⁾ Вж. точка 36 от Общ коментар № 12 (2009 г.) на Комитета по правата на детето (КПД): Правото на детето на изслушване, 20 юли 2009 г., CRC/C/GC/12, на разположение на адрес: <https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

7. Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

В глави V и VI от Регламента се определят правилата, свързани с административното и/или съдебното сътрудничество между държавите членки по въпроси, свързани с родителската отговорност³⁴⁴. С това сътрудничество се постигат целите на регламента за гарантиране на свободното движение на хора и достъпът до правосъдие. Регламентът е насочен главно към сътрудничество с участието на централните органи (молец и замолен централен орган). В него обаче се обръща специално внимание на прякото съдебно сътрудничество и комуникация. Като цяло с Регламента се разширяват и разясняват задълженията на централните органи³⁴⁵ и начините, по които съдилищата могат да си сътрудничат в сравнение с Регламент „Брюксел IIa“.

Разпоредбите на регламента относно сътрудничеството по въпроси, свързани с родителската отговорност, не се прилагат за обработването на молби за връщане на дете съгласно Хагската конвенция от 1980 г., които съгласно член 19 от същата конвенция и установената съдебна практика на Съда на ЕС не представляват производства по същество във връзка с родителската отговорност. (вж. съображение 73 и решението по делото *СvM*³⁴⁶). Централните органи по въпросите на отвлечането на деца и съдилищата могат обаче да използват разпоредбите за сътрудничество, когато регламентът допълва Хагската конвенция от 1980 г. (например когато съдът на държавата членка, в която е отведено детето, трябва да прецени дали са осигурени подходящи условия за гарантиране на защитата на детето след неговото връщане (вж. член 27, параграф 3) или когато този съд предприема временни, включително охранителни мерки, за да защити детето от сериозната опасност, посочена в член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. (вж. член 27, параграф 5).

⁽³⁴⁴⁾ [Регламент \(ЕС\) 2019/1111 на Съвета](#), бележка под линия 1 по-горе не съдържа разпоредби относно административното или съдебното сътрудничество по брачни въпроси. Сътрудничеството в случаи на отвлечане се урежда основно от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе.

⁽³⁴⁵⁾ С намерението да се хармонизират нейните разпоредби с оглед на структурата на [Конвенция за закрила на детето от 1996 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 55 по-горе.

⁽³⁴⁶⁾ [Дело C-376/14, PPU СvM](#), бележка 106 по-горе, точка 40.

7.1. Централни органи и Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела (ЕСМ — ГТД)

7.1.1. Централни органи — Общо въведение — членове 76 и 83 и съображения 72 и 74

Централните органи изпълняват съществено важна роля при прилагането на регламента по въпроси, свързани с родителската отговорност. Централните органи оказват подкрепа на съдилищата и компетентните органи, а в определени случаи и на лицата, носещи родителската отговорност, при трансгранични процедури относно въпроси, свързани с родителската отговорност, и си сътрудничат както по общи въпроси, така и по конкретни случаи, включително за целите на стимулирането на разрешаването на семейните спорове по взаимно съгласие (вж. съображение 74 и [глави 7.2 и 7.3](#)).

Държавите членки трябва да определят поне един централен орган (вж. член 76)³⁴⁷. В идеалната ситуация определените органи ще съвпадат с централните органи, определени съгласно Хагските

конвенции от 1980 г.³⁴⁸ и 1996 г.³⁴⁹ (вж. съображение 72). Това би създавало полезни взаимодействия и би позволило на органите да се възползват от опита, който са придобили при разглеждането на други случаи по Хагските конвенции от 1980 г. и 1996 г.

Съдействието, оказвано от централните органи по силата на регламента не се заплаща (вж. член 83, параграф 1). Всеки централен орган поема сам разходите си по прилагането на регламента (вж. член 83, параграф 2). Други органи обаче могат да претендират разходи дори когато централните органи улесняват комуникацията и сътрудничеството, например разходи за съдебни такси, за контролиран контакт с детето или за експертно становище на професионален психолог. Разходите за превод обикновено не се покриват от централните органи, а от молящата страна. Въпреки това централните органи могат неофициално да опишат естеството и съдържанието на искането, както и като цяло съдържанието на изпратените документи, с цел да подобрят и ускорят сътрудничеството.

Държавите членки следва да гарантират, че централните органи разполагат с достатъчно финансови и човешки ресурси, за да могат да изпълняват възложените им задачи съгласно настоящия регламент

³⁴⁷ Списъкът на централните органи по Регламента е на разположение на адрес https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

³⁴⁸ Списъкът на централните органи съгласно [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе, е на разположение на адрес <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=24>.

³⁴⁹ Списъкът на органите съгласно [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1996 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 55 по-горе, е на разположение на адрес <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/authorities1/?cid=70>.

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

(вж. съображение 72). Разширеният обхват на задълженията на централните органи съгласно регламента може да изисква допълнително финансиране и персонал. Поради това държавите членки са насърчавани да ги обезпечат, за да гарантират безпроблемното и ефективното прилагане на регламента.

Наред с ежедневната си дейност персоналят на централните органи следва да получи подходящо обучение относно функционирането на регламента и за предпочитане относно контекста и действието на Хагските конвенции от 1980 г. и 1996 г., както и на други актове в областта на семейното право. Езиковото обучение също е много ценно, както и съвместното обучение със съдебните органи, адвокатите и други лица, свързани с функционирането на регламента и Хагските конвенции от 1980 г. и 1996 г.

Използването на съвременни технологии е изключително полезно за ускоряването на управлението на делата и когато е възможно следва да бъде насърчавано и финансирано. Това е от особено значение, като се има предвид [предложението за Регламент относно цифровизацията на съдебното сътрудничество и на достъпа до правосъдие по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси и за изменение на определени актове в областта на съдебното сътрудничество](#)³⁵⁰.

⁽³⁵⁰⁾ Вж. по този въпрос Предложение за Регламент (ЕС) на Европейския парламент и на Съвета относно цифровизацията на съдебното сътрудничество и на достъпа до правосъдие по трансгранични гражданскоправни, търговскоправни и наказателноправни въпроси и за изменение на определени актове в областта на съдебното сътрудничество, [COM\(2021\) 759 final](#), бележка под линия 215 по-горе.

7.1.2. ЕСМ — ГТД — член 77, член 84 и съображение 86

Централните органи са членове на ЕСМ — ГТД³⁵¹.

ЕСМ — ГТД се състои от звена за контакт, определени от държавите членки, централни организации, централни органи, както и магистрати за връзка, всеки друг подходящ съдебен или административен орган с отговорности във връзка със съдебното сътрудничество по граждански и търговски дела и професионални сдружения, представляващи, на национално равнище в държавите членки, практикуващи юристи, пряко ангажирани с прилагането на регламента.

Звената за контакт могат да получават искания от звената за контакт на други държави членки или от местните компетентни органи в собствената им държава членка (например съдилища и централни органи). Наред с другото, те търсят решения на проблема, които са възникнали в резултат на искане за съдебно сътрудничество (например по отношение на връчването на документи или събирането на доказателства). Също така те обработват искания относно чуждестранното право или относно определянето на компетентния орган при трансгранична процедура. Звената за контакт спомагат за преодоляване на практическите трудности при трансгранични

⁽³⁵¹⁾ Вж. относно тази точка член 2, параграф 1, буква а) от Решение от 28 май 2001 г. на Съвета за създаване на Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела (2001/470/ЕС) на адрес <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:02001D0470-20110101>. Информацията относно ЕСМ — ГТД е на разположение на адрес: [Европейски портал за електронно правосъдие](#).

ситуации. И накрая, те публикуват информацията относно националното право чрез информационните листове на портала за електронно правосъдие.

В някои държави членки има магистрати за връзка³⁵², а освен това някои държави членки са назначили съдии по семейно право като „други съдебни органи, които подпомагат функционирането на регламента“. Тази добра практика може да доведе до по-добра и по-ефективна връзка между съдиите и централните органи, както и между самите съдии (вж. член 86 и [раздел 7.4](#)), и по този начин да допринесе за по-бързото решаване на делата във връзка с родителската отговорност съгласно регламента. Успоредно с това Хагската конференция по международно частно право създаде международната Хагска съдебна мрежа (IHNJ), която е съставена от съдии, отговарящи за връзката помежду им при случаи на трансгранично отвлечение³⁵³.

ЕСМ — ГТД оказва подкрепа на централните органи и ги превръща в основен участник в сътрудничеството по въпроси, свързани с родителската отговорност.

ЕСМ — ГТД изготвя и актуализира безплатни информационни листове относно правото на ЕС и националното право и процедури на всички

езици на ЕС. Те се актуализират редовно от националните органи³⁵⁴. С цел да се улесни прилагането на регламента в него се предвиждат редовни срещи между централните органи. Срещите на централните органи се организират от секретариата на ЕСМ (Европейската комисия) в рамките на ЕСМ — ГТД (вж. член 84, параграф 2). Това не изключва организирането на други срещи на централните органи (вж. съображение 86).

7.2. Задачи на централните органи — членове 77 и 78

Централните органи изпълняват общи задачи (вж. [раздел 7.2.1](#)) и специфични задачи (вж. [раздел 7.2.2](#)).

7.2.1. Общи задачи — член 77

Централните органи предоставят информацията относно националното право, процедурите и услугите по въпроси, свързани с родителската отговорност (вж. [раздел 7.2.1.1](#)), предприемат мерки с оглед на подобряване на прилагането на регламента (вж. [раздел 7.2.1.2](#)) и сътрудничат помежду си и развиват сътрудничеството между компетентните органи в своите държави членки за постигане на целите на регламента (вж. [раздел 7.2.1.3](#)).

⁽³⁵²⁾ Вж. по този въпрос член 2, параграф 1, буква в) от Решение на Съвета от 28 май 2001 г. за установяване на Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела (2001/470/ЕС), бележна под линия 350 по-горе.

⁽³⁵³⁾ Международната Хагска съдебна мрежа ([IHNJ](#)).

⁽³⁵⁴⁾ Тези информационни листове са на разположение на адрес: Европейски портал за електронно правосъдие, [Информация относно националното законодателство \(информационни листове\)](#).

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

7.2.1.1. Предоставяне на информация за националното право, процедури и услуги

Централните органи събират и предават информация относно съдържанието на своето право и процедури, заедно със съответната информация относно правилното тълкуване на националните разпоредби по въпроси, свързани с родителската отговорност, ако е необходимо. За разлика от Регламент „Брюксел IIa“, в настоящия регламент изрично се включва задължението за централните органи да предоставят информация и относно различните услуги по въпроси, свързани с родителската отговорност.

Информацията обикновено е свързана с правните разпоредби относно родителската отговорност, включително правата и отговорностите на носителите на родителската отговорност, съществуващите временни, включително охранителни мерки, възможните подходящи условия, настаняването на лица в институция или поверяването на приемна грижа, процесуални въпроси, като например сезиране на съда, срокове, възможни обжалвания, наличието на задължителна правна сила или изпълняемост на решението и подробности за изпълнението. Централните органи също така дават указания на компетентните органи в рамките на своята държава членка като предоставят информация.

На портала за електронно правосъдие вече е налична много информация относно националното право и процедури (така

наречените „информационни листове“) ³⁵⁵. Преди да се обърнете към централния орган на другата държава членка, следва да направите справка в този портал.

7.2.1.2. Мерки за подобряване на прилагането на регламента

Централните органи са оправомощени да предприемат мерки, които считат за подходящи за подобряване на прилагането на регламента в техните държави членки. Те могат да направят това на национално равнище чрез инициативи за законодателни промени, обмен на информационни материали, обучение на съдии, органи за закрила на детето и други практикуващи специалисти. Те могат също така да работят в рамките на ЕСМ — ГТД, като изготвят ръководства, обсъждат най-новата съдебна практика на Съда на ЕС и повдигат сложни въпроси, които трябва да бъдат обсъдени, за да се установят най-добрите практики за прилагане на регламента в държавата членка, както и да участват в решаването на текущи дела.

7.2.1.3. Сътрудничество

Последната обща задача на централните органи е да сътрудничат помежду си и да развият сътрудничеството между компетентните органи в своите държави членки, включително чрез създаване на национални мрежи. Централният орган може да разчита на ЕСМ — ГТД за подобряване на сътрудничеството с централните

⁽³⁵⁵⁾ Европейски портал за електронно правосъдие, [информация относно националното законодателство \(информационни листове\)](#).

органи на другите държави членки. Централните органи могат да поискат съдействие от звеното за контакт на Европейската съдебна мрежа в случай на несъгласие или конкретни проблеми с друг централен орган. По време на срещите на ЕСМ — ГТД централният орган може да отправи общи забележки или да сподели конкретни въпроси или опит.

Централният орган може да работи за подобряване на вътрешното сътрудничество между всички компетентни органи (например съдии, органи за закрила на детето, съдебни изпълнители, адвокати), участващи по въпроси, свързани с родителската отговорност.

7.2.2. Специфични задачи — членове 79, 80, 81 и 82 и съображения 78 и 79

Специфичните задачи на централните органи са изброени в член 79, макар че някои от тях са доразвити в членове 80, 81 и 82. Централните органи не са задължени да изпълняват тези задължения сами, а могат да действат чрез съдилища, компетентни органи или други органи в зависимост от разпределението на отговорностите съгласно националното право.

7.2.2.1. Списък със специфични задачи

Замолените централни органи, като действат пряко или посредством съдилищата, компетентните органи или други органи, предприемат всички подходящи стъпки, за да:

- **подпомогнат**, в съответствие с националното право и процедури, **разкриването на местонахождението на дете**. За да могат да поискат такова съдействие в Регламента са посочени две условия: трябва да има вероятност детето да се намира на територията на замолената държава членка и информацията трябва да е необходима за подаването на молба или искане съгласно регламента (вж. съображение 78);
- **събират и обменят съответната информация**, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност, съгласно **член 80** (вж. [раздел 7.2.3](#));
- **предоставят информация и съдействие на носителите на родителска отговорност**, които търсят признаването и изпълнението на решения на територията на замоления централен орган. Това е позволено по-специално относно решения, които се отнасят до правото на лични отношения с детето и връщането на детето, включително, когато е необходимо, информация относно начините за получаване на правна помощ;
- **улесняват комуникацията между съдилищата**, компетентните органи и други участващи органи, по-специално във връзка с прилагането на **член 81** **относно изпълненията на решения** по въпроси, свързани с родителската отговорност в друга държава членка (вж. [раздел 7.2.4](#));
- **улесняват комуникацията между съдилищата**, когато е необходимо, по-специално във връзка с прилагането на **член 12** (Прехвърляне на компетентност на съд на друга държава членка), **член 13** (Искане за прехвърляне на компетентност от съд на държава членка, който не е компетентен), **член 15** (Временни, включително охранителни мерки в неотложни случаи, по-специално,

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

когато са свързани с международно отвлечение на дете и целят закрилата на детето от сериозната опасност, посочена в член 13, първа алинея, буква б) от Хагската конвенция от 1980 г. (вж. съображение 79) и **20** (висящ процес (*Lis pendens*) и свързани иски). За тази цел предоставянето на информация, която дава възможност за по-нататъшна пряка комуникация, може да бъде достатъчно например за предоставяне на данните за контакт на органите за закрила на детето, съдиите от мрежата или компетентния съд (вж. съображение 79);

- предоставят такава **информация и съдействие**, каквито са необходими на съдилищата и компетентните органи за прилагането на **член 82 относно настаняването** на дете в друга държава членка (вж. [раздел 7.3](#));
- **подпомагат постигането на споразумение** между носителите на родителска отговорност посредством посредничество или други алтернативни методи за разрешаване на спорове и подпомагат трансграничното сътрудничество за тази цел (вж. [раздел 7.2.5](#)).

7.2.2.2. Кой може да поиска услугите на централния орган, за какво действие и как?

Кой може да поиска услугите на централния орган?	За какво действие?
Централният орган на друга държава членка	Сътрудничество по индивидуални случаи
Съд или компетентен орган ³⁵⁶	Искания по глава V относно сътрудничеството
Носители на родителска отговорност	Информация и съдействие при признаване и изпълнение на решения; подпомагане на постигането на споразумение между носителите на родителска отговорност посредством посредничество или други алтернативни методи за разрешаване на спорове и подпомагане на трансграничното сътрудничество за тази цел; Отправяне на искане към съдилищата или компетентните органи в държавата членка на централния орган да преценят необходимостта от предприемане на мерки за защита на личността или имуществото на детето.

⁽³⁵⁶⁾ Органи, които съгласно националното законодателство са компетентни да поискат информация по въпроси, свързани с родителската отговорност.

По принцип исканията се отправят от централния орган на държавата членка, в която се намира молещият съд или компетентен орган, или в която е обичайното местопребиваване на ищеца (вж. член 78, параграф 2 и съображение 75). Искането може да бъде отправено пряко до замолената държава членка само в неотложни случаи (вж. член 78, параграф 3)³⁵⁷. Пример за неотложен случай, позволяващ пряк първоначален контакт със съда или компетентния орган на замолената държава членка, е искане до компетентния орган на друга държава членка да проучи необходимостта от вземане на мерки за закрила на детето, когато се предполага, че детето е в непосредствен риск.

Задължението да се процедира чрез централен орган следва да се прилага само за първоначалните искания; всяка последваща комуникация със съда, компетентния орган или ищеца може да се осъществява и пряко (вж. съображение 76).

Друга възможност за държавата членка е да сключи или да продължи да прилага съществуващите споразумения или договорености с централните органи или компетентните органи на една или повече други държави членки, даващи възможност за пряка комуникация във взаимоотношенията им (вж. член 78, параграф 4). Компетентните органи следва да информират централните си органи за такива

⁽³⁵⁷⁾ Във всеки случай молбите за връщане съгласно Хагската конвенция от 1980 г. могат да бъдат подадени пряко от ищеца до Хагския централен орган на държавата членка, в която е отведено детето (вж. член 8 от [Конвенцията относно отвлечането на деца от 1980 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 100 по-горе).

споразумения или договорености (вж. съображение 77). Държавите членки са свободни да определят органите, които са страни по тези споразумения, независимо дали те са общи или специфични, дългосрочни или *ad hoc*.

Предаването на исканията чрез молещата държава членка съгласно член 78 от Регламента не изключва:

- прякото сътрудничество и комуникация между съдилищата;
- прякото предявяване на иск пред съдилищата на друга държава членка от всеки носител на родителска отговорност съгласно приложимите процесуални правила на тази държава членка.

Във всеки случай разпоредбите на регламента относно специфичните задачи на централните органи и сътрудничеството относно събирането и обмена на информация не налагат на централния орган задължение да упражнява правомощия, които могат да бъдат упражнявани само от съдебни органи съгласно правото на замолената държава членка.

7.2.3. Сътрудничество при събирането и обмена на информация, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност — член 80

В член 80 във връзка с член 79, буква б) се предвиждат правните основания за централните органи за упражняване на компетентност

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

по отношение на събирането и обмена на информация, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност.

Съответните централни органи са органите на държавата членка, в която детето има или е имало обичайно местопребиваване или в която се е намирало или се намира. Те действат по искане, отправено от централния орган на друга държава членка, придружено от мотиви (вж. член 78, параграф 3). Искането следва да съдържа по-специално описание на процедурата, за която е необходима информацията, и на фактическата обстановка, довела до тази процедура (вж. съображение 81). В него трябва също така да се посочи ясно кой иска информацията и за кого се отнася тя.

Искането и всички допълнителни документи се придружават от превод на официалния език на замолената държава членка или, ако в тази държава членка има няколко официални езика, на официалния език или на един от официалните езици на мястото, където трябва да бъде изпълнено искането, или на всеки друг език, който замолената държава членка изрично приема (вж. член 80, параграф 3 и член 103). Другите езици, приети от държавите членки, могат да бъдат намерени на портала за електронно правосъдие³⁵⁸.

Правомощията на централните органи могат да бъдат упражнявани пряко или непряко чрез съдилища, компетентни органи или други органи. Всяка държава членка решава как да разпредели тези

правомощия на национално равнище. Независимо от това централният орган на замолената държава членка е получаващият орган във връзка с исканията.

Информацията, събрана в рамките на тези задачи, трябва да бъде предадена на моления централен орган не по-късно от три месеца след получаване на искането, освен ако поради извънредни обстоятелства това е невъзможно (вж. член 80, параграф 4). Това следва да включва задължението на компетентния национален орган своевременно да предостави информацията на замоления централен орган, за да може да бъде спазен този срок. Независимо от това, всички имащи отношения компетентни органи следва да се стремят да дадат отговор възможно най-бързо и в рамките на три месеца (вж. съображение 85).

Предаването на информацията чрез централния орган не изключва възможността съдилищата да комуникират директно въз основа на член 86. Напротив, достъпът до пряка комуникация не е основание централният орган да не изпълни искане, получено от съда на друга държава членка.

Следователно моленият съд или компетентния орган следва да разполага с право да избира свободно между различните възможности, с които разполага, за да получи необходимата информация (вж. съображение 80).

Съгласно член 80, параграфи 1 и 2 на централните органи се възлагат четири различни задачи.

⁽³⁵⁸⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

7.2.3.1. Предоставяне на доклад

Съгласно член 80, параграф 1, буква а) централният орган предоставя или изготвя доклад относно:

- положението на детето (например относно социалното положение на детето, психическо и физическо благосъстояние или представяне на мнението на детето);
- текущи процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност (например съдебни производства по същество относно правото на упражняване на родителски права или на лични отношения; временни, включително охранителни мерки; други производства за закрила на детето, които могат да бъдат от значение; състоянието на процедурата, *lis pendens*)³⁵⁹;
- решения, взети по въпроси, свързани с родителската отговорност за детето (на всички инстанции и по същество или относно временни, включително охранителни мерки, включително когато съдът реши, че не е компетентен)³⁶⁰.

Централният орган може да предостави доклад, който вече е съставен за конкретна процедура, или да изготви нов. Обикновено централните органи не съставят сами доклад, а изискват това от други компетентни органи — например органите за закрила на детето или съдилищата. Тези органи действат без неоправдано забавяне.

⁽³⁵⁹⁾ [Дело C-296/10, PPU Purrucker](#), бележка под линия 151 по-горе, точка 81.

⁽³⁶⁰⁾ [Дело C-523/07, A](#), бележка под линия 66 по-горе, точка 70.

7.2.3.2. Предоставяне на всякаква друга съответна информация

Съгласно член 80, параграф 1, буква б) централният орган предоставя всяка друга информация, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност в молещата държава членка, по-специално относно положението на родител, роднина или друго лице, което може да се счита за подходящо да се грижи за детето, ако положението на детето налага това. Друг пример може да бъде откриването на адреса на родителя, за да се гарантира достъпа до правосъдие.

Това е от съществено значение, ако съдът взема решение относно упражняването на родителските права, настояществото или правото на лични отношения по отношение на ищци от други държави членки. Съдът може да трябва да събира информация относно ищците и може да поиска от централния орган на другата държава членка да събере необходимата информация съгласно член 80, параграф 1, буква б). Друг важен сценарий ще бъде процедура за настаняване на деца в институция в друга държава членка (вж. [раздел 7.3](#)).

7.2.3.3. Искане на мерки за закрила на личността или имуществото на детето

С член 80, параграф 1, буква в) от регламента на централния орган се дава възможност да изиска от съда или компетентния орган на своята държава членка да проучи необходимостта от предприемане на мерки за закрила на личността или имуществото на детето. Тази

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

възможност за централния орган може да бъде от особено значение, когато съдът на друга държава членка е постановил временни, включително охранителни мерки, съгласно член 15 и е информирал централния орган на държавата членка на компетентния съд по съществото на делото, свързано с наложените мерки (вж. член 15, параграф 2). Тази инициатива на централния орган може да даде възможност на съда на неговата държава членка да постанови последващите мерки, които счита за подходящи (вж. член 15, параграф 3).

Пример

Дете, което има обичайно местопребиваване в Португалия, пътува с родител до Италия, където родителят има проява на (психично) заболяване. Родителят е хоспитализиран за кратко, а детето е поставено под неотложна грижа въз основа на решение за налагане на временни, включително охранителни мерки. Родителят напуска болницата, взема детето и се връща у дома. Италианският съд може да уведоми своя централен орган за взетото решение и този централен орган може да изпрати искането до централния орган на Португалия, за да може португалският съд да постанови всички последващи мерки, които счита за подходящи, за да следи за благосъстоянието на родителя и да прецени висшия интерес на детето.

7.2.3.4. Улесняване на комуникацията между съдилищата, когато детето е изложено на сериозна опасност

В член 80, параграф 2 от регламента се предвижда още една роля на централния орган — да посредничи в комуникацията между съдилищата и компетентните органи в случаите, когато детето е изложено на сериозна опасност. В тази ситуация съдът или компетентният орган, който обмисля да предприеме или вече е предприел мерки за закрила на детето, ако му е известно, че обичайното местопребиваване на детето е променено или че детето се намира в друга държава членка, съобщава на съдилищата или компетентните органи на другата държава членка за съществуващата опасност и за предприетите или предвиджани мерки. Централният орган може да улесни тази комуникация като предаде информацията пряко или чрез централните органи на другата държава членка.

Пример

В Швеция е започнало производство за закрила на детето. Макар че това производство е висящо, родителите се преместват с детето в Унгария. Съдът или компетентния орган в Швеция информира съдилищата или компетентните органи в Унгария за опасността и разглежданите мерки. Информацията може да бъде предадена пряко между съдилищата или компетентните органи или централните органи в Швеция и Унгария могат да проведат медиация и да улеснят тази комуникация.

7.2.4. Изпълнение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, в друга държава членка — член 81 и съображение 82

От една страна централният орган предоставя информация и съдействие на носителите на родителска отговорност, които търсят признаването и изпълнението на решения на неговата територия, по-специално що се отнася до правото на лични отношения с детето и връщането на детето, включително, когато е необходимо, информацията относно начините за получаване на правна помощ³⁶¹ (вж. член 79, буква в). Обикновено централният орган не предоставя правни услуги и не представлява носителите на родителска отговорност в производствата от този вид. Централните органи трябва да предоставят конкретна практическа информация на носителите на родителска отговорност (например кой орган се сезира, необходимо ли е адвокат, как да намерят подходящ адвокат, какви ще бъдат очакваните разходи и др.). Те могат също така да сигнализират, когато решението съдържа мерки, които не са известни или не са еднакви в държавата членка по признаване и изпълнение (например различни видове контролиран контакт).

От друга страна с регламента се увеличава обхвата на ролята на централните органи, като им се възлага задължението да улесняват комуникацията между съдилищата, компетентните органи и други участващи органи, по-специално по отношение на прилагането на член 81. Съгласно член 81 съд на държава членка може да поиска

от съдилищата или компетентните органи на друга държава членка съдействие при изпълнението на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, постановени съгласно настоящия регламент, по-конкретно за осигуряване на ефективното упражняване на правото на лични отношения с детето. Това съдействие се предоставя главно чрез разяснения. Исканията се подчиняват на правилата за превод, предвидени в член 80, параграф 2. Участието на съда на една държава членка, който е постановил решение по въпроси, свързани с родителската отговорност при неговото изпълнение в друга държава членка, не е предвидено за всички решения. В съображение 82 се дава пример, когато това е възможно — в решения, предоставящи право на контролирани лични отношения с детето, което ще се упражнява в държава членка, различна от държавата членка, в която се намира съдът, постановил правото на лични отношения, или решения, налагащи други придружаващи мерки от страна на съдилищата или компетентните органи в държавата членка по местоизпълнение на решението. Следователно участието на съда зависи от условията и реда за упражняването на правата. Съдът, който е постановил решението или обмисля такова решение, взема независимо решение относно това дали желае да остане ангажиран с използването на решението в другата държава членка (например – да поиска информация) и да включва централния орган на тази друга държава членка (вж. съображение 82).

⁽³⁶¹⁾ Във връзка със системите за правна помощ на държавите членки вж. Европейски портал за електронно правосъдие, [Правна помощ](#).

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

7.2.5. Подпомагане на постигането на споразумението — член 79, буква ж)

Друга задача на централните органи в съответствие с член 79, буква ж) е да подпомагат постигането на споразумението между носителите на родителска отговорност посредством посредничество или други алтернативни способи за разрешаване на спорове и да подпомагат трансграничната комуникация за тази цел.

Доказано е, че медиацията може да играе важна роля, например по въпросите на родителската отговорност, за да се гарантира, че детето може да продължи да се вижда с родителя, който има право на лични отношения.

Регламентът не изисква от централните органи да участват пряко в медиацията. Следователно те не са задължени да осигурят медиатори. Това обаче не е изключено. Централните органи обикновено разясняват ползите от решаването на проблемите по взаимно съгласие, предоставят информация за доставчиците на услуги по медиация и си сътрудничат с централните органи на друга държава членка, когато медиацията се провежда там³⁶². На портала за електронно правосъдие се предоставя информация за трансграничната медиация³⁶³.

⁽³⁶²⁾ За повече подробности относно трансграничната семейна медиация вж. Европейския портал за електронно правосъдие, [Семейна медиация](#).

⁽³⁶³⁾ За допълнителна информация вж. Европейския портал за електронно правосъдие, [Семейна медиация](#).

7.3. Настаняване на дете в друга държава членка — член 82 и съображения 83 и 84

В регламента се обръща специално внимание на настаняването на деца от съда на една държава членка (молеца държава членка) през границата в друга държава членка (замолена държава членка) при лице, различно от родител³⁶⁴. Решение във връзка с това, което попада в обхвата на регламента като гражданскоправен въпрос във връзка с родителската отговорност (вж. [раздел 3.1.1.3](#) от глава 3 „Родителска отговорност“)³⁶⁵, е предмет на специфичните разпоредби по отношение на сътрудничеството между съдилищата и централния и други органи на държавите членки (вж. член 82). Настаняването на дете в друга държава членка се решава от съда, който е компетентен по същество по въпросите, свързани с родителската отговорност, обикновено от съда по обичайното местопребиваване на детето. Този съд може да реши дали да настани детето за отглеждане в своята

⁽³⁶⁴⁾ За повече подробности относно трансграничното настаняване на деца вж. Европейския портал за електронно правосъдие, [Трансгранично настаняване на дете, включително в приемно семейство](#).

⁽³⁶⁵⁾ Вж. член 1, параграф 2, буква г); вж. също [дело C-435/06](#), С, бележка под линия 57 по-горе, по което Съдът на ЕС е определил, че решение за настаняване на дете в приемно семейство е „гражданско“ дело за целите на член 1 от регламента, макар че производството за тази цел се урежда от публичното право. [Дело C-523/07](#), А, бележка под линия 66 по-горе, точки 22—29, [дело C-92/12 Health Service Executive](#), бележка под линия 67 по-горе, точки 56—62.

държава членка или да направи това в друга държава членка³⁶⁶. Регламентът е насочен към настаняването на дете в друга държава членка. Въпреки това в него се съдържат някои насоки за настаняване на местно равнище (вж. съображение 84). Друга възможност за сезираният съд би била да реши да прехвърли компетентността в съответствие с член 12 на съдилищата на друга държава членка (вж. [раздел 3.3](#) от глава 3 „Родителска отговорност“).

Решението за настаняване в друга държава членка е предмет на общите разпоредби относно признаването и изпълнението (вж. [раздел 3.5](#) от глава 3 „Родителска отговорност“ и [глава 5](#) „Изпълнение“). Следователно решението за настаняване обикновено се признава в други държави членки, без да се изисква каквато и да е специална процедура. Ако подлежи на изпълнение в държавата членка по произход, това решение подлежи на изпълнение *per se* в държавата членка на настаняване и във всички останали държави членки без декларация за изпълняемост.

Решението за настаняване обаче е предмет на основанията за отказ на признаването и изпълнението, приложими по отношение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, които не са привилегирани. Регламентът съдържа едно допълнително специфично основание за отказ на изпълнение на този вид решение

— ако не е спазена предвидената в член 82 процедура (вж. член 39, параграф 1, буква е) и [раздел 5.5.1.1.1](#) от глава 5 „Изпълнение“).

7.3.1. Настаняване в друга държава членка

Съществуват различни видове настаняване на дете в друга държава членка, които попадат в обхвата на регламента (вж. [раздел 3.1.1.3](#) от глава 3 „Родителска отговорност“). Някои от настаняванията изискват предварителното съгласие на замолената държава членка. Принципът е, че това съгласие е необходимо, освен ако регламентът или държавите членки, доколкото това е позволено от регламента, не предвиждат друго.

⁽³⁶⁶⁾ Ако по някаква причина детето вече се намира в държавата членка на планираното настаняване, съдилищата на тази държава членка могат да прибегнат до временни, включително охранителни мерки, съгласно член 15 (вж. [раздел 3.1.1.5](#) „Родителска отговорност“).

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

Вид настаняване	Понятие за настаняване, обхванато от член 82	Необходимо е съгласие на замолената държава членка
В приемна грижа (с настаняването на детето при лице и/или в институция)	ДА	ДА
С родител	НЕ	не се прилага
С определени категории близки роднини	ДА	Да, освен ако замолената държава членка отмени изискването за получаване на съгласие ³⁶⁷
Настаняване с образователна цел за закрила на детето	ДА	ДА
С оглед на осиновяването	НЕ	не се прилага
Настаняване с образователна цел в резултат на наказуемо деяние съгласно националното наказателно право	НЕ	не се прилага

³⁶⁷⁾ Вж. уведомленията на държавите членки в това отношение на портала за електронно правосъдие: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

7.3.1.1. *Настаняване, за което не се изисква съгласието на компетентния орган на замолената държава членка*

С регламента се разрешава настаняването на деца в друга държава членка, без да се получава съгласието на замолената държава членка преди настаняването, когато детето трябва да бъде настанено при родителя (вж. член 82, параграф 2).

Държавите членки могат да разширят възможността за настаняване на дете без съгласието на определени категории близки роднини, различни от родителите (например баба и дядо или леля и чичо). Категориите близки роднини, определени от държавите членки съгласно член 103, са посочени в портала за електронно правосъдие³⁶⁸. Тези определяния имат само едностранно действие, т.е. определянето от държавата членка на възможно настаняване трябва да бъде спазено от съда на друга държава членка, който обмисля такова настаняване.

Пример

Ирландия³⁶⁹ определя настаняването на детето при баби и дядовци като една от онези ситуации, в които не се изисква съгласието на

³⁶⁸⁾ Това е на разположение на адрес: https://e-justice.europa.eu/37842/BG/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast.

³⁶⁹⁾ Държава членка А е Ирландия.

нейните органи за настаняване на територията ѝ съгласно член 82, параграф 2. Ако съд в Чешката република³⁷⁰ обмисля настаняване на детето при баба и дядо в Ирландия, не е необходимо да следва процедурата по член 82 и не може да бъде отказано признаване и изпълнение на постановеното решение в Ирландия. Въпреки това, ако съдът в Ирландия обмисля настаняване на детето при бабата и дядото в Чешката република и Чешката република не е изготвила определение, включващо настаняване при баба и дядо, съдът в Ирландия трябва да следва процедурата по член 82, независимо от това дали самата Ирландия изисква процедура по член 82 за такава ситуация или не. В противен случай признаването и изпълнението в Чешката република на постановеното решение ще бъде отказано.

Липсата на изискване за съгласие за трансгранично настаняване не изключва правото на съдилищата или компетентните органи на държава членка, които обмислят настаняване на дете в друга държава членка, да се консултират относно подробностите за настаняването или да получат например социален доклад съгласно член 80, параграф 1 преди решението за настаняване.

7.3.1.2. Настанявания, за които се изисква съгласието на компетентния орган на замолената държава членка

Без да се засягат изключенията, описани в [раздел 7.3.1.1](#), настаняването на деца в друга държава членка изисква съгласието

на компетентния орган в замолената държава членка, преди да бъде постановено или договорено това настаняване (вж. член 82, параграф 1 и съображение 83). Това съгласие гарантира, че приемащата държава членка ще знае за детето, което пребивава на нейна територия, и ще бъде бдителна по отношение на закрилата на детето и неговият висш интерес.

Съгласието се дава само от компетентния орган, регламентиран от публичното право в замолената държава членка. Не е достатъчен фактът, че институцията, в която ще бъде настанено детето, е дала съгласие³⁷¹. Съгласието на родителите или на детето също не изключва необходимостта от съгласие. Получаването на съгласието е част от процедурата по консултиране, която дава възможност на държавите членки да участват в разрешаване на свързани въпроси, например относно мерките за полагане на грижи за детето, неговото прехвърляне или надзора на наложената мярка.

Искането за съгласие се изготвя от съда или компетентния орган, който обмисля настаняването на дете в друга държава членка. Това искане следва да включва най-малко доклад за детето и мотивите на предложението за настаняване или предоставяне на грижи, информацията относно планираното финансиране и всяка друга информация, която той счита за подходяща, като например очакваната продължителност на настаняването (вж. член 82, параграф 1). Допълнителната информация може освен това да бъде свързана с предвиден надзор на мярката, договорености за контакт с родителите,

⁽³⁷⁰⁾ Държава членка Б в Чешката република.

⁽³⁷¹⁾ [Дело C-92/12, Health Service Executive](#), бележка под линия 67 по-горе, точка 95.

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

други роднини или други лица, с които детето има тясна връзка, или причините, поради които този контакт не е предвиден в светлината на член 8 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (вж. съображение 83).

Искането и всички допълнителни документи се придружават от превод на езика (или на един от официалните езици) на замолената държава членка или на всеки друг език, който замолената държава членка изрично приема (вж. член 82, параграф 4 и член 103).

Искането за съгласие с всички допълнителни документи трябва да бъде предадено само чрез централния орган на молящата държава членка на централния орган на държавата членка, в която е настанено детето (вж. член 82, параграф 1). Централните органи или компетентните органи не изключват обаче възможността да сключват или да продължат да прилагат съществуващите споразумения или договорености с централните органи или компетентните органи на една или повече други държави членки, за опростяване на процедурата по консултация за получаване на съгласие във взаимоотношенията им (вж. член 82, параграф 8).

Процедурата за получаване на съгласие се урежда от националното право на замолената държава членка (вж. член 82, параграф 7). Държавите членки следва да предвидят ясни правила и процедури за целите на предоставянето на съгласие съгласно настоящия регламент, така че да гарантират правната сигурност и бързина (вж.

съображение 83 и решението по дело *Health Service*, точка 56). Процедурата за трансгранични и национални случаи на настаняване може да бъде една и съща или да се различава. Тя може да бъде административна или съдебна³⁷².

Процедурите следва, *inter alia*, да позволяват на компетентния орган да даде или откаже съгласие в кратък срок. Съгласно член 82, параграф 5 настаняването на дете в друга държава членка се постановява или договаря от молящата държава членка единствено след като компетентният орган на замолената държава членка е дал съгласие за настаняването. В регламента се предвижда, че решението за предоставяне или отказ на съгласие се предава на молящия централен орган не по-късно от три месеца след получаването на искането, освен ако поради извънредни обстоятелства това е невъзможно (вж. член 82, параграф 6 и съображение 85). Независимо от това, всички имащи отношение компетентни органи следва да се стремят да дадат отговор по-бързо, отколкото в рамките на този максимален срок от три месеца (вж. съображение 85). Липсата на отговор в срок от три месеца не следва да се възприема като съгласие и без съгласие настаняването не следва да се осъществява (вж. съображение 83).

Когато е дадено съгласие за настаняване за определен период от време, то не следва да се прилага за решения или договорености за удължаване на периода на настаняването. В такъв случай следва да

⁽³⁷²⁾ За допълнителна информация относно националната процедура вж. европейския портал за електронно правосъдие, [Трансгранично настаняване на дете, включително в приемно семейство](#).

бъде отправено нови искане за съгласие (вж. съображение 83 и решението по дело *Health Service Executive*³⁷³).

7.3.2. Настаняване в държавата членка по обичайното местопребиваване на детето — съображение 84

В Регламента се обръща специално внимание на планираното настаняване в държавата членка по обичайното местопребиваване на дете, което има тясна връзка с друга държава членка /или се предполага, че има родители или други роднини в тази друга държава членка. Съгласно съображение 84 когато решение за настаняването на дете в институция или поверяване на приемна грижа се обмисля в държавата членка по обичайното местопребиваване на детето, съдът следва да разгледа в началните етапи на производството подходящи мерки за гарантиране зачитането на правата на детето, по-специално правото да запази своята идентичност и правото да поддържа контакт с родителите, или при целесъобразност с други роднини, в светлината на членове 8, 9 и 20 от Конвенцията на ООН за правата на детето.

Когато съдът има информация за тясна връзка на детето с друга държава членка (например гражданството на детето е от друга държава членка), подходящите мерки могат да включват, когато е приложим член 37, буква б) от Виенската конвенция за консулските отношения, нотификация до консулския орган на тази държава

⁽³⁷³⁾ [Дело C-92/12, Health Service Executive](#), бележка под линия 67 по-горе, точки 138—139.

членка. Такава връзка може да стане известна и от информацията, предоставена от централния орган на другата държава членка съгласно член 79, буква е) — например когато бабата и дядото на детето имат обичайно местопребиваване там. Сред подходящите мерки може да са искане съгласно настоящия регламент до тази държава членка за информация относно родител, роднина или други лица, които може да се считат за подходящи да се грижат за детето. Освен това, в зависимост от обстоятелствата съдът може да поиска също информация за процедури и решения, отнасящи се за родител или брат или сестра на детето.

Във всеки случай висшият интерес на детето следва винаги да е съображение от първостепенно значение. Прибягването към тези подходящи мерки следва да не засяга националното право или процедура, приложима по отношение на всяко решение за настаняване, постановено от съда или компетентния орган в държавата членка, която обмисля настаняването. Съображение 84 не следва да се тълкува като задължение за органите на държавата членка, които са компетентни да настанят детето в другата държава членка или да включат в още по-голяма степен тази държава членка в решението или процедурите по настаняването.

7.4. Пряко сътрудничество и комуникация между съдилищата – член 86

Успоредно с искванията за сътрудничество на централните органи, регламентът позволява съдилищата на различните държави членки

Сътрудничество по въпроси, свързани с родителската отговорност

да си сътрудничат и да осъществяват комуникация помежду си пряко, при условие че при тази комуникация се съблюдават процесуалните права на страните в производството и поверителността на информацията (вж. член 86, параграф 1).

Съдилищата могат да си сътрудничат и да осъществяват комуникация пряко за различни цели. Сътрудничеството може да бъде осъществено чрез всички средства, които съда счита за подходящи. То може да се отнася по-конкретно до следното:

- комуникация за целите на прехвърлянето на компетентност в съответствие с членове 12 и 13;
- информация относно временни, включително охранителни мерки в неотложни случаи съгласно член 15 и инцидентни искиве съгласно член 16;
- информация за висящи производства за целите на *lis pendens* и зависими искиве в съответствие с член 20;

- комуникация за целите на глави III—V.

Съдилищата разполагат с право да избират свободно измежду различните възможности, с които разполагат, за получаване на необходимата информация чрез централните органи (вж. съображение 80). Освен това съдиите могат да се възползват от звената за контакт на ЕСМ — ГТД във връзка с всички въпроси, които попадат в приложното поле на регламента, и от съдиите за връзка на IHNJ, ако въпросът е свързан с отвлечане на деца.

С оглед на насърчаването и улесняването на това сътрудничество се насърчават и следва да се насърчават дискусии между съдиите както в контекста на ЕСМ — ГТД, така и посредством инициативи, организирани от държавите членки. Опитът на неофициалната мрежа на IHNJ, организирана от Хагската конференция по международно частно право в контекста на Хагската конвенция от 1980 г., се оказва поучителен в този контекст³⁷⁴.

⁽³⁷⁴⁾ Вж. по този въпрос параграфи [3.3.4.2](#) и [глава 4](#).

8. Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация

С регламента се предоставят правни основания за събирането и предаването на информация в рамките на държавата членка (вж. [раздел 8.1](#)), въвеждат се специални правила, свързани с уведомяването на субекта на данни (в контекста на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните, (ОРЗД), вж. [раздел 8.2](#)) и се забранява оповестяването на информация в някои случаи(вж. [раздел 8.3](#)).

8.1. Събиране и предаване на информация от замоления централен орган — член 87

Замоленият централен орган има правото да предава входящи молби, искания или информация на националните съдилища, компетентните органи или на всеки посредник (вж. член 87, параграф 1). Във връзка с това централният орган следва националното право и процедура. Получената информация може да бъде използвана от посредника,

съда или компетентния орган единствено за целите на регламента (вж. член 87, параграф 2).

Съгласно член 87, параграф 3 от регламента в случай на искане всеки посредник, съд или компетентен орган, който притежава или е компетентен да събира, в рамките на замолената държава членка, информацията, която се изисква за обработване на искане или заявление съгласно настоящия регламент, е задължен да предоставя тази информация на замоления централен орган по негово искане, когато този орган няма пряк достъп до информацията. Това е правното основание, с което тези национални органи се задължават да събират и предоставят исканата информация, включително в случаите, когато това задължение не е изрично предвидено в националното право и процедури.

Замоленият централен орган трябва да предаде получената информация на моления централен орган в съответствие с националното право и процедура (вж. член 87, параграф 4).

8.2. Уведомяване на субекта на данните — член 88 и съображение 87

Освен ако в регламента не е предвидено друго, ОРЗД се прилага за обработването на лични данни от държавите членки, извършвана по време на прилагането на регламента. Това включва задължения за уведомяване, предвидени в ОРЗД

Регламентът допуска изключения, когато съществува риск, който може да бъде в ущърб на ефективното изпълнение на молбата или искането по регламента, за което е предадена информацията (вж. член 88). Такъв може да бъде например случаят с връщането на детето в съответствие с Хагската конвенция от 1980 г. или с необходимостта съдът да разгледа нуждата от предприемане на мерки за защита на личността или имуществото на детето (вж. съображение 87). В такива случаи уведомяването на субекта на данните, както се изисква съгласно член 14, параграфи 1—4 от ОРЗД (например за изискваните данни с установяване на местонахождението на детето), може да бъде отложено до обработването на искането, за което се изисква тази информация (вж. член 87 и съображение 87). Изключението се прави в съответствие с член 14, параграф 5, както и член 23, параграф 1, букви е), ж), и) и й) от ОРЗД.

Ограничаването на задължението за уведомяване на субекта на данни обаче не следва да възпрепятства посредник, съд или компетентен орган, на когото е предоставена информацията, да вземе мерки за закрила на детето или да направи необходимото такива мерки да бъдат взети, когато детето е изложено на опасност от увреждане или има индикации за такава опасност.

8.3. Неоповестяване на информация — член 89 и съображение 88

Целта на регламента е да се постигне деликатен баланс по отношение предоставянето на информация (вж. съображение 88). В него от една

страна се разглежда правото на заинтересованото лице да бъде осведомено за производства в ход по въпроси, свързани с родителската отговорност. От друга страна с регламента се позволява централният орган, съдът или компетентният орган да се оповестява или потвърждава информация, събрана и предадена на ищеца или на трето лице за целите на глави III—VI, ако прецени, че това може да застраши здравето, безопасността или свободата на детето или на друго лице. Тази опасност може да съществува например, когато е налице домашно насилие и съдът е разпоредил новият адрес на детето да не се оповестява на ищеца (вж. съображение 88). Решение в този смисъл, взето в една държава членка, се взема предвид от централните органи, съдилищата и компетентните органи на другите държави членки, по-специално в случаите на домашно насилие (вж. член 89, параграф 2).

Неоповестяването на информация на ищеца или на трето лице не възпрепятства събирането и предаването на информация от и между централните органи, съдилища и компетентните органи, когато е необходимо да се изпълнят задълженията съгласно глави III—VI (вж. съображение 88). Това означава, че когато е възможно и целесъобразно, следва да е възможно молбата да бъде обработена съгласно настоящия регламент, без на молителя да бъде предоставена цялата информация, необходима за обработването. Например когато това е предвидено в националното право, централният орган може да заведе дело от името на молител без предаване на информация за местонахождението на детето на молителя. В случаи, когато самото отправяне на искането би могло да застраши здравето, безопасността или свободата на детето или на друго лице, настоящият регламент

Събиране и предаване на информация, защита на данните и неоповестяване на информация

не следва да предвижда задължение за отправяне на такова искане (вж. съображение 88).

9. Връзка с други актове

9.1. Връзка с други актове, сключени между държавите членки — член 94

Регламентът замества всички двустранни или многостранни конвенции, сключени между две или повече държави членки, доколкото те уреждат въпроси, уредени от регламента, приложими към момента на влизане в сила на неговия предшественик Регламент „Брюксел IIа“ (вж. член 94, параграф 1). Финландия и Швеция се възползваха от възможността³⁷⁵ да запазят в отношенията помежду си Конвенцията от 6 февруари 1931 г. между Дания, Финландия, Исландия, Норвегия и Швеция, съдържаща международни частноправни разпоредби относно брака, осиновяването и настояничеството, заедно със заключителния протокол към нея (вж. член 94, параграф 2). Решенията, постановени във Финландия и Швеция обаче, на основание на компетентност, съответстващо на някое от основанията, посочени в глава II от регламента, трябва да бъдат признати и изпълнени в другите държави членки съгласно правилата на регламента.

9.2. Връзка с други актове, сключени между държавите членки и трети държави — съображение 91

Регламентът не засяга нито една двустранна конвенция, сключена между държава членка и трета държава, която урежда въпроси, попадащи в материалния обхват на прилагане на регламента. Същото се прилага по отношение на многостранните конвенции, доколкото не се предвижда друго съгласно специалните правила на регламента, определени в членове 95—99. Това е в резултат на международните задължения, поети преди това от въпросната държава членка (вж. съображение 91 и член 351 от ДФЕС).

⁽³⁷⁵⁾ Вж. приложение VI към Регламент „Брюксел IIа“.

9.3. Връзка с някои многостранни конвенции — член 95

В член 95 се изброяват четири конвенции³⁷⁶, които са заменени от Регламента в отношенията между държавите членки само по отношение на въпроси, които се припокриват. Не се поставят допълнителни условия, т.е. не е необходимо съответното дете да има обичайно местопребиваване на територията на държава членка. Във всеки случай постановеното решение ще се движи свободно между държавите членки в съответствие с регламента.

9.4. Връзка с Хагската конвенция от 1980 г. — член 96

Както е посочено в глава IV относно отвлечането на деца, регламентът потвърждава прилагането на Хагската конвенция от 1980 г. в случаите на неправомерно отвеждане или задържане на дете между

⁽³⁷⁶⁾ Хагската конвенция от 5 октомври 1961 г. относно правомощията на органите и приложимия закон по отношение на закрилата на малолетните и непълнолетните ([Конвенция за закрила на непълнолетните от 1961 г. на Хагската конференция по международно частно право](#)), Люксембургската конвенция от 8 септември 1967 г. за признаването на решенията относно валидността на браковете; ([Конвенция от Люксембург от 1967 г.](#)), Хагската конвенция от 1 юни 1970 г. за признаване на разводите и законната раздяла; ([Конвенция относно развода от 1970 г. на Хагската конференция по международно частно право](#)) и Европейската конвенция от 20 май 1980 г. за признаване и изпълнение на решения за упражняване на родителски права и възстановяване на упражняването на родителските права ([ETS№ 105](#)).

държавите — членки на ЕС³⁷⁷. В този случай регламентът допълва и разяснява³⁷⁸ в глави III и VI някои от правила на Хагската конвенция от 1980 г. и позволява решение за връщане, постановено в държава членка, да бъде признато и изпълнено в друга държава членка съгласно глава IV. Двата акта – Хагската конвенция от 1980 г. и регламента – създават взаимосвързан набор от правила, които имат за цел да укрепят незабавното връщане на детето в държавата членка по обичайното му местопребиваване.

9.5. Връзка с Хагската конвенция от 1996 г. — член 97 и съображение 92

9.5.1. Обхват на двата акта

Приложното поле на Регламента е доста сходно с това на Хагската конвенция от 19 октомври 1996 г. за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата („Хагската

⁽³⁷⁷⁾ Регламентът не се прилага в Дания. Дания обаче е страна по [Конвенцията за отвлечането на деца на Хагската конференция по международно частно право от 1980 г.](#), бележка под линия 100 по-горе.

⁽³⁷⁸⁾ Вж. становище на Съда на ЕС от 14 октомври 2014 г. по [дело C-1/13](#), ECLI:EU:C:2014:2303.

Връзка с други актове

конвенция от 1996 г.“)³⁷⁹. И двата акта съдържат правила относно компетентността, признаването и изпълнението на решения относно родителската отговорност и сътрудничество. Основната разлика е, че Хагската конвенция от 1996 г. включва също така правила относно приложимото право. На свой ред в регламента се пояснява, че при упражняване на компетентност съдилищата на държавите членки следва да определят приложимото право по въпросите на родителската отговорност в съответствие с разпоредбите на глава III от Хагската конвенция от 1996 г. Съответните правила се намират в член 15, параграф 1 от Хагската конвенция от 1996 г., където „разпоредбите на глава I“ следва да се разбира като „разпоредбите на регламента“ (вж. съображение 92. Хагската конвенция от 1996 г. не съдържа правила относно брачните въпроси.

9.5.2. Ратификация от всички държави — членки на ЕС

Хагската конвенция от 1996 г. е ратифицирана и се прилага във всички държави — членки на ЕС³⁸⁰.

⁽³⁷⁹⁾ За [Хагската конвенция от 1996 г.](#), бележка 55 по-горе, допълнителни разяснения могат да бъдат намерени в Lagarde, P., Proceedings of the Special Commission of a diplomatic character (Производства на специалната комисия с дипломатически характер) (1999 г.), на разположение на адрес <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2951>.

⁽³⁸⁰⁾ [Конвенция за закрила на детето от 1996 г. на Хагската конференция по международно частно право](#), бележка под линия 55 по-горе.

9.5.3. Кои случаи са обхванати от регламента и кои от Хагската конвенция от 1996 г.?

С цел да се определи дали по конкретно дело се прилага регламентът или Хагската конвенция от 1996 г., следва да бъдат разгледани следните въпроси:

9.5.3.1. Отнася ли се делото до въпрос, обхванат от Регламентата?

Регламентът има предимство пред Хагската конвенция от 1996 г. по отношение на взаимоотношенията между държавите членки по въпросите, обхванати от регламента. Следователно регламентът има предимство по въпросите, свързани с родителската отговорност, по-специално компетентността, включително при дела, свързани с отвлечането на деца, признаването и изпълнението и сътрудничеството. От друга страна, Хагската конвенция от 1996 г. се прилага при определянето на приложимото право по въпроси, свързани с родителската отговорност, тъй като тази материя не е обхваната от регламента, а регламентът изрично се позовава на Хагската конвенция от 1996 г. в това отношение в съображение 92. Въпреки това двустранните договори на държавите членки, които съдържат правила за определяне на приложимото право, ще заместят тези на Хагската конвенция от 1996 г. (вж. член 52, първа алинея от Хагската конвенция от 1996 г. (вж. член 52, първа алинея от Хагската конвенция от 1996 г.).

9.5.3.2. *Трябва ли да се определи компетентността?*

В общи линии правилата за компетентност на регламента имат предимство пред тези на Хагската конвенция от 1996 г., когато детето има обичайно местопребиваване на територията на държава членка към момента на сезиране на съда (вж. член 97, параграф 1, буква а) от регламента). Следователно Хагската конвенция от 1996 г. се прилага, когато детето има обичайно местопребиваване в държава — страна по конвенцията, която не е държава — членка на ЕС.

Съгласно съдебната практика на Съда на ЕС обаче³⁸¹, съд на държава членка, който разглежда спор, свързан с родителската отговорност, не запазва компетентността си да се произнесе по този спор в рамките на общата компетентност, основана на обичайното местопребиваване на детето към момента на сезирането на съда, когато обичайното местопребиваване на детето е било законно преместено по време на производството на територията на трета държава, която е страна по Хагската конвенция от 1996 г. (вж. [раздел 3.2.3.3](#) от глава 3 „Родителска отговорност“).

Когато обичайното местопребиваване на детето не може да бъде установено (ситуация, характерна за децата бежанци или международно разселени деца), критерият на привързване е свързан с обичайното му местопребиваване преди разселването. Ако това обичайно местопребиваване е било в държава членка, се прилага регламентът, а ако е било в трета държава, предимство имат

правилата за компетентност на Хагската конвенция от 1996 г. за децата бежанци и международно разселените деца (вж. съображение 25 и член 52, втора алинея от Хагската конвенция от 1996 г.).

В член 97, параграф 2 от Регламента обаче се предвижда приоритет на Хагската конвенция от 1996 г. по следните три въпроса, свързани с компетентността, дори когато детето има обичайно местопребиваване на територията на държава членка.

- Когато страните да се договорили за компетентността на съд на страна, която не е членка на ЕС, се прилага член 10 от Хагската конвенция от 1996 г. Тази разпоредба позволява на съда да присъедини въпросите, свързани с родителската отговорност към производство по молба за развод, законна раздяла или обявяване на недействителността на брака и изисква освен съгласието на страните относно компетентността и, наред с другото, един от родителите да има обичайно местопребиваване в държавата на избрания съд към момента на започване на производството. Ако съд на държава членка се сезира по въпрос, във връзка с който страните са се договорили относно компетентността на този съд, той трябва да прекрати производството след установяването на компетентността. Когато страните изберат съд на държава членка, предимство има член 10 от регламента;
- Когато се предвижда прехвърляне на компетентност между съд на държава членка и съд на страна, която не е членка на ЕС, се прилагат членове 8 и 9 от Хагската конвенция от 1996 г.;

⁽³⁸¹⁾ [Дело C-572/21](#), СС, бележка под линия 9 по-горе.

Връзка с други актове

- Когато има висящо производство по въпроси, свързани с родителска отговорност, пред съда на страна, която не е членка на ЕС към момента на сезирането на съд в държава членка с производство, отнасящо се до същото дете и имащо същия предмет, се прилага член 13 от Хагската конвенция от 1996 г. Ако производство от същия вид е висящо пред съд на трета държава, която не е страна по Хагската конвенция от 1996 г., и пред съд на държава членка, националното право на тази държава членка се прилага по въпроса относно третирането на успоредното производство.

По отношение на въпросите, свързани с отвлечането на деца и сътрудничеството, регламентът се прилага между държавите членки, а Хагската конвенция от 1996 г. се прилага между държава членка и страна, която не е членка на ЕС.

9.5.3.3. *Отнася ли се делото до признаване и/или изпълнение на решение, постановено от съд на държава членка в друга държава членка?*

Това въпрос трябва да бъде разгледан на основата, че правилата на регламента относно признаването и изпълнението се прилагат по отношение на всички решения, постановени от съда на държава членка, независимо от обичайното местопребиваване на детето. Следователно правилата на регламента за признаването и изпълнението се прилагат по отношение на решения, постановени от съдилищата на държава членка, дори ако въпросното дете има обичайно местопребиваване в трета държава, която е страна по Конвенцията. Целта е да се гарантира създаването на общо

пространство за правосъдие, в което се изисква всички решения, издадени от съдилищата на държава членка в рамките на Европейския съюз, да се признават и изпълняват в съответствие с общ набор от правила.

9.6. Връзка с други актове, тясно свързани с регламента

Регламентът се прилага едновременно с различни актове, които са част от правото на ЕС или международни конвенции. Регламентът не се занимава с въпросите, обхванати от тези актове, но те са тясно свързани с приложното му поле.

Правните актове на ЕС включват по-специално³⁸²:

- Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка;
- Регламент (ЕС) № 1259/2010 на Съвета от 20 декември 2010 г. относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяля;

⁽³⁸²⁾ Вж. по този въпрос и инициативата на Европейската комисия „Модернизирание на съдебното сътрудничество между държавите от ЕС — използване на цифрови технологии“, на разположение на адрес https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12685-Modernising-judicial-cooperation-between-EU-countries-use-of-digital-technology_bg.

- Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство;
- Регламент (ЕС) № 606/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 12 юни 2013 г. относно взаимното признаване на мерки за осигуряване на защита по граждански дела;
- Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните);
- Регламент (ЕС) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 г. за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи;
- Регламент (ЕС) 2020/1783 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно сътрудничеството между съдилищата на държавите членки при събирането на доказателства по

граждански или търговски дела (събиране на доказателства) (преработен текст);

- Регламент (ЕС) 2020/1784 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (преработен текст).

Международните конвенции включват по-специално:

- Конвенция на ООН за правата на детето;
- Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи;
- Виенска конвенция за консулските отношения;
- Хагска конвенция за връчване в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела;
- Хагска конвенция относно събирането на доказателства в чужбина по граждански и търговски дела.

В зависимост от случая, съдиите ще трябва да прилагат тези актове заедно с регламента.

Приложение I

Приложение I — Таблица на съответствието 1 (членове — съображения от Регламент Брюксел IIб)

Член	Съображение(я)	Област
—	Съображение 1 Съображение 3 Съображение 90	Необходимост от преработване на Регламент „Брюксел IIа“
Член 1, параграф 1	Съображение 2 Съображение 4 Съображение 5 Съображение 8	Обхват на регламента, понятие за „гражданскоправни въпроси“ — общи положения
Член 1, параграф 1, буква а)	Съображение 9. Съображение 12	Обхват на брачните въпроси
Член 1, параграф 1, буква б) и параграф 2	Съображение 4 Съображение 5 Съображение 7 Съображение 10 Съображение 11 Съображение 17 Съображение 18 Съображение 92	Обхват на въпросите, свързани с родителската отговорност
Член 1, параграф 3	Съображение 2 Съображение 5 Съображение 16 Съображение 17 Съображение 40 Съображение 73	Движение на решенията за връщане

Член	Съображение(я)	Област
Член 1, параграф 4	Съображение 11 Съображение 12 Съображение 13 Съображение 92	Въпроси, попадащи извън обхвата на регламента
Член 2, параграф 1	Съображение 14 Съображение 16 Съображение 59	Определение на понятието „решение“
Член 2, параграф 2, точка 1	Съображение 7 Съображение 14	Определение на понятието „съд“
Член 2, параграф 2, точка 2	Съображение 5 Съображение 14 Съображение 15	Определение за „автентичен акт“
Член 2, параграф 2, точка 3	Съображение 5 Съображение 14	Определение за „споразумение“
Член 2, параграф 2, точки 4, 5	—	Определения за „държава членка по произход“ и „държава членка по изпълнение“
Член 2, параграф 2, точка 6	Съображение 7 Съображение 17	Определение за „дете“
Член 2, параграф 2, точка 7	Съображение 7 Съображение 10 Съображение 11 Съображение 16 Съображение 18	Определение за „родителска отговорност“
Член 2, параграф 2, точка 8	Съображение 18	Определение за „носител на родителска отговорност“
Член 2, параграф 2, точка 9	Съображение 18	Определение за „право на упражняване на родителски права“
Член 2, параграф 2, точка 10	Съображение 18	Определение за „право на лични отношения“

Приложение I

Член	Съображение(я)	Област
Член 2, параграф 2, точка 11	Съображение 16 Съображение 17	Определение за „неправомерно отвеждане или задържане“
—	Съображение 19	Понятие за „висш интерес на детето“
Член 3	Съображение 8 и съображение 12 от Регламент „Брюксел II“	Обща компетентност по брачни въпроси
Член 4	Съображение 8 и съображение 12 от Регламент „Брюксел II“	Насрещен иск
Член 5	Съображение 8 и съображение 12 от Регламент „Брюксел II“	Преобразуване на законната раздяла в развод
Член 6	Съображение 8 и съображение 12 от Регламент „Брюксел II“	Субсидиарна компетентност
Член 7	Съображение 19 Съображение 20 Съображение 21	Обща компетентност по въпроси, свързани с родителската отговорност
Член 8	Съображение 20 Съображение 21	Запазване на компетентност във връзка с правото на лични отношения
Член 9	Съображение 22	Компетентност при неправомерно отвеждане или задържане на дете
Член 10	Съображение 20 Съображение 22 Съображение 23 Съображение 24 Съображение 38 Съображение 43	Избор на съд
Член 11	Съображение 25	Компетентност на основание присъствието на детето

Член	Съображение(я)	Област
Членове 12 и 13	Съображение 21 Съображение 26 Съображение 27 Съображение 28 Съображение 37 Съображение 79	Прехвърляне на компетентност
Член 14	Съображение 29 Съображение 34	Субсидиарна компетентност
Член 15	Съображение 30 Съображение 31 Съображение 44 Съображение 46 Съображение 59 Съображение 79	Временни, включително охранителни мерки в неотложни случаи
Член 16	Recital 32 Съображение 33	Инцидентни искиове
Член 17	Съображение 35 Съображение 36 Съображение 38	Сезиране на съда
Член 18	Съображение 31 Съображение 37	Проверка на компетентността
Член 19	Съображение 36	Проверка на допустимостта
Член 20	Съображение 35 Съображение 38 Съображение 79	Висящ процес (<i>Lis pendens</i>) и свързани искиове

Приложение I

Член	Съображение(я)	Област
Член 21	Съображение 39 Съображение 53 Съображение 57 Съображение 71	Право на детето да изрази своето мнение
Член 22	Съображение 16 Съображение 40 Съображение 73	Връщане на дете съгласно Хагската конвенция от 1980 г.
—	Съображение 41 Съображение 43	Съсредоточаване на компетентността за производствата по връщане
Член 23	Съображение 73	Получаване и обработване от централните органи на молби
Член 24	Съображение 41 Съображение 42	Бързо съдебно производство
Член 25	Съображение 42 Съображение 43	Алтернативни способи за разрешаване на спорове
Член 26	Съображение 39 Съображение 53	Право на детето да изрази мнение в рамките на производство за връщане
Член 27, параграф 1	Съображение 53	Правото на лицето, желаещо връщането на детето, да бъде изслушано
ЧЛЕН 27, ПАРАГРАФ 2	—	Режим на лични отношения по време на производството по връщане
Член 27, параграфи 3, 4	Съображение 44 Съображение 45 Съображение 46 Съображение 79	Подходящи условия

Член	Съображение(я)	Област
Член 27, параграф 5	Съображение 30 Съображение 44 Съображение 45 Съображение 46 Съображение 59 Съображение 79	Временни мерки за защита на детето от сериозна опасност
Член 27, параграф 6	Съображение 47 Съображение 66	Временна изпълняемост на решение за връщане
Член 28	Съображение 60 Съображение 65 Съображение 66 Съображение 67	Изпълнение на решения, с които се постановява връщане на дете
Член 29, параграф 1	Съображение 48 Съображение 49	Обхват на понятието „първостепенен механизъм“
Член 29, параграфи 2, 3, 4	Съображение 49 Съображение 50	„Първостепенен механизъм“ при висящо производство за родителска отговорност
Член 29, параграфи 2, 5	Съображение 49 Съображение 51	„Първостепенен механизъм“, когато няма висящо производство за родителска отговорност
Член 29, параграф 6	Съображение 52	Ефект на привилегированост
Член 30, параграфи 1, 2, 3	Съображение 54	Признаване на решения
Член 31	—	Документи, които се представят за целите на признаването
Член 32	—	Липса на документи
Член 33	—	Спиране на производството
Член 34, параграф 1	Съображение 58 Съображение 66	Решения, подлежащи на изпълнение

Приложение I

Член	Съображение(я)	Област
Член 34, параграф 2	Съображение 66	Временна изпълняемост на решения, даващи право на лични отношения
Член 35, параграф 2	—	Документи, които трябва да се представят за целите на изпълнението
Член 36	Съображение 64	Издаване на удостоверението
Член 37	—	Поправяне на удостоверението
Член 38	Съображение 54 Съображение 55 Съображение 56	Основания за отказ на признаване на решения по брачни въпроси
Член 39	Съображение 54 Съображение 55 Съображение 56 Съображение 62	Основания за отказ на признаване на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност
Член 39, параграф 2	Съображение 39 Съображение 57	Основания за отказ на признаване на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, когато на детето не е дадена възможност да изрази своето мнение
Член 40	Съображение 54 Съображение 6	Процедура за отказ на признаване
Член 41	Съображение 54 Съображение 55 Съображение 62	Основания за отказ на изпълнение на решения по въпроси на родителската отговорност
Член 42	Съображение 52 Съображение 58	Обхват на привилегированите решения
Член 43	Съображение 52	Признаване на привилегировани решения
Член 44	—	Спиране на производството

Член	Съображение(я)	Област
Член 45	Съображение 66	Привилегировани решения, подлежащи на изпълнение
Член 46	—	Документи, които трябва да се представят за целите на изпълнението
Член 47	Съображение 52	Издаване на привилегировано удостоверение
Член 48	—	Поправяне и оттегляне на привилегированото удостоверение
Член 49	—	Удостоверение за липса или ограничаване на изпълняемостта
член 50	Съображение 38 Съображение 52 Съображение 56	Противоречащи си решения
Член 51	Съображение 60 Съображение 65 Съображение 6	Процедура по изпълнение
Член 52	Съображение 60	Компетентни по изпълнението органи
Член 53	—	Частично изпълнение
Член 54	Съображение 61	Условия и ред за упражняването на правото на лични отношения с детето
Член 55	Съображение 64	Връчване на удостоверението и решението
Член 56, параграф 1	Съображение 64 Съображение 67	Спиране на изпълнителното производство, когато изпълняемостта на решението е спряна в държавата членка по произход
Член 56, параграф 2, буква б) и член 56, параграф 3	Съображение 67 Съображение 68	Спиране на изпълнителното производство поради подаване на жалба
Член 56, параграфи 4—6	Съображение 67 Съображение 69	Спиране и отказ на изпълнението поради излагане на детето на сериозен риск

Приложение I

Член	Съображение(я)	Област
Член 57	Съображение 62 Съображение 63	Основания за спиране или за отказ на изпълнение съгласно националното право
Членове 58—60	Съображение 62 Съображение 63	Процедура за отказ на изпълнение
Член 61	—	Оспорване или обжалване
Член 62	—	Последващо оспорване или обжалване
Член 63	—	Спиране на производството
Член 64	Съображение 5 Съображение 6 Съображение 14 Съображение 15	Обхват на автентичните актове и на споразуменията
Член 65	Съображение 55 Съображение 70	Признаване и изпълнение на автентични актове и споразумения
Членове 66—67	—	Издаване, поправяне и оттегляне на удостоверенията
Член 68, параграф 3	Съображение 55 Съображение 71	Основания за отказ на признаване или изпълнение на автентични актове и споразумения
Член 69	—	Забрана за преразглеждане на компетентността на съда, който е постановил решението
Член 70	—	Различия в приложимото право
Член 71	—	Забрана за преразглеждане по същество
Член 72	—	Обжалване в определени държави членки
Член 73	—	Разноски
Член 74	—	Правна помощ
Член 75	—	Обезпечение, гаранция или депозит

Член	Съображение(я)	Област
Член 76	Съображение 72 Съображение 73 Съображение 74	Определяне на централните органи
Член 77, параграф 3	Съображение 74 Съображение 86	Общи задачи на централните органи и ЕСМ — ГТД
Член 78, параграфи 1—2	Съображение 74 Съображение 75 Съображение 80	Искания чрез централните органи
Член 78, параграфи 2—3	Съображение 74 Съображение 75 Съображение 76 Съображение 78	Ищци
Член 78, параграф 4;	Съображение 77	Споразумения между централните органи
Член 79	Съображение 78 Съображение 79 Съображение 80	Специфични задачи на централните органи при разкриването на местонахождението на дете
Член 80	Съображение 75 Съображение 76 Съображение 81 Съображение 84 Съображение 85	Сътрудничество при събирането и обмена на информация, отнасяща се до процедури по въпроси, свързани с родителската отговорност
Член 81	Съображение 82	Изпълнение на решения по въпроси, свързани с родителската отговорност, в друга държава членка

Приложение I

Член	Съображение(я)	Област
Член 82	Съображение 11 Съображение 77 Съображение 83 Съображение 84 Съображение 85	Настаняване на дете в друга държава членка
Член 83	Съображение 72	Разходи на централните органи
Член 84	Съображение 86	Срещи на централните органи
Член 85		Обхват на общите разпоредби
Член 86	Съображение 75 Съображение 79 Съображение 80	Сътрудничество и комуникация между съдилищата
Член 87	Съображение 85	Събиране и предаване на информация
Член 88	Съображение 87	Уведомяване на субекта на данните
Член 89	Съображение 88	Неоповестяване на информация
Член 90	—	Легализация или друга подобна формалност
Член 91	—	Езици
Член 92	Съображение 89	Изменения на приложенията
Член 93	Съображение 89	Упражняване на делегирането
Член 94	Съображение 90	Връзки с други инструменти
—	Съображение 90	Приемственост с Конвенцията „Брюксел II“, регламентите „Брюксел II“ и „Брюксел IIа“
Член 95	Съображение 91	Отношение към някои многостранни конвенции

Член	Съображение(я)	Област
Член 96	Съображение 2 Съображение 5 Съображение 16 Съображение 17 Съображение 30 Съображение 40 Съображение 72 Съображение 73	Връзка с Хагската конвенция от 1980 г.
Член 97	Съображение 17 Съображение 25 Съображение 72 Съображение 92	Връзка с Хагската конвенция от 1996 г.
Член 98	Съображение 91	Обхват на действието
Член 99	—	Договори със Светия престол
Член 100	Съображение 90	Преходни разпоредби
Член 101	Съображение 93	Наблюдение и оценка
Член 102	—	Държави членки с две или повече правни системи
Член 103	Съображение 94	Информация, която трябва да бъде съобщена на Комисията
Член 104	—	Отмяна
Член 105	—	Влизане в сила
—	Съображение 95 Съображение 96	Протоколи относно позицията на Обединеното кралство, Ирландия и Дания
—	Съображение 97	Консултация с ЕНОЗД
—	Съображение 98	Субсидиарност

Приложение II

Приложение II — Таблица на съответствието 2 (членове от Регламент (ЕО) № 2201/2003 — членове от Регламент (ЕС) 2019/1111, както е посочено в приложение X към последния)

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 1	Член 1
—	Член 1, параграф 3
Член 2	Член 2
Член 3	Член 3
Член 4	Член 4
Член 5	Член 5
Член 6	Член 6, параграф 2
Член 7	Член 6, параграфи 1 и 3
Член 8, параграф 1	Член 7, параграф 1
Член 8, параграф 2	Член 7, параграф 2
Член 9, параграф 1	Член 8, параграф 1
Член 9, параграф 2	Член 8, параграф 2
Член 10	Член 9
—	Член 10
Член 11, параграф 1	Член 22

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
—	Член 23
Член 11, параграф 2	Член 26
Член 11, параграф 3	Член 24, параграф 1
—	Член 24, параграф 2
—	Член 24, параграф 3
—	Член 25
Член 11, параграф 4	Член 27, параграф 3
Член 11, параграф 5	Член 27, параграф 1
—	Член 27, параграф 2
—	Член 27, параграф 4
—	Член 27, параграф 5
—	Член 27, параграф 6
—	Член 28
—	Член 29, параграфи 1 и 2
Член 11, параграф 6	Член 29, параграф 3
—	Член 29, параграф 4
Член 11, параграф 7	Член 29, параграф 5
Член 11, параграф 8	Член 29, параграф 6
Член 12	—
Член 13	Член 11
Член 14	Член 14
Член 15, параграф 1, параграф 2, букви а) и б) и параграф 4	Член 12, параграф 1

Приложение II

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 15, параграф 3	Член 12, параграф 4
—	Член 12, параграфи 2 и 3
—	Член 12, параграф 5
Член 15, параграф 2, буква в)	Член 13, параграф 1
—	Член 13, параграф 2
ЧЛЕН 16	Член 17, букви а) и б)
—	Член 17, буква в)
—	Член 16
Член 17	Член 18
Член 18	Член 19
Член 19	Член 20
—	Член 20, параграфи 4 и 5
—	Член 21
Член 20, параграф 1	Член 15, параграф 1
Член 20, параграф 2	Член 15, параграф 3
—	Член 15, параграф 2
Член 21, параграфи 1 и 2	Член 30, параграфи 1 и 2
Член 21, параграф 3	Член 30, параграфи 3 и 4
Член 21, параграф 4	Член 30, параграф 5
Член 22	Член 38
Член 23, букви а), в), г), д) и е)	Член 39, букви а), б), в), г) и д)

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 23, буква б)	Член 39, параграф 2
Член 24	Член 69
Член 25	Член 70
Член 26	Член 71
—	Член 72
Член 27, параграф 1	Член 33, буква а) и член 44, буква а)
—	Член 33, буква б)
—	Член 44, буква б)
Член 27, параграф 2	—
Член 28	—
Член 29	—
—	Член 34
—	Член 35
—	Член 40
—	Член 41
Член 30	—
Член 31	—
Член 32	—
Член 33	—
Член 34	—
Член 35	—
Член 36	Член 53

Приложение II

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
—	Член 53, параграф 3
Член 37, параграф 1	Член 31, параграф 1
—	Член 31, параграфи 2 и 3
Член 37, параграф 2	—
Член 38	Член 32
Член 39	Член 36
Член 40	Член 42 и член 47, параграф 1
—	Член 45
—	Член 46
—	Член 47, параграф 3
Член 41, параграф 1	Член 43, параграф 3
Член 41, параграф 2	Член 47, параграф 3
—	Член 47, параграфи 4, 5 и 6
Член 42, параграф 1	Член 43, параграф 1
Член 42, параграф 2	Член 47, параграф 3
Член 43	Членове 37 и 48
—	Член 49
—	член 50
Член 44	—
Член 45, параграф 1	Член 31, параграф 1
Член 45, параграф 2	Член 31, параграф 2
—	Член 31, параграф 3

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 46	Член 65
Член 47, параграф 1	Член 51, параграф 1
—	Член 51, параграф 2
—	Член 52
Член 48	Член 54
—	Член 55
—	Член 56
—	Член 57
—	Член 58
—	Член 59
—	Член 60
—	Член 61
—	Член 62
—	Член 63
—	Член 64
—	Член 66
—	Член 67
—	Член 68
Член 49	Член 73
член 50	Член 74, параграф 1
—	Член 74, параграф 2
Член 51	Член 75

Приложение II

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 52	Член 90
Член 53	Член 76
Член 54	Член 77, параграф 1
—	Член 77, параграфи 2 и 3
—	Член 78
—	Член 79, буква а)
Член 55, параграф 1, буква а)	Член 79, буква б)
Член 55, параграф 1, буква б)	Член 79, буква в)
—	Член 79, буква г)
Член 55, параграф 1, буква в)	Член 79, буква д)
Член 55, параграф 1, буква г)	Член 79, буква е)
Член 55, параграф 1, буква д)	Член 79, буква ж)
—	Член 80
—	Член 81
Член 56, параграф 1	Член 82, параграф 1
—	Член 82, параграфи 2, 3 и 4
Член 56, параграф 2	Член 82, параграф 5
—	Член 82, параграф 6
Член 56, параграф 3	Член 82, параграф 7
—	Член 82, параграф 8
Член 57, параграфи 1 и 2	—
Член 57, параграф 3	Член 83, параграф 1

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 57, параграф 4	Член 83, параграф 2
Член 58	Член 84
—	Член 85
—	Член 86
—	Член 87
—	Член 88
—	Член 89
—	Член 91
Член 59	Член 94
Член 60, букви а), б), в) и г)	Член 95
Член 60, буква д)	Член 96
Член 61	Член 97, параграф 1
—	Член 97, параграф 2
Член 62	Член 98
Член 63	Член 99
Член 64, параграф 1	Член 100, параграф 1
Член 64, параграфи 2, 3 и 4	—
—	Член 100, параграф 2
Член 65, параграф 1	Член 101, параграф 1
—	Член 101, параграф 2
Член 66	Член 102
Член 67	Член 103

Приложение II

Член от Регламент (ЕО) № 2201/2003	Член(ове) от Регламент (ЕС) 2019/1111
Член 68	Член 103
Член 69	Член 92
Член 70	—
—	Член 93
Член 71	Член 104
Член 72	Член 105
Приложение i	Приложение II
—	Приложение I
Приложение II	Приложение III
—	Приложение IV
Приложение III	Приложение V
ПРИЛОЖЕНИЕ IV	Приложение VI
—	Приложение VII
—	Приложение VIII
—	Приложение IX

Приложение III — Списък на решенията, разпорежданията и становищата на Съда на ЕС, относещи се до Регламент (ЕС) № 2201/2003 (Регламент „Брюксел IIа“) и Хагската конвенция от 1980 г.

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
1	C-435/06	C	Korkein hallinto-oikeus (Върховен административен съд) FI	26.1.2008 г.	P	Член 1, параграф 1	3.1.1.2 3.1.1.3 7.3
2	C-68/07	Sundelind Lopez	Högsta domstol (Върховен съд) SE	29.11.2007 г.	M	Член 6, параграф 7	2.3.4 2.3.7
3	C-523/07	A	Korkein hallinto-oikeus (Върховен административен съд) FI	2.4.2009 г.	P	Член 1, параграф 1, член 8, параграф 1, член 15, член 17, член 20	3.1.1.2 3.1.1.3 3.1.1.5.2 3.1.1.5.3 3.2.3.2 3.2.9 7.2.3.1 7.3

Приложение III

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
4	C-168/08	Hadadi	Cour de cassation (Върховен съд) FR	16.7.2009 г.	М	Член 3, параграф 1, буква б) и член 64, параграф 4	2.3.3.3 2.3.3.4
5	C-195/08 PPU	Rinau	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд) LT	11.7.2008 г.	Р	Член 11, параграф 8, член 31, параграф 1, членове 40—42	3.1.1.5.2 4.4.1 4.4.6.6 4.4.7.1 4.4.7.2.3 5.6.1
6	C-256/09	Purrucker I	Върховен съд DE	15.7.2010 г.	Р	Член 20, член 21 и следващите.	3.1.1.5.1 3.1.1.5.2 3.1.1.5.3 3.2.2 3.3.1 3.4.2
7	C-403/09 PPU	Detiček	Višje Sodišče v Mariboru (Апелативен съд Марибор) SI	23.12.2009 г.	Р	Член 20	3.1.1.5.1 3.1.1.5.2 3.3.1

№	Номер на домето	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
8	C-211/10 PPU	Povse	Върховен съд АТ	1.7.2010 г.	P	Член 10, буква б), подточка iv), член 11, параграф 8, член 47, параграф 2	3.2.5.1 3.2.5.2 4.4.4 4.4.7.2.3 4.4.7.3 5.5.1.1.3 5.6.4
9	C-296/10	Purrucker II	Amtsgericht (местен съд) Щутгарт DE	9.11.2010 г.	P	Член 19, параграф 2, член 20	3.4.1 3.4.2 7.2.3.1
10	C-400/10 PPU	McB.	Върховен съд ІЕ	5.10.2010 г.	P	Член 2, точка 11 от регламента, член 7 от Хартата на ЕС	3.1.1.2 4.3.3.2.1 6.2
11	C-491/10 PPU	Aguirre Zarraga	Oberlandesgericht (Висш окръжен съд) Celle DE	22.12.2010 г.	P	Член 42 от регламента, член 24 от Хартата на ЕС	4.4.6.3 4.4.7.2.3 6.2 6.3.2
12	C-497/10 PPU	Mercredi	Апелативен съд на Англия и Уелс (гражданско отделение), Обединено кралство	22.12.2010 г.	P	Членове 8, 10, 13, 19	3.2.3.2 3.2.3.3
13	C-92/12 PPU	Health Service Executive/ C	Върховен съд ІЕ	26.4.2012 г.	P	Член 1, член 21 и следващи, член 56	3.1.1.3 7.3. 7.3.1.2

Приложение III

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
14	C-185/12	Ciampaglia	Tribunale di Torre Annunziata (местен съд) IT	3.5.2012 г.	P	Явно недопустима жалба	не се прилага
15	C-1/13	Становище	Европейска комисия	14.10.2014 г.	Хагска конвенция относно отвлечането на деца	Външна компетентност на Съюза във връзка с присъеди-няването на нови държави	9.4
16	C-436/13	E/ B	Апелативен съд на Англия и Уелс (гражданско отделение), Обединено кралство	1.10.2014 г.	P	Член 12, параграф 3	3.2.2 3.2.6.3
17	C-656/13	L/ M	Nejvyšší soud (Върховен съд) CZ	12.11.2014 г.	P	Член 12, параграф 3	3.2.6.2.2 3.2.6.2.3
18	C-4/14	Bohez/ Wiertz	Korkein oikeus (Върховен съд) FI	9.9.2015 г.	P	Член 1, член 28 и следващите, член 47, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIa“, член 1, параграф 2, член 49 от Регламент „Брюксел I“	2.5.2 3.1.1.2

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
19	C-184/14	A	Corte Suprema di Cassazione (Върховен съд) IT	16.7.2015 г.	P	Член 3, букви в) и г) от Регламента относно издръжката	3.1.2.2
20	C-376/14 PPU	C/ M	Върховен съд IE	9.10.2014 г.	P	Член 2, точка 11, член 11	3.2.3.2 4.1.3 4.3.3.1 7
21	C-404/14	Matoušková	Nejvyšší soud (Върховен съд) CZ	6.10.2015 г.	P	Член 1, параграф 1, буква б) и член 1, параграф 3	3.1.1.2 3.1.1.4 3.1.1.6
22	C-489/14	A/B	Върховен съд на Англия и Уелс, отделение по семейноправни въпроси, Обединеното кралство	6.10.2015 г.	P	Член 16, член 19, параграфи 1, 3	2.4
23	C-498/14 PPU	RG	Cour d'appel de Bruxelles (Апелативен съд) BE	9.1.2015 г.	P	Член 11, параграфи 7 и 8	4.4.2 4.4.4
24	C-507/14	P/ M	Supremo Tribunal de Justiça (Върховен съд) PT	16.7.2015 г.	P	Член 16, параграф 1, буква а)	3.4.4

Приложение III

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
25	C-215/15	Гогова/ Илиев	Върховен касационен съд (Върховен съд) BG	21.10.2015 г.	P	1. Член 1, параграф 1, буква б) и член 2, точка 7	3.1.1.2 3.2.6.2.2 5.5.1.1.1
26	C-294/15	Mikolajczyk	Варшавски апелативен съд PL	13.10.2016 г.	M	Член 1, параграф 1, буква а)	2.2 2.3.3.1
27	C-428/15	CAFA/ J. D.	Върховен съд IE	27.10.2016 г.	P	Член 15	3.3.1
28	C-455/15	P/ Q	Varbergs Tingsrätt SE	19.11.2015 г.	P	Член 23, буква а) и член 24	5.5 5.5.1.1.1
29	C-499/15	W. & V. J. X.	Vilniaus miesto apylinkės teismas (Районен съд на град Вилнюс) LT	15.2.2017 г.	P	Член 8	3.2.3.1
30	C-173/16	M. H./ M. H.	Апелативен съд IE	22.6.2016 г.	M/P	Член 16	не се прилага
31	C-565/16	Saponaro & Xylina	Irinodikio Lerou (Съд за искове с малък материален интерес), Лерос, GR	19.4.2018 г.	P	Член 12, параграф 3	3.1.1.2 3.1.1.4 3.1.1.6 3.2.6.2.2
32	C-111/17 PPU	O. L.	Monomeles Protodikeio (първоинстанционен съд — един съдия), Атина, GR	8.6.2017 г.	P	Член 11, параграф 1 (член 8)	3.2.3.2 3.2.6.2.1 3.2.7

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
33	C-335/17	Вълчева	Върховен касационен съд (Върховен съд) BG	31.5.2018 г.	P	Член 1, параграф 2, буква а), член 2, точки 7 и 10	3.1.1.2 3.2.6.2.2
34	C-386/17	Liberato	Corte suprema di cassazione IT	16.1.2019 г.	P	Член 19, параграф 2, член 23, буква а), член 24	3.4.1 5.5 5.5.1.1.1
35	C-478/17	IQ	Tribunalul Cluj (апелативен съд) RO	4.10.2018 г.	P	Член 15	3.3.1
36	C-512/17	H.R. / K.O.	Районен съд Познан — Стар град (първоинстанционен съд) PL	28.6.2018 г.	P	Член 8	2.3.3.2 3.2.3.2
37	C-604/17	AN	Върховен касационен съд (Върховен съд) BG	18.1.2018 г. (определение)	P	Акцесорна компетентност за РО не е възможна извън членове 8 и 12	не се прилага
38	C-85/18 PPU	CV	Judecătoria Oradea (първоинстанционен съд) RO	10.4.2018 г. (определение)	P	Член 10	не се прилага
39	C-325/18 PPU C-375/18 PPU	Hampshire County Council	Апелативен съд IE	19.9.2018 г.	P	Член 11, член 33, параграф 5	4.1.3 не се прилага

Приложение III

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
40	C-393/18 PPU	U.D. / X.B.	High Court (Върховен съд), Обединено кралство — E&W	17.10.2018 г.	P	Член 8	1.3.2 3.2.3.2 3.2.7
41	C-499/15	W и V	Vilniaus miesto apylinkės teismas (Районен съд) LT	6.5.2021 г.	P	Член 7	3.2.3.2
42	C-530/18	EP/ FO	Tribunalul Ilfov (апелативен съд) RO	10.7.2019 г. (определение)	P	Член 15	3.3.1
43	C-759/18	OF/ PG	Judecătoria Rădăuți (първоинстанционен съд) RO	3.10.2019 г. (определение)	M P	Член 3, член 17 Член 2, точка 7, член 12, параграф 1, буква б)	не се прилага
44	C- 289/20	IB/FA	COUR D'APPEL DE PARIS (апелативен съд) FR	25.11.2021 г.	M	Член 3	2.3.3.2
45	C-501/20	MPA/ LCDMNT	Audiencia Provincial de Barcelona (апелативен съд) ES	1.8.2022 г.	P/M	Член 3, член 8, член 7, член 14 „Брюксел IIа“; Член 3, член 7 от Регламента относно издръжката; Член 47 от Хартата	2.3.3.2 2.3.4 2.3.7 3.2.3.2 3.2.8
46	C-522/20	OE/ VY	Oberster Gerichtshof (Върховен съд) AT	10.2.2022 г.	M	Член 3, параграф 1, буква а)	не се прилага

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Брачен въпрос/ Родителска отговорност	Член от регламента	Препратки в практическия наръчник
47	C-603/20 PPU	SS/ MCP	High Court of Justice (Англия и Уелс) Обединено кралство	24.3.2021 г.	P	Член 10	3.2.5.1.
48	C-646/20	Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht / TB	Bundesgerichtshof (Федерален съд) DE	15.11.2022 г.	M	Член 2, параграф 4, член 21, параграф 1	3.1.3.1 5.2.1
49	C-262/21 PPU	A / B	Korkein oikeus (Върховен съд) FI	2.8.2021 г.	P	Член 2, параграф 11	3.2.4.2.2 4.3.3.2.2
50	C-572/21	CC/ VO	Högsta Domstolen (Върховен съд) SE	14.7.2021 г.	P	Член 8, параграф 1, член 61, буква а), „Брюксел IIа“; Член 52, алинеи 2 и 3, Хагска конвенция 1996 г.	1.3.2 3.2.3.3 9.5.3.2
51	C-87/22	TT / AK	Landgericht Korneuburg AT	Неприключило дело	P	Член 10, член 15	не се прилага
52	C-372/22	CM/ DN	Tribunal d'arrondissement LU	Неприключило дело	P	Член 9, член 15	не се прилага
53	C-462/22	BM/ LO	Bundesgerichtshof (Федерален съд) DE	Неприключило дело	M	Член 3, параграф 1, буква а)	не се прилага

Приложение IV

Приложение IV — Списък на други решения на Съда на ЕС (отнасящи се до законодателство, различно от Регламент „Брюксел IIа“ или Хагската конвенция относно отвлечането на деца от 1980 г.)

№	Номер на досието	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Препратки в практическия наръчник
1	C-43/77	Industrial Diamond Supplies/ Riva	Rechtbank van eerste aanleg (Първоинстанционен съд) BE	22.11.1977 г.	5.4.2
2	C-369/90	Micheletti и други/ Delegación del Gobierno en Cantabria	Tribunal Superior de Justicia (Върховен съд) ES	7.7.1992 г.	2.3.3.3
3	Дело C-260/97	Unibank/Christensen	Bundesgerichtshof (Федерален съд) DE	17.6.1999 г.	3.1.3.2 5.2.2
4	Дело C-456/11	Gothaer Allgemeine Versicherung и други	Landgericht Bremen DE	15.11.2012 г.	3.4.1
5	C-324/12	Novontech-Zala	Handelsgericht Wien AT	21.3.2013 г.	4.3.6.1
6	C-681/13	Diageo Brands	the Hoge Raad (Върховен съд) NL	16.7.2015 г.	5.5.1.1.1
7	C-281/15	Sahyouni	Oberlandesgericht (Висш окръжен съд) Celle DE	12.5.2016 г.	1.3.2
8	C-467/16	Schlömp	Amtsgericht (местен съд) Щутгарт DE	20.12.2017 г.	3.4.4
9	C- 555/18	К.Н.К., (Account Preservation)	Софийски районен съд BG	7.11.2019 г.	4.3.6.1
10	C-454/19	ZW	Amtsgericht Heilbronn (първоинстанционен съд) DE	19.11.2020 г.	4.4.6.5
11	C-422/20	RK	Oberlandesgericht (Висш окръжен съд) Köln DE	9.9.2021 г.	3.4.1

Приложение V — Списък на решенията на ЕСПЧ

№	Номер на жалба пред ЕСПЧ	Имена на страните	Дата на решението на ЕСПЧ	Препратки в практическия наръчник
1	Жалба № 14737/09	Šneersonе е Campanella/Италия	12.10.2011 г.	4.4.6.1 5.6.5
2	Жалба № 56673/00	Iglesias Gil и A.U.I./Испания	29.7.2003 г.	5.6.1
3	Жалба № 31679/96	Ignacolo-Zenide/Румъния	25.1.2000 г.	5.6.1
4	Жалба № 48206/99	Maire/Португалия	26.6.2003 г.	5.6.1
5	Жалба № 8677/03	PP/Полша	8.1.2008 г.	5.6.1
6	Жалба № 10131/11	Raw/Франция	7.3.2013 г.	5.6.1 5.6.2
7	Жалба № 10926/09	Rinau/Литва	14.1.2020 г.	3.1.1.5.2 4.4.1 4.4.6.6 4.4.7.1 4.4.7.2.3 5.6.1
8	Жалба № 6457/09	Shaw/Унгария	26.10.2011 г.	5.6.1
9	Жалба № 20255/12	Prizzia/Унгария	11.6.2013 г.	5.6.1
10	Жалба № 7198/04	Iosub Caras/Румъния	27.7.2006 г.	5.6.2
11	Жалба № 19055/05	Deak/Румъния и Обединеното кралство	3.6.2008 г.	5.6.2
12	Жалба № 39388/05	Maumosseau и Washington/France	6.12.2007 г.	5.6.4
13	Жалба № 26755/10	Lipkowski и Mc Cormack/Германия	18.1.2011 г.	5.6.4

Приложение V

№	Номер на жалба пред ЕСПЧ	Имена на страните	Дата на решението на ЕСПЧ	Препратки в практическия наръчник
14	Жалба № 3890/11	Povse/Austria	18.6.2013 г.	5.6.4
15	Жалба № 25437/08	Raban/Румъния	26.10.2010 г.	5.6.4
16	Жалба № 41615/07	Neulinger и Shuruk/Швейцария	6.7.2010 г.	5.6.4 5.6.5 5.6.6
17	Жалба № 23941/14	Lacombe/Франция	10.10.2019 г.	5.6.4
18	Жалба № 4320/11	В/Белгия	19.11.2012 г.	5.6.5
19	Жалба № 27853/09	Х/Латвия	13.12.2011 г.	5.6.5 5.6.6
20	Жалба № 49450/17	О.С.І. и други/Румъния	21.5.2019 г.	5.6.5
21	Жалба № 10395/19	Michnea/Румъния	7.7.2020 г.	5.6.5
22	Жалба № 71776/12	NTS и други/Грузия	2.2.2016 г.	6.2
23	Жалба № 23298/12	Iglesias Casarubios и Cantalapiedra Iglesias/Испания	11.10.2016 г.	6.2

ЗА КОНТАКТ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици центрове Europe Direct. Адреса на най-близкия до Вас център ще намерите онлайн (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

По телефона или като ни пишете

Europe Direct е служба, която отговаря на въпросите Ви за Европейския съюз. Можете да се свържете с нея:
— чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори могат да таксуват обаждането),
— на стационарен телефонен номер +32 22999696,
— чрез следния формуляр european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_bg.

ЗА ДА НАМЕРИТЕ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на сайта Европа (european-union.europa.eu).

Публикации на ЕС

Можете да разгледате или да поръчате публикации на op.europa.eu/bg/publications. Редица безплатни публикации могат да бъдат получени от Europe Direct или от местния център за документация (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1951 г. насам на всички официални езици, посетете EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Отворени данни на ЕС

Порталът data.europa.eu предоставя достъп до отворени набори от данни от институциите, органите и агенциите на ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели. Порталът предоставя достъп и до множество набори от данни от европейските държави.

За контакт

European Commission

Directorate-General for Justice and Consumers

European Judicial Network

in civil and commercial matters

just-ejn-civil@ec.europa.eu

<https://e-justice.europa.eu>

Служба за публикации
на Европейския съюз

European Judicial Network
in civil and commercial matters

